Prefață : PETRU BERAR
Traducere din limba engleză şi postfață FELICTA ANTIP
Coperta: CONSTANTIN NIȚULESCU
MARSHALL KILDUFF RON JAVERS
redactori la „San Francisco Chronicle”
1981
EDITURA POLITICA
Bucureşti
PREFAȚĂ
NOI IPOSTAZE ALE SECTARISMULUI RELIGIOS

Arte de a convinge are un raport direct şi cu medul în care oamenii consimt la ceea ce li se propune şi cu starea lucrurilor pe care vrem să-i facem să le creadă,

BLAISE PASCAL

Vestea celor întâmplate în Guyana, la sîîrşitul anului 1978, tn viața minusculei secte religioase intitulate pompos „Templul popoarelor” a provocat în lumea întreagă un complex de sentimente şi impresii greu de definit în ansamblul lor, întreaga colonie întemeiată de către reverendul Jim Jones, „duhul rău”- al Intîmplărilor apocaliptice, s-a prăvălit în bezna morții, împreuna cu profetul său, în jungla guyaneză, unde se retrăseseră prozeliții cei mai fideli ai lui Jim Jones ca să pună bazele unei colectivități umane „superioare”, „model pentru întreaga omenire”, s-a produs una dintre cele mai bizare întîmplări din istoria ultimelor veacuri : aproape o mie de oameni s-au sinucis prin otrăvire sau unii au fost forțați să-şi curme viața, căci întregul adevăr privind felul în care au murit va rămîne, pare-se, pentru totdeauna Imposibil de stabilit cu exactitate — din motive aproape incredibile pentru înțelegerea şi accepțiunea unei minți normale şi greu de explicat la nivelul actual al ştiinței, în primul rînd al psihologiei şi sociologiei colectivităților religioase.

6

La drept vorbind, privite cu discernămînt şi încercînd să le desprinzi din subiectivitatea tiranică cu care au fost trăite, aceste motive nici nu există într-o formă îndeajuns de explicită, oricît de paradoxală ar părea această situație. Tocmai de aceea trebuie să fim de acord, cel puțin într-o primă instanță, cu autorii cărții de față atunci cînd consideră că „templierii” clin Guyana au fost devorați de propriile lor spaime şi au murit, poate tocmai din această cauză, fără să mai reuşească a lăsa vreun cu-vînt care să confere vreo semnificație acestui dezastru. Este explicabil deci că, la vestea hecatombei din Guyana, oamenii de pretutindeni au fost încercați de sentimente şi impresii difuze : oroare, compasiune, stupefacție şi poate multe alte nuanțe triste ale uimirii produse de un eveniment şi înspăimîntător, într-un anume fel şi gratuit, iar pe deasupra şi fără cauze vizibile sau de nepcolit. Prima reacție a opiniei publice a fost deci un şoc ce răpeşte şi graiul şi puterea de a judeca evenimentul întîmplat. Dar vidul de motivație al unei

sinucideri în masă — fenomen ce a predominat, chiar dacă unii credincioşi au fost ucişi — nu poate paraliza totuşi pentru mult timp căutarea unor explicații. înțelegerea cauzelor constituie dintotdeauna conținutul cunoaşterii umane, iar într-o lume ca a noastră, în care responsabilitatea socială creşte în ritmuri mult sporite, este cît se poate de firesc ca dramele umane să implice nu doar compasiune, ci şi o pătrundere a cauzalității lor complexe, ca şi a semnificației sociale a acestora.

Cuvîntul care a intervenit astfel în discuție a fost cel de sectă religioasă. „Templul popoarelor" a fost tocmai o asemenea sectă, tînără si încă cu aderenți relativ puțini. Ceea ce nu s-a găsit în biografia sectei, mai ales pentru a-i putea explica sfirşitul tragic, sau nu poate fi prea bine înțeles din variate cauze, s-a considerat că poate fi elucidat, cel puțin parțial, prin restu-dierea în general, sociologică şi psihosocială, a sectelor religioase ca comunități sociale specifice. Dar discuțiile în jurul acestui subiect sînt ele însele destul de complicate, iar tentativele multor ziarişti, din păcate de pretutindeni, de a considera că toate sectele, de micind şi de oriunde, ar avea aceleaşi trăsături psihosociale au făcut mai mult rău decit bine înțelegerii problemelor puse în discuție. Se poate constata dealtfel uşor şi repede că multe dintre sectele creştine de azi nu mai corespund total, iar unele chiar deloc, imaginilor tradiționale ale acestor colectivități, cunoscute din lucrările unor mari sociologi din trecut, ca Max Weber, Ernst Troeltsch ş.a. Au apărut chiar asemenea noi denumiri ca „sectele religioase seculare", „noile secte religioase" etc., prin care se încearcă a se sugera existența unui plus de semnificații în sectantismul religios contemporan, cel puțin a celui ile sorginte creştină, dar nu în exclusivitate a acestuia.

No vom referi mai pe larg, în continuare, la aspectele inedite, ideologice şi organizaționale, ale "noilor" secte religioase nu pseudoreligioase, dar două dintre trăsăturile lor originale le amintim, în treacăt, încă de pe acum. Raporturile lor cu realitatea socială profană sînt mult mai complexe şi mult diferite în comparație cu sectele creştine tradiționale, izvorîte din Reformă, fie în veacurile al XVI-lea şi al XVII-lea, fie în veacul al XlX-lea. Din punct de vedere ideologic, liberalismul fccestora atinge puncte extreme, în care întîlnim tendința de a uni doctrina creştină cu ideologii religioase orientale etc.

Impulsivitatea sectelor apărute în ultimele decenii pe scena socială mondială se învecinează adesea cu agresivitatea, exprimată în forme dintre cele mai variate, fapt pentru care adesea sînt supranumite „religii sălbatice", Şi numai prin simple spicuiri de date şi idei, iată, bunăoară, fizionomia morală, ideologică şi organizatorică a cîtorva dintre aceste secte, mai larg cunoscute prin ecoul produs de ele în conştiința publică. Iată-i pe „Copiii lui Dumnezeu" (Children of Goâ) — sectă fondată în 1968, în California, de către pastorul David Brandt Berg, care se numeşte azi Moise David şi este supranumit „Mo". După relatările presei, profetul „Mo" ar avea numeroase încurcături cu justiția americană, care îl acuză pentru

delicte de şantaj, viol şi corupere de minori. Secta are astăzi adepți în circa cincizeci de țări şi dispune de un ziar cu răspîndire internațională. Sînt organizați, de obicei, în grupuri de cîte 10—20 de persoane, trăiesc într-o comunitate totală, iar căsătoriile se fac în sînul comunității. încearcă să susțină ideea că prin modul lor de viață ar realiza idealul bisericilor creştinismului timpuriu. Baza doctrinară : interpretarea Bibliei într-o formă literal delirantă, în spiritul unui milenarism împletit cu demagogie politică curentă. Bucuria strălucitoare, viața frățească, evanghelismul, cu consecințe sociale radicale, îndemnul la o viață morală total integră — iată cîteva din „chemările" înşelătoare ale sectei !

De proporții mai vaste este însă activitatea sectei numită „Asociația pentru unificarea creştinismului mondial" sau, mai pe scurt spus, „Biserica unificării", întemeiată de sud-coreeanul Sun Myung Moon. Este greu de spus cu precizie cîți membri are această sectă, dar se pare că ei depăşesc două milioane, dintre care majoritatea sînt tineri şi copii. Latura politică din activitatea acestei secte este mult mai pronunțată şi deosebit de agresivă prin anticomunismul profesat (îşi mai spune, în extazul ei reacționar, „Federația internațională pentru zdrobirea comunismului"). In acest sens, este deosebit de semnificativ următorul episod. în 1975. la Seul. în fața unui milion de concetățeni şi de credincioşi veniți din şaizeci de țări, Moon face o declarație finală al cărei prim punct este următorul : „Noi îi definim pe comunişti ca pe duşmanii lui Dumnezeu şi ai întregii umanități şi noi trebuie să stăm în, fruntea luptei pentru a-i nimici". „Noul Mesia" fondează la început o biserică penticostală, iar apoi „propria" sa biserică, în 1950, După trei mariaje succesive, se căsătoreşte, la 40 de ani, cu o fată de 18 ani, devin împreună, chipurile, „adevărații părinți ai umanității", iar pe fidelii mişcării religioase îi numeşte „membrii familiei". Activitatea sectei o constituie de fapt afacerile frauduloase şi manipularea cea mai josnică a tinerilor. Doctrina sectei este cuprinsă în „Discurs asupra principiilor divine" — o interpretare originală a istoriei umanității, argumentată de către Moon prin-tr-o viziune bizară asupra textului biblic, ce are ca scop principal să se declare pe sine însuşi continuatorul direct al lui... IUw

O altă sectă „seculară" destul de răspîndită — aproximații 2 00(i()()(i -:; 000000 pe plan mondial — este cea care se intitu-

i> > i ..... mu utologie", fondată în California, în 1954, de

Ki'Muhl lltilibaid S; ei cu o biografie încurcată şi II i.ImkI csto la origine un vechi ofițer de o. il* "«cit urc flctlnti" Doctrina acestei secte se »1 tiv „Mumii»' i'plliiliHiNii nplk'iitn" ce 1-ar ajuta pe .....i il .....inU'ii i <in divvoluiivji calită-

I * * Nm i* itiilu iimn » i.....in a preta fran-

.....o runi următorul

..... i" iK-nt.ru 75 de

m iii MiK'ti mii inlSlflitn

«> > «<.....iilcpărtare

“ Iwiliml.....iiliiiit. tehnici de sti- .

.....I'111 l'iiiiluisU- şi budiste

iiKtiin/ti II), cu doctrine ezoterice şi gnos-.....iiiiimpUitor dealtfel, căci elemente vulga-

II orientale găsim în mai toate ideologiile de tip „lilpplni”, iar unele dintre sectele nou apărute şi aflate în voga In .'vU.A>şi Europa occidentală mustesc de exotism oriental. Iată citeva dintre ele,

Dintre acestea, „Misiunea luminii divine” pare să aibă oei mai mulți adepți ; în jur de 7 000 000 şi numai în S.U.A, circa

B

10 000 de membri. Conducătorul ei este Guru MaharaJ Ji, 0*1 de-al patrulea fiu al lui Shri Hans Ji, care a fondat secta In 1960 şi care ar fi transmis „puterea lui spirituală şi grația «ii divină” fiului său încă de pe cînd acesta avea vîrsta de 8 ani si jumătate Guru Maharaj Ji s-a instalat în S.U.A., ducînd 0 viață luxoasă, nu înainte însă de a declara la Delhi, în fața unui milion de oameni, că odată cu sine umanitatea intră într-o nouă etapă şi că el va stabili pacea universală. Titlul său complet este următorul : „Maestrul perfect, venit pe lume să vindece orice suferință şi să desăvîrşească meditația spirituală inițiată, la vremea lor, de Krishna, Buddha, Iisus” (deşi presa a făcut caz de faptul că mama lui i-a retras un asemenea „titlu”, deoarece el ar trăi, împreună cu soția sa americană, ca un „play-boy”, şi nicidecum ca un sfînt!). Doctrina acestei secte se reduce la o vulgarizare a unor concepții religioase, ca şi a unor aspecte da psihologie umană. ..Cunoaşterea” ar fi cheia magică a păcii interioare şi a fericirii, iar esențialul în această religie trebuie să-i reprezinte metoda de a obține acest panaceu. Dar, fireşte, această cunoaştere este esențialmente ceva mistic, ce implică şi duce la practicarea meditației de un anume tip, realizabilă printr-o inițiere cu ajutorul unui „mahatma”. un fel de conducător spiritual (se pare că în întreaga lume ar exista vreo 2 000 de asemenea „guru”). După cum remarcă cei care au studiat îndeaproape specificul acestei secte, întîlnim aici, pe de o parte, cultul liderului, ce implică o supunere absolută a prozeliților, pînă- îa abandonarea, de către aceştia, a familiei, studiilor, profesiunii etc, Iar, pe de altă parte, un impact bizar între experiența mistică, exacerbarea emotivității şi o confuzie spirituală programată — toata acestea conducînd sistematic la anihilarea personalității.

Oarecum asemănătoare se prezintă secta numită „Meditația transcendentală”, uneori supranumită şi „Ştiința inteligenței creatoare”. Unii consideră că, de fapt, în acest caz nici nu ac fi vorba atît de o religie, cît mai ales de o tehnică de meditație, o practică de relaxare psihică ce nu ar implica şi o anume concepție despre lume. Aşa cum remarcă însă alți observatori, mai lucizi, aceste „tehnici de meditație” nu prea obişnuiesc să fie neutre în raport cu atitudinea religioasă față de lume şi viață. întemeietorul ei este Maharishi Mahesh Yogi, iar după unele evaluări numărul membrilor sectei s-ar ridica la aproape un '.milion,

Epatantă este în această „învățătură” mai ales suprapunerea simțului comercial superdezvoltat al „societății de consum”, căreia de fapt i se şi adresează, cu vulgarizarea unor „tehnici spirituale”

9 orientale, pînă la transformarea lor în nişte surogate detestabile şi ridicole, pentru a putea deveni la îndemîna oricui.

Mai puțin bogată în membri, dai' foarte pitorească, se prezintă, în sfîrşit, secta religioasă .,Hare Krishna”, numele său complet fiind „Asociația internațională pentru conştiința lui Krishna”. Această nouă pseudoreligie a fost înființată în 1966 de către A. C. Bhaktivedanta Swami Prabhupada, şi el „maestru spiritual” de proveniență indiană, cu unele merite recunoscute pe linia traducerilor din literatura sanscrită. Doctrina lui porneşte de la unele texte din Vede, al căror sens îl transformă însă după bunul său plac. Tinerii adepți ai lui Krishna sînt îndemnați să se reîntoarcă la valorile meditației de tip oriental şi ale ascezei, să ducă o viață comunitară, în rugăciuni şi cîntece sacre.. Pe străzile unor mari oraşe occidentale aceşti religioşi de tip nou vînd reviste şi discuri, recită imnuri sacre şi adesea, acompaniați de tobe, cimbale şi chitare, dansează şi cîntă celebrul lor imn „mantra” (în sanscrită : vers sau formulă rituală cu rol magic), compus din şaisprezece cuvinte : „Hare Krishna, Hare Krishna, Krishna Krishna Hare Hare, Hare Rama Hare Rama, Rama Rama, Hare Hare”.

Dacă în general şi dintotdeauna sectele religioase s-au caracterizat printr-o mare mobilitate a membrilor lor, prin fluxuri şi refluxuri în perioade de timp foarte scurte, astăzi aceste trăsături sînt şi mai pronunțate. Aceasta poate şi din cauză că în viața multora dintre aceste „noi secte”, religioase sau pseudo-religioase, joacă un rol mult mai crescut decît altădată problemele financiare, cele erotice, coteriile politice etc, fără să mai vorbim de elementele noi, inexistente sau prea puțin cunoscute tu liceul, cum sînt consumul în masă al drogurilor şi întreg hă-ți.,nl de „probleme” pe care le implică acest flagel contemporan.

(m'Hiiinnl, pe scurt, biografia „eroului” cărții Secta sinuci- > > m ii'mIiiiII Kilduff şi Ron Javers relevă ei înşişi pronunțata

1 ..... ' proliferare in S.U.A. a unor secte originale prin înfi-
.....i IVI ii I de grupulețe mai mult sau mai puțin re-
1 .....(ii surprinzătoare chiar pentru această țară,
.....|lli |m< planul cultelor religioase au fost la
1 in iiI I..... hm .limes oscilează între o sectă sau
.....|iilin ile felini originalității religioase
iiiMMiui ii, h >inel »l\ «i IhH'hh'Iive propria sa organizație. Nu-i
.... « dupu unii cercetători ai socie-
iiau I .ii pi'ilil.....ai i'Mirliltaiitri a sectelor reli-
.....i , .i”.,. .a .....|.....i unui tablou mai larg.
l'upa AUlu l'iiffliii Iiuiiiimiiili, ihinmIr «mlatuta ar fi intrat în-
l ii

tr-o epocă de „explozie a subeultelor” : „Departe de a fi monotone, tchnosoci etățile sînt presărate cu tot felul de grupuri originale de acest tip : hippii şi motocicliştii furibunzi, teosofii şi fanaticii farfuriilor zburătoare, scufundătorii şi plonjorii aerieni, homosexualii, comput-eriştii, vegetarienii şi musulmanii negri” 4.

Poate nu-4 de prisos ca cititorul să afle că, mai ales în S.U.A., noua expansiune a sectarismului religios, deosebit în multe privințe față de cel din trecut, se .află în atenția oamenilor de Ştiință, în primul rînd a sociologilor, care sînt preocupați în special de idealurile sociale de viață pe care încearcă să le aplice aceste secte şi influența noilor stiluri de viață promovate asupra personalității umane. Căci — lucru care trebuie şi el ştiut — dincolo de sfîrşitul tragic al „Templului popoarelor”, oricît de originală a fost fizionomia acestei secte, ea nu s-a deosebit în mod radical de multe alte organizații religioase sau cvasireligioase de tip nou. Aşa încît se poate afirma că, deşi autorii cărții Secta sinucigaşă prezintă doar „un caz”, în unele privințe ieşit din comun, totuşi ei surprind şi multe elemente cu caracter mai general, introducîndu-1 astfel pe cititor în atmosfera inedită şi stranie a lumii „noilor secte”, ce-şi propun o bizară „revoluționare” a vieții omului contemporan.

înainte de a merge însă mai departe cu rezumarea cîtorva dintre cercetările privind sectele religioase din trecut şi de azi, se impune o precizare ; cartea de față nu este o lucrare ştiințifică în sensul didactic al cuvîntului. Secta sinucigaşă este o relatare jurnalistică a principalelor evenimente ce compun biografia socială a sectei „Templul popoarelor” şi în primul rînd a biografie! lui Jim Jones, care nu numai că a creat această sectă, ci i-a şi imprimat, într-un mod de-a dreptul patologic, trăsăturile sale de personalitate, într-un fel cum rar se întîm-plă chiar în lumea acestor colectivități religioase, colectivități în care rolul liderului este esențial pentru viața lor în general, nu doar pentru viața lor ideologică. Oare să nu fie unul dintre cele mai stranii fenomene social-umane puterea unor indivizi ca Jim Jones de manipulare şi de ucigaşă dominație a unor mari grupuri de oameni într-o societate ca cea contemporană, supra-doirninată de ştiință, de tehnică şi de hiperraționalism ?

Caracterul jurnalistic al cărții Secta sinucigaşi nu se opune, desigur, relevării de idei, de semnificații teoretice sau care pot conduce meditația în aria teoriei sociale. Cei doi autori

1 Alvin Toffler, Şocul viitorului, Bucureşti, Editura politică; 1973, p. 270.

! I

ni săi — Marshall Kilduff şi Ron Javers — sînt preocupați permanent de semnificațiile multiple ale faptelor pe care le înfățişează cititorului, în general cu obiectivitate, chiar dacă nu-şi prqpun să argumenteze şi considerații teoretice, adică să exploreze contextul şi cauzele sociale mai adînci ale existenței gi proliferării unor asemenea secte religioase în societatea contemporană, în schimb — constatare din nou pozitivă — cei doi jurnalişti americani privesc evenimentele

narate ca pe o. problemă deschisă şi care ar putea să rămînă mult timp astfel^* chiar şi după ce-şi va fi spus verdictul cercetarea ştiințifică a acestui caz singular de patologie a vieții religioase.

Ceea ce ne propunem în continuare nu este relatarea şi comentarea conținutului cărții. Cunoaşterea scurtei biografii a „Templului popoarelor" îi revine cititorului. Cel puțin unele dintre particularitățile acestei grupări religioase, într-un anume fel neobişnuită, vor deveni însă mai uşor de înțeles în contactul direct cu principalele concluzii ale sociologiei sectelor religioase.

*

* *

Ce este de fapt o sectă religioasă ? Iată o întrebare care, pornind de la exemplul „Templului popoarelor", încetează de a mai prezenta doar un interes academic, îndepărtat. de preocupările cotidiene ale oamenilor. Destinul extrem de dramatic al acestei secte a adus însă în conştiința opiniei publice, cu o putere de impresionare deosebită, vestea unei probleme deja existente pentru ştiință. E drept însă că în istoria studierii sectelor re-Ugl&tte putem şi trebuie să distingem cel puțin două etape, despărțite de acel moment în care interesul problemei a încetat să se '“ 1 P*»trîngfl la domeniul propriu-zis al religiei şi a început să

I” 11.....ii .i.l.-rare şi comportamentul social specific al acestui

li .ii.iiaii religioase. Este vorba — în ce priveşte Eu-' ! im religie studiată, creştinismul — de momentul

'' M iii rin Hlmliale din punct de vedere sociologic

1 “i” Reformă, începînd cu veacul al XVI-lea

»' i..... n i Hm momentul în care sectele reli-

' 11 > ..... iii aiului ;;.wi.ilogic. Ca urmare, teoria

' .i ulUi |H început, mai ales în Europa, '“' ' - ..... tii < <a e.-lul.orl încă şi as-

ii' I 1 iii.'|m.iiili-i.a.i ni ..le. laiul niM'lul Uil.irlc de reflecți»

plin. I|) ,i

la , ,i, .lanț. ne. Iu „ iiil.i.*”! ti. iar Iilor Ux nllgiilor Şi” fără i'n.leli.la, .IIIVi Inie |e”|”(1n igl.ul, e, nuer.vuil.! vital

[7

de acest subiect. Dar istoria religiilor, mai ales în epocile îndepărtate, şi-a restrîns interesul la contextul doctrinar al problemei, la raporturile pur teologice dintre diversele grupări, religioase (ascendente şi descendente), iar cît priveşte cultele religioase predominante, ele au demonstrat cu consecvență o atitudine apologetică. Cum remarcă un sociolog, „termenul de «sectă»; a fost utilizat la început în mod abuziv, deoarece bisericile s-au servit de el tocmai pentru a nunii grupările schismatice” 2. Or, în aceste condiții, cum precizează chiar un gînditor de orientare teologică, „istoriografia sectelor a fost mult timp dificilă din cauza autoritarismului «marilor biserici» şi a discreditării sistematice pe care ele o

aruncau asupra sectelor. Astfel, înfăţişarea reală a gnosticismului este în mare parte indescifrabilă, şi aceasta de bună seamă şi fiindcă el a fost caricaturizat şi în parte au fost distruse documentele ce ar fi permis cunoaşterea lui. Este meritul ştiinţei profane, şi cu deosebire al primilor marxişti, de a se fi preocupat de restituirea adevărului... Recunoscînd că este vorba mai puţin de forme fixe şi mai mult de elemente adesea amestecate, se poate susţine că ceea ce provoacă naşterea sectei este, în cea mai mare parte a istoriei, uniformizarea bisericii de către realitatea socială ambiantă, ideologia sa şi formele sale de putere" \ Dar ce este totuşi o sectă religioasă ? In răspunsul la această întrebare trebuie să deosebim două stadii posibile. Unul. cîn-ci avem în vedere semnificaţiile cele mai generale ale sectei, adică o comunitate religioasă formată prin separare de o altă grupare religioasă, în mod obişnuit mult mai mare şi mai organizată ; de regulă, această despărţire are caracterul unui protest antiecleziastic, adică este îndreptat împotriva clerului din comunitatea iniţială şi împotriva poziţiilor ideologice ale acestuia'*. Cu o asemenea definiţie, extrem de generală şi care nu urmăreşte judecăţi de valoare mai profunde, pot fi de acord, desigur, majoritatea cercetătorilor şi toţi cei interesaţi de problema sectelor religioase. Nu-i mai puţia adevărat însă că, fiind foarte generală, această definiţie este şi foarte săracă în semnificaţii teoretice. Aşa încît, în mod inevitabil, se iveşte necesitatea unui al doilea stadiu de definire a sectei religioase, cînd unanimităţii acordului dintre cercetători I s«

s Joachim Wach, Sociologie de la religion, Paris, Payot, 1955, p. 17.

* Georges Casalis, Secte, în La Grande Encyclopédie Larrousse, vol. 18, Paris, 1976, p. 10 946,

4 Secta — cuvînt de origine latină, cu o etimologie însă controversată : după unii ar deriva de Ia „secare" — a tăia, a despica etCm sau „secedere" — a se separa etc., iar după alţii de la „sequi'i — a urma, a însoţi etc,

substituie divergenţa de păreri, căci acum se operează cu sensuri mai profunde şi cu validarea sau invalidarea unor judecăţi de valoare privind statutul social al sectelor, raportul acestora cu progresul social, legitimarea lor culturală şi, în sfîrşit, dar nu în ultimul rînd, ca însemnătate, se pune acum implicit problema dacă există — în perspectiva criteriilor de mai sus —- o esenţă sociologică unitară a sectelor din antichitate şi pînă astăzi sau cel puţin unele dintre caracteristicile lor esenţiale variază şi ele de la o epocă la alta5.

Diferenţierea posibilă şi necesară între aceste două ipostaze ale definirii sectei religioase reprezintă un aspect important, In acelaşi timp este necesar, credem, de a - releva de pe acum însemnătatea nu doar teoretică, pur şi simplu, ci şi cea politică a acestui mod de a pune problema.

In ce raport se află secta cu ordinea socială ? Se extinde în vreun fel oarecare disidenţa sa ideologică, care reprezintă actul de naştere şi uneori chiar raţiunea ei de a fi, şi asupra mediului social ambiant ? Există vreo deosebire în acest sens

între „sectă” şi „biserică” (cea din urmă considerată de către sociologi, în acest caz, elementul antinomic al primei) ? Ne aflăm în fața unei probleme extrem de complexe, care comportă două aspecte : dacă există protest social religios şi care este specificul său, în primul rînd; prin ce se deosebeşte secta de biserică din acest punct de vedere şi dacă există, de-a lungul istoriei, o poziție identică a sectelor în ce priveşte raportul lor cu protestul social, în al doilea rînd.

A considera că în întregime şi întotdeauna religia a reprezentat consfințirea absolută a tuturor” rînduielilor sociale din societățile bazate pe exploatare înseamnă a vulgariza concepția materialist-istorlcă despre religie. într-una din lucrările sale esențiale referitoare la acest subiect, Marx definea religia ca fiind expresia mizeriei reale şi totodată protestul împotriva mizeriei

I triaturi Insă, în limba română nu există, cel puțin lingvişti……poziție totală de semnificații între noțiunile de „sectă

i'1' i il im ii religia*”, cum greşit se consideră uneori. Amin i' noțiuni vl i i .1 fl te……tone identice în esența lor, dar privite

li…….Iilui'l 'l' M'ilerr ii'icnle. lX-allIel, în acest sens, în Con-

tltu11 ti n ' ii…..un i i ni alte l't.i ale țării se vorbeşte de culte

ri'//iiiein.\ lunii de…..mir i ,ii.i m acele religii cu caracter de secte.

Cu referințe in raUgiti, ta Limbo romfinfl cuvin tul „cult.” are două

Keninilirnlii |n i neij i.i |. I) cel de religie, de confesiune religioasă,.

In general ; 2) cel de totalitate a aspectelor particulare, de natură organizatprico-ritualiflticâ, proprii tuturor religiilor.

9

Mile' ' Kste adevărat că acest protest este inegal repartizat în ptoLogiile religioase şi, de asemenea, este foarte inegal împărtăşit fi li.ni. de către credincioşi, gîndind-u-ne mai ales la faptul că biMiirii'u, colectivitatea religioasă, îi cuprinde şi pe cei bogați şi pe cei săraci, nefiind deci omogenă sub raport social. Dar, vorbitul despre existența protestului religios, trebuie să ne gîndim mul î11(îi la specificul eticii religioase. O asemenea etică trans-mndc, prin ideal, lumea prezentă şi se opune acesteia, implicînd Ininsfonnarea ei. Aproape orice etică religioasă conține, de regulă, Insă în formă mistificată, o năzuință umană ce neagă realitatea Mocială prezentă. Or, în funcție de anumite caracteristici istorica şt de potențialul ideologic al diverselor religii, anumite învățături religioase, dezvoltate printr-un complex sincretism cu anumite ideologii sociale, pot îndeplini, vremelnic, stindarduri şi funcții social-politice revoluționare (mascate, e drept, în frazeologia religioasă sau cvasireligioasă). Dar, cu toată existența sa reală, acest protest de natură religioasă nu a putut duce niciodată în istorie, doar prin sine însuşi, la înfăptuirea plenară a unei revoluții sociale. La nivelul practicii istorice putem constata că relațiile religioase cu politicul au fost complexe şi variate, dar, CU rare excepții, şi acestea de scurtă' durată, religia, mai ales cea instituționalizată, a stat, de regulă, practic şi ideologic, de partea claselor dominante, a puterii de stat, atît în antichitate, cit şi în

lumea feudală şi cea modernă. Acesta este un adevăr recunoscut astăzi chiar de către cele mai înalte foruri clericale ale unor biserici, care, drept consecință, încearcă să despartă ..religia istorică" de „credința religioasă".

Este explicabil faptul că atitudinea protestatară de natură religioasă, dar şi cu substanțiale implicații sociale, este cu deosebire proprie nu atît bisericilor, cît mai ales sectelor religioase care stau la originea marilor religii, printre care creştinismul ocupă un loc de frunte. Constatînd că şi creştinismul şi mişcarea muncitorească modernă au debutat istoric ca suite complexe de secte, Engels merge atît de departe în această privință, încît consideră că „istoria creştinismului timpuriu prezintă puncte comune, demne de relevat, cu mişcarea muncitorească modernă. Ca şi aceasta din urmă, creştinismul a fost inițial o mişcare a celor asupriți, care s-a manifestat la început ca o religie a sclavilor şi liberților, a săracilor şi a celor lipsiți de drepturi, a popoarelor pe care Roma le-a subjugat sau le^a împrăştiat. Şi unul şi altul,

6 Marx, Engels, Lenin, Despre religie. Bucureşti, Editura politică, 1974, p. 58.

atît creştinismul, cît şi socialismul muncitoresc propovăduiesc izbăvirea în viitor de robie şi de mizerie..." 7 Fără îndoială apoi că această ideologie protestatară, cu puternice accente sociale, pe care o'întîlnim în cadrul nenumăratelor secte ale primilor creştini,

0 vom regăsi parțial reeditată, într-un fel sau altul, şi în veacurile următoare. Unul dintre aceste momente din istoria creştinismului^ de reimpulsionare a protestului religios cu. intense implicații sociale îl constituie tocmai Reforma din veacul al XVI-lea, care, după cum se ştie, reprezintă şi o formidabilă eflorescentă a sectelor. Sub acest aspect, Reforma constituie, din punct de vedere teologic, cel mai important punct de referință doctrinară directă sau indirectă pentru mai toate sectele creştine pînă în zilele noastre. Unora dintre aceste secte creştine, cu o istorie mai scurtă sau mai îndelungată, li se şi spune neoprotestante" 8.

Rememorăm sumar existența acestor două momente din istoria creştinismului — starea lui inițială, plurisecta.ntă, înainte de a se oficializa ca religie, şi proliferarea sectelor declanşată de Reformă — pentru a pune în evidență stratificarea interioară deosebit de complexă a noțiunii de. sectă religioasă, cît'şi pentru a demistifica unele pretenții demagogic „protestatare" ale celor mai multe dintre sectele creştine de apariție recentă, dornice de a face vîlvă în jurul ... „revoluționarismului" lor.

Ar fi prea hazardat şi nerealist să credem că masa largă de adepți ai sectelor creştine de azi, fie ele tradiționale sau mai nou formate, nu ar căuta un adevăr moral al lor, că religiozitatea Im im ar fi niciodată sinceră, ci cameleonică, falsă, că ei s-ar aaom&nu chiar cu aceia dintre liderii lor care, cînd nu sînt scele-r«ll, no dovedesc a fi nişte afacerişti ce transformă religia în

' “i> - |). I.'UI.

i ni'liu du cultele : baptist, adventist, penticostal, martorii i 1 luili'iiţil ni lliblie”) ş.a. De precizat este şi faptul că

1 1 .....ninni titlului de „neoprotestantism” nu se in-

.....i i-m iii'loi- protestatar propriu acestora şi care

.....i. .... hi iu prelungirile sociale ale doctrinelor lor

1 1 .....mii ilo ,.tift>i)roU>stantism” se indică desceri-

' ' >' In “ I'oiiiiit Iniţial, înşişi adepţii lui Luther

1 ini.o. .o .....iHfiii i Tnrmimul de „protestant”, ex-

“ ' '.....'.....nil 1.....U clin Ito formă, dincolo de

'“ ..... ' Ulti i.....1 IiiniiinI un caracter istoric şi.

“.....tul i ' i i ! ... i i ...i..i .1. pi., irul ui adus de cîţiva

l” ii” i..... i “|.....ii..... iiii|m i iiilu împotriva hotărîrii

Dietol di Iu..... ii i'i.....|n . .....y || ud ml leu dreptul de a

tuci; ii'l'oiino n-lic.i.i.i..... i.....ni. im ,i ,|,.....nparu avori bisericeşti (catolice), - ,

11

miilor i>> îmbogăţire, sau sînt şi una şi alta In pofida, totuşi, | lipiri realităţi contemporane pestriţe în .care fervoarea, se imi.in.i cu josnicia patologic^, tehnicizată — fapt pe care ar in Iuil Kă-1 ia mai mult în considerare şi unii ziarişti care adesea nu disting suficient între religioşii deveniţi victime şi şarlatanii Oltrc îi manipulează—, ar fi greşit să credem că substratul social ginurator al sectelor religioase ar avea una şi aceeaşi natură d«-a lungul istoriei, şi. că specificul şi dimensiunile implicaţiilor Module pe care le conţine protestul lor religios ar avea aceeaşi Importanţă şi aceeaşi valoare istorică. Sectele ce au format cu timpul religia creştină instituţionalizată au reprezentat în fond — e drept, într-o formă religioasă mistificată şi plină de contradicţii — o Latură esenţială a spiritualităţii unei întregi epoci, dintr-o mare lOnă a lumii acelei vremi. Fapt ce explică posibilităţile sincretiste majore ale creştinismului iniţial de a-şi asimila, în forma sa religioasă, spiritualitatea antică nu numai iudaică, ci şi greco-ro-mană, iar mai tîrziu de a se adapta, e drept nu fără contorsiuni, marilor prefaceri culturale ale omenirii. La rîndul său, comparat, cu majoritatea mişcărilor sectar iste creştine de astăzi, sectarismul creştin legat de Reformă este şi el cu totul de altă anvergură şi de altă relevanţă social-istorică. Implicaţiile sociale, caracteristicile sociologice şi rezonanţa cultural-socială a sectelor declanşate de Reformă nu pot fi identificate cu aura palidă şi adesea contrafăcută a sectelor creştine ce îşi cer astăzi, cu violenţă, dreptul nu doar la viaţă, ci şi la succese rapide şi, dacă se poate, cît mai strălucitoare. După cum ereziile evului mediu ascundeau protestul împotriva feudalismului, sectele Reformei reprezentau veşmintul religios al unor procese sociale înnoitoare, profunde şi. de mari dimensiuni ; într-un anume fel, ele exprimau criza spirituală a societăţii feudale occidentale, la rîndul său expresie a

crizei economice şi social-politiee a acestei societăți. Religia creştină feudală intra în contradicții tot mai grave cu elementele noii societăți ce apărea, cea modernă, iar „mai înainte ca feudalismul, laic să poată fi atacat în fiecare țară în parte, trebuia distrusă această organizație centrală sacră a feudalismului" 9.

Poate să nu fie apoi prea hazardată opinia că nici sectele s neoprotestante „tradiționale" (baptismul, penticostalismul ş.a.) nu trebuie omologate, din punct de vedere sociologic, cu „noile secte", adică cu cele care se dezvoltă acum. Deşi, în mod explicabil, anumite legături tipologice dintre unele şi altele sînt reale, chiar şi numai gîndindu-ne că anumiți lideri sau membri de

8 H. Hauser. La naissance du protestantisme, Paris, 1940, p. 72.

2

1

rînd ai „sectelor sălbatice" şi-au făcut stagiul inițial la unele culte neoprotestante, totuşi există şi deosebiri esențiale între aceste două constelații de secte. Produse *le crizei societății capitaliste şi unele şi altele, prima grupare de secte îşi păstrează însă, în general, caracterul tradițional de religie, unele dintre ele do-bîndind, în anumite țări, caracter de biserici, şi chiar în cazul tendințelor pronunțate spre prozelitism, proprii ambelor grupări, există diferențe mari de manifestare. Şi, desigur, o cercetare mai amănunțită a problemei ar putea evidenția şi alte deosebiri.

Or, cum am putea să identificăm cu sectele creştinismului timpuriu sau cu cele ieşite din Reformă, sub raportul relevanței lor sociale, asemenea comunități religioase hibride ca „Templul popoarelor" şi altele asemănătoare acesteia, fără a comite o gravă confuzie ? Dacă Moon se declară a fi cel mai înfocat anticomunist, în schimb lui Jim Jones îi plăcea, dimpotrivă, să lase de înțeles că ar fi prietenul țărilor socialiste şi chiar un fel de comunist, fapt exploatat, după moartea lui, de către anumite ziare aservite propagandei anticomuniste, care ar fi dorit să se creadă că trista „afacere" a „Templului popoarelor" nu ar fi un produs al societății americane, ci al... comunismului.

Despre ce protest social poate fi vorba în cazul „noilor secte" religioase sau pseudoreligioase ? în măsura în care căutăm în monconformismul lor, real desigur, ceva similar sectelor de la începutul creştinismului sau măcar al celor provenite din Reformă, nu vom găsi nimic, nici o formă de protest social autentic, aşa cum nu tost ele înregistrate de către istoria omenirii. O.opoziție Itțl do «societatea de consum" — da, există în conținutul lor, iliu şl nici este" câlcîiul lui Abile ! — această opoziție este

.....Ifi de o patologie psihosocială care nu-i permite să se

In iHiigul de protest social în sens plenar. Pe de o parte, uli lac paradă de opoziția lor față de societatea indus-(iiulti ti imul industrială, adesea într-un limbaj cvasisociologic şi

i depăşeşte aria teologiei — şi aceasta constituie 1 ir .1 ;ii'"luia față de sectele creştine istorice — dar, i in i-li " - 1 sînt emanația impasului istoric al so-

i iun i i|>i i'uili'iit mai ales în soluțiile precare pe ud "i mini uiiii sociale de care se ocupă în mod i Uliului lufinii 'ii h ir.huii din „societatea de consum", 11*11 l iun .nilul, spectaculos evidențiată prin i i ii nu 'uiumului ca „metodă" de ac-

IIiiiii ; .....ido di' securitate a indi-

U i i,u iui, ,. | ,u"iiu i vidului Miiriiiini po care îl

* - > i'.« .....' lui 'Hiiiiiiiiiinii |u- i mi' il inoculează

III

In conştiința oamenilor — unor asemenea tare structurale ale societății contemporane, ca şi multor altora, „noile secte" le opun, ca ideal, marginalizarea socială planificată, prin crearea de „comune" religioase social izolate şi interiorizarea indivizilor, pe acest fond de viață denaturată, care devine, de fapt, un fel de „schizofrenie de grup" (cum se exprima un sociolog occidental), care duce la o şi mai pronunțată, şi mai gravă anihilare a individului. Harta sociologică şi geografică a sectelor de astăzi se suprapune cu harta slăbiciunilor şi aspectelor de vid al semnificației din „societatea de consum".

Există însă un fapt de care adesea se ține seama prea puțin. Spuneam mai. la început că atitudinea bisericilor, îndeosebi creştine, ostilă sectelor, a contribuit la încetățenirea unor imagini false asupra înseşi problemei aflate în discuție. Dacă în trecut însă această ostilitate se manifesta în teologie şi în termeni teologici, astăzi se poate constata o schimbare şi în această direcție. Teologii de azi, îndeosebi cei catolici, critici acerbi ai sectelor în general şi ai celor noi în special, şi-au „revoluționat" strategia, evoluînd uneori în direcția unui adevărat reviriment. Mai ales două aspecte evidențiază aceste noi tendințe. In primul rînd, faptul că într-o epocă de criză a religiozității, ca cea pe care o trăim, aceşti teologi văd un „semn bun" chiar în proliferarea sectelor, iar acest fapt caută să-1 explice nu atât în termeni teologici, cît mai ales sociologici. In al doilea rînd, din „rezervele" critice pe care le mențin la adresa sectelor, ei încearcă să construiască o adevărată stratagemă, care, ce-i drept, nu le aparține în exclusivitate, dar reprezintă un domeniu în care se dovedesc a fi mari meşteri.

După unii dintre aceşti teologi ar exista astăzi un capitol mare al sectarismului, în care, alături de sectele religioase, stau şi grupările politice, şi nu este greu de ghicit că acestea sînt considerate a fi cele de stînga. Dar să vedem mai amănunțit despre ce este vorba şi în primul caz, dar mai ales in cel de-al doilea, care prezintă o importanță politică, Iar în acest sens este deosebit de instructivă, printre multe alte exemple, cartea teologului francez Jean Vernette Sectes et réveil — religieux...

Cum vede acest teolog cauzele sociale şi ideologice ale sectelor religioase şi semnfieația lor teoretică ? Fără să mai fie vorba, nici pe departe, de o respingere în bloc şi ex abrupto a sectarismului religios contemporan, cura procedau teologiile

tradiționale, Jean Vernette scrie : „Sectele ne oferă o «altă» lume, o lume imaginară şi simbolică, ce nu se articulează în mo$ necesar cu proiecte politice, economice sau sociale. Ele se

14

nasc dintr-o protestare într-o perioadă de criză culturală, religioasă şi socială, cînd oamenii şi societățile se simt prost. Redeşteptările religioase se manifestă întotdeauna cînd există o criză socială, ca o reacție instinctivă a organismului social. Pe acest fond de angoasă, într-o lume care nu mai ştie pe ce să se sprijine, uşa corăbiei mîntuirii se întredeschide : este corabia ce va salva în curînd «mica rămăşiță» a naufragiului, şi din acest moment ea va oferi căldura frățietății şi certitudinea adevărului. Căci direcția corăbiei este precisă, portul este doar ales, iar cîrma este ținută de o mînă fermă, de către cineva cu autoritate. în timp ce societățile noastre occidentale seamănă cu o navă al cărei echipaj cunoaşte perfect manevrele" dar nici timonierul şi nici comandantul nu ştiu pentru ce navighează şi nici spre ce țărm se. îndreaptă" 10. Această compasiune, prea puțin disimulată, pentru noile secte se află evident peste tot în cartea lui Vernette şi de fapt prin însuşi titlul acestei cărți autorul sugerează ideea că criza contemporană a religiozității în țările occidentale nu ar consta atît in scăderea vertiginoasă a acestui fenomen, ci mai ales în rătăcirile temporare ale religiozității. în concluzie, proliferarea actuală a sectelor ar semnifica un fel de redeşteptare a sentimentului religios, care ar urma să fie redimensionat şi re-" direcțional pe căi noi. Căci, dacă religiozitatea actuală a părăsit făgaşurile tradiționale, faptul s-ar datora implicit instituțiilor religioase tradiționale. Printr-o prea pronunțată intelectualizare şi ideologizare, ca şi printr-o prea rigidă organizare ierarhică, rezultat al unei evoluții organizaționale de foarte multe secole, creştinismul şi-a pierdut, în mare parte, „sufletul", tocmai ceea ce Iar putea atrage pe cel dornic de religie vie, o religie care fă-i dea răspunsuri „sufletului" său. Instituționalizarea de secole m creştinismului are ca rezultat principal faptul că această religie corespunde în mai mare măsură societăților, „establishment" -ului social, cum spun americanii, şi mai puțin sau chiar deloc individului, fervorii individuale, atît de inefabilă, de supusă emotivității, de superfluă, de ataşată, adesea, în mod vital, de frămîntările, greutățile şi suferințele cotidiene ale credinciosului, care au un caracter concret, nu se împacă cu rigiditatea idealurilor teologice,. în general extrem de abstracte, şi cer o „rezolvare" afectivă imediată, chiar dacă într-un labirint "psihologic ce denaturează imaginea tradițională a însăşi ceea ce înseamnă religie. Or, sectele religioase şi înflorirea lor actuală ar releva, după noile interpretări teologice, nevoia acută de religie a umanității contemporane ;

M Jean Vernette. Sectes et réveil — religieux.." Paris, Éditions Salvator-Mulhouse, 1976, p. 105—106.

ele ar constitui nişte expresii deviate, hibride ale unei spiritualități religioase reale şi puternice, pe cale de constituire sistematică ; „motivația" lor se va dizolva şi

reincorpora în această nouă religie, modernizată, în bisericile perfecționate. Aceiaşi teolog Jean Vernette scrie : „Noi trebuie să evităm o dublă tentație : aceea de a ne bucura în mod puțin naiv în fața acestei «primăveri spirituale», căci iarna necredinței n-a trecut cîtuşi de puțin, iar un mugur sau o rîndunică nu fac încă primăvara; dar şi aceea de a recupera şi organiza toate curentele spirituale ale unor «noi Rusalii» ; adică «lăsați-îe să trăiască» înainte de a le stăvili. Avem sarcina deci să întîmpinăm în mod pozitiv deşteptarea religioasă sub toate formele sale — de la cele mai bizare pînă la cele mai ortodoxe — şi să Ie deosebim apoi în lumina credinței creştine" u.

Spuneam mai înainte că unii dintre criticii teologi ai sectelor religioase sau pseudoreligioase apărute în ultimele decenii încearcă să argumenteze o apropiere, dacă nu chiar o identificare, între sistemul psihoorganizațional al acestora şi eel al unor mişcări politice, subsumate uneori orientărilor politice de stînga. Desigur, este în general admisă existența unor trăsături, mai ales psihologice, proprii oricărei forme sociale de sectarism, ca şi faptul, relevat deja în paginile anterioare, că între sectarismul religios şi factorul social-politic apar, de regulă, raporturi directe şi uneori indirecte, cu semnificații însă, la rîndul lor, diferite de la o epocă la alta şi chiar de la o sectă religioasă la alta. Orice etichetare absolută şi univocă a sectelor religioase sub raportul semnificației, lor sociale este sterilă şi tendențioasă, deoarece nu recunoaşte istoricitatea profundă a unor asemenea semnificații. Nu-i mai puțin adevărat însă că în criticile teologice actuale aduse sectarismului religios, de factură predominant apologetică şi cu caracter psihologizant, putem descoperi uneori şi observații pertinente şi interesante. Unii dintre aceşti teologi au atras atenția, bunăoară, asupra caracterului pseudoreligios al multora dintre „noile secte" şi au analizat modul interior de funcționare al acestor comunități totalitare, în care indicatorii de constrîngere a coreligionarilor au atins un înalt grad de modernizare. Fapt evident atît în perfecționarea mijloacelor de asigurare a coeziunii interne, bazate pe mijloace de manipulare psihică dintre cele mai rafinate, cît şi în relațiile exterioare ale sectelor totalitare, concentrate într-o politică extrem de activă şi compusă mai ales din activități financiare. Tocmai în acest sens,

11 Op. cit., p, 132.

2,1 după ce consideră că „cu vînt ul sectă are un gust de mucegai, el degajă un iz de fanatism, de intransigență exacerbată", un spiritualist catolic adaugă : „De fapt, o abordare sociologică a sectelor ar trebui să fie mai degrabă o analiză politică şi economică decît una de sociologie religioasă propriu-zisă" a.

*

* *

Una dintre primele concluzii la care au ajuns sociologii preocupați de studiul religiei a fost aceea că. secta constituie o parte componentă a religiei ca fenomen social încă din antichitate, dar că există şi o evoluție istorică a semnificațiilor acestui tip de colectivitate religioasă. Există o esență generală a sectarismului

religios, cvasiconstantă în istorie, dar şi o nesfîrşită serie de particularități, variabile de la o epocă la alta. Ceea ce este pe deplin explicabil dacă ne gîndim la caracterul dinamic, evolutiv al formelor sociale de exprimare a religiei în general. Or, pentru a înțelege ce este secta religioasă din punctul nostru de vedere, al contemporanilor, este deopotrivă de important să surprindem şi esențialitatea acesteia, manifestată ca o constantă a istoriei religiilor şi care ne apare ca un adevăr abstract cu o valoare generală, dar şi variabilitatea concretă de exprimare a trăsăturilor sectei religioase, care tocmai ea exprimă diferența istorică dintre sectele religioase şi reprezintă posibilitatea de a defini specificul sectarismului religios contemporan.

în prima instanță a fost necesar să se demonstreze că secta religioasă nu este o simplă ciudățenie a istoriei religiilor, o apariție întîmplătoare, irepetabilă. Binecunoscutul sociolog francez Marcel Mauss precizează în acest sens : „Secta este un fenomen de extremă generalitate. Pentru anumite regiuni, modul normal de existență (al religiilor — P.B.) este acela de a fi divizate în secte. Marile religii universaliste, detaşate de orice mediu natural definit, devenite deasupra sau mai curînd exterioare vieții juridice proprii societăților politic constituite, se segmentează în mod natural în secte" 13.

Se poate conchide deci că, la nivelul istoriei, secta este un produs al religiei, cu roluri deosebit de importante în dinamica istorică

12 Thierry Baffoy. Les Sectes totalitaires, în „Esprit", nr. 1/1978, Paris, p. 53.

** Marcel Mauss. Systèmes religieux des groupes secondaires. Les Sectes, în Oeuvres, vol. 1, Paris, Les Éditions de Minuit. 1968, p. 97—99.

a fenomenelor religioase. Dar cercetarea sociologică actuală şi, desigur, cu preponderență a sectelor religioase de astăzi îşi propune să demonstreze, în panorama istoriei religiilor, adevăruri de o generalitate mult mai restrînsă, dar nu şi lipsite de valoare teoretică. Aceste concluzii vizează profunzimea experienței social-religioase concrete de tip sectant, funcționalitatea concretă, socială şi psihosocială, a sectelor religioase, tipologia acestora în funcție de parametrii ideologici şi sociali actuali, relațiile lor concret determinate cu diferitele structuri şi compartimente ale societății contemporane. Iar în acest sens, prin caracterul ei sintetic, ni se pare relevabilă următoarea definiție : „Prin caracteristicile sale tipice, o sectă poate fi definită prin următoarele elemente: este o asociație, voluntară ; calitatea de membru se dobîndeşte pe baza aprobării autorităților sectei şi în urma invocării unui merit personal — ca, de pildă, cunoaşterea doctrinei, afirmarea unei experiențe de convertire sau recomandarea noului prozelit de către membrii cu autoritate; accentuarea exclusivismului şi expulzarea celor care se abat de la precepte doctrinare, morale sau organizaționale ; viziunea despre ea însăşi este aceea a unei grupări elective şi luminate, ce posedă un har special ; perfecțiunea

personală reprezintă standardul aşteptat al aspiraţiilor, indiferent de natura criteriului evaluativ î cel puţin ca ideal, ea acceptă calitatea de cleric tuturor credincioşilor ; promovează un grad înalt de participare laică ; creează posibilitatea ca membrul să-şi exprime spontan angajarea sa emotiv religioasă ; secta este ostilă sau indiferentă faţă de societatea seculară şi faţă de stat" u.

Desigur, această definiţie are caracterul unui model teoretic al sectei religioase, fără pretenţia de a susţine că orice asemenea sectă trebuie să întrunească toate aceste trăsături şi numai pe acestea. Pe de altă parte, trebuie ţinut seama şi de faptul că variabilitatea sectelor se manifestă nu doar la nivelul larg al istoriei, ci şi în unităţi de timp mai modeste, de ordinul unui secol sau chiar al unor decenii, Secta religioasă este un fenomen social extrem de fluid, cu evoluţii rapide şi neaşteptate, iar graniţa dintre „sectă" şi „biserică" — cei doi termeni polari de bază stabiliţi de către sociologi ca mijloc caracteriologic — este ea însăşi foarte labilă şi deci greu de stabilit. Oricît de bună ar fi deci "o definiţie sociologică a sectei religioase (deşi, la drept vorbind, o asemenea definiţie, unanim acceptată de către sociologi,

14 Bryan Wilson. An Analysis of Sect Development, tn Reading* in General Sociology, Boston, 1964, p. 139.

nici nu există !), în faţa cercetării ştiinţifice de astăzi persistă numeroase dificultăţi teoretice, probleme divergente şi, mai ales, nu puţine ocazii nefaste de a absolutiza unele constatări în dauna altora. Tocmai de aceea, poate că, luînd ca exemplu evoluţia din ultimul veac a aşa-numitelor secte neoprotestante, implicit evoluţia cercetării lor sociologice, va apărea şi mai clar profilul, complexitatea teoretică şi perspectivele sociologiei şi psihosociologici sectelor religioase. Referindu-se cu precădere la aceste secte, un sociolog german scrie : „Sectele creştine sînt caracterizate, fără excepţie, prin aceea că pun în valoare elemente izolate ale Evangheliei sau ale tradiţiei bisericeşti care n-au fost dezvoltate de către biserică sau au fost respinse de ea, elemente care formează, de cele mai multe ori, centrul doctrinei lor şi fundamentul comunităţii lor. Tocmai de aceea se poate observa te toate sectele o anumită parţialitate şi o anumită îngustime, în profitul unei vitalităţi şi a unei pasiuni mai mari în sensul adevărului lor, simţit şi reprezentat cu o forţă şi cu o vigoare exclusiviste*a. Această parţialitate doctrinară16 — neîndoielnic reală, discutabilă fiind doar problema cîte şi care consecinţe pot fi deduse ele aici — se bazează deci, în principal, tocmai pe luarea în considerare a opoziţiei dintre cele două unităţi religioase organizaţionale considerate a "fi fundamentale : „secta" şi „biserica". Fiecare dintre acestea îşi defineşte şi îşi trăieşte doctrina creştină în mod diferit şi opoziţional, atitudinea ideologică a bisericii excluzînd-o pe cea a sectei, şi invers, nu doar prin conţinutul propriu-zis de idei, ci şi prin modalitatea interioară de construire a sistemelor de idei, ca şi de trăire a acestora. O a doua caracteristică esenţială a sectelor

neoprotestante a fost oonsiderată a îi, şi încă mai. este şi acum, în mare parte, maqgi-

M Gusteve Mensching. Sociologie relîgieuse, Paris, Payot, 1951, p, 216.

-a Parțialitatea doctrinară este oglindită chiar şi în numele unor secte creştine, care indică ideea ce are rol central. Cultul baptist, de pildă, acordă o importanță esențială botezului (în limba greacă veche — „bapfizein" — a scufunda), pe care îl ceremonia?/) la o. vîrstă variabilă, cînd se consideră că subiecții sînt conştienți de angajamentul lor ; îa rîndul său. cultul penticostal acordă o importanță doctrinară centrală botezului cu „Duhul sfînt", in-spirîndu-'se din mitul creştin al pogorârii acestuia în conştiința apostolilor la a cincizecea zi. după învierea lui Iisus (în limba greacă veche — ...pentecosla" — & cincizecea, de unde în limba engleză — „Pentecost" — Rusalii) ; laitmotivul ideologic al cultului adventist (dar nu numai al acestuia) îl constituie revenirea Iui Iisus pe pămîhi înainte de „sfîrşitul lumii" şi „judecata de apoi" (ta limba latină — „adventus" — sosire, venire) ş.a.m.d

18

nulitatea socială a păturilor din cnre se recrutează. sectanții. Hi iii'uidu-i pe Max Weber şi Ernst Troeltsch, sociologii au explicat sectarismul religios ca un răspuns, desigur mistificat, la nevoile şi aspirațiile nesatisfăcute, fie ele individuale sau colec-Uve, ale păturilor nevoiaşe (şomaj, sărăcie, opresiune socială, dezr mnăgire etc.), fapt pentru care tocmai aici am putea întîlnl l.crenul fertil al „devianțelor" religioase.

Ce-i drept, nu s-a pus încă problema de a nega orice valoare i ognitivă şi metodologică dihotomiei fenomenului religios în cele două specii fundamentate : „biserica" şi „secta". Este un fapt elementar că variabilitatea trăsăturilor individuale ale sectelor se înscrie, înainte de toate, pe traiectul dintre „sectă" şi „biserică" — cei dea termeni polari ai organizării vieții religioase (deşi în definirea lor conceptuală propriu-zisă, opiniile sociologilor diferă mult unele de altele). Dar nu trebuie prea mult efort teoretic pentru a constata că „secta" şi „biserica" se realizează perfect', ca noțiuni ce indică entități diferite şi opuse, doar pe plan ideal, ca modele teoretice, căci, în realitatea socială concretă, diferența dintre ele, privită şi sincronie şi diacronic, este foarte relativă, dinamică, instabilă. Nu trebuie să neglijăm, dealtfel, nici faptul că însăşi existența unor particularități comune ale sectelor religioase nu presupune şi nu implică omogenitatea lor absolută, adică inexistența subparticularităților, care tocmai ele dau fizionomia distinctă a diferitelor secte. în raport cu individualitatea sectelor, trăsăturile lor comune trebuie privite ca nişte variabile a căror realizare, parțială sau totală, depinde de numeroşi factori (sociali, .doctrinari, psihosociali, conjuncturali etc.). în scurta sa existență, „Templul popoarelor", de pildă, mai bine zis liderul său, Jim Jones, a încercat să îmbine practici şi idei religioase proprii unor secte mai mult sau mai puțin tradiționalizate (de pildă, practicarea aşa-ziselor „vindecări miraculoase", existentă în arsenalul

penti-costalismului) cu inovații religioase de ultimă oră, proprii „noilor secte", cum este, bunăoară, viața comunitară de tip religios în condițiile societății americane, hiperindustrializate. Or, şi scurta existență a acestei secte, pînă la tragedia din Guyana, şi pronunțata'sa originalitate (mai ales tendința ei de a fi şi grupare religioasă, dar şi una seculară, pseudoreligioasă) fac foarte dificilă încercarea de a defini tipul specific al acestei secte malefice Formal însă, cultul întemeiat de Jim-Jones aparținea sectei „Discipolii iui Hristos" (întemeietor — Thomas Campbell), înrudită, la rîndul său, cu secta „Bisericile creştine", ambele apărute la începutul veacului trecut cu scopul de a fevitaîiza idealurile

evanghelice, în general religiozitatea creştină. Sociologii americani consideră că specificul inițial al acestor secte, concretizat într-un liberalism doctrinar extrem de pronunțat, păstrat în mare măsură şi astăzi, trebuie căutat în condițiile americane de cultură din timpul mişcării de cucerire a Vestului îndepărtat.

Desigur însă că nu asemenea aventuri social-religioase efemere, de tip Jim Jones, stau în primul rînd în atenția sociologilor preocupați de clasificarea sectelor şi definirea specificului lor în raport cu „biserica". Oricum însă, metodologic vorbind, „sarcina explicării fenomenului religios implică" mai mult decît cunoaşterea tipurilor ideale şi a legilor teoretice ; ea presupune şi cunoaşterea acelor trăsături ce determină individualitatea unică a fenomenului" 17j Astfel, sociologul Beckford consideră că raportul „sectă"-„biserică" aşa cum este el argumentat pînă acum, în-cepînd cu Weber şi Troeltsch, conține în sine multe elemente convenționale şi creează convingerea că adevărul unuia dintre cei doi termeni poate fi stabilit în mod deductiv, pornind mai ales de la raționamentul că ceea ce este unul nu poate fi şi celălalt. Or, această schemă ar păcătui, după acest sociolog, nu atît prin faptul că ar duce la neadevăruri, deşi nu" sînt excluse nici ele, cît mai ales prin tendința de a îngusta posibilitatea de manifestare a adevărului. în primul rînd, remarcă Beckford, se creează iluzia că prin simpla desprindere a sectei din rețeaua fenomenelor sociale cotidiene putem afla în mod automat şi ceea ce reprezintă această sectă. în al doilea rînd, ar apărea pericolul de a defini specificul unei secte religioase prin simpla comparare a ei cu un ansamblu de trăsături ale normalității religioase, de la care se consideră că această sectă s-ar fi îndepărtat. în al treilea rînd, rațiunile îndepărtării tipului sectă de normele tipului biserică sînt prezentate într-o largă măsură în termeni negativi. în concluzie, se susține că, în timp ce „conceptele de biserică şi de sectă descind mai degrabă din diferențele de durată şi de semnificație dintre ele, diferențele sînt prezentate, de obicei, doar ca îndepărtări ale tipului sectă de normele stabilite de către tipul biserică. Presupunerea însă că normalitateă ar aparține primei, iar formele ultime ar constitui o îndepărtare de la normă începe sa fie problematică şi se cere ea însăşi reexaminată" 18.

Dihotomia „sectă”-„biserică” este pusă însă sub semnul întrebării sau este considerată ca avînd o semnificație secundară mai ales de către sociologii americani, atunci cînd ei analizează

17 James A. Beckford. Sociological Stereotypes oj the religious tect, în „The Sociological Review”, nr. 1/1978, Londra, p. 111.

18 Loc. ciC P. HO.

20

specificul istoric şi actual al religiozității în S.U.A., unde pluralismul constituie o notă dominantă a vieții religioase, a existat de la început şi reprezintă un element tipic al modului de viață american. Varietatea şi multiplicitatea cultelor nu s-au produs aici prin decăderea unei biserici naționale unice, cum s-a întîmplat în unele țări europene prin şi în urma Reformei. Marea înflorire a cultelor religioase în S.U.A, se explică şi prin mozaicul etnic al populației acestei țări, dar şi prin specificul istoriei sale, ca şi prin problemele sociale ale vieții americane. Bineînțeles însă că s-ar îngusta mult caracterul ştiințific al analizei acestei probleme dacă rădăcinile istorice şi sociale ale acestei eflorescente religioase, poate unice în lume, ar fi reduse la înaltul grad de libertate religioasă din S.U.A.. real, desigur, şi el. Viața religioasă americană, atît de prolifică şi cu atît de numeroase meandre, trebuie analizată mai întîi în strînsă legătură cu istoria societății americane, o societate care nu numai că a produs şi produce şi azi noi culte, îndeosebi creştine, dar le-a modelat, într-un sens specific american, în foarte mare măsură chiar şi pe cele tradiționale, importate din Europa. Cum remarcă, de pildă, sociologul David O. Moberg, „în multe şi importante aspecte, catolicii, iudaicii şi protestanții americani diferă de «frații» lor din cadrul altor țări” 19. Acelaşi sociolog relevă şi o altă caracteristică importantă ce face posibilă o înțelegere mai clară a religiozității americane : proliferarea sectelor se desfăşoară concomitent cu tendințele spre ecumenism. Există tendințe spre menținerea structurilor cultioe (denominational) printr-o grupare a lor congre-gaționnlâ, în cadrul căreia diferitele comunități religioase apar ca nişte fațete ale diviziunii muncii, dar există şi tendințe spre unitate creştină de ansamblu, ecumeniste. De fapt. menționează Moberg, atît consecințele funcționale, cît şi cele disfuncționale sînt asociate şi cu congregaționalismul şi cu ecumenismul. Protagoniştii mişcării ecumeniste încearcă să maximalizeze consecințele 'funcționale ale acesteia şi să minimalizeze pe cele disfuncționale, în timp ce oponenții lor accentuează alternativa inversă.

Această religiozitate specifică americană a ridicat însă şi următoarea întrebare, pe care şi-au pus-o, desigur, în primul rind, sociologii : dacă în această realitate socială nu putem găsi ceva care să corespundă, exact şi pe deplin, sensului sociolc-gic dat de către europeni conceptului de „biserică”, cum să ierarhizăm atunci conceptual ceea ce întîlnim pe traiectul ce porneşte de la sectă,

19 David O. Moberg. Religion in the Western World - Tlie United States of America (comunicare prezentată la al Vil-lea Congres mondial de. sociologie, Varna, 1970, p. 3).

2~

ca cea mai fluidă comunitate religioasă, şi se finalizează în comunitatea religioasă stabilă, cu prozeliți numeroşi şi care începe să se asemene cu fizionomia cultelor tradiționale, fie că le numim sau nu biserici (în sens sociologic, desigur, nu teologic) ? Sociologii americani propun în acest caz conceptele de „denominație" şi „congregație", dar în ce priveşte conținutul de semnificații al acestor concepte nu există între ei nici pe departe o unitate de vederi. Sociologi ca H. R. Niebuhr, J. M. Yinger, H. Becker ş,a, recunosc că unele secte, ce persistă, dealtfel, de-a lungul mai multor generații, au dobîndit o structură denominațională, dar au păreri diferite şi cînd definesc stadiul denominational al comunităților religioase şi cînd relevă factorii organizational! şi circumstanțele sociale care au produs metamorfozarea sectelor inițiale. Or, deşi această problemă sociologică foarte complexă depăşeşte obiectivele acestui studiu, să reținem totuşi că elementul social predomină în mai toate analizele sociologice cu acest subiect. Stabilitatea instituțională, aluvionarea unui conformism social permanent, pierderea interesului pentru an prozelitism ardent, acceptarea standardelor şi valorilor culturii dominante şi a moralității convenționale etc. — asemenea caracteristici ale denominației, aproape unanim acceptate, sînt puse în legătură, de regulă, tot cu compoziția şi atitudinea socialo a organizației religioase. După Niebuhr, de pildă, cauza declinului sectelor spre denominație ar constitui-o influența succeselor economice ale prozeliților asupra conduitei lor religioase ; mai devreme sa.u mai tîrziu, din comunități ale săracilor, sectele devin organizații religioase âle claselor mijlocii. în acest fel, putem recunoaşte însă că, în analizele sociologilor americani, deşi se pleacă de la realități sociale diferite şi se caută soluții teoretice noi^ cel puțin în ce priveşte judecarea raportului dintre tipurile de comunități religioase şi structura socială a medllloi In care apar şi se dezvoltă, ei nu se îndepărtează totuşi, total şl definitiv, de teoriile europene inspirate din soeiologiile lui Weber >l TroHlseh.

De o mare importanță ni se p.iir i ii ^1 ivjudecarea radicală a raportului dintre secte şi socialii.Ui-1 11 Care, de regulă, au fost şi sînt ele raportate. Altfel spun, No ort iu> referim la sectele tradiționale, fie la cele mai noi. putori) noi oare considera că resursele de cadre ale sectelor Io ivpre/lnlă astăzi cu necesitate marginalitatea socială, mai ales aceea eu semnificații primordiale social-economice ? La rîndul său, însemnătatea răspunsului la această întrebare reiese şi numai din faptul că de el trebuie să ținem seama pentru a înțelege natura protestului conținut în mesajul religios al sectelor. Or, pe cît de greu este să răspunzi cu precizie care sînt astăzi păturile sociale din care sectele îşi recrutează membrii lor, căci acest răspuns ar cere numeroase cercetări sociologice concrete, pe planuri naționale multiple, tot atît de adevărat ni se pare că în prezent este hazardat, dacă

nu chiar de-a dreptul fals, să se susțină că pepiniera de noi prozeliți ai sectelor ar constitui-o, fără nici o modificare, la fel ca în trecut, păturile sau grupurile sociale marginalizate. însăşi marginalizarea socială în societatea contemporană, îndeosebi în cea de consum, are criterii de determinare mult mai multe şi mai variate decît în urmă cu cîteva decenii, fără să mai vorbim de secole. Să explici baza socială a sectelor contemporane doar prin sărăcie şi prin nivel cultural scăzut înseamnă să privezi negativitatea socială actuală de multe alte note esențiale. „Noile secte" şi chiar .„compoziția socială" a „Templului popoarelor" adeveresc, fără îndoială, tocmai acest adevăr,

în sfîrşiț în ce priveşte sectele creştine neoprotestante, al căror caracter poate varia de la o țară la alta (dacă baptismul, de pildă, poate fi o denominație în S.U.A., el poate întruni la fel de bine caracteristici de sectă dintre cele mai autentice şi exclusiviste în alte zone ale globului pămîntesc !), este important de a mai analiza, oricît de succint, şi un alt aspect. De obicei, caracteristicile sectelor neoprotestante sînt studiate cu referiri fie la o țară, fie la alta, dar mai rar se are în vedere şi activitatea lor internațională, deci calitatea lor de mişcări religioase cu caracter internațional.

Prin intermediul civilizației materiale şi cu mijloace de propagandă tehnico-ştiințifice dintre cele mai moderne, modestele secte neoprotestante din veacul trecut, aflate astăzi într-o stare de prosperitate nevisată, fac eforturi uriaşe de a influența viața culturală contemporană mai ales în acele zone şi în acele colectivități unde subdezvoltarea, sub cele mai variate forme, se mai află încă la ordinea zilei. Şi, spunînd aceasta, nu ne referim la asemenea culte cum este cel baptist, care, după numeroşi sociologi, prezintă azi tot mai mult trăsături de „biserică" şi mai puțin de sectă. Cu o istorie îndelungată, baptismul are o situație favorizată sub foarte multe aspecte (în 1965, de pildă, numai în S.U.A, numărul lor este de 23 812119 membri, organizați în 93 916 biserici şi împărțiți în 29 de congregații). Pînă şi o sectă inițial mult mai modestă şi atît de specific americană, ca cea a „Sfinților moderni", cunoscută mai ales sub numele de „mormoni", se află azi la mare distanță de ceea ce a fost ea la începuturile sale, în deceniul al patrulea din veacul trecut. Dacă în ce-i priveşte pe „mormonii" de atunci, care au făcut vîlvă mai ales prin argu

mentarea teologică a mariajului poligam, practică abolită însă prin legea federală din 1891, se putea vorbi cu îndreptățire despre numeroase trăsături de marginalitate socială, astăzi acest cult dispune de capitaluri impresionante şi anual trimite mii de perechi de tineri ca misionari în mai toate colțurile lumii. Se consideră că în întreaga lume ar exista astăzi aproximativ trei milioane şi jumătate de „mormoni", dintre care 600 000 au regim de „preoți". Ei desfăşoară o activitate economică deosebit de prosperă. în ce priveşte cultul adventist, apărut şi el tot în S.U.A., în anii '40 ai secolului trecut (predicatoarea Helen White — 1827— 1915 —

fundamentîndu-i ideologia în peste şaizeci de volume de scrieri teologice), el se bucură azi de o situaţie la fel de înfloritoare, în diferite ţări ale lumii, adventiştii de ziua a şaptea au organizat şi subvenţionează peste 300 de colegii şi academii, în programul cărora, alături de disciplinele teologice, se situează chimia, biologia, educaţia fizică etc. — pentru a putea forma misionari cu o pregătire culturală multilaterală. Se afirmă că în lume ar exista în prezent circa două milioane şi jumătate de adventişti de ziua a şaptea. Secta nu face parte din „Consiliul mondial al bisericilor". Propaganda sa este temeinic organizată : misionarism, răspîndire de broşuri, emisiuni de radio, contacte directe cu cetăţenii, cum s-ar spune „din casă în casă" etc. Un alt exemplu, asemănător, îl reprezintă expansiunea actuală a penticostalismului, apărut şi el tot în S.U.A., în ultimul pătrar al veacului trecut, de unde se răspîndeşte rapid în Canada şi America de Sud, iar la începutul secolului nostru în Europa. Se consideră că în prezent ar exista în întreaga lume peste zece milioane de sectanţi penticostali. Printre caracteristicile fundamentale ale 'penticostalismului se situează experienţele extatice, interpretate ca „lucrare"' a Duhului sfînt, glosolalia („vorbirea în limbi"), afirmarea vindecării bolilor prin credinţă, folosirea pe scară mare a mijloacelor emoţionale in scop de sugestionare a credincioşilor (de pildă, punctarea predicilor cu replici exclamatorii venite din nodurile publicului, practicarea unor mişcări ritmice ale trupului pe un fond muzical etc.). De remarcat este, în cazul acestei secte, mai ales saltul pe care a reuşit să-1 facă în ceea ce priveşte acomodarea sa la lumea modernă. Iniţial, în S.U.A., compoziţia sa o formau mai ales membrii respinşi de congregaţiile celorlalte culte, datorită îndeosebi rigorismului lor fanatic şi nonconformis-mului lor faţă de mediul social înconjurător. Dar penticostalismul a reuşit sâ învingă handicapul iniţial, care îi limita posibilităţile de prozelitism, devenind una dintre cele mai active secte contemporane, formată din grupuri numeroase ce poartă denumiri

diferite (..Biserica apostolică", „Biserica evanghelică a deşteptării", „Adunarea Domnului" ş.a.). în 1948 „penticostalismul" a intrat oficial în „Consiliul mondial al bisericilor".

Ne oprim aici cu exemplele. Nu înainte însă de a constata că apariţia „noilor secte" şi înflorirea lor nu semnifică declinul „vechilor secte", adică a celor tradiţionale, în primul rînd cele numite neoprotestante. Sub multe aspecte şi în întreaga lume, „la modă" nu este o sectă sau alta, nu sînt unele secte sau altele, ci este sectarismul religios în general, ca una din pistele preferenţiale de înaintare ale religiozităţii contemporane.

*

* . *

în studiul sectelor religioase, pe sociologi îi interesează, în mod esenţial, baza socială şi comportamentul social al acestor comunităţi religioase, în formele lor cele mai specifice de manifestare. Fireşte însă că, pentru a atinge acest obiectiv de

natură sociologică, ei trebuie să cerceteze un imens material de viață religioasă, prezentă şi istorică, pe planuri şi ele foarte variate şi care, rezumîndu-le, dezvăluie trei direcții principale de studiu : caracteristicile ideologiilor sectante, raporturile sectelor religioase cu mediul social ambiant, particularitățile lor organizaționale.

în ce priveşte sectele religioase creştine, ele descind ideologic, în majoritatea lor, din Reforma religioasă din veacul al XVI-lea, care a împins creştinismul spre interiorizare religioasă, spre o concepere extrem de individualistă a mîntuirii, spre culte pentru care interpretarea Bibliei devine esențialul, iar cu timpul, în cadrul lor, se va considera că oricine are autoritatea de a descoperi, pe această cale, adevărul credinței sale. Nu trebuie pus însă, desigur, semnul egalității între teologia lutherană, pe de o parte, şi „bibliomania" şi „bibliolatria" ce înfloresc in sectele de mai tîrziu, mai ales în cele numite neoprotestante, pe de altă parte. Valoarea doctrinară pe care o conferă Bibliei aceste secte este mai simplificată în raport cu Luther, Calvin sau alți corifei ai Reformei religioase ; în preocupările doctrinare ale sectelor neoprotestante, un loc important îl ocupă adesea absolutizarea sensului literal al Bibliei ; apare deci o vulgarizare a însăşi ceea ce tradițional se numeşte teologie. Raportul cu teologia al celor mai noi secte de sorginte creştină a devenit' chiar superfluu, deoarece latura doctrinară, cu semnificațiile sale autentice şi riguroase, ocupă un loc din ce în ce mai scăzut în determinarea fizionomiei spirituale a acestor comunități religioase. Tocmai în acest sens, un sociolog contemporan se consideră îndreptățit să constate :

24

„Ca regulă generală, sectele sînt mişcări dizidente nu atît de ordin dogmatic, cît mai ales spiritual — fervoarea spirituală contează aici -mai mult decît rigoarea doctrínala, credința trăită are un rol mai mare decît expresia intelectuală a acesteia" *>. Acest tip de lectură a Bibliei este, pentru sectanți, un stimul cvasi teoretic, mai mult emoțional, ce poate susține o religiozitate temporar foarte intensă, dar anarhică, instabilă, ce nu angajează pe individ într-un mod statornic la un anumit sistem cultic (o masă imensă de religioşi sectanți vehiculează mereu între o apartenență culticâ sau alta). Ideologia sectantă se remarcă prin instabilitate atîta timp cît aceste organizații religioase nu reuşesc să-şi creeze o structură cultică asemănătoare tipului „biserică". în perioada instabilității sale, de o durată toarte variabilă, această ideologie trăieşte permanent tensiunea de. a se afla situată la răscrucea dintre succes şi eşec social. „Adevărul" sectei este trăit intens, dar, paradoxal, se metamorfozează continuu, este mereu pus în discuție, nu doar în exteriorul sectei, ci şi în interiorul ei.

Desigur, nu trebuie să credem că au dispărut total elementele doctrínale şi chiar polemicile doctrínale din sectarismul creştin contemporan. Se constată însă astăzi că însăşi tentativa proprie sectelor de a relua mereu, de la început şi în forme sui generis, transpunerea în viață a mesajului, evanghelic este tot mai rnre-î fiată în idei teologice ; pe de altă parte, dacă problema rigorii doctrínale era

desființată şi în trecut, în mare parte, de către absența autorității ierarhice, astăzi apar fenomene de acest gen care i-ar speria şi pe fondatorii din veacul trecut ai sectelor neoprotestante. în cazul „noilor secte", ce se revendică încă a B creştine, insignifianța doctrinei în viața religioasă (în raport, de exemplu, cu cultele neoprotestante tradiționale) trebuie' pusă în legătură,' desigur, şi cu secularizarea tot mai pronunțată a profilului şi activității acestora. Este vorba de nişte comunități (religioase sau pseudoreiigioase) în ale căror preocupări este greu de ştiut ce predomină, cel puțin uneori : activitatea religioasă pro-priu-zisă, cea politică, cea financiară, sau totul curge în viața acestora ca un amestec monstruos de fervoare sinceră, de manipulare şi şantaj, de cultură a drogului şi de perversiuni erotice Pe congresmanul Ryan, victimă a „Templului popoarelor", 1-a surprins, de pildă, faptul că n-a auzit pe nimeni din aceasta sectă pronunțînd numele de Dumnezeu. De fapt, abia mai tîrziu se va afla că pentru Jim Jones latura teologică a religiei deve-

30 Albin Luchini, Ideologies, croyances religieuses eî institutions, în Encyclopedic de la sociologie, Paris, Larousse, 1975, p. 371.

nise un simplu „moft". După mărturii ale- unora dintre COreU* gionarîi* săi, acelaşi Jones avea momente cînd se declara nu creştin, ci universalist, momente în care trînlca Biblia pe jos şl o călca în picioare în timpul slujbei.

Nu încape nici o îndoială că Jim Jones este un caz ieşit din comun, a fost o personalitate morbidă ; nu-i mai puțin adevărat însă că atitudinea extrem de anarhică față de dogma religioasă riguroasă, care la el a luat o turnură patologică, o putem întîlni şi în cazul multora dintre grupările religioase mai nou apărute, lar^n ee priveşte cauzele acestui nou tip de religiozitate, ostilă în genere oricărei discipline religioase intelectuale, deoarece nu. are la bază concepte teologice de anvergură sau are prea puține, fireşte că aceste cauze nu trebuie restrînse la aria specificității ideologiilor religioase sectariste. Procesele de constituire a noului tip de religiozitate sectaristă, pe structuri mentale preexistente şi moştenite, reflectă, la urma urmelor, în mod incontestabil, şl, modificările sociale contemporane şi modul lor de imprimare diferențiată în conştiința oamenilor şi a păturilor sociale ; reprezintă devierile ce apar şi se consolidează în modul religios tradițional de a răspunde la problemele vieții, formulate în termeni noi. Asfs-"tăm, pe de o parte, la o secularizare cresctndă, care îi. îndepărtează, mal ales pe tineri, de religiozitatea organizată, iar pe de altă parte la apariția unui apetit pentru religia înclinată spre elementul mistic şi irațional. „Sub ochii noştri apare un nou tip de om religios." care disprețuieşte discursurile abstracte şi posedă o cunoaştere mai mult vizuală şi senzorială decît abstractă şi discursivă" 21,

S-ar părea, dealtfel, că tocmai existența unei structuri comune în atitudinea lor față de învățătura religioasă, luată în generai, apropie, în mod straniu, noile secte care îşi mai păstrează, cel puțin formal, profilul creştin, de noile secte hiate în

generai, cu o ideologie afişat sincretistă, despre care am vorbit la începutul acestui stadiu, Şi, totodată, le îndepărtează de sectele mai vechi ale tradiției creştine prin descreşterea continuă a interesului față “de marile teme soteriologice şl escatologice ale creştinismului, „Indiferent de proveniența lor şi indiferent de învățăturile soteriologice ale marilor tradiții cu care sînt înrudite — remarcă, în acest sens, Bryan Wilson —, noile mişcări sînt primordial, preocupate de

81 Alain Woodrow, Le» nouveUes sectes, Paris, Le Seuiî, I97f, p. 24.

«aici» şi «acum». Pe baza unui regim de ascetism sau a unei rețele de hedonism, ori printr-un amestec al acestora, ele promit aderenților lor să le sporească fericirea şi puterea spirituală în această lume şi să-i protejeze de limitările şi influențele negative ale vieții cotidiene în societatea contemporană. Toate oferă o nouă libertate, o nouă putere, un nou sens al liniştii, care pot fi obținute rapid şi relativ cu uşurință” 'n. Fără să se excludă, ba, dimpotrivă, uneori combinindu-se, căile de obținere a mîntuirii terestre sînt considerate a fi obținerea unor noi cunoştințe, de preferință „secrete”, apartenența la o comunitate sacră, cu un stil de viață diferite de cel al oamenilor din afara sectei, prin eliberarea unor forțe spirituale ascunse în indivizi, prin intermediu) unor tehnici spirituale. Şi acelaşi sociolog conchide : „Atractivitatea lor (a noilor mişcări religioase — P.B.) sugerează faptul că mulți oameni şi-au pierdut orice încredere în sistemele externe de cunoştințe, fie că este vorba de ştiință, teoria polivfeă, ideologie sau religie. Sectele sugerează că te poți salva pe tine însuți ; nimic şi nimeni altul nu poate să te salveze. Ele sînt, în acest sens, mişcări profund anticulturale ; nu numai că ele se opun culturii existente, dar se opun în mod fundamental oricărei culturi” 7&.

Schimbările ideologice din religiozitatea sectantă de azi au, fireşte, consecințe dintre- cele mai variate asupra comportamentului sectelor, îndeosebi al celor noi, dar ele se răsfrîng mai ales asupra modului de concepere şi realizare a raporturilor lor cu lumea. Atitudinea față de mediul social ambiant reprezintă pentru secte, în general, o problemă deopotrivă teoretică şi practică. Nu întotdeauna însă această atitudine față de lume este teoretizată, după cum nici ceea ce sectele spun despre ele în această privință este şi adevărat. Iar dacă in ce priveşte sectele creştine tradiționale, în vorbele şi în faptele lor întîlneam pînă la un punct o atitudine cît de cît rectilinie cînd postulau aversiunea, ostilitatea sau indiferenta față de instituțiile seculare şi față de viața socială în ansamblul său, în cazul noilor mişcări religioase lucrurile sînt mai sofisticate şi adesea discrepanța dintre vorbă şi faptă este uriaşă. Față de cele tradiționale, actualele secte formează comunități care se vor şi mai „radicale”, şi mai deosebite de „lume”, mai străine de activitățile „profane”, dar, în mod bizar,

23 Bryatț Wilson. Contemporary Transformations of Religion, Londra, Oxford University Press, 1976, p. 62. 23 Op. cti., p. 67.

sînt tot atît de mult tributare, în modul lor de funcționare, hazardului. Interferența dintre elementele religioase şi cele profane din viața şi activitatea noilor culte este extrem de subtilă şi da variată, deoarece ele au preocupări speciale de a ascunde caracterul lor de societăți închise, deşi, într-o măsură considerabil mai mare decît sectele din trecut, folosesc în organizarea lor tocmai mijloacele de „succes" formate şi perfecționate de către societatea capitalistă ultrarafinată. Pînă şi „Templul popoarelor" a reuşit, în scurta sa istorie, să creeze despre sine o imagine total diferită față de ce era în realitate, folosind tocmai mijloacele „basiness"-ului : reclama, politica demagogică, speculația financiară, violența etc. Iar poate că una dintre resursele de căpătîi ale succesului financiar şi de prozelitism al sectei „Templul popoarelor" constă tocmai în faptul că Jim Jones şi-a conceput activitatea religioasă — a lui personală, ca şi a organizației pe care o conducea — ca un fel de activitate politică în sehsul profan, literal al acesteia din societatea americană. Pe de altă parte, din paginile cărții Secta sinucigaşă transpar continuu relațiile politice ale lui Jim Jones cu „establishement'-ui. Liderul religios paranoic a înțeles perfect secretul politic al succesului propriu sectelor seculare de azi : să te declari contestata într-atîta şi în aşa fel, încît să devii „interesant" şi necesar pentru guvernanți, pentru forțele politice reacționare în general.

Niciodată în istoria modernă a religiilor nu a fost atît de rapidă şi de spectaculoasă, ca în cazul unora dintre noile mişcări creştine sectante, trecerea de la umilință Ia crimă ; trecerea de la proclamarea simplității naturale a omului la cultura drogului şi a perversiunilor celor mai degradante ;. trecerea de la iubire şi cultul florilor la "cele mai rafinate metode de manipulare ț coreligionarilor, de şantaj şi terorism. ,

în fixarea raporturilor dintre ele şi lume, sectele religioase se lovesc, în primul rînd, de unul dintre aspectele cele mai specifice ale lumii de azi : o cultură raționalistâ dezvoltată la un nivel ce pune în umbră realizările istorice anterioare ; o cultură care, mai ales prin intermediul ştiinței şi tehnicii, revoluționează întreaga viață socială ; o cultură care, printr-o perfecționare uriaşă a mijloacelor de informare, deschide o nouă eră în posibilitățile de educare a oamenilor. Or, prin structura lor esențială,1 determinată de idealurile şi de specificul ideologiei lor, sectele religioase sînt obligate, nu o singură dată, să- se opună acestei culturi. Trebuie remarcat însă că această opoziție devine astăzi to|

22

27

mai diferențiată, Dezvoltarea ştiinței şi tehnicii a dus Ia apariția unei noi coeziuni interne a omenirii, absentă în trecut, a unor relații de interdependență între oameni, care fac aproape imposibilă izolarea individului şi a grupurilor umane. Tocmai de aceea sînt extrem de puține astăzi comunitățile religioase care resping de pla.no tot ce reprezintă ştiință sau derivă de aici prin tehnică. Respingerea tratamentului medical, bunăoară, reprezintă azi o atitudine izolată,

proprie doar „martorilor lui Iehova” şi altor cîtorva secte creştine. Cu toate acestea, nu trebuie să se creadă că este vorba de o acceptare a ştiinţei şi a cunoaşterii ştiinţifice, şi încă una bucuroasă şi totală — fapt inexistent la nici o sectă religioasă tradiţională sau mai nouă. Uneori fanatismul antiştiinţă este generat de însuşi specificul doctrinar al unor secte Spuneam mai înainte că aproape toate sectele neoprotestante absolutizează sensul literal al Bibliei. Or. în acest caz, sectanţii vor aproba din cultura profană doar ceea ce dă impresia de neutralitate ideologică, mai ales realizările tehnice ; altfel, devine iminentă ciocnirea lor cu cunoaşterea ştiinţifică şi cultura în general, cu “deosebire atunci cînd concluziile teoretice ale cunoaşterii contemporane intră in divergenţă cu acceptarea literală a miturilor biblice. Iar în această privinţă se poate spune că se situează pe aceleaşi poziţii ideologice, rigide şi habotnice, şi sectele în general mai tinere, care promovează fanatismul prin întreaga lor atitudine faţă de lumea înconjurătoare, dar şi acele culte sectante, cu tradiţii religioase mai mult sau mai puţin îndelungate care, dincolo de atitudinea ostilă faţă de concluziile teoretice ale progresului ştiinţific, manifestă un comportament social mult mai moderat, desigur, şi în funcţie de o zonă geografică sau alta (cum este, de pildă, baptismul contemporan). Uneori ostilitatea faţă de cunoaşterea ştiinţifică provine şi din considerente tactice de natură prozelitistă, iar uneori chiar în scopuri de pură escrocherie.

în zilele noastre, în general vorbind, dar mai ales în cazul sectelor religioase, este greu de stabilit graniţa dintre credinţa sinceră in minuni şi atitudinea mistică autentică faţă de univers, pe de o parte, şi comercializarea „minunilor”, pe de altă parte. Liderul „Templului -popoarelor”, Jim Jones, se ocupa frecvent cu tămăduirile miraculoase şi a mers atît de departe cu năstruşnicia sa demenţială, încît „a mărturisit” că, do, el a înviat din morţi 43 de oameni ! Nu întotdeauna însă şarlatania este tot atît de evidentă ca în acest caz. în practica religioasă a unora dintre secte, cum este cea penticostală, de pildă, se perfecţionează şi se exploatează meticulos cultul tămăduirilor, în jurul acestuia con-

centrîndu-se o mare parte a activităţii propagandistice. Sociologul Douglas Teixeira Monteiro face, în această direcţie, o sugestivă analiză a penticostalismului brazilian din Sâo Paulo şi ajunge la concluzia că există aici anumite tendinţe inovatoare care, dealtfel, concordă cu caracteristici ale penticostalismului din alte părţi ale lumii (în S.U.A. sînt puse în evidenţă de către sociologul P. Berger). Biblia devine aici tot mai mult un instrument de legitimare a puterii conducătorilor de comunităţi religioase ; pentru masele de credincioşi Biblia rămîne opacă, descrescînd simţitor chiar interesul pentru lectura ei. înşişi conducătorii religioşi dispun foarte adesea de o pregătire teologică superficială, iar certurile doctrinale înregistrează o diminuare importantă. Şi mai interesant pentru noul profil al acestor comunităţi penticostale este un alt aspect : descreşterea numărului de fideli stabili în profitul unei expansiuni a clientelei fluctuante şi tranzitorii.

Cerințele acestora din urmă încep să joace un rol din ce în ce mai important în organizarea propagandei religioase penticostale. Se constituie un fel de situație de piață, unde întîlnim toți germenii marketingului, tinzîndu-se spre raționalizarea trebuințelor „consumatorului". Există implicit agenți care organizează manifestările religioase publice, care sînt adevărate spectacole, la care participă mii de oameni şi în cadrul cărora locul principal îl ocupă „vindecările divine". Dealtfel, scrie acest sociolog, pe uşile multor biserici penticostale braziliene stă scris: „Rugăciuni zilnice pentru bolnavi" 24.

în sfîrşit, o latură dintre cele mai importante din viața sectelor religioase şi care reține atenția sociologilor este cea organi-zațională : interrelațiile dintre membrii acestor comunități, ca şi dintre ei şi indivizii din afara sectelor ; raporturile dintre lideri şi credincioşii de rînd ; funcționalitățile şi disfuncționalitățile din sistemul de organizare a acestor comunități religioase privite în raport de realizarea idealurilor şi a ideologiei profesate.-

în general, organizarea interioară a oricărei secte se bazează pe o contradicție fundamentală, ce o şi subminează într-o mai mică sau mai mare măsură, împingînd-o fie spre autodesființare (membrii ei raliindu-se, do obicei, altor grupuri sectante), fie spre alternativa de a dobîndi structură de „biserică" (ori, caro spun sociologii americani, de „denominație"). Este vorba de contradicția dintre caracterul închis, într-o măsură, fireşte, variabilă, al

Douglas Teixeira Monteiro. Eglises, sectes et agences : aspects d'un oecuménisme populaire, în „Diogene", ru\ 100/1977.

comunităților religioase sectante şi tendințele prozelitiste foarte dezvoltate din activitatea lor misionar istă. Unii sociologi consideră că, de fapt, tipul perfect al sectei poate exista doar pentru o singură generație, la celelalte apărînd deja o îndepărtare de fervoarea inițială şi de rigorismul organizațional care a dus la formarea sectei. Cert este că dificultatea lor cea mai mare este aceea de a se apăra dc intervențiile şi influențele din afară. Idealul lor de comunitate socială perfect izolată şi închisă a fost şi se dovedeşte a fi irealizabil, mai ales în societatea contemporană, extrem de dinamică şi în care prevalează contactele sociale. Din acest punct de vedere, posibilitățile de „faliment" sînt mereu prezente şi foarte numeroase, cu deosebire în cazul sectelor ce îşi propun o viață comunitară absolută, sub o formă oarecare de colonie religioasă modernă, cum este şi exemplul „Templului popoarelor". Nu este neapărat nevoie ca relațiile cu societatea ale unei asemenea secte să încalce legile şi astfel să intre în atenția organelor publice, cum a fost cazul comunității lui Jim Jones. Este absolut sigur că, în măsura în care ele nu pot trăi complet izolate, adevăr devenit indubitabil, aceste comunități au nevoie de relații cu exteriorul, iar aceste relații nu pot fi, la rîndul lor, normale, adică să satisfacă perfect cerințele lor fireşti şi să nu contravină nici normelor de convieţuire socială. Traiul comunitar ai sectelor îngustează problemele vieții, iar pe altele le malfor-mează ; sectanții comunitari îşi autoimpun sau li se impune un

comportament în neconcordanță. psihologică cu unitatea şi integralitatea nevoilor şi aspirațiilor personalității umane. Chiar atunci cînd este sinceră şi nimeni nu o împiedică sâ se desfăşoare în mod firesc, fervoarea religioasă doar camuflează criza de identitate şi anxietățile credincioşilor, fără să poată rezolva radical sursa conflictelor lor psihologice, a înstrăinării de sine.

„Templul popoarelor" nu face parte cîtuşi de puțin dintre sectele despre care s-ar mai putea crede că ar fi capabile să găsească, cît de cît, unele terapeutici folositoare tinerilor drogați sau prizonieri ai altor vicii (majoritatea sociologilor care se ocupă de studiul sectelor comunitare consideră, dealtfel, că şi psihotera-piile religioase ce par promițătoare pentru un timp eşuează pînă în cele din urmă). Dimpotrivă, s-ar putea spune că toate particularitățile organizaționale ale sectelor cunoscute pînă acum devin, în cazul „Templului popoarelor", iremediabil malefice. Se ştie, de pilda, că în contextul organizațional de tip sectant, pe primul plan s-a impus întotdeauna rolul liderului, adesea decisiv în destinul sectelor religioase. Fluxul şi refluxul în activitatea

30

acestora se leagă cauzal, de cele mai multe ori, tocmai de activitatea acestor lideri. Dar în cazul personalității patologice a lui Jim Jones, acest rol îşi îngustează înseşi semnificațiile religioase? devenind de o morbiditate nudă, un comportament punctat tot mai mult de acțiuni nu numai nocive pentru fidelii săi şi chiar pentru sine însuşi, ci şi lipsite de o motivație rațional întemeiată. Jim Jones a exploatat fără nici un scrupul anumite tare psihice şi psihosociale existente în societatea contemporană şi care îmbracă înfățişare religioasă, se -învecinează cu religiozitatea sau reprezintă malformații ale acesteia. Ar fi însă tot atît de greşit să se creadă că, dacă prin performanțele sale paroxistice, acest „profet" este un caz poate singular al zilelor noastre, în orice caz foarte rar, şi problematica morbidă a sectei „Templul popoarelor" ar fi tot singulară sau în orice caz extrem de izolată. Din păcate, între „secta sinucigaşă" şi multe alte grupări religioase sau pseudoreligioase apărute în zilele noastre există o întreagă rețea de confluențe, asemănări, probleme comune.

De ce oare unele dintre mostrele cele mai tipic contemporane de dezumanizare şi-au găsit teren prielnic de manifestare tocmai în sectele religioase sau pseudoreligioase de „avangardă" ? Greu încă de dat un răspuns total şi definitiv acestei întrebări ! Deşi răspunsuri există, căci întrebarea îi vizează nu numai pe sociologi, ci şi pe filozofi, etnologi, psihologi şi psihiatri. Concluziile larg generalizatoare, cu caracter teoretic pronunțat nu lipsesc deci nici ele, dar ceea ce predomină azi în cercetarea ştiințifică este analiza concretă a fenomenelor, mai ales a aspectelor lor inedite, pentru a înțelege semnificațiile lor imediate şi a lărgi astfel însăşi capacitatea de aprofundare a cercetării. Or, fenomenele de şocantă depersonalizare par să predomine în panorama maladivă a noului val de sectarism religios. Racolajul în scop de manipulare şi violentare a personalității, cu mijloace pe cît de rafinate, pe tot atît de pline de cruzime, reprezintă, desigur, apanajul nu

doar al acestor „religii sălbatice", ci şi al multor comunități şi grupări sociale seculare. Fără nici o îndoială apoi că asemenea fenomene sînt reflexul mai profund al răului social contemporan, dar aceasta nu scade cu nimic uimirea în fața constatării că ceea ce este mai virulent şi mai grotesc în maladiile umanității de azi şi-a găsit o formă de exprimare tocmai acolo unde se susține, cu persuasiune calificată, că ar înflori regatul iubirii, al înfrățirii dintre oameni, al redescoperirii în om a forțelor lui vitale. Un regat blestemat însă, căci aici apare o nouă treaptă, mai rafinată,

31

în folosirea violenței : a apărut un gen de religiozitate ce se află la extrema cealaltă a cazuisticii morale, deoarece instanța violenței — strîns înnodată cu terorismul, alt flagel al epocii noastre — nu mai simte nevoia şi nu mai este forțată să se justifice, la fel cum o execuție s-ar face fără judecată şi fără condamnare sau, cum este cazul terorismului, scopul execuției este total străin de persoana victimei sau victimelor.

Dar pentru a se putea ajunge la violență într-o comunitate cu aderență totuşi voluntară este nevoie de racolaj şi manipulare, iar anticamera acestora o constituie anularea liberului arbitru al indivizilor. Manipularea oamenilor reprezintă maladia poate cea mai specifică şi cea mai gravă a societăților de azi. Iar tehnicile de manipulare se perfecționează mereu, inclusiv în „laboratoarele" sectelor religioase totalitare, căci aceste comunități profită de o condiție favorabilă lor de care nu dispun comunitățile sociale seculare : claustrarea omului, ruperea lui psihologică de exterior şi privarea lui de informații autentice, fără de care luciditatea rațiunii începe să se ofilească şi apar monştrii. Sectele totalitare au demonstrat, din păcate cu succes, că nu este nevoie ele abjurări spectaculoase, precedate de torturi fizice inchizitoriale, pentru a realiza „spălarea creierului" uman şi transformarea purtătorului său într-un jalnic manechin. S-a demonstrat că, aşa cum există o programare a educației, poate exista, din nefericire, şi o programare a dezumanizării : că, cel puțin pînă la un punct, omul se aseamănă lucrului, poate fi folosit în bine sau în rău, chiar atunci cînd dispune de un apreciabil grad de instruire culturală, „Spălarea creierului" a dovedit că, în anumite circumstanțe şi prin anumite tehnici de psihologie abisală, poate fi anihilat sau măcar opacizat rolul ideii în conştiința umană, şi aceasta în favoarea unei, emotivități bolnave, pe cît de intensă tot pe atît de caricaturală, Omul începe să nu mai poată formula raționamente proprii, ci doar să Ie reproducă pe ale altora, pe ale liderului sau cele cîteva slogane ale comunității. Cu timpul, acest om începe să nu mai poată examina critic ceea ce zice sau ceea ce face, iar aceasta este începutul sfîrşitului său spiritual. Cel gata pregătit pentru manipulare devine din om unealtă cuvîntătoare, rob al unor interese şi idei de care, în realitate, ei este străin.

Fără îndoială însă că înşişi oamenii de ştiință mai au încă multe de aflat despre psihologia celor manipulați şi mai ales despre metodologia de a crea victime

umane, o metodologie aflată azi într-o regretabilă expansiune. Se pare că, cel puțin deocam-

32

dată, are dreptate un autor citat mai sus atunci cînd, referindu-sa la Jim Jones, scrie: „Nimeni n-a putut explica încă, în mod satisfăcător, metodele folosite de acest paranoic seducător, ce s-a bucurai de încrederea celor mai multe personalități politice, pentru a-şi fermeca discipolii săi în aşa măsură încît să fie gata să moară pentru el. S-a vorbit de fascinația stranie pe care o exercita asupra mulțimilor, despre damnațiunea sexuală de care se folosea, de îndoctrinare, de maltratări corporale şi privațiuni alimentare, dar misterul continuă să rămînă" 2S.

PETRU BERAR

25 Alain Woodrow. Guyana, la secte de l'enfer, în ,.Le Monde" clin 13 iunie 1980.

DEDICAȚIE

3

Această carte este dedicată chirurgului ortoped Ed. Jones, doctorului Jim Perry şi întregului personal medical şi tehnic al Centrului medical al aviației Malcolm Grow de la bâza aeriană Andrews din Maryland şi, în mod special, soției mele Eileen, care a fost tot timpul alături de mine

. . . * , RON JAVERS

Mulțumirile noastre se adresează în acelaşi timp celor eîțiva ziarişti care şi-au dat din vreme seama că e ceva foarte putred cu „Templul popoarelor". Printre ei se numără Rosalie Muller Wright, redactor-şef adjunct al revistei „New West". Phil JTracy, redactor la aceeaşi publicație, şi reporterul Tim Reiterman de la „San Francisco Examiner".

Ca gazetari, ne înclinăm în fața memoriei prietenului şi colegului nostru Greg Robinson, ucis în timp ce se documenta, a lui Bob Brown şi a 'lui Don Harris de la Societatea de televiziune National Broadcasting Company, care Şi-au pierdut şi ei viața în timpul ataeului de pe terenul de aterizare de lîngă Jonestown.

în toată această poveste, singura noastră consolare este că am fost îndreptățiți să dăm în vileag o stare de lucruri atît de strîmbă şi de primejdioasă.

^U,. MARSHALL KILDUFP

MULȚUMIRI

Volumul de față este opera unei echipe speciale a ziarului „San Francisco Chronicle", desemnată să alcătuiască o carte de reportaj.

în paginile lui veți întîlni semnătura lui Ron Javers, care a fost martor ocular al întîmplărilor din Guyana şi care a părăsit terenul de aterizare din junglă cu un glonte în umăr ; a lui Marshall Kilduff, care timp de doi ani a urmărit îndeaproape subiectul, extinzîndu-şi ancheta asupra întregii Californii ; şi a lui Herb Kaen, care, la sfîrşit, a luat şi el parte la trecerea în revistă a întîmplărilor şi la autocritica practicată, potrivit tradiției, după apariția oricărui număr de ziar.

Echipa specială a ziarului „San Francisco Chronicle” a fost condusă de redactorul-şef adjunct William German şi de şeful rubricii municipale, David Perlman. Au mai făcut parte din grup redactorii Mfchael Harris, Eric Douglas, Keith Power, Eugene Ro-binson, Jerry Burns şi Charles Petit, precum şi Sally Kîbbee, Marilyn Wheeler, Patricia Scruggs, Helen Green şi Kate Regan

Au reuşit datorită, în mare măsură, efortului cotidian al întregii redacții de a informa despre aceste oribile evenimente care îşi au ordinea aici, printre noi, în America.

R1CHARD T. TH1ERIOT Director şi editor

25 noiembrie 1978

PROLOG

Cadavrele au fost numărate.

Cifrele totale vor fi, se spune, de peste 900 la Jonestown, Încă cinci pe terenul de aterizare de la Port Kaituma, patru în „Templul popoarelor” de la Georgetown.

Indiferent de numărul lor, acum se îngroapă morții ; dar mulți zac încă în sicriele lor plumbuite de la baza aeriană din Delaware. Nu-i exclus ca misterul morții lor să nu fie niciodată lămurit.

America va fi bîntuită de întrebări : Cît vom şti, cu ndevărat, vreodată despre reverendul Jim Jones ? Despre „Templul popoarelor” ? Despre toate sinuciderile şi asasinatele din Guyana ?

Ani în şir vom fi uimiți de puterea de dominație a lui Jim Jones asupra prozeliților lui ; de strania înrîurire pe care a exercitat-o asupra unor cercuri atît de diferite din preajma lui ; de numeroşii reprezentanți ai vieții publice, oneşti, serioşi, dezinteresați, care s-au lăsat înşelați într-un fel sau altul de frazeologia lui şi au ajuns să susțină că viziunea lui despre societate era justă.

Putem emite cel mult presupuneri în legătură cu momentul culminant al puterii lui Jones, cînd adepții lui s-au t cu atîta docilitate la coadă pentru a bea din cazanul iu otravă care trona ca un grotesc potir cu apă sfințită în mijlocul poienei defrişate într-o junglă sud-americană.

Ştim acum că Jones poruncise de mai multe ori discipolilor săi să facă exerciții de sinucidere, astfel îaacît să

fie pregătiți să moară cu toții atunci, cînd intruşi din „lumea fascistă”, de care Jones se temea atît de tare, aveau să încerce, într-o bună zi, să le distrugă colonia. Cum este însă cu putință ca aşa mulți oameni să împărtăşească o idee paranoică atît de înspăimîntătoare ?

O hîrtie găsită asupra cadavrului lui Jones. după ziua finală, ziua morții, sugerează răspunsul la această întrebare. Scrisă de un adept care, in mod evident, a acceptai ordinul de sinucidere, însemnarea avea următorul conținut

Tată : Nu văd nici o ieşire... Sînt de acord cu botărîrea ta... Mă tem doar că iară tine s-ar putea ca lumea să nu ajungă la comunism... Eu unul m-aria săturat pînă peste cap de această planetă abjectă, neîndurătoare, un adevărat; iad pentru mase mari de oameni minunaţi; îţi mulţumesc pentru singura viaţa pe care mi-a fost dat s-o cunosc.

Folosirea apelativului ..Tată" pe care îl întîmim în această însemnare era tipică pentru mulţi dintre discipolii lui Jones. Unii îi spuneau „Tată", alţii „Părinte".

Şi Jones ? Ce fel de om era ? De unde provenea fascinaţia exercitată de acest ins uneori sfios şi chiar seducător ? Şi cum se explică bizara lui viaţă sexuală ? Cine însemna cel mai mult pentru el ? Soţia lui, Marceline, care a murit otrăvită alături de cadavrul lui ? Copiii săi ? Amanta lui. Măria Katsaris, care a fost găsită împuşcată în patul lui Jones ? Ce era cu toate celelalte amante ale lui şi cu bărbaţii pe care îi iubea, ceea ce nuv-1 împiedica să-şi facă mendrele cu ei ? Şi, după puzderia asta de sinucideri, el, Jones, cum a murit ? Nu s-a găsit nici o armă lingă tîmpla lui găurită — unde era arma şi cine a tras cu ea ? Larry Layton a fost acuzat de. asasinat. Dar nu de uciderea lui Jones sau a Măriei Katsaris. Fraţii Carter — "fim şi Mike — şi Michael Prokes, cîndva reporter de televiziune, făceau parte din garda lui Jones ; cînd au ieşit din junglă au fost arestaţi cu toţii de poliţia din Guyana, dar li s-a dat drumul imediat, fără a fi puşi sub acuzare. De ce ?

Şi ce e cu sacoşa pe care Prokes şi Carterii au declarai că au cărat-o de. la Jonestown şi cu cei peste jumătate de milion de dolari în valută şi în aur din ea ? Au afirmat că au aruncat-o într-un desiş, lîngă un coteţ de găini. Era preo grea ca s-o care prin jungla mlăştinoasă, au explicat. Ai cui erau banii ? Şi unde sînt acum ?

Mai este apoi misterul ciudatelor legături dintre Jones

şi guvernul Guyanei. îi uneau doar afinităţi politico ? Sau a existat, aşa cum a susţinut, după masacru, Keith Power de la „San Francisco Chronicle", un pact de asistenţă mutuală : două milioane de dolari bani gheaţă din partea lui Jones pentru partidul de guvernămînt din Guyana, în schimbul a 5 500 de hectare de teren fertil în junglă şi al. angajamentului de a se abţine de la orice ingerinţă politică în afacerile acestei secte sihastre ? Şi cum au izbutit oare Jones şi cei mai de încredere acoliţi ai săi să asigure trecerea unei adevărate flotile de şalupe rapide încărcate cu aur şi diamante pe sub ochii vameşilor din Guyana, pînă în insulele din Caraibe ? De ce n-au fost oprite şi controlate aceste şalupe niciodată ?..,

Să nu uităm nici curioasele relaţii amicale dintre Jones-town şi ambasada americană din Georgetown. Funcţionari consulari de la ambasadă s-au deplasat în repetate rînduri pe calea aerului în colonie pentru a înmîna cecuri ale asigurărilor sociale şi alte documente. De fiecare dată îl anunţau pe Jones cu mai multe zile înainte, prin radio, despre intenţia lor.

Să nu fi încercat niciodată vreun rezident sechestrat la Jonestown împotriva voinței lui să intre în legătură cu un funcționar american venit în vizită, pentru a-1 implora să-1 ia sub protecția lui şi să-1 ajute să fugă ? Erau oare cu toții atît de temeinic îndoctrinați sau atît de timorați încît să nu fi existat chiar nici unul în stare să determine Departamentul de Stat să~şi schimbe opinia că la Jonestown toate sînt bune şi frumoase ?

S-ar putea ca istoria masacrului din Guyana să se fi încheiat, ca violența să se fi potolit, dar ecourile voi continua să se facă auzite.

Sfîrşitul acestui episod sinistru nu este decît semnalul de începere a investigațiilor menite să limpezească ambiguitățile care mai dăinuie. în timp ce în California a început seria înmormîntărilor, agenții F.B.I. au pornit la treabă, Iau amprente digitale. Analizează scrisoarea sigilată găsită asupra cadavrului lui Jones. Comitete ale Congresului pregătesc audieri. Este în curs o anchetă a Departamentului de Stat. Chiar şi partidele politice de opoziție din Guyana pun întrebări stînjenitoare, strigînd cu vehemență : „Ruşine !" şi „Muşamalizare !"

Sfîrşitul acestei istorii este, de fapt, începutul alteia.

t

PORT KAXTUMA, GUYANA, 18 NOIEMBRIE 1978

Ce repede s-a întîmplat totul !

Ne aflam la marginea pistei de aterizare acoperită cu iarbă a aeroportului din jungla de la Port Kaituma şi aşteptam să ne urcăm în micul nostru avion. Am văzut armele. A urmat o împuşcătură şi arsura unui glonte în umărul stîng. Am căzut.

Trei bărbați se apropiau de noi.

Am văzut cum a fost atins Don Harris de la N.B.C. Bob Brown, operatorul de la N.B.C, a încercat să rămînă în picioare şi să filmeze, chiar în timp ce agresorii se apropiau de el. Calm, cu sînge rece, cu brutalitate, au țintit în capete şi au tras. Don Harris a căzut răpus. Creierul lui Bob Brown a împroşcat minicamera albastră a N.B.C.-ului. N-am văzut ce s-a întimplat cu congressmanul Leo Ryan.

M-am hotărît într-o secundă ; am sărit în sus şi am pornit în goană peste cîmpul de aterizare, spre junglă, alergînd mai repede decît am alergat vreodată în viața mea. îmi amintesc că mi-a trecut prin minte să fug în zigzag, ca să nu fiu o țintă prea uşoară pe cîmpul acoperit cu iarbă măruntă. îmi amintesc însă că îmi spuneam şi nu, asta o să-ți încetinească înaintarea. Aleargă drept înainte. M-am afundat' în junglă, zgîriindu-mi mîinile şi brațele, pvi'/jndu-mi ochelarii de pe nas şi aparatul de fotografiat

de pe umăr. Eram sigur că indivizii pot încă să mă urmărească.

Gîfîind, mi-am croit drum prin tufişuri pe o distanță de vreo 50 de metri. Apoi m-am oprit. Mă afundasem în mlaştină pînă la brîu. E momentul, mi-am zis, să văd ce-i cu mine.

Mi-am scos batista din buzunar şi, cu multă precauţie, mi-am tamponat umărul stîng, unde fusesem lovit. Cămaşa mea kaki era deja năclăită de sînge.

Mi-am legat cu atenţie şireturile de la pantofi, pe care nămolul vîscos le desfăcuse. Am reuşit să mă reculeg. Peste un ceas avea să se înnopteze şi, dacă m-aş fi îndepărtat mai mult. n-aş mai fi răzbit să ies niciodată din mlaştină. M-am decis să înaintez paralel cu pista aeroportului, astfel încît să-mi dau seama, oarecum, unde mă aflu. Am mers prin mlaştină pînă am ajuns la vreo trei sute de metri de locul unde fuseserăm atacaţi.

Mi-am făcut loc prin iarba înaltă pînă la marginea pistei. Cu precauţie, cu cea mai mare precauţie, am privit, printre ierburi, spre avion.

Congressmanul Ryan zăcea în noroi, lîngă roata din dreapta.

Glontele îi zdrobise faţa.

Don Harris zăcea înspre partea de mijloc a avionului.

Cadavrul lui Bob Brown era aproape de coada avionului. ..

Patricia Parks, fiica femeii care îl înfruntase pe Jones şi stăruise să plece, fusese doborîtă lîngă scara avionului.

Greg Robinson, tînărul fotoreporter strălucit de la „San Francisco Examiner", se găsea în dreptul roţii din stînga, cu trupul aproape sfîrtecat.

Nu se putea şti ce se petrecea la Jonestown. Cu mult înainte de a fi ajuns acolo auziserăm zvonuri despre unele planuri de sinucidere în masă dacă Jones ar fi ajuns în situaţia de a face faţă unei probleme insolubile. l- Zvonurile nu mai păreau chiar atît de absurde...

RON JAVERS

36

2

„TEMPLUL POPOARELOR", SAN FRANCISCO IANUARIE 1977

Sui treptele şi ajung la o poartă de fier forjat. în spatele porţii, în faţa unei a doua uşi de lemn, prevăzută cu lacăt, vizor şi mecanism de alarmă, stă un paznic tînăr.

Odată înăuntru, sînt salutat cu amabilitate de membrii „Templului".

Ne pare bine că ne-aţi permis să vă aranjăm aceasta vizită, mi se spune.

Lacătele, porţile, paznicii sînt un rău necesar, adaugă membrii conducerii. Ştiţi, Jim primeşte tot felul de ameninţări, ar trebui să vedeţi ce scrisori ne vin de la nazişti, ni s-a dat şi foc de cîteva ori. Tot ceea ce facem noi, poziţiile adoptate de Jim, aţîţă indivizi periculoşi, zic ei.

Holul principal este mobilat cu canapele îmbrăcate în imitaţie de blană de leopard, oglinzi fumurii, palmieri în ghivece, lîngă pereţi de un alb imaculat. în vitrine de sticlă stau de-a valma trofee cu semnificaţii politice ; din partea Consiliului inspectorilor din regiunea San Francisco, I Parlamentului statului, a Asociaţiei naţionale pentru promovarea populaţiei de culoare.

începe un tur rapid, şi „Templul" apare ca un extrem de activ centru de demonstrații de autoajutoare şi de caritate. Un coridor duce la un bazin cu valuri şi la o aripă rezervată îngrijirii copiilor. în spatele scenei din sala de conferințe se află o cameră audiovizuală în care se înre-istrează, săptămînal, programul de radio al „Templului", ai există o sală de tratamente medicale, o stație de radioamatori folosită pentru a ține legătura cu misiunea sud-americană dintr-un sat numit Jonestown, un birou de contabilitate, o tipografie, o tîmplărie, un birou juridic, iar la etajele superioare — cîteva aripi rezervate consfătui- ilor şi cazărilor temporare.

Jim Jones, soția lui, Marceline, şi copiii lor -7 şapte idoptați, unul chiar al lor — locuiesc la nivelele de sus ale „Templului", dar colaboratorii, invocînd din nou amenințarile şi incendiile provocate, ocolesc acesta aripă în turul o care-1 facem.

Ghizii prezintă diverşi beneficiari ai actelor caritabile aîe „Templului" : un adolescent care se reface, dormind, după o doză excesivă de heroină, o femeie în vîrstă vindecată de boala ei, un bărbat supus unei terapii speciale pentru genunchiul lui suferind.

Turul se termină la timp pentru ca să pot asista la slujba duminicală. Holul principal şi balconul sînt înțesate : o mie cinci sute pînă la două mii de persoane, dintre care trei sferturi sînt negri vîrstnici, balconul fiind însă plin de copii. Mi se dă un loc în față, flancat în dreapta, în stînga şi in spate de oameni de-ai lui Jones.

Programul este deschis de "Soulsteppers", cîțiva dansatori adolescenți. „Doi dintre ei au făcut parte dintr-o bandă din Los Angeles înainte de a fi venit la ^ Templu»", spune un adept al lui Jones.

Apoi cînta un grup coral. Cuvintele sînt : „Oameni, fiți gata / autobuzele vin / N-aveți nevoie de bilete / Mulțu-miți-i lui Jim Jones". Conducătorul corului a fost toxicoman, şopteşte alt enoriaş al „Templului".

Acum preia conducerea Jim Jones. E de vîrstă mijlocie, de talie potrivită, are puțină burtă, dar o figură frumoasă, cu maxilare puternice. Poartă, ca de obicei, ochelari de soare, iar părul lui negru, lucios, este perfect lins.

Jones îşi începe predica, un schimb desHnat de întrebări şi răspunsuri. Locotenenții lui aleargă de colo-colo, ducînd microfonul celor care doresc să ia cuvintul.

Un bărbat întreabă :

— Ce fel de om a fost Iisus ?

— I-a alungat din Templu pe zarafi.

— Ce înseamnă pentru tine Dumnezeu ?

— Grijă pentru fiecare în parte. .

Şi, în sfîrşit, întrebarea finală. Un alb în vîrstă se interesează de „selectivitatea procesului de tămăduire".

— Ce anume vă supără, domnule ?, se interesează Jones.

Omul răspunde că de ani de zile este chinuit de dureri de spate.

Jones începe să vorbească despre bolile psihosomatice, despre nevoia de a crede, apoi arată spre o femeie din primul rînd :

— Fiecare glandă din trupul ei era năpădită de cancer. Doctorii nu-i mai dădeau nici o speranță. Şi priviți-o cum arată acum ! Femeia, tot de rasă albă şi de vreo 60 şi

38

ceva de ani, se ridică în picioare şi, cu mitnile întinse în lături, începe să se învîrtească, țopăind în ritm de dans.

Alți cîțiva băti'îni ridică mina atunci cînd Jones arată în direcția lor. Le descrie suferințele şi povesteşte vindecarea miraculoasă a fiecăruia dintre ei. Cancer, artrită, schilodiri ca urmare a unor accidente de automobil, toate au dispărut fără urmă, spune Jones.

în final, în timp ce cei de față dau din cap şi se foiesc pe scaune, Jones o trimite pe prima femeie în fund, unde cel care pusese întrebarea continuă si stea în picioare.

— îmbrățişează-1, transmite-i iubirea divină !, strigă Jones.

Ea se avîntă printre rînduri şi îl cuprinde în brațe pe străin. Cei doi țopăie cîteva clipe, în timp ce mulțimea priveşte şi şopteşte. Dintr-o dată bătrînul îşi ridică brațele : „S-a dus ! S-a dus durerea ! Mulțumesc, Jim ! M-ai făcut

bine !”

MARSHALL KILDUFF

Relatările pc care le-ați citit au fost scrise Ia mal puțin de doi ani una de cealaltă. Existau mai de mult unele indicii despre curenții subterani de nebunie de la „Templul popoarelor”, iar intimplările de săptămîna trecută au dovedit temeinicia lor. Cine era acest Jones care şi-a minat congregația Ia sinucidere ? Ce fel de oameni erau cei care s-au luat după el ? De ce şi-a asumat Ryan — membru al Camerei Reprezentanților — răspunderea de a afla ?

3

ÎNCEPUTURILE

James Warren Jones s-a născut cu 47 de ani în urmă, la 13 mai 1931. Era singurul copil al unei familii sărace care Îşi ducea cu greu zilele în cătunul Lynn din Indiana.

Situat Ungă granița cu Ohio, Lynn s-a dezvoltat, ca majoritatea aşezărilor din Indiana, de-a lungul unei căi ferate care lega regiunile agricole de inima industrială a Vestului mijlociu. Este aşezat la intersecția a două căi de

38

comunicație principale . Autostrada 36, cu direcția est-vest, şi Drumul național 27, cu direcția nord-sud.

Locuința' lui Jones se afla în extremitatea vestică a localității, pe Autostrada 36. dincolo de linia ferată. Spre est se afla centrul oraşului; o bancă, vreo două magazine, un restaurant pe colț şi şcoala. în toate celelalte direcții se întindea un

şes, nesfârşit, hectar după hectar de porumb |J de gnu. oferind prea puțin unui băiat inteligent, dar nu cine ştie ce, cu puțini prieteni şi cu foarte mult timp la dispoziție.

Copilăria lui Jim Jones a fost marcată de singurătate. Tatăl lui, James Jones, s-a întors din primul război mondial cu o gravă afecțiune pulmonară şi nu mai era în stare să muncească. Primea pensie de invaliditate şi îşi petrecea cea mai mare parte a timpului în casă. Starea proastă a sănătății lui s-a repercutat negativ asupra legăturii cu fiul său ; Jim şi-a trăit aproape toată tinerețea lipsit de tată.

James Jones făcea parte din Ku Klux Klan, care avea, dealtfel, mulți adepți în localitate. Jones senior şi părinții altor copii se întruneau cam o dată pe săptămîna pe o cîmpie la est de Lynn. Purtau cearceafuri şi glugi albe şi prop'ovăduiau ura împotriva negrilor.

Un fost vecin al lui Jones. George Southworth, afirmă că îh cei 20 de ani pe care i-a petrecut la Lynn a văzut acolo un singur negru : ..Exista legea nescrisă că negrii n-au voie să vadă apusul soarelui în Lynn".

Mama lui Jones, Lynetta, nu era din Lynn, ci dintr-o mică aşezare de pe malul rîului Wabash, în vestul Indianei. Era mult mai tânără decît soțul ei. Boala lui a obligat-o să muncească pentru a întreține familia. Lucra într-o fabrică şi în acelaşi timp făcea diverse servicii famiilor din localitate. Familia Jones se descurca, dar venitul ei era cu mult sub medie.

Multora dintre concetățeni. Lynetta Jones le părea cam excentrică. "Se îmbrăca ciudat —- spune Doris Spencer, care cunoştea familia, fiica ei fiind colegă de clasă cu Jim. — Nu era prietenoasă, aşa cum eram noi. ceilalți. Purta .chiar şi vara culori închise: Trăia retrasă".

Ulterior, Jones avea să pretindă că mama lui a fosl indiană, indiană Cherokee, spunea el. Registrele de start civilă în care era consemnată naşterea ei s-au pierdut, dai Barbara Shaffer. cumnata doamnei Jones, contestă această

afirmație. „Nu era cu nimic altfel decît ceilalți — susține ea. — Avea tenul ceva mai închis, asta era tot".

întrucît tatăl lui era practic invalid, iar mama lui muncea, tînărul Jones n-a prea avut parte de supraveghere părintească. „A crescut bătînd creanga străzile", spune Bill Morris, alt coleg de şcoală, Dar Jim nu era un băiat care să se bage în încurcături.

A început, să manifeste de timpuriu interes pentru biserică, şi Lynn, care avea pe atunci şase biserici, era în măsură să-i întrețină acest interes,

„Ne jucam de-a biserica, iar el făcea pe preotul şi ținea predici", îşi aminteşte Vera Price, care trăieşte şi acum la Lynn. In localitate existau atîtea culte, încît Jones avea de unde alege, „I se dădea voie să meargă la orice biserică, iar el Ie

frecventa pe toate", spunea un vecin. „Cînd se pregătea să plece la şcoala duminicală, nu ştiai niciodată către care anume se îndrepta".

La început, educația religioasă a lui Jones a fost influențată puternic de doamna Orville Kennedy, care locuia peste drum de familia Jones. Doamna Kennedy I-a luat pe Jim siib aripa ei şi i-a făcut cunoştință cu secta naza-reniană.

Treizeci de ani mai tîrziu, Jim Jones î-a adus doamnei Kennedy un omagiu special, venind s-o viziteze împreună cu trei dintre congregațiile sale. Douăsprezece autobuze pline, în care se aflau şase sute de persoane, adică aproape cît jumătate din populația Lynnului, s-au oprit în iunie 1.976 pe strada principală. In timp însă ce Jones a coborît şi a stat trei ore cu „a doua mamă", cum îi spunea el, enoriaşii au. rămas în autobuze,

în pofida înclinațiilor lui religioase, Jones era un tip singuratic. Foarte nestatornic, îmbrățişa mereu altă credință sau se înscria în echipa de cros, pentru ca să se retragă de îndată. S-a apropiat pentru o bucată de vreme de Biserica Penticostală, condusă de Holy Rollers, „tremurici", ăi cărei adepți „vorbeau în limbi" *, țipînd şi vociferînd toată noaptea. A organizat o echipă feminină de fotbal, dar în ceea ce-1 priveşte, n-a făcut sport niciodată, deşi trupul lui zvelt şi zdravăn i-ar fi permis-o. După cum

* Unele biserici penticostale practică glosolalia, adică „vorbirea în limbi". Prin asceză şi alți stimuli psihici se produce o stare de extaz în care credincioşii, tremurînd din tot corpul, înşiruie, dezordonat, cuvinte fără nici o semnificație. — Nota trăd,

07 avea să explice colegul său Bill Morris, „Jim nu se apuca de nici o treabă dacă nu urma să fie el conducătorul". Dorința de a fi mereu în frunte a moştenit-o, probabil, de la maieă-sa. Binecunoscută pentru capacitatea ei de a nu se sinchisi de alții şi de a înjura, Lynetta Jones s-a plimbat într-o zi pe strada principală fumînd o țigară. Toată lumea a fost consternată : ia Lynn nu se mai întâmplase niciodată aşa ceva.

Tînărul Jones era şi cam năbădăios. La şcoală, dacă ceva nu-i era pe plac, îşi ieşea din fire. După cum explică una dintre profesoare, „cînd era-contrariat, Jim ținea să-şi impună punctul de vedere cu orice preț".

Bill Townshend, care era cu două clase înaintea lui Jones, îşi aminteşte : „Odată, Jim, care punea într-una la cale ba una, ba alta, urma să aranjeze un carnaval şi să împartă premii pentru diverse performanțe. Unul dintre premii era pentru ridicarea greutăților. Am ridicat greutățile aşa cum se cerea, dar Jim a spus că nu e bine. Am aruncat furios greutățile, ne-am certat şi ne-am bătut pînă cînd a venit tatăl lui Jim şi a contramandat carnavalul".

Tînărul Jim îşi însuşise bagajul de expresii urîte al mamei sale. Un vecin îşi aminteşte că, la şase ani, Jim trecea pe lîngă casa lui debitînd cuvinte obscene. „Bună dimineața, măi porc de dine", saluta Jim, şi băieții mai mari îl fugăreau după aceea pe stradă.

Dar tînărul Jones cel căpăţînos şi spurcat la gură era şi niţel filantrop. într-o bună zi s-a pripăşit la Lynn un străin zdrenţăros, care îşi povestea necazurile oricui era dispus şă-1 asculte.

— N-am nici un prieten pe lume. O să mă dau bătut, se plîngea straim.il în timp ce Jim trecea pe lîngă el.

— ,Ce vrei să spui, domnule ? — a replicat băiatul. — Dumnezeu îţi este prieten şi tot prieten îţi sînt şi eu. Şi mămica o să te ajute să-ţi găseşti o slujbă.

„Mămica" s-a conformat. Lynetta Jones a obţinut ca străinul să fie angajat la fabrica în care lucra ea.

Jim Jones a fost un elev mediocru. Subzistă însă impresia că era dotat cu o inteligenţă superioară mediei. Coeficientul lui intelectual, rezultă din arhivele şcolii, era 115— 120. „Avea o capacitate surprinzătoare de a părea că doarme în clasă — îşi aminteşte un coleg —, pentru ca,

41

9185

după aceea, să se ducă la tablă şi să dea gata o problemă de geometrie ca şi cum ar fi fost un fleac". Uneori. Jones nu părea doar adormit în clasă. Pentru că familia Iui ducea lipsă de bani, Jones se angajase pentru o muncă de noapte la Spitalul memorial Reid din Richmond, la aproape 25 de kilometri depărtare. Adesea venea la şcoală direct de la lucru, îmbrăcat cu pantalonii de doc alb pe eare-i purta la spital.

Profesoara lui de latină, Violet Myers, afirmă că Jim era altfel decît ceilalţi 34 de copii clin clasa lui. ..Aproape fiecare dintre ei avea o prietenă, dar pe Jim nu-1 interesa decît religia. Obişnuia să organizeze întruniri religioase în liceu". A optat pentru cursul de latină întrucît intenţiona să urmeze un colegiu, deşi nu se hotărîse încă ce colegiu să aleagă.

în anul petrecut la liceu, Jim Jones a început să-şi dea seama că Lynnul, e prea mic pentru marile lui ambiţii. Era tentat să intre în tagma preoţească şi a început să îmbrăţişeze cauza egalităţii rasiale, punct de vedere foarte puţin popular în satul lui. Directorul liceului din Lynn, Robert Shumaker, a caracterizat situaţia în următorii termeni : „Cei din Lynn opun rezistenţă schimbărilor. Tot ce modifică stătu quo-ul îi indispune". Jones a mărturisit prietenilor că Lynnul i se pare a fi „rasist". Le-a spus că tatăl său era „omul Ku Klux Klanului" şi că el, Jim, n-a văzut pînă la 12 ani nici un negru. Jim se considera pe sine om din popor, apropiat mai ales de sărăcimea din clasele de jos şi de cei obidiţi.

După al doilea an de liceu, în 1947, Jones a părăsit şcoala secundară din Lynn şi, în toamna următoare, s-a înscris la liceul din Richmond, un oraş mai măricel, situat la sud de Lynn. Acolo a devenit şi mai bisericos şi a început să discute serios despre perspectiva de a face carieră ca pastor. A absolvit şcoala în 1949, tot cu note mijlocii, şi a intrat la Universitatea Indiană din Bloomington.

Kenneth E. Lemons, care în 1949 i-a fost coleg de cameră la Universitatea Indiana, afirmă că Jones era „ina-daptat şi neluat în seamă" în perioada pe care au petre-cut-o împreună. „E un răstimp din viața mea de care prefer să nu-mi aduc aminte", spune Lemons.

Jones se credea mai presus de toți ceilalți şi stătea într-una cu nasul în Biblie, îndrugînd adesea precepte reli

42

gioase confuze, „N-aveam nici un pic de încredere in ei .— a adăugat Lemons. — îi stingherea pe toți cei ce îl cunoşteau, Dar colegii de an nu-şi băteau joc de el, se mulțumeau doar să hu-1 ia în seamă. N-aveam cum face altfel".

Nu se ştiu prea multe lucruri despre această etapă din existența lui Jones, Nu împărtăşea nimănui speranțele şi năzuința -sa de a intra cîndva în rîndurile clerului. După puțină vreme insă nu i-a mai. plăcut la Universitatea Indiana, s-a retras şi s-a înapoiat la Lynn,

A găsit o modestă slujbă de sanitar la Spitalul memorial Reid din Richmond, în acelaşi an a cunoscut-o pe Marceline Baldwin, absolventă a şcolii, de surori a spitalului. Pînă atunci Jones nu prea avusese prietene, Zveltă şi drăguță, Marceline a fost atrasă imediat de firea înfocată a chipeşului Jones. S-au căsătorit în 1949. Marceline avea 22 de ani, cu patru ani mai mult decît tînărul ei soț,

Lemons, care a continuat să se vadă cu Jones, deşi nu mai erau colegi, de cameră, susține că pentru acesta Marceline reprezenta „un substitut al mamei, îi telefona zilnic la serviciu";'-

Jones evitase pînă atunci să adere la vreo congregație religioasă. Fusese atras la un moment dat de Biserica Me-todistă, dar pe vremea cînd s-a căsătorit era dezamăgit de metodişti.

„Mi-a spus — îşi aminteşte un fost coleg — că biserica (metodistă) nu cultiva iubirea şi că asta 1-a determinat să inițieze o biserică proprie",

în 1950, Jones împreună eu Marceline a plecat la Indianapolis unde, deşi nu fusese numit încă oficial pastor, exercita această funcție la biserica de sud din Sommerset, în acelaşi timp a preluat conducerea centrului unei comunități integrate, îmbinînd astfel, pentru prima oară, idealul religios cu cel al frăției.între rase,

Dar în acest fece oraş industrial, cu populație predominant muncitorească, fost sediu național al Eu Klux Elanului, Jones a avut mai multe neplăceri decît şi-ar fi putut închipui. Era deseori huiduit în timpul predicilor în care îşi expunea punctele de vedere liberale în chestiunea

42 . .

drepturilor civile. Unii membri mai vîrstnici ai congregației erau împotriva acestui venetic care spunea tot ce-i trecea prin minte şi care. pentru că mama lui era. aşa-zieind, Cherokee, începuse să se autoproclame ..birasial".

Cei care nu-1 puteau suferi se răzbunau pe el aruncînd pisici moarte în biserică sau înfundînd uneori cu ele closetele acesteia.

In timp ce slujea la neînsemnata bisericuță, Jones locuia într-unui din cartierele elegante din Indiânapolis, în apropierea Universității Butler. la care s-a şi înscris pentru a urma pedagogia, I-au trebuit aproape zece ani ca să-şi ia licența şi cam tot atît pînă a fost numit, în .1964, pastor al „Bisericii Creştine", o ramură înrudită- CU secta „Discipolii lui Hristos".

Iritat, de ostilitatea continuă a bisericii sale din Som-merset, Jones a părăsit-o la începutul anilor ;50 pentru a-şi încerca altfel norocul. A început să predice pe cont propriu într-o biserică pe care a închiriat-o în alt cartier din Indiânapolis şi a botezat-o cu un nume nou — Biserica Unității^Pomunitare.

Făcîndu-se tot mai cunoscut, a izbutit să-şi extindă aria activității şi să ajungă pastor asociat la Casa de rugăciune de pe strada Laurel, situată în apropiere. Şi de data aceasta însă a intrat în conflict cu conservatorii din consiliul parohial, iritați de stăruința lui ca negrii să fie' primiți în biscerică. A plecat încă o dată dezamăgit pentru că opiniile lui nu fuseseră agreate.

Prin 1953 slujea din nou pe cont propriu la Biserica Unității Comunitare. Se străduia din răsputeri să facă rost ide fonduri şi să recruteze prozeliți pentru'noul său țel : o congregație integrată din punct de vedere rasial, pe care m-o poată conduce fără să se sinchisească de reproşurile pastorilor mărginiți din Indiana şi ale enoriaşilor lor cu vederi conservatoare care obişnuiau să frecventeze bisericile acestora duminică dimineața.

Aceste prime zile de activitate independentă au fost cu adevărat penibile pentru Jones,' constituindu-se într-o perioadă de apostolat anevoios. îmbrăcat într-o haină de tweed țipător colorată şi cu papion la gît, colinda din casă In casă pentru a oferi, la prețul de 29 de dolari bucata, 'maimuțe importate din America de* Sud şi din Asia.

43

Dacă .stăpînu) sau stăpîna casei nu ține să cumpere o asemenea vietate, spunea Jones, poate, totuşi, să facă o vizită !a o nouă biserică progresistă, deosebită de toate

celelalte.

în 1958 se înconjurase de suficienți prieteni noi şi adunase banii necesari pentru a-şi deschide „Templul popoarelor" într-un cartier din Indianapolis a cărui populație predominant albă devenea treptat predominant neagră. După încă un an şi nu se ştie cîte duzini de maimuțe, Jones a achiziționat un local nou pentru congregația lui — fosta sinagogă de pe strada North Delaware nr. 975.

Familia lui s-a mărit prin adoptarea a şapte copii şi, potrivit declarației unuia dintre adepții lui de pe vremea aceea, Jones „a convins un număr destul de mare de membri ai congregației să adopte şi ei copii".

Copiii adoptați de Jones erau negri, albi şi galbeni şi el îi prezenta drept o dovadă grăitoare a convingerilor sale integraționiste. Cam pe atunci s-au structurat ideile lui cu privire la constituirea familiilor şi la raporturile ce urmau să fie stabilite în sînul bisericii.

Deşi baza fusese, în sfârşit, pusă, Jones mai era încă în căutarea unui stil. a unei maniere care să fie atractivă şi pentru aderenții lui negri şi pentru familiile albe din clasele de jos rămase deocamdată în cartierul pe cale de a-şi schimba compoziția.

Pleca săptămînal în alte localități pentru a vedea cum procedează diverşi predicatori, şi a fost impresionat la culme de părintele Divine, un şarlatan din Philadelphia, adorat de discipoli — în majoritate negrese bătrîne —, care nu ieşeau din. cuvîntul lui.

Imitîndu-1 pe Divine. Jones a declarat că „Templul popoarelor" are nevoie de ceva numit comitet de interogare. Noutatea a fost anunțată într-una clin predicile lui duminicale, care țineau acum cîte trei-patru ore.

Pe emulii lui, ideea unui comitet de interogare i-a surprins, nu se aşteptau la aşa ceva nici măcar din partea lui Jones. Pentru el însă, această idee decurgea firesc din dorința de a-şi consolida puterea şi de a fi înconjurat de un grup restrâns de acoliți loiali care să exercite o supravegheri -polițienească asupra congregației.

Necesitatea acestei forme de disciplină, care a devenit

tot mai severă, ajungîndu-se pînă la folosirea bătăii şi a altor pedepse brutale, avea altă explicație : personalitatea lui Jim Jones.

în copilărie, îşi aminteşte un vecin, „ştia ce înseamnă să nu predici în deşert. Țin minte că munceam la vreo 70 de metri de casa lui Jones. Avea acolo vreo zece băieți şi îi ținea în Mu pe toți... îi alinia şi îi punea să mărşălu-iască. îi lovea cu un băț, ei țipau şi plîngeau...

Mă întrebam : Ce-o fi cu copiii ăştilalți că suferă una ca asta ? Dar a doua zi veneau din nou să se joace cu el. Avea un soi de magnetism,

îi spuneam nevesti-mi : «Să ştii că sau o să facă o groază de lucruri bune, sau o să termine ca Hitler»".

Deşi Jones susținea că ceea ce doreşte el să facă va fi jspre binele tuturor, un fost sectant din Indianapolis, Thomas Dickson, n-a fost de acord. Comitetul era „pentru cei care cîrteau în biserică împotriva lui", spunea Dickson. El avea impresia că Jones începuse să se schimbe şi că supravigilenții membri ai comitetului, oameni strâns legați de Jones. reprezentau un simptom îngrijorător.

„Ceilalți — spune Dickson — trebuiau să se prezinte în fața acestui comitet de interogare, care îi chestiona ore în şir despre motivele pentru care sînt contra lui Jones sau despre existența unui presupus complot împotriva acestuia în sînul «Templului».

Spunea într-una că toți trebuie să-1 iubească, şi dacă nu-1 iubeau devenea extrem de violent, nu cu fapta, ci cu vorba ; uneori blestema.

Lua Biblia — el o numea cartea neagră —, o arunca pe jos şi striga : Prea mulți oameni privesc spre asta în loc să privească spre mine".

Dezamăgit de strania prefacere a unui om care începuse prin a avea idei simple şi serioase, Dickson a părăsit biserica.

în 1959 Jones a trăit o tragedie personală : unul dintre copiii săi adoptivi a fost ucis într-un accident de automobil Împreună cu alți patru membri ai „Templului" pe ruta dintre Cincinnati şi Indianapolis. Ulterior, Jones a afirmat Că nu s-a urcat în maşină pentru că a avut presentimentul morții. N-a explicat însă niciodată de ce n-a făcut uz de acest pretins har pentru a-şi salva copilul.

în pofida tendințelor curioase observate de fostul admi-

rator Dickson şi a pretențiilor tot mai insistente ale lui Jones că af fi atotştiutor, pe vremea aceea el era încă un lider curajos şi energie, consecvent în propriile convingeri privind drepturile civile. Ziarul local a publicat informații din care reiese că, în primele zile ale erei drepturilor civile, Jones şi familia lui au fost victimele unor atacuri personale dezgustătoare. Cineva a scuipat-o pe soția lui, Marcelirie, care aştepta autobuzul împreună cu fiul ei adoptiv negru, Jones a afirmat de asemenea, că un huligan i-a provocat o- contuzie, lovindu-1, în pragul casei lui,' cu o sticlă de lapte.. Copiii lui, albi, negri şi -galbeni, erau hărțuiți şi amenințați pe terenurile de sport din oraş,

Jones a povestit că, odată, fiind bolnav, a fost lăsat să zacă fără îngrijire medicală într-un spital din Indiânapolis pînă a fost tratat un negru, grav rănit adus chiar atunci.

Situația neplăcută în care se afla a atras atenția şefilor politici locali, preocupați să nu se dea apă la moară protestelor la scară națională în legătură cu îndelung ignorata problemă a prejudecăților rasiste, în 1980, primarul Charles Boswell 1-a numit pe Jones director al comisiei drepturilor omului din Indiânapolis» iar JoneS' a acceptat bucuros această funcție, plătită cu 7 000 de dolari pe an, Postul îl expunea însă atenției, generale, ceea ce avea şi dezavantaje pentru tînărul lider care înfierbînta spiritele,

Un ziar local a publicat un reportaj neliniştitor despre viața lui Jones, pe baza unor elemente comunicate chiar de oamenii pastorului. Trei luni încheiate, segregaționiştii au aruncat cu pietre în casa lui, l-au sunat mereu la telefon ca să-i spună „cară-te din oraş, coadă de topor a negrilor* şi i-au pus substanțe explozive în curte,

Ziarul a consemnat şi altă întîmplare curioasă, un lucru pe care agresorii rasişti nu-1 mai' prea făcuseră înainte : „Unii au mers atît de departe, încît au adresat unor militanți proeminenți pentru drepturile civile scrisori îndreptate contra negrilor, pe care le-au semnat cu numele lui Jones",

Dezmințirea şi condamnarea acestor tactici ocupau o bună parte' din timpul lui Jones şi din coloanele ziarelor, Pe măsură ce notorietatea şi numele lui Jones dobîndeau. o tot mai mare răspîndire, congregația lui creştea, strîn-gîndu-şi tot mai mult-rîndurile în jurul păstorului ei persecutat. 1

în 1963, biserica lui Jones purta numele .de Biserica

i>4

Evangheliei neştirbite „Templul popoarelor-'* şi aparținea „Discipolilor lui Hristos". Ea susținea că împarte gratuit peste o mie de porții de mîncare săptămînal, dar se zbătea în greutăți financiare ; din cauza unei facturi de 351) de dolari fusese în primejdie să piardă un program de corn-] batere a şomajului.

Banii au fost întotdeauna o afacere învăluită în mister; Deşi susținea că nu-i place să ia bani de la congregație, Jones dispunea întotdeauna de sumele necesare pentru a-şi finanța călătoriile şi pentru a-şi face reclamă. In perioada inițială muncea neobosit pentru biserică şi pentru acțiunile ei de colectare de fonduri. Celor din preajma lui le inspira un comportament similar, bazat pe abnegație şi pe modestie.

Intr-o bună zi, însă, Jones a destăinuit din senin cîtorva membri ai bisericii că a avut „revelația" unei hecatombe nucleare iminente care va infesta întreg pămîntul. Şi, concomitent cu înspăimîntătoarea vedenie care îi fusese hărăzită, tînărul pastor a dat peste un exemplar al revistei „Esquire". Redactorii profitaseră de isteria adăposturilor antiatomice, la modă pe atunci, pentru a publica o poveste năstruşnică, semiumoristică, despre „cele mai sigure zece locuri în eventualitatea unui atac nuclear", împănată cu tot felul de date cu alură oficială despre condițiile climatice, direcția vuiturilor şi lanțurile de munți din zonele respective.

Două dintre aceste locuri indicate erau Belo Horizonte, în Brazilia, şi Ukiah, în California, la 187 de kilometri nord de San Francisco. Jones s-a decis să plece împreună cu familia în Brazilia, după unii pentru a se odihni şi a efectua o recunoaştere a terenului şi, în acelaşi timp, pentru a încerca, din proprie inițiativă, să facă pe misionarul. In timp ce călătorea prin America de Sud, Jones a făcut un popas în mica, înapoiata Guiană Britanică (în prezent Guyana), care i-a plăcut mult.

în 1963, „Templul" şi mica lui coloană de autobuze au început şi ele să călătorească, colindînd regiunea inferioară a Vestului mijlociu în campanii de resuscitare a spiritului religios, pentru a cîştiga noi aderenți şi pentru a răspîndi vestea despre un nou har al lui Jones — tămăduirea prin mijlocirea credinței.

Tămăduirea prin credință era cheia succesului fasci-

m

hanțelor slujbe religioase oficiate de părintele Divine la Philadelphia. Divine, un tip fantasmagoric, grozav de pitoresc, intrase în scenă în 1932, ca întemeietor al Regatului mişcării pentru pace, despre care se afirma că se extinde asupra întregii lumi. Slujbele lui religioase erau efuziuni exuberante, tumultuoase, fastuoase, cu

covoare roşii şi coroane pentru Divine, care se autointitula Dumnezeul universului. Oameni de toate rasele se îmbulzeau să-1 asculte pe negrul mărunțel care le aducea un mesaj de iubire universală şi de viață veşnică. Mai presus de toate erau atraşi de lecuirile lui miraculoase — învierea morților, tămăduirea rănilor, vindecarea bolilor.

Jones a adoptat stilul de tămăduire prin credință al părintelui Divine, mai puțin stridența decorului. Odată Jones i-a apostrofat necruțător pe acei vraci care „se folosesc incorect de minunata putere tămăduitoare a Domnului".

„Ei aşteaptă venirea lui Hristos şi îi ies în întîmpinare într-un Lincoln Continental nou-nouț — i-a luat el în derîdere. — Ridică edificii somptuoase, dar nefolositoare,-şi risipesc aiurea banii".

O şedință de acest tip la „Templul" lui Jones din Indiânapolis atrăgea cîteva sute de persoane dornice să vadă cum vindecă Jones boli de inimă, dureri reumatice, stări de leşin, articulații anchilozate şi alte maladii.

Reuniunile erau punctate de strigăte de bucurie cînd Jones atingea cu mîna indivizi neputincioşi care, într-o explozie de frenezie mistică, se declarau vindecați. Alții aveau să-i încredințeze pe noii adepți .că Jones a vindecat boli de inimă, a făcut să dispară leziuni, ba a şi sculat din morți 40 de oameni.

în timpul unei asemenea şedințe, la Indiânapolis, Jones a strigat un nume şi o femeie s-a ridicat şi a spus că are cancer. A venit în față, la Jones, care a atins-o cu mîna, apoi a intrat într-o toaletă din fundul bisericii, unde i s-a spus că „va elimina cancerul din măruntaie".

Adunarea intona un imn cînd femeia s-a întors cu mîinile ridicate spre cer, strigînd din răsputeri : „Lăudat fie Domnul !". Era urmată de unul dintre ciracii lui Jones. El aducea un şervețel de hîrtie albă în care se vedea o băşică închisă la culoare. Jones a pretins că era chiar cap cerul care părăsise trupul femeii.

De fiecare dată apăreau mai întîi nişte slujitori ai bisericii care împărțeau prospecte, lipeau afişe şi vorbeau despre iminenta sosire a „Profetului Domnului" sau a „Părintelui", în fața locuitorilor din oraşele mari care dădeau pentru prima oară ochii cu Jones, pastorul se dezicea cu modestie de etichetele de acest gen, spunînd că sînt vorbe aruncate de discipoli excesiv de înflăcărați.

Veştile se răspîndeau destul de repede pentru a impune o anumită coloratură relatărilor din ziare. Reporterii, care se plictisiseră de vituperațiile lui Jones împotriva duşmanilor rasişti, au început să-1 încondeieze ca pe un vraci cu alură de escroc, căruia îi cad pradă bătrîne văduve sărace şi credule, îngrijorate de sănătatea lor precară.

La un moment dat, activitatea de tămăduitor a lui Jones din Indiânapolis a atras atenția consiliului de psiho-logi-experți ai statului. Autoritățile medicale şi polițieneşti din Indiânapolis nu se considerau în măsură să-1 supună unei

verificări, dar consiliul amintit a declarat în 1971 că doreşte să acționeze în acest sens.

Era privită ca suspectă mai cu seamă pretenția lui Jones că este în stare să vindece cancerul.

Un medic care a asistat la slujbe oficiate de Jones a declarat în fața consiliului : „Ceea ce mă îngrijorează este faptul că oameni realmente bolnavi pot să creadă că s-au vindecat şi să ajungă ulterior într-o stare mai gravă".

Medicul, care a cerut să nu i se dezvăluie identitatea pentru a evita un eventual conflict cu Asociația medicală americană, a declarat că ceea ce a fost prezentat drept „cancer" nu părea a fi altceva decît o materie albă oarecare, ambalată într-o pungă de plastic.

întrebat de medic dacă ar permite ca un anatomopatolog competent să analizeze „cancerul", Jones a răspuns că „personal n-are obiecții", dar trebuie să se conformeze dorinței conducătorilor bisericii „de a nu lăsa să li se facă şi mai multă publicitate".

Jones spunea că-1 preocupă domeniul incert al „bolilor psihosomatice", dar criticii săi susțineau că asta e doar o şarlatanie menită să-i prindă în plasă pe cei slabi de înger. Jones a reuşit să scape de ancheta oficială : consiliul psihologilor n-a întreprins nici o acțiune oficială, n-a pu

blicat nici un material critic şi, pînă la urmă, a lăsat totul baltă.

Cu tot tapajul stîrnit de „tămăduirea prin credință", Jones a rămas la Indianapolis şi, în. 1965, a fost. numit pastor al „Discipolilor lui Hristos". Creşterea neîntreruptă a congregației şi succesele financiare tot mai mari l-au determinat să se avînte dincolo de sfera drepturilor civile şi a religiei personale. Jones, băiatul nevoiaş de la țară, a înființat două corporații.

Prima avea un nume răsunător — „Aripile mîntuirii" — şi era o asociație nelucrativă, cu scopul declarat de „a face să vină împărăția lui Dumnezeu şi a răspîndi adevăratul cuvînt sf înt al Domnului".

A doua era o corporație familială compusă din Jones, soția lui, Marceline, şi mama lui, Lynetta, şi se intitula „Corporația Jim-Lu-Mar". Avea caracter lucrativ, obiectivul ei fiind de a acumula capital prin afaceri, incluzînd, fără a se limita la aceasta, administrarea de cămine, cumpărarea, vînzarea sau administrarea unor proprietăți funciare, exploatarea unor băcănii, piețe etc.

Dar Jim, care n-avea geniu financiar, s-a plktisît repede de „Aripile mîntuirii" şi de „Corporația Jim-Lu-Mar". în iunie 1970, secretarul de stat din Indiana a anulat licențele acordate celor două corporații deoarece nu prezentaseră, de la crearea lor, în 1965, nici un bilanț anual. Serviciul veniturilor interne era şi el nemulțumit. Funcționarii federali au raportat că „Aripile mîntuirii" a neglijat să prezinte declarații de impozite între 1966 şi 1970. „Corporația Jim-Lu-Mar" a depus declarația respectivă numai în primul ei an de existență.

Vergii Berry, adjunct al şefului Departamentului veniturilor statului din Indiana, a mărturisit anul trecut presei că statul n-a acționat în judecată, pentru evaziune fiscală, cele două corporații — încă o verigă în lanțul neîntrerupt al şansei „Templului" de a para anchetele oficiale în legătură cu afacerile sale.

Pe Jones, eşecurile financiare l-au descurajat. Partenerii lui presupuneau că este prost dispus şi din cauza insuccesului tentativelor sale de a atenua încordarea pe plan rasial. Mai erau apoi atacurile neîntrerupte împotriva scandaloasei lui pretenții că i-ar vindeca pe bolnavi. în

49

timp ce criticile se întețeau, experiența Intîianapolis-ului avea pentru Jones un gust tot mai amar şi, în iunie 1965, era bucuros să plece în altă parte. A repus pe tapet pro--feția despre dezastrul nuclear, amintind sectei sale că există, din fericire, regiunea Ukiah, către care avea să-i conducă spre a-i pune la adăpost. A început chiar preparativele în vederea deplasării.

Nu i-a fost însă uşor să-i determine pe membrii ascul tătoarei lui turme să-şi părăsească slujbele, familiile şi locurile de baştină şi să se strămute la celălalt capăt al continentului. Cifrele pe care le invoca el mai de mult —cele o mie de mese săptămînale şi „sutele" de discipoli —« s-au dovedit a fi foarte exagerate cînd a venit momentul plecării. Potrivit diverselor estimații, între 100 şi 165 de emuli ai lui Jones au plecat în mici caravane pentru a i se alătura pe coasta de vest, în iunie şi iulie 1965.

Marvin şi Jackie Swinney aderaseră la „Templu" cu şase luni înainte de plecarea lui Jones spre Ukiah. Erau doi tineri căsătoriți, albi, de douăzeci şi ceva de ani, care se înapoiaseră la locuința lor din Indiânapolis, Marvin fiind angajat la o întreprindere electronică de acolo. Odată stabiliți, s-au decis să frecventeze o biserică despre care' auziseră că „are admirabile țeluri umanitare".

„Cînd casa cuiva lua foc, făceam pachete de îmbrăcăminte şi le duceam sinistraților. Cînd oamenii aveau nevoie de bani, le dădeam bani. Jim era un om minunat şi-1 admiram cu toții", avea să spună ulterior Jackie Swinney.

Noii veniți au constatat că în biserică ritmul cotidian era relaxat, dogmele rigide ale exegezei biblice şi şcoala duminicală fiind înlocuite de fapte bune şi de discuții în jurul unor idei liberale : dezarmare nucleară, grijă față de săraci, integrare. Deşi mai mult de jumătate dintre enoriaşii ei erau negri, biserica se distingea printr-o atmosferă prietenoasă, prin contacte lipsite de crispare între Inşi de rase diferite.

Marvin şi Jackie făceau parte din sectă doar de vreo şase luni cînd Jones le-a cerut să se mute, împreună cu rudele lor, în Ukiah. Familia Swinney, inclusiv fratele lui Marvin cu ai lui, şi-a încărcat tot avutul în patru maşini şi a pornit la drum.

«49

Jones promisese micii şi docilei lui turme nu doar un nou refugiu pentru a scăpa de problemele rasiale de la Indianapolis, ci şi un liman unde cataclismul iminent să nu-i poată ajunge. Cine avea să mai ramina după ce exploziile bombelor îi vor fi ucis pe „toți rasiştii" care îl persecutaseră pe Jones ? Congregația lui, o grupare bine intenționată, multirasială, de pionieri, călăuzită de profetul lor, un sfînt înzestrat cu voință de fier.

4

REDWOOD VALLEY

La două sute de kilometri nord de San Francisco se află orăşelul Redwood Valley, o aşezare agricolă presărată cu vile în care îşi petrec sfîrşitul de săptămîna bogații proprietari funciari din zona Golfului San Francisco, cu vii mici şi păşuni povîmite. Locuitorii de fiecare zi sînt oameni simpli,- fără mofturi, nu foarte diferiți de neciopliții în mijlocul cărora debutase Jones la Lynn, în Indiana.

Deşi exploatările forestiere au făcut să dispară demult cea mai mare parte a codrilor de sequoia de pe pămînturile vălurite. locurile continuă să aibă o . blajină frumusețe rurală. Caii se îmbulzesc'pe lîngă garduri, de corzile întinse pe spaliere atîrnă ciorchini de struguri.

Pastorul umblat din Indiana descoperise un loc asemănător cu paradisul terestru pe care îl căuta. La mai puțin de două luni de la sosirea grupului, la 26 noiembrie 1965, Jones, soția lui şi pastorul asociat Archie Ija-mes au semnat documentele oficiale în baza cărora „Templul popoarelor" — „Discipolii lui Hristos", devenea o corporație californiană nelucrativă.

Cu toate că împrejurimile erau fermecătoare, perioada de tranziție a fost anevoioasă pentru pastorul nou venit şi pentru turma lui de pelerini din Vestul mijlociu. Disci-polii lui, dintre care mulți erau negri de la oraş, nu inspirau încredere vechilor locuitori conservatori, aşezați, din Redwood Valley.

50

Jones a elaborat o strategie atentă şi atotcuprinzătoare ca să-şi cucerească noii vecini suspicioşi. Ținea predici în garaje şi pe la bîlciuri. Oamenii lui lăsau prăjituri pe veranda lui George Hunter, redaetorul-şef al lui „Ukiah Journal", şi acasă la Al. Barbero, un inspector din districtul Redwood Valiey al departamentului Mendocino. Se ocupa de comunitatea indiană locală, unde se lăuda cu propria sa ascendență Cherokee.

Amintindu-şi de copilăria petrecută printre vitele de la ferma din Indiana, Jones a înființat un adăpost pentru animale de casă. Soția lui, Marceline, a devenit inspectoare a căminelor de stat, iar „Templul" şi membrii lui administrau un cărnin de băieți dispunînd de o suprafață de 16 hectare şi trei centre de convalescență. In 1970, în perioada demonstrațiilor împotriva războiului din Vietnam., Jones a inițiat un fond pentru familiile polițiştilor ucişi, depunînd personal 150 de dolari. „Era de mult timpul să explicăm lumii că nu toți cei ce se opun războiului şi se pronunță pentru dreptate socială îi urăsc pe polițişti", a declarat el.

Enoriaşii bisericii, al căror număr ajunsese, după doi ani, la peste trei sute, erau încurajați să aducă în căminele bisericii copii vagabonzi din regiunea Golfului.

în 1967, Jones se introdusese suficient în cercurile politice locale pentru a fi numit în marele juriu al ținutului şi pentru a fi ales prirn-jurat. A devenit unui din directorii Fundației serviciilor juridice ale departamentelor Mendocino şi Lake şi 1-a cucerit pur şi simplu pe tînărul şi popularul procuror departamental Tim O. Stoen. Jones I-a numit de îndată pe Stoen consilier principal al congregației. Discipolii lui Jones proveneau din toate cercurile societății locale — funcționari de bancă, funcționari ai justiției ; discipol al lui a devenit pînă şi operatorul radio din biroul şerifului.

Cei din departamentul Mendocino îşi amintesc de Jones ca de un tip simpatic, însă excentric — amabil, agreabil, dispus să facă servicii, dar avînd anumite ciudățenii.

Un vechi prieten din Indiânapolis, reverendul Ross Case, i-a făcut o vizită cu gîndul să-1 sprijine. Case, care era profesor la un liceu din Ukiah, 1-a ajutat pe noul pastor nă capete şi el cîteva ore. Aveau o mulțime de probleme bisericeşti comune şi au reînnodat vechea lor prietenie.

51

Lui Case i s-a părut că prietenul lui era altfel decît îl ştiuse. „Puteai să-1 auzi spunînd, de exemplu, «eu nu sînt creştin, sînt universalist». Trîntea Biblia pe jos şi o călca în picioare în timpul slujbei. Vorbea într-una despre probleme sexuale. Cei ce voiau să părăsească biserica se temeau că vor fi bătuți la cap şi se vor exercita presiuni asupra lor ca să se reîntoarcă. Toate astea ne-au făcut să cam terminăm unul cu celălalt", a declarat Case.

Altă persoană care şi-1 aminteşte bine pe Jones este Ruby Bogner, o învățătoare din Redwood Valley, a cărei clasă era plină de copii de la „Templu", ea nefiind însă membră a „Templului".

„Jim Jones avea un băiețel negru (adoptat) care era foarte inteligent, dar hiperactiv. Am stat de vorbă cu Jim Jones despre fiul lui. şi l-am întrebat dacă nu cunoaşte vreo modalitate de a-1 disciplina pe băiat sau de a se putea înțelege cu el.

Domnul Jones mi-a spus la telefon că am o «atitudine discriminatoare»", a declarat ea. Mai tîrziu a primit însă de la Jones prăjituri şi o scrisoare călduroasă în care o lăuda pentru că este „o profesoară atît de minunată".

Copiii de la „Templu" stăteau împreună în recreație, iar după lecții nu se amestecau cu ceilalți. Cînd căuta să înjghebe un dialog cu elevii ei de la şcoala primară, „aceştia — spune Bogner — mințeau sau ocoleau răspunsul dacă îi întrebam cu ce se ocupă acasă. Apoi am auzit că «Templul» este înconjurat, de paznici şi că după garduri sînt cîini. Mi s-a părut ridicol întreg acest sistem de protecție. Dar dacă încercai să vorbeşti despre toate astea cu copiii, nu auzeai decît ce om minunat este Jim Jones".

Jones manifesta interes şi față de activitatea electorală, de alegeri. Era o prelungire firească a opțiunilor sale declarate privind progresul social, dar era impresionant să vezi cîtă putere de înrîurire avea acest nou venit, deşi singurul său mod de a-şi exercita autoritatea era, probabil, predica duminicală. Spre sfîrşitul anilor '60 dispunea de vreo trei-patru sute de voturi şi, la un mic scrutin parțial, la care nu s-au prezentat decît 250 de alegători, Jones a controlat cel mai mare bloc identificabil de voturi.

„Puteam arăta oricui, circumscripție cu circumscripție, care voturi îi aparțin lui Jones — spune inspectorul

'districtual Barbero, — Aşa ceva nu s-a mai văzut pe la noi".

Lumea observa şi alte aspecte ale activității „Templului". Biserica se plângea mereu de atacuri ale vandalilor şi ale agresorilor nocturni. Prozeliții afirmau că duşmanii „Templului" aruncă pisici şi cîini morți pe peluza din fața bisericii sau sparg geamurile. Alți adversari atacau luările de poziție progresiste ale „Templului" şi integrarea rasială a enoriaşilor lui.

Un nou prieten al lui Jones, George Hunter, de la ziarul local din Ukiah, îl simpatiza pe noul venit cu vederi liberale şi îl servea publicînd reportaje care îi erau favorabile. „Grup local terorizat în toiul nopții" — iată titlul unei relatări tipice despre „Templu".

Şeriful Tom Jondahl afirmă însă că „Templul" din Redwood Valley „n-a reprezentat o problemă majoră pentru poliție. N-am primit mai multe reclamații de la ei decît de la alții".

Dacă „Templul popoarelor" avea totuşi probleme în legătură cu activitatea sa, nu toate se datorau bădăranilor dornici să se distreze necuviincios sîmbătă seara. Cei de la „Templu" erau muți ca mormîntul cînd venea vorba de ocupațiile lor. „Dacă-i întrebai cum le merge, refuzau Să vorbească", spune John Mayfield jr., fost inspector departamental. Jones însuşi se menținea în completă izolare.

Lumea bună din oraş era îngrijorată de zvonurile potrivit cărora „Templul" urma să se extindă şi să aducă şi mai mulți adepți, probabil negri, în căutare de slujbe, şi aşa greu de găsit.

Jones însă continua să prospere. A făcut rost de destui bani pentru .a clădi un nou lăcaş de cult, cu un vitraliu în formă de stea deasupra altarului, cu o piscină interioară de 14 metri, urmînd să servească drept baptiseriu, altă casă parohială şi un teren de parcare asfaltat pentru cele 11 autobuze Greyhound uzate pe care le avea.

Era în paradisul terestru prorocit de el, şi totuşi nu-şi găsea liniştea. Simțindu-se claustrat în refugiul său rural, s-a hotărît să-şi extindă raza de acțiune. A pus la punct un spectacol ambulant şi a început să-şi ducă, la sfîrşit de săptămînă, enoriaşii în excursii istovitoare. Se-întîlneau spre seară la biserica din Redwood Valley şi plecau cu

autobuzele spre San Francisco. Pînă la sosirea lor, cei trimişi de Jones înainte împînzeau districtele Fillmore şi Bayview cu afişe, după tehnica deprinsă pe vremea raidurilor prin Indiana.

PASTORUL JIM JONES !... Incredibil !... Miraculos !... Uimitor !...

o slujbă de Tămăduire Profetică Unică. N-ati Mai

Văzut Niciodată Aşa Ceva ! Priviți Cuvîntul Intru-chipîndu-se în Prezența Voastră !

E mina Domnului, în timpul fiecărei slujbe sînt eliminate tumori... în fața ochilor voştri, ologii umblă, orbii văd !

La fiecare slujbă, mulți dintre participanți sînt chemați în față şi li se spun amănunte intime (niciodată stînjenitoare) din viața lor pe care numai Dumnezeu le poate revela !

Hristos se arată prin cele mai precise revelații şi prin tămăduiri miraculoase la aceste servicii religioase ale slujitorului său, Jim Jones !

Acest pastor rezonabil care lecuieşte pe cale spirituală nu se opune nicidecum ştiinței medicale. Mai mult, se cere stăruitor ca toți credincioşii să se supună unui control medical anual şi să coopereze întru totul cu doctorii lor.

Veniți să Vedeți Minunile Domnului Chiar Acum !

Se începea cu execuții orchestrale, coruri religioase, dansuri, apoi urma o lungă şi înfocată predică a lui Jones, care îşi alesese ca semne distinctive ochelarii de soare şi o sutană garnisită cu satin.

De-a dreapta şi de-a stînga lui erau aliniați adjutanții, care purtau cămăşi roşii şi cravate negre. în momentul culminant al slujbei, Jones avea să săvîrşească isprava cea mai convingătoare.

o femeie în vîrstă, de obicei o negresă, se tîra şontîc-şontîc printre scaune, implorîndu-1 s-o izbăvească. Nu putea oare să facă nimic pentru ea, q biată oloagă neajutorată, schilodită de un alb josnic, care o lăsase aproape moartă în drum ?

53

Jones se arăta foarte îndurerat de drama acestdi sărmane femei, prinsă de rasismul altuia în capcana propriului oi rasism, şi căuta s-o liniştească : „Nu toți albii s ini aşa. JSfu trebuie să-i judeci pe alții după propria ta nenorocire. Viața noastră trebuie să fie iubire”', perora el.

După aceea, fie Jones, fie unul din acoliții lui o chema în față. El o îmbrățişa cu blîndețe şi-i atingea brațul sau piciorul infirm.

Intr-o clipă, femeia sărea în sus, deplin tămăduită. îşi azvîrlea cîrja şi începea să țopăie învîrtindu-se. Apoi o lua la fugă spre fundul sălii, astfel încît să poată fi văzută de toți cei ce veneau pentru prima oară şi rămăseseră cu gura căscată.

Se pare că Jones nu dădea greş niciodată — vindecarea era invariabil spectaculoasă, de nepătruns, învăluită în mister. Puțini dintre cei cărora li se

îngăduia să fie martorii unor asemenea „minuni” se îndoiau de veracitatea lor, poate chiar nici unul.

Cînd şedința se termina, aferatul personal al „Templului” se învîrtea de colo-colo prin sală, informîndu-i pe noii veniți despre data viitoarei întruniri, cerîndu-le fie adresa lor, fie numele unor prieteni şi făcînd colectă printre enoriaşi.

De cele mai multe ori Jones îşi încărca în maşini congregația, muzicanții, ciracii şi pornea spre Los Angeles, pentru o a doua reprezentație, în altă sală închirată. Dacă pentru asta era nevoie să se rămînă şi peste noapte, Jones îşi caza dscipolii în locuințele enoriaşilor „Templului” din California de sud. Dormeau acolo claie peste grămadă, de nici nu se mai întrezărea duşumeaua printre ei.

Alteori, Jones şi ai lui invitau prozeliții potențiali la Redwood Valley, trimițînd prin oraşe autobuze goale spre a-i aduce pe cei pe care sperau să-i recruteze.

Unul dintre aceste weekend-uri la Redwood Valley a constituit subiectul unei serii de articole de senzație publicate de „San Francisco Examiner” în septembrie 1972. Redactorul rubricii religioase a ziarului, Lester Kinsolving, îl ataca vehement pe Jones, care prelinsese — şi acest lucru apăruse în presă — că a readus la viață „peste 40 de persoane..., țepene ca seîndura, cu limba atîrnînd afară, cu ochii înghețați, cu pielea pămîntie şi toate semnele de viață absente”.

54

Şi, ca şi cum toate aceste pretenții groteşti n-ar fi fost de ajuns, sugera Kinsolving, mai era pe deasupra şi Jones însuşi, „un brunet chipeş în parte Cherokee..” îmbrăcat într-un pulover cu guler montant, cu sutană preoțească şi ochelari de soare. Şedea pe o pernă, pe un scaun pus în spatele podiumului — obiect foarte trebuincios, dat fiind că slujba durează cinci-şase ore”.

Kinsolving era nedumerit şi de alt obicei al „Templului”. Acoliții care patrulau în jurul parcajului aveau pistoale şi revolvere sau, cum scria reporterul, „profetul călătoreşte înconjurat de o gardă înarmată pînă-n dinți”.

întrebat despre aceste lucruri, avocatul „Templului”, Eugene Chaikin, a răspuns că prezența armelor se explică prin amenințările şi actele de vandalism cărora acesta trebuise să le facă față. .

La rîndul său, Jones a declarat că ar fi preferat să nu aibă nici un fel de gardă, dar cum consiliul directorial — un grup de discipoli vechi şi devotați, ales de el personal — n-a ținut seama de punctul lui de vedere, n-a avut încotro şi a trebui să accepte.

Biserica s-a simțit ofensată de tonul relatărilor lui Kinsolving şi Jones a trimis numeroşi aderenți să demonstreze, timp de două zile, în jurul sediului ziarului.

în cele din urmă a stat de vorbă timp de două ore şi jumătate cu trei redactori de la „San Francisco Examiner”, cărora le-a acordat un interviu incoerent. A confirmat că a realizat 43 de „învieri din morți”. Din interviul publicat de ziar

reiese şi că a vorbit despre rolul special pe' care şi-1 asumase de a ține cumpăna vieții şi morții credincioşilor lui.

întrebare : Ce înțelegeți dumneavoastră prin tămăduirea pe cale spirituală ?

Jones : Desigur că atunci cînd se vorbeşte în ştiința medicală despre un om în stare să dicteze inimii lui cînd să moară înseamnă că aici sus (arătînd spre capul lui) se în-tîmplă multe chestii de care ne putem folosi. Folosim doar vreo cinci la sută din ele. Şi îmi place să mă consider un fel de stimulator. Cred că ăsta ar fi cuvîntul cel mai potrivit.

întrebare ; Unul dintre directorii „Templului" afirmă că ați sculat din morți 43 de oameni.

55

Jones : Da, cred că au fost 43 de asemenea învieri.

întrebare : Nu vi se pare neobişnuit ca într-o singură biserică să moară atît de mulți oameni ?

Jones : Vedeți, oamenii care vin ia un pastor tămăduitor sînt pe ducă ; eu încerc să ny-i las să facă aşa — şi, cu toate astea, ei îmi aduc oameni în starea cea mai înspăimântătoare, Pe targa. Unele vindecări au avut loc pe targa. Am avut pe cineva de 84 de ani... 43 e un număr înspăimîntător.

întrebare : Spuneți că n-ați dat încă niciodată greş, că în 43 de tentative de înviere ați reuşit de 43 de or» Adică nici unul n-a murit...

Jones : Aşa-i.

întrebare : în termeni sportivi e un fel de şut impara-bil. De aici s-ar deduce că, dacă veți putea continua, dumneavoastră şi oamenii dumneavoastră ați putea, cumva, trăi veşnic. Cum ar muri cineva, l-ați şi scula din morți.

Jones : Fiecare dintre noi se poate privi în oglindă, ştiți, doar. N-am ajuns încă aşa de departe... Dacă există dimensiuni pe care mintea le poate învinge, eu sînt de părere că trebuie neapărat să se încerce...

întrebare ; Toate aceste învieri au avut Ioc în sînul bisericii ?

Jones : Da, în sînul bisericii. Am avut un procentaj foarte bun, în ultimii cîțiva ani n-am înregistrat nici măcar o moarte printre cei de credința noastră.

Senzaționalul ciclu din „San Francisco Examiner" şi luarea în derîdere-fără menajamente a scornelilor sale l-au determinat, pare-se, pe Jones să se înfurie pe presă şi să evite orice apariții publice care scăpau de sub controlul lui. în 1974, Steve Caravello, reporter la săptămânalul „Mendocino Grapevine" a aranjat o întrevedere cu el pentru a scrie un reportaj despre comunitățile religioase locale.

Reacția lui Jones a fost deschis ostilă. Pastorul era suspicios şi 1-a acuzat pe Caravello că vrea să-1 defăimeze. Caravello a făcut şi fotografii, şi conducătorii „Templului" s-au înfuriat foarte tare cînd a refuzat să le predea filmul.

Şi ce este cu toate poveştile despre tămăduirea prin credință ?, a stăruit Caravello. Se zvonise chiar că în timpul unei slujbe cineva ar fi atentat la viața lui Jones, punîndu-i arma în piept şi împuşcîndu-1. După o scenă cu

muit sînge" Jones ar fi fost dus de pe podium, pentru ca, cinci minute mai tîrziu, să se înapoieze purtînd o cămaşă albă imaculată, cu o găurică de dimensiunile unui glonte. Chiar aşa s-a întîmplat ?

Jones s-a mulțumit să zîmbească. „Oamenii sînt în stare, cred eu, să spună indiferent ce", a răspuns el.

SAN FRANCISCO

Prin 1970, Jones era pregătit să-şi mute lăcaşul de cult spre sud, la San Francisco. Redwood Valley era un orăşel - prea mic, prea parohial şi prea refractar felului lui de a fi. San Francisco îi făgăduia succese şi .mai mari decît cele de pînă atunci ; populația de culoare a oraşului va fi atrasă, socotea, de mesajul lui, iar propria lui putere politică va spori. Mulți dintre adepții lui locuiau oricum în zona Golfului, aşa că strămutarea părea firească.

în septembrie 1972, Jones a cumpărat cu 122 500 de dolari, pe bulevardul Geary, la nr. 1 859, o sală de spectacole care era liberă şi a început să-şi strămute cartierul general. „Templul" a declarat 165 240 de dolari din contribuții locale şi 42 637 de dolari din „solicitări", o categorie specială a cărei semnificație o cunoşteau numai Jones şi cercul lui de consilieri intimi.

Din nou în situația ultimului pastor stabilit în oraş, Jones a pornit în căutare de prieteni.

Unul dintre ei a fost reverendul George Bedford, de la biserica baptistă misionară Macedonia. Jones a aflat că Bedford publicase în ziare un apel către negri şi albi, cărora le sugera să facă rugăciunile împreună. I-a telefonai şi, la slujba următoare, i-a adus lui Bedford cam o duzină de enoriaşi.

în cealaltă duminică a venit cu peste o sută de persoane. Recunoscător, Bedford s-a oferit să viziteze biserica lui Jones de la Mendocino şi s-a dus acolo de trei ori.

Bedford, unul dintre cei mai respectați clerici de culoare din oraş, era cam stingherit de tămăduirile prin cre

dința practicate de Jones la Redwood Valley. A constatat, totuşi, că noul lui prieten este harnic şi conştiincios şi că avea cu adevărat o congregație bine integrată.

„Săvîrşea totuşi unele acțiuni care nu mi s-au părut a fi inspirate de iubire frățească", spune Bedford.

S-a vădit că Jones încerca să-i determine pe unii dintre enoriaşii bisericii lui Bedford să treacă la „Templul popoarelor". în plus, îl vorbea de rău pe pastor. „M-am decis să stau pe trotuarul meu şi să-1 las şi pe el să facă acelaşi lucru", povesteşte Bedford.

Jones a lansat o nouă politică față de presă — linguşirea nelimitată. în ianuarie 1973 a acordat unui număr de 12 ziare, unui post de televiziune şi unei reviste premii însumînd 4 400 de dolari. Cele mai importante ziare din California, „San Francisco Chronicle" şi „Los Angeies Times", au primit subvențiile cele mai mari, cîte 500 de dolari fiecare. „San Francisco Chronicle" a donat aceşti-bani asociației profesionale a ziariştilor „Sigma Delta Chi".

Anunțînd aceste premii, „Templul" a făcut cunoscut totodată că ar avea 7 500 de aderenți. Banii, declara „Templul", trebuie să fie folosiți „pentru apărarea libertății presei".

în august 1973, un misterios incendiu a pustiit pe dinăuntru „Templul" de pe bulevardul Geary din San Francisco. Conducătorii bisericii au declarat la ancheta pompierilor că, în mod obişnuit, dormeau acolo vreo 40 de elevi, dar că, presimțind că „se va întîmpla ceva de acest gen", Jones i-a luat, împreună cu trupa obişnuită de adepți, la Redwood Valley pentru slujba de miercuri seara. N-a murit şi nici n-a fost rănit nimeni.

Faima lui Jones de profet şi de om pe care se poate conta căpăta o tot mai mare anvergură. Te puteai bizui pe el în absolut orice problemă.

La 8 noiembrie 1973, Christopher Lewis, care avea rude la „Templu", 1-a împuşcat mortal pe Rory Hithe, în văzul tuturor, într-o cameră plină de oameni. Se certaseră în legătură cu programul de combatere a sărăciei în districtul Fillmore. Lewis, fost heroinoman cu cazier judiciar şi cu reputație de huligan, 1-a angajat pe binecunoscutul avocat pledant James Martin Maclnnis.

Contra unui onorariu de douăzeci de mii de dolari, Maclnnis a obținut achitarea pe motiv de legitimă apărare.

57

Atît soția cît şi soacra lui Lewis făceau parte din „Templul popoarelor" şi Maclnnis spune că, în fiecare din zilele procesului, în sala tribunalului se aflau 20—30 de enoriaşi ai „Templului".

„De plătit m-a plătit Lewis, dar înțeleg că banii veneau de la el (Jones)", declară Maclnnis.

în 1974, Lewis a intrat în garda personală a lui Jones. în 1977 însă a fost asasinat. Poliția a declarat că a fost ucis de un agresor necunoscut. în buzunarele lui Lewis s-au găsit peste o mie de dolari. Nu s-a făcut nici o legătură directă între biserică şi moartea lui Lewis şi n-au avut loc arestări.

Perspectivele lui Jones continuau să se lărgească şi, odată cu ele, sporeau numărul sectanților şi averea congregației lui. A mai deschis un lăcaş de cult la Los Angeles, cumpărînd localul unei vechi sinagogi de pe strada South Alvarado nr. 1 366.

A început să circule cu avionul prin țară, însoțit de garda sa personală şi de cîțiva acoliți, pentru a discuta cu pastori din Detroit, Houston şi St. Louis. Parcul său de autovehicule s-a mărit, ajungînd la 13 autobuze Greyhound. Cînd pleca în

vacanță, Jones lua cu el cîteva sute de adepți şi-i plimba cu autobuzele prin diverse locuri — Mexic, Dis-neyland sau Washington —, unde au şi fost fotografiați pe scările Capitoliului, scriindu-se chiar un editorial măgulitor despre ei în „Washington Post".

La 13 iulie 1977 a fost înființată societatea „Brother-hood Records" (Discurile fraternității), o filială a „Templului" care imprima şi vindea muzică interpretată de „marea orchestră interrasială cu cor" a acestuia.

Jones a început să editeze un ziar de şase pînă la opt pagini, intitulat „Peoples Forum", cu un tiraj despre care se pretindea că ar depăşi 300 000 de exemplare, deşi numărul celor realmente tipărite era mai curînd în jur de 60 000. Jones a avut bunul-simț de a-şi tipări ziarul la rotativa aparținînd unui editor de culoare din San Francisco, dr. Carlton Goodlett, care obținuse mai de mult de la Jones un premiu de 300 de dolari dedicat libertății presei.

Ziarul era un straniu amalgam de apeluri politice, ştiri despre „Templu", noutăți din domeniul parapsihologiei şi fotografii înfiorătoare din lagărele de concentrare germane şi de la reuniunile Ku Klux Klanului. Se publicau şi re

portaje despre soarta jalnică a puilor de focă sau despre viespile ucigaşe din America de Sud. Stilul era bombastic, accentele retorice căzînd pe „masele înfometate" şi pe „neobositul" lor apărător, Jim Jones.

„Templul" a cumpărat 30 de minute de emisiune în fiecare sîmbătă între 11 şi 11,30 la postul de radio religios KFAX. Printre subiectele dezbătute de Jones şi de colaboratorii lui se numărau Africa de sud, cursa înarmărilor şi cauzele delincventei.

în această perioadă a avut Jones primul său contact cu Guyana după călătoria pe care o întreprinsese mai demult în America de Sud. A inițiat operațiunea „Coşul de pîine", care consta în distribuirea de îmbrăcăminte şi alimente săracilor din fosta colonie britanică. Jones a făcut un tur rapid al junglei şi, cînd s-a întors, a început să povestească despre copiii care mureau de foame şi despre familiile lipsite de locuință. „Cu două mii de dolari — spunea el — se poate cumpăra o locuință pentru 13 persoane. Cu două sute de dolari se poate cumpăra o jumătate de hectar de teren în junglă. Iar cu douăzeci de dolari se pot cumpăra cinci grape".

Jones a început să-şi trimită oamenii în misiuni politice, de obicei din acelea la care contează mai mult numărul participanților decît priceperea lor.

O militantă a partidului democrat care pregătea, în septembrie 1976, o reuniune cu participarea doamnei Rosa-lynn Carter, a intrat în criză de timp. Trebuia să facă rost repede de un public numeros, aşa că i-a telefonat lui Jones.

Mitingul urma să înceapă la opt seara. Pe la şase şi jumătate, autobuzele „Templului" debarcaseră 750 de persoane la locul de întrunire de pe strada Market.

„Merita să-i vezi, bătrîne doamne în cîrje, familii întregi. Apoi am început să observăm şi alt fel de lucruri, de exemplu gărzile înarmate.

Tipii de la Serviciul secret erau înnebuniți. Voiau să ştie cine sînt toți negrii ăia care stau pe la colțuri cu brațele încrucişate", îşi aminteşte organizatoarea.

Lui Jones i s-a oferit un loc pe estradă, alături de o mulțime de democrați de vază. în timpul cuvîntărilor, oamenii lui Jones ascultau respectuos şi manifestau un entuziasm vag. Atunci însă cînd Jones şi-a încheiat discursul,

59

reacția a fost asurzitoare. „A fost destul de neplăcut", povesteşte organizatoarea.

„A doua zi s-au primit peste o sută de scrisori. Toate erau la fel : .«Mulțumesc pentru întrunire şi trebuie să vă spun că Jim Jones a fost extraordinar»-. Nu primim niciodată scrisori, aşa că n-ar trece neobservată nici măcar una singură. Dar mi-te o sută ! Şi ca să ajungă a doua zi, a fost nevoie să fie expediate înainte chiar ca mitingul să fi început", remarcă ea în continuare.

Şi alții erau bombardați cu scrisori trimise de oamenii lui Jones. Ori de cîte ori apărea numele lui în „San Francisco Chronicle" sau în „San Francisco Examiner" se primeau la redacție puzderie de scrisori. Erau scurte, scrise de rnînă pe hîrtie ieftină şi spuneau toate acelaşi lucru : Jim Jones face fapte admirabile şi vă mulțumim că ați menționat acest lucru.

După ce a primit dintr-o dată vreo 30—40 de scrisori despre puterea tămăduitoare a pastorului, Jim Dunbar, realizatorul unei emisiuni de televiziune, 1-a invitat pe Jones pentru un program despre tămăduirea prin credință. Cînd programul a fost difuzat, spune Dunbar, „am pățit-o ; sunau toate telefoanele. Erau numai şi numai oamenii lui Jones".

In competiția strînsă pentru alegerea primarului, în decembrie 1975, circa opt sute de enoriaşi ai „Templului" au participat la acțiunea de mobilizare a alegătorilor în circumscripții în care candidatul învingător, George Mos-cone. a cîtşigat cu o marjă de 12 ia unu. „Sînt corect îmbrăcați, politicoşi şi, în acelaşi timp, înscrişi pe listele de alegători", a spus unul dintre organiza torn campaniei lui Moscone.

„Toată lumea vorbeşte despre sindicate şi despre forța lor. dar cel care aduce cu adevărat oameni este Jones",

a adăugat el.

După alegeri, Jones a refuzat numirea în Comisia pentru drepturile omului, dar la 18 octombrie 1976 a fost desemnat să facă parte din Comisia pentru locuințe, iar ulterior a fost confirmat în această funcție. La 24 februarie anul următor a fost promovat preşedinte al comisiei, după ce Moscone i-a convins pe ceilalți membri ai acesteia să renunțe la orice obiecții.

Aducea în mod regulai la şedințele Comisiei pentru

59

locuințe cîte o sută de discipoli, deşi reuniunile erau de obicei plicticoase, fiind consacrate mai ales rapoartelor financiare şi unei încîlcite vorbării birocratice. Cei care veneau cu Jones, îndeobşte negrese bătrîne cu paltoane groase şi căciulite de lînă pleoştite, şedeau în tăcere sau moțăiau. După aceea se aliniau afară pe trotuar, aşteptînd două autobuze ale „Templului", care veneau să-i ducă pe toți acasă.

Alt politician sprijinit de Jones a fost Joe Freitas, ales în 1975 procuror districtual la San Francisco. La sugestia lui Jones, Tim Stoen, unul dintre cei mai inteligenți colaboratori ai lui, consilier juridic al departamentului Men-docino, i-a solicitat lui Freitas un post de procuror-ad-junct. Una dintre principalele promisiuni electorale ale noului procuror districtual fusese aceea de a angaja în echipa pe care o va constitui reprezentanți ai minorităților şi femei, dar în cazul lui Stoen, şi alb şi bărbat, a cedat şi 1-a angajat.

Freitas a susținut că angajarea lui Stoen a fost determinată exclusiv de meritele tînărului avocat şi de excelentele recomandări pe care le prezentase. „N-am ştiut că Tim face parte din «Templul popoarelor» decît după ce a venit la lucru ; oricine susține că numirea lui a fost o recompensă politică e un mincinos", a declarat Freitas. în orice caz, pentru Jones această numire a reprezentat un pas înainte spre extinderea rolului pe care îl juca în viața politică din San Francisco, iar Freitas a continuat să frecventeze, cînd şi cînd, slujbele de la „Templu".

Din ce în ce mai mulți lideri ai statului au început, dealtfel, să fie văzuți la slujbele duminicale ale „Templului". Guvernatorul Jerry Brown a vorbit acolo în fața cîtorva mii de oameni, şi vreo jumătate de duzină de oficialități mai mărunte solicitau posibilitatea de a lua cuvîntul în „Templu" atunci cînd campaniile lor aveau nevoie de un stimulent, „într-o competiție strînsă cum a fost aceea a primarului (George) Moscone, sau a lui Freitas, sau a lui (Richard) Hongisto (şeriful), n-ai cum să te descurci fără Jones", aprecia Willie Brown, membru în Congresul statului, a cărui circumscripție electorală includea „Templul".

Jones n-a fost niciodată omul care să se mulțumească cu o singură cauză atunci cînd şi altele reclamau ajutorul lui. A dat bani Centrului de cartier Telegraph Hill, care asigura însoțitori cetățenilor vîrstnici din această parte

rău famată a oraşului şi unui spital veterinar rămas în urmă cu plata chiriei. Asociația națională pentru promovarea populației de culoare, Angela Davis şi Dennis Banks au primit donații. Jones era omniprezent, făcea de toate.

La 25 septembrie 1976, Jones şi-a găsit timp pentru a organiza o recepție plină de strălucire, în onoarea sa, la sediul „Templului" de pe bulevardul" Geary, care fusese reconstruit după incendiu. Printre distinşii invitați figurau adjunctul guvernatorului, Mervyn Dymally, frații John şi Phil Burton din San Francisco, ambii eongressmeni, proeminentul membru al Congresului statului Willie Brown,"

editorul lui Jones, Caii ton Goodlett şi primarul Moscone, cu toţii din aripa liberală a democraţilor.

în ajunul ceremoniei inaugurale a noului preşedinte ales, Jimmy Carter, Jones a trimis la Washington şapte autobuze pline cu enoriaşi, iar el şi colaboratorii lui apropiaţi au plecat înainte cu avionul pentru a participa la festivităţi. Jones fusese invitat de Rosalynn Carter, care îi era recunoscătoare pentru mulţimea voioasă şi fotogenică furnizată de Jones cu cîteva luni în urmă.

în primăvara anului 1977, organizatoarea politică Stephanie Allen din Berkeley a fost întrebată ce părere are despre Jones. Iată răspunsul ei : „N-am mai auzit ca cineva să facă atîta curte stîngii ca Jones. Oriunde te duci auzi numele lui şi toată lumea se întreabă ce intenţii are de fapt.

...Intră într-o încăpere, ţine un discurs şi pleacă cu cei trei sute de oameni ai lui — a continuat Stephanie Allen. — E destul de ciudat. Adepţii lui sînt excesiv de disciplinaţi".

Alt activist politic îi era recunoscător pentru primirea entuziastă făcută de „Templu" în timpul campaniei electorale pentru Senat desfăşurată de liberalul Tom Hayden în 1'976. Anumite lucruri l-au făcut însă să ajungă la concluzia că „Jones nu era un simplu reverend populist de modă veche".

„Cînd ne-am dus să ne instalăm am fost controlaţi cu detectoare de metale. Apoi mi-am dat seama că asta era pentru Jones, nu pentru Tom. Cei de-acolo nu sînt sociabili, nu rîd".

Prea puţină lume vorbea însă pe faţă contra lui Jones,

)

61

Reprezenta o forţă în oraş şi ajunsese un element preţios, admirat aproape de toată lumea. Ce conta că venea la mitinguri şi la slujbele religioase cu gardă personală, cu aghiotanţi şi cu avocatul lui ? Şi ce dacă porţile duble ale „Templului" erau ferecate, iar vizitele ocazionale nu erau agreate ? Cît despre ceea ce se spunea despre tămăduirile prin credinţă şi despre predicile de o zi întreagă, astea, nu-i aşa ?, se integrau în tradiţia Vestului mijlociu.

Pe de altă parte trebuia să se ţină seama de faptele bune ale lui Jones, fără nici o îndoială generoase, revărsate în stingă şi în dreapta, fără a aştepta vreo răsplată. Nu cumva asta era cea mai adevărată caracteristică a unui bun creştin ?

Era neobosit, nu-i păsa că poverile pe care şi le luase pe umeri erau enorme. Vestea că a leşinat din cauza extenuării după şedinţa din 24 martie 1977 a Comisiei pentru locuinţe a declanşat un val de simpatie în favoarea lui.

Avocatul Eugene Chaikin, fidel al „Templului" lui Jones, a declarat că pastorul nu dormise de loc în noaptea dinaintea şedinţei, că şi-o petrecuse ajutînd prin cuvîntul său un enoriaş al bisericii căzut în patima drogurilor. Se odihnise doar o oră, înconjurat de câţiva membri ai gărzii şi colaboratori foarte îngrijoraţi de neodihna lui, dar păruse înviorat cînd plecase la şedinţă.

Informațiile de acest gen îi reduceau la tăcere pe cei ce se arătau sceptici în privința lui Jones.

Puteau susține cît pofteau unii că Jones domneşte asupra unui regat sufocant în care numai discipolii admişi de el îşi găseau locul. Asta nu-1 împiedica pe Willie Brown, politicianul versat din districtul Fillmore, care îl admira în mod sincer, să declare : „San Francisco ar avea nevoie de încă zece ca Jim Jones".

__6____

„TEMPLUL POPOARELOR" VĂZUT DINĂUNTRU : FOŞTI SECTANȚI FAC DESTĂINUIRI

Primele semne că fortăreața din San Francisco a „Templului popoarelor" are de făcut față unor probleme de o deosebită gravitate au apărut la începutul lui 1977.

62

Reporterii cereau tot mai insistent ca Jones să le dea interviuri, pretindeau tot mai multe amănunte despre omul care se ascundea după ochelarii întunecați şi care nu făcea nici un pas fără a fi înconjurat de gorilele lui.

Circulau şi zvonuri, pe care nimeni nu le putea verifica, despre un proces neobişnuit de stabilire a paternității pe care intenționa să i-1 intenteze lui Jones, desemnîndu-1 drept tată, o femeie căsătorită din conducerea „Templului".

Se mai spuneau şi alte lucruri. „Templul" adunase o adevărată avere şilindu-i pe adepții săi lipsiți de mijloace să-i cedeze sume mari, cecuri ale asigurărilor sociale, proprietăți, pînă şi procuri care confereau liderilor acestuia dreptul legal de a dispune după plac de bunurile credincioşilor. Tămăduirile prin credință nu erau ceea ce păreau a fi, se afirma.

Crăpăturile în zidul inexpugnabil care înconjura „Templul" nu s-au căscat cu adevărat decît "atunci cînd un prim lot de foşti aderenți a păşit, cu timiditate, în arena publică. Spuneau că se tem, dar că, dacă se va acționa cu precauție şi li se va da crezare, sînt dispuşi să facă destăinuiri despre Jones şi despre secta lui învăluită în mister.

Nimic din ceea ce puteau bănui cei din afară nu aducea măcar pe departe cu faptele, spuneau ei. Bunul şi blîndul samaritean Jones, care îi cucerise inițial pe aceşti foşti emuli, nu era decît un impostor, un escroc care se pricepea să ia ochii, un politician cinic şi un fals puritan, o prăpastie adîncă despărțea viața lui publică de viața lui particulară. *

Viața „Templului", aşa cum o prezentau ei, se înfățişa ca imaginea înfricoşătoare a unei lumi minuscule de credincioşi inocenți prăbuşindu-se în spirală, în cercuri tot mai strimte. In centrul fiecărei discuții cu foşti aderenți apărea, dominatoare, personalitatea lui Jones. El era cel care-i trădase pe foştii lui adepți, pe el îl ridiculizau cu cea mai adîncă amărăciune înainte de a trece la alte subiecte. Totul suna atît de absurd, încît prea puțini reporteri au reuşit să rețină

numeroasele detalii ; majoritatea au avut nevoie de săptămîni întregi ca să-şi pună în ordine impresiile.

)

88

„Părintele”

Jones era obsedat de aspectul lui fizic. Colaboratoarele îi vopseau părul. Un membru al gărzii lui personale ducea întotdeauna cu el o valijoară conținînd un foehn şi o trusă de machiaj. Deşi la San Francisco nu păreau modeme, veşmintele lui de trubadur din vest erau nou-nouțe, nu haine vechi lepădate de alții, cum erau siliți să -poarte majoritatea membrilor „Templului”.

Cînd Părintele, cum i se spunea lui Jones, pleca împreună cu congregația, el şi cei mai apropiați aghiotanți ai lui călătoreau cu un autobuz special, numărul şapte. Aparatul de aer condiționat era menținut în stare de funcționare, spre deosebire de celelalte autobuze, la care aparatele nu mergeau, ca să se facă economie. Jones avea în autobuz un compartiment construit anume pentru el, cu toaletă separată, pat, dulap de haine, frigider şi un seif pentru transportul donațiilor primite de biserică. Compartimentul era blindat, dar enoriaşilor li se spusese să nu desconspire această măsură de securitate, de teamă ca nu cumva asasinii potențiali să pună la cale agresiuni şi mai perfide.

Jones împingea prefăcătoria pînă la absurd. Ținea să se ştie că poartă întotdeauna aceeaşi pereche de pantofi. Atunci însă cînd a fost pus de serviciu la lustruitul pantofilor lui Jones, Mike Cartmell a avut o surpriză. „Avea şase perechi de pantofi — a declarat el —, şase perechi de pantofi identici. Atît de identici, încît n-am izbutit nici măcar să-i împerechez”.

A fost apoi criza de hîrtie igienică şi de săpun, „Templul” rămînînd la un moment dat în pană de asemenea articole de strictă necesitate. Jones, a declarat Cartmell, a luat microfonul care era conectat la difuzoare răspîn-dite în tot „Templul” şi le-a spus oamenilor : „Nici eu n-am hîrtie igienică şi săpun. Mă lipsesc de ele. Şi voi vă puteți lipsi”. în camera lui însă, Cartmell a văzut un sortiment bogat de săpunuri, şi încă dintre cele mai bune, dintre cele mai scumpe, precum şi suluri peste suluri de hîrtie igienică.

Altă fostă enoriaşă, Deborah Blakey, a povestit că

Bl

Jones a sugerat şi altă soluție pentru ameliorarea situației : „Cîteva persoane au fost desemnate să se ducă să fure hîrtie igienică de la stațiile de benzină”.

în sînul congregației, legăturile de familie s-au aflat întotdeauna sub controlul direct al lui Jones. El era cel care dispunea desfacerea unor căsătorii şi tot el punea la cale altele noi. Multe dintre predicile lui maraton, de cîte şase ore, erau consacrate problemelor erotice. Uneori le poruncea chiar discipolilor săi să jure că renunță la orice fel de relații sexuale. Foarte adesea, Jones proclama că el e singurul care are dreptul la viață sexuală. Se plîngea frecvent că este extenuat

pentru că trebuise să-şi dovedească bărbăția față de femeile din „Templu”, care, susținea el, nu-i dădeau pace.

Foştii adepți spuneau că Jones nu-şi făcea probleme cînd era vorba să aleagă femei din congregație pentru poftele lui. „Se părea că preferă femeile albe, înalte şi zvelte”, a declarat unul dintre ei.

Măria Katsaris, o brunetă frumoasă de 25 de ani, şi o tînără blondă atrăgătoare erau două dintre cele mai noi favorite ale lui Jones. Cel puțin trei femei au rămas însărcinate ca urmare a legăturilor lor cu Jones. Jones pretindea că John-Victor, băiețelul în vîrstă de şase ani al lui Grace Stoen, este al lui, şi neobişnuitul proces de sta-, bilire a paternității a dus la o dispută pe tema tutelei care a depăşit hotarele țării. Una dintre femei a fost măritată, după ce a rămas gravidă, cu un enoriaş de încredere al „Templului”. O a treia, al cărei nume n-a fost dezvăluit, a preferat să-şi provoace un avort decît să aibă un copil cu Jones.

Acesta nu se mulțumea cu femeile din cercul lui intim de colaboratori. Un fost emul a relatat că la 17 ani a început cu Jones o legătură care a continuat, sporadic, din 1968 pînă în 1973. „Plecam împreună (de la Redwood Valley) să petrecem sfîrşitul de săptămînă la San Francisco. Trecea să mă ia cu maşina vineri pe' seară, după ce îmi terminam orele de curs”, a declarat acesta.

Trăgeau la un hotel ieftin, la marginea cartierului

Viața sexuală

64

deochiat. Cumpătatul pastor de țară cerea chiar un rabat la prețul camerei pentru „reverendul Jim Jones şi fiul său”, plătind doar 12 dolari pe noapte; cu cîțiva dolari sub prețul curent. Mîncau amîndoi la bufete-expres, aud iau conferințe la clubul socialist local şi, din cînd în cînd, se duceau la un film.

Se vedeau aproape la sfîrşitul fiecărei săptămâni, „inițial, cîteva luni în şir fără întrerupere”. Adolescentul, ai cărui părinți se despărțiseră de curînd, la sugestia lui Jones, spunea prietenilor că Jones îl ajută, discutînd cu el între patru ochi, să se consoleze de dezmembrarea familiei sale. Aceeaşi versiune o servea şi Jones propriei sale familii.

Aceste excursii de sfîrşit de săptămîna se încheiau în timp util pentru ca Jones să-şi poată îndeplini îndatoririle duminicale la „Templu”.

Din momentul în care Jones a decis să-şi consacre mai mult timp reuniunilor din alte oraşe, în vederea cărora îşi mina turma pe drumuri de vinerea pînă duminica, s-au întîlnit mai rar.

„Adevărul e că îl veneram — a declarat fostul lui discipol. — Mi-era mai mult decît un tată. Aş fi fost în stare să-mi ucid, pentru el, părinții”.

. „Mai erau şi alți bărbați din biserică cu care între-} ținea asemenea relații. Nu eram singurul”, a adăugat el.

„Jones — a declarat un alt fost adept, Gerald Parks — obişnuia să spună că el. este singurul heterosexual sută la sută. Noi, ceilalți, eram obligați să mărturisim că sîntem homosexuali".

„Ulterior — a continuat Parks -— ne-am dat seama că homosexualul era chiar el. El era acela care avea relații sexuale cu bărbați şi după aceea ei, în loc să se jeneze, se făleau cu asta".

Jeannie Mills, Mike Cartmell şi Deborah Layton Blakey, toți trei foşti membri ai „Templului", au spus că Jones bătea cîmpii ore întregi despre isprăvile Iui erotice. Bărbați şi femei deopotrivă erau siliți să se dezbrace în pielea goală Ia întruniri publice. „Fiecare trebuia să spună că este homosexual sau, după caz, lesbiană — a declarat Cartmell. — Jones şi-a dat seama că erotismul poate fi folosit cu succes pentru distrugerea legăturilor familiale sta-* bile. Există secte ai căror membri trăiesc de-a valma.

In «Templul popoarelor», Jones, urmînd exemplul părintelui Divine, s-a erijat în singurul obiect legitim al dorințelor sexuale".

Jeannie Mills a precizat că sarcina de a aranja legăturile lui Jones revenea unei secretare. Te chema şi îți spunea : „Părintele este dezolat că trebuie să recurgă la aşa ceva, dar te rog, fii amabilă..."

Jones a descoperit că relațiile sexuale pot constitui un instrument util pentru a-i menține sub control pe enoriaşii „Templului". Bărbați căsătoriți care se considerau a fi buni creştini constatau că, întrucît se lăsaseră antrenați în acte homosexuale sau în adulter, pot fi şantajați şi făcuți să se simtă extrem de vinovați. Adesea însă Jones oferea cu totul altfel de sfaturi celor căsătoriți : abstinența. Perechile erau despărțite cu forța şi li se spunea să nu întrețină relații sexuale pentru că ar păcătui. Mike Cartmell era convins că Jones mergea pînă la a oferi minore anumitor bărbați pentru a-i compromite.

Se pare totuşi că lui Jones nu-i ajungea haremul masculin şi feminin care-i stătea la dispoziție la „Templu", deoarece la 12 decembrie 1973 a fost arestat de poliția din Los Angeles sub acuzația că ar fi făcut propuneri ruşinoase, într-un cinematograf specializat în filme pornografice, unui polițist deghizat.

Jones a scăpat de trimiterea în judecată întrucît s-a considerat că nu există suficiente probe.

Marceline Jones era foarte necăjită de infidelitățile soțului ei, dar, copleşind-o cu daruri, toalete şi privilegii speciale şi mdrugîndu-i verzi şi uscate, el a izbutit s-o potolească, au arătat cîțiva foşti adepți.

Jones a înființat un birou de căsătorii, un fel de grup de urmărire care reglementa fiecare mişcare a sectanților (începînd de la dreptul tinerilor de a se ține de mînă), îi obliga pe unii să divorțeze, iar pe alții să se însoare cu femei pe care Jones le lăsase gi-avide. Cel care încălca regulile, de exemplu un licean prins că a stat de vorbă cu o fată din afara „Templului", era convocat în fața adunării

membrilor cultului şi era silit să vorbească pe larg despre viața lui sexuală, indiferent dacă aceasta avea sau nu vreo legătură cu tînăra în cauză.

La mai multe reuniuni ținute la San Francisco, Jones a tunat şi a fulgerat împotriva homosexualității. „Cîți

66

dintre voi sînt pederaşti ?", obişnuia el să întrebe. Q grămadă de bărbați ridicau mîna, deşi nu aveau de ce. Orice bărbat care nu ridica mîna risca să fie supus, la indicația lui Jones, unui interogatoriu special. Dacă însă ridica mîna, era posibil ca Jones să-1 cheme în față pentru a-i copleşi cu laude care îl făceau să se simtă şi mai prost.

Toată această tevatură în jurul problemelor sexuale urmărea şi alte scopuri. Exemplul celor şapte copii adoptați de Joneş nu aveau doar menirea de a-1 prezenta pe devotatul pastor în postura de tată fericit. El era folosit pentru a face să pară firească ruperea legăturilor între părinți şi copii în interiorul „Templului", pentru ca lui Jones să-i fie mai uşor să restructureze familiile. Părinții erau îndemnați să se mute în locuințe comune şi să-şi lase copiii să fie crescuți laolaltă în alte clădiri ale „Templului". Această distrugere a legăturilor personale întărea poziția lui Jones de unică figură majoră în viața oricărui credincios.

După cum avea să explice o fostă discipolă, Helen Swinney, „Jim' se specializase în a folosi problemele vieții sexuale pentru a semăna discordie între oameni şi pentru a-i face să se simtă cît se poate de nenorociți".

Stupefiantele

Un membru al gărzii personale purta o servietă neagră în care se aflau, potrivit afirmațiilor acoliților lui Jones, tot felul de „vitamine". Foştii discipoli au declarat însă că Jones înghițea pilule pentru toate motivele imaginabile : pentru a se trezi, pentru a se înviora, pentru a adormi, pentru a combate proasta dispoziție, pentru dureri de cap.

„Se plîngea într-una — a precizat unul dintre ei — de sănătatea lui şi de cîte boli are".

Era teribil de obsedat de regimul lui alimentar" îşi aminteşte Jeannie Mills : „Stăteam claie peste grămadă în cameră, nici la toaletă n-aveam voie să ne ducem, în timp ce Jones se lăfăia într-un fotoliu moale şi se îndopa într-una cu fructe şi cu bucățele de came, pentru că, «punea el, nivelul zahărului lui în sînge este foarte scă-

66

zut şi trebuie să consume proteine pentru a-şi păstra puterile". '

„Cum îndrăzniți să vă mai plîngeți de ceva — obişnuia să spună Jim — cînd mă vedeți cît sufăr ? Priviți ce face Părintele vostru pentru voi".

Biserica avea propriul ei personal medical, format din surori şi un doctor, Larry Sehacht, pe care Jones îl trimisese să studieze medicina în Mexic. Nimic mai uşor pentru Jones decît să-şi facă rost de aproape orice drog.

Ochelarii de soare şi-au făcut apariția în echipamentul lui Jones pe vremea cînd îşi construia biserica din California şi începuse să se resimtă de pe urma surmenajului. Dar rostul ochelarilor era de a-i ascunde ochii, care trădau efectele dependenței de droguri. Trecea subit de la o îmbrățişare caldă la un acces de mînie cu pumnii strînşi, aceste stări de spirit capricioase fiind explicate de acoliții săi tot prin consumul continuu de pilule şi stimulente...

Zăngănitul, ostentativ sau discret, al armelor începuse de la Redwood Valley. Oamenii lui Jones se fuduleau țanțoşi în uniformele lor prin parcajul bisericii şi vorbeau despre amenințări cu moartea sau despre bombe descoperite de ei între roțile autobuzului personal al lui Jones.

Despre arme se vorbea întotdeauna, atît în fața enoriaşilor, cît şi în fața străinilor, ca despre o măsură de precauție pe care Jones a fost convins cu greu s-o accepte, în realitate, el mersese şi mai departe şi ordonase gărzii lui personale şi celor care erau foarte apropiați de el să obțină permise de port armă ascunsă. (în conformitate cu legile californiene, oricine doreşte să poarte sau să transporte o armă altfel decît la vedere trebuie să dețină un permis în acest sens eliberat de o autoritate locală.)

în majoritatea departamentelor din California este aproape cu neputință să obții un asemenea permis. La San Francisco, de pildă, nu există, probabil, nici măcar o jumătate de duzină, cele emise fiind destinate de obicei magistraților, care au motive să se teamă de răzbunarea unor criminali.

Armele

în departamentul Mendocino însă, Jones a izbutit să facă rost de cel puțin o duzină de permise. Informația provine de la Wayne Pietila, un fost discipol care deține şi astăzi un permis expirat, eliberat pe numele lui de biroul şerifului din departamentul Mendocino.

„Cînd ne duceam la San Francisco sau la Los Ange-les — povesteşte Pietila — trebuia să ne postăm în colțuri diferite ale camerei, să facem pe gorilele şi, din cînd în cînd, să lăsăm să se observe că sîntem înarmați". Lui Pietila i-au fost încredințate, pe rînd, un revolver mag-num 357 şi o armă de vînătoare automată de calibru 12.

„Obişnuiam — a precizat Pietila — să facem exerciții de tragere". Jones ordonase să se depoziteze şi muniții în ascunzători subterane situate în apropierea „Templului" din Redwood Valley. El avea întotdeauna la în-demînă, pe podium, un pistolet de calibru 38. Năluca unei hecatombe nucleare pălise, îi luase locul altă primejdie prezentată ca iminentă, un război rasial în cursul căruia albii aflați la putere aveau să devină fascişti şi să-i trimită pe negrii americani în lagăre de concentrare de tip nazist.- Biserica, îşi îmboldea Jones discipolii, trebuie să fie gata de luptă.

Cu trupul lui îndesat şi fața lui plină, Pietila aducea oarecum cu Jones. în primăvara anului 1974, în timpul unei călătorii prin Texas, Jones a fost cuprins

iarăşi de una din spaimele lui. A poruncit ca Pietila să fie îmbrăcat în sutană preoţească, să i se pună ochelari întunecaţi şi să i se vopsească părul în negru, ceea ce 1-a transformat într-o sosie a lui Jones. Ideea era ca Pietila să intre în biserică înconjurat de anturajul obişnuit al lui Jones. în felul acesta, spunea Jones, asasinii care îl aşteptau aveau să tragă mai întîi în Pietila. Gorilele „Templului" îi vor repera atunci pe agresori şi-i vor prinde.

„Şi dacă mă vor împuşca ?", a întrebat speriat Pietila. „Nu-ţi face griji, îţi apreciez abnegaţia", a răspuns Jones.

Jones a comandat şi uniforme pentru enoriaşii „Templului" : cămăşi roşii, cravate şi pantaloni negri pentru bărbaţi, bluze roşii şi fuste negre, lungi, pentru femei» Uniformele erau purtate la slujbele speciale de la San Francisco şi Redwood Valley, la care nu erau admişi decît nectanţii.

Majoritatea foştilor adepţi presupuneau că Jones îşi făcuse un depozit secret de arme la „Templul" din San

Francisco. Acest arsenal clandestin n-a fost însă descoperit niciodată.

Ierarhia „Templului"

în fruntea imperiului cultului „Templul popoarelor" se afla, bineînţeles, Jones, a cărui autoritate era necontestată. Consiliul nu-1 contrazicea niciodată şi nimeni nu-şi închipuia că l-ar putea convinge pe Jones să renunţe la un plan la care ţinea.

Era înconjurat de vreo 12 pînă la 20 de consilieri foarte apropiaţi, în majoritate femei albe. După cea de-a doua treaptă venea a treia, comisia planificatoare, compusă din circa o sută de epitropi. în interiorul acestui ultim grup se distingea o elită formată din vreo 12 „secretari" şi „consilieri". Deşi congregaţia era formată în proporţie de 70—80 la sută din negri, cam două treimi din liderii de prim rang erau albi.

Treburile „Templului" şi întreaga strategie a acestuia erau dezbătute în şedinţele comisiei planificatoare. Ele aveau loc seara, de obicei pe la mijlocul săptămânii, şi le prezida Jones însuşi, proţăpit pe estrada lui. De prin 1970 au ajuns să dureze nopţi întregi.

Aproape orice putea să constituie subiectul unei asemenea şedinţe. Problemele tipice erau cum să fie făcut inofensiv vreun reporter indiscret, cum să se asigure aprovizionarea misiunii din Guyana sau cîte persoane vor putea participa, în săptămîna următoare, la deplasarea la Los Angeîes. .

Jones prezida de predilecţie şedinţele de „purificare", lungi interludii în cursul cărora era pus în discuţie unul sau altul din membrii comisiei planificatoare. Cel în cauză era supus unei disecţii psihice istovitoare. De ce poarki cutare membră a comisiei rochii noi, în timp ce milioane de oameni mor de foame ? Este sau nu adevărat că cel supus interogatoriului ar dori să intre în relaţii amoroase cu soţia altui bărbat ? Să recunoască ! Şi cum se poate plînge cineva că

este obligat, după orele de muncă, să lucreze în continuare, pînă în zori, cînd Părintele suferă atît de mult pentru noi toți ?

în anumite ocazii, cînd se înfuria foarte tare pe un

69

discipol, Jones îşi ducea mîna la piept şi țipa că are un atac de inimă. Personalul sanitar al „Templului" îl ajuta să iasă din cameră. După cîteva minute se înapoia pentru a-1 înfrunta pe păcătosul pocăit. „Oamenii credeau că a avut cu adevărat un atac de inimă — a explicat fostul său emul, Mike Cartmell. — Şi eu îl credeam".

Membrii comisiei planificatoare au fost puşi la încercare de Jones pe cînd se aflau încă la San Francisco. A dat fiecăruia dintre ei cîte un pahar de vin şi le-a spus să-1 bea pînă la fund, deşi consumul de alcool le era îndeobşte interzis. După ce s-au supus, Jones le-a spus că fusese otravă şi că în 45 de minute vor muri cu toții. A aşteptat să treacă acest răstimp şi abia după aceea i-a asigurat că n-au de ce să se neliniştească. Le pusese doar la încercare credința. „Regret că a trebuit s-o fac", le-a declarat el discipolilor, cărora abia le venise inima la loc.

De multe ori, în timp ce acoliții lui conduceau nesfârşitele interogatorii, Jones ațipea sau se îndopa cu bunătăți. Era suficient însă ca altcineva să-şi permită să caşte sau să pară o clipă neatent, pentru a declanşa un nou interogatoriu dur. Ritmul nu slăbea nici o clipă. Nimeni nu ştia ce-1 aşteaptă în momentul imediat următor.

„Ți se amintea însă mereu că trebuie să fii tot timpul cu ochii pe ceilalți", a povestit Grace Stoen, care a fost vreme de mai mulți ani consilier juridic principal, adică, de fapt, spionul, nr. 1. „Misiunea mea era să aflu ce are de gînd fiecare".

„Cînd ți se striga numele, ceilalți începeau să țipe : «Treci în față» şi să te înjure cu duşmănie — a relatat fostul discipol- Garrett Lambrev. — Toți ai tăi erau obligați să se repeadă şi să te acuze şi ei. Era o mare crimă Bă încerci să te aperi".

Cu vremea, şedințele, care la început ocupau numai noaptea de miercuri, s-au întins, ajungînd în cele din urmă să cuprindă întreaga săptămîna. Jeanette Kerns-Hooman, care în primii ani de după 1970 locuia într-un cămin aparținând „Templului" şi urma Colegiul comuni Iar Santa Rosa, participa la întrunirile bisericeşti de la Câmin în nopțile de luni, marți şi joi. Miercuri seara leca împreună cu ceilalți studenți ai colegiulni în Ukiah, pentru a lua parte la reuniunea din „Templu". O dată la

69

două săptămîni se duceau cu toții, sîmbâta, la Los An-geles, cu autobuzele bisericii. Dacă mai adăugăm la acest program cursurile colegiului şi serviciul cu jumătate de normă pe care-1 avea, rămîneau pentru somn circa 3 ore din 24.

„Dormeai oricînd prindeai un moment liber — îşi aminteşte Grace Stoen. — Nu aveai aproape niciodată o noapte pentru tine".

Atît la reuniunile comisiei planificatoare, ciț şi la cele ale bisericii în întregul ei, se aplicau măsuri disciplinare care nu se rezumau la admonestări verbale. O pedeapsă curentă era bătaia. Ori de cîte ori urma să se aplice o pedeapsă corporală unui membru, şedința era prezidată de Jones în persoană, deşi numai rareori era chiar el cel care bătea.

In anii de început de la Redwood Valley, şedințele de acest fel fuseseră un fel de afacere de familie. Se trăgeau cîteva la fund unui copil neascultător, un adult refractar care rămăsese în urmă cu corvezile era admonestat sever de Părinte. în anii '70 însă, pe măsură ce Jones era tot mai obsedat de ideea că printre discipolii lui există „trădători" şi dezertori potențiali, şedințele au I degenerat.

Copiii erau bătuți cu o seîndură poreclită „consiliul j educației" (cuvîntul „board" folosit în această sintagmă I însemnînd în limba engleză atît consiliu, cît şi seîndură. — F.A.). Mike Cartmell a povestit despi'e un băiat care a urlat de durere pînă şi-a pierdut cunoştința.

Lui Jones îi plăcea să stea alături pe scenă şi să nu- . mere uneori cu voce tare loviturile. La sfîrşit, victima se apropia împleticindu-se şi îngăima în microfonul pe care Jones îl ținea în mînă : „Mulțumesc, Părinte".

Mai erau şi „meciurile de box". Vinovatul, fie că era bărbat sau femeie, era forțat să se bată cu adversari mai voinici şi mai puternici într-un meci, evident, cu totul inegal, pentru a-şi primi astfel pedeapsa. Cîteodată ne- I fericitul culpabil era pus să se bată cu trei-patru adver- I sari în acelaşi timp. Alteori erau asmuțiți împotriva unui singur om, care de obicei se prăbuşea însîngerat şi isto-]

Pastorul Jim Jones în martie 1976

f

Supliciile

Familia Ryan veghează carul funebru care poartă sicriul lui Leo Ryan. Sicriul cu corpul neînsuflețit al lui Ryan soseşte la San Francisco

vit de supliciu, o serie întreagă de bătăuşi voinici şi puternici. Personalul sanitar stătea pe aproape ca să înlăture urmele. Dacă cel pedepsit nu avea 18 ani împliniți, părinții erau obligați să-şi dea consimțămîntul în scris înainte de începerea şedinței de tortură.

Se vorbea şi despre „diavolul cu ochi albaştri", un instrument pe care nimeni n-avea voie să-1 vadă. Era folosit în special pentru copiii mici care nu fuseseră cuminți. Jones întrerupea şedința comisiei planificatoare, îi striga pe copiii desemnați să fie pedepsiți şi părăsea împreună cu ei scena „Templului" din San Francisco, în timp ce toți ceilalți rămîneau pe loc şi aşteptau. Jones îi ducea pe prichindei la infirmeria bisericii, unde ordona surorilor să le provoace şocuri electrice folosind fie un aparat care se utilizează pentru îmboldirea vitelor, fie un defibrilator cardiac.

Nu se auzea nici un sunet afară de urletele copiilor, a dedarat o femeie. Cînd se înapoiau plîngînd şi smior-căihdu-se, copiii repetau la nesfîrşit : „Mulțumesc, Părinte ! Mulțumesc, Părinte !”

Adulții care reuşeau să scape de bătaie aveau de îndurat alte încercări. Se distribuiau hîrtii pe care scria că subsemnatul, enoriaş al „Templului”, a conspirat împotriva guvernului Statelor Unite, a luat parte la aruncarea in aer a unei gări sau şi-a molestat propriii copii. Membrii trebuiau să semneze aceste declarații autoincrimi-natoare pline de enormități. Era un test al iubirii lor pentru Jones, un exercițiu prin care li se punea la încercare loialitatea, li se spunea. După ce semnau formularul, erau avertizați să nu mai părăsească niciodată biserica. în caz contrar, Jones ar fi predat declarațiile unor membri ai familiilor lor sau autorităților legale.

Tămăduirea prin credință

Sarcina de a pregăti măruntaiele de găină îi revenea, în fiecare săptămîna, Marcelinei Jones. Trebuia să le lase să putrezească, pentru ca să miroasă de la o poştă. După aceea le împacheta în celofan şi le ascundea în poşeta ei, învelite în şervețele de hîrtie.

Sfoțul ei trebuia să aştepte să se ivească momentul potrivit în timpul slujbei de o zi întreagă pe care o

71

ținea. Oamenii lui îi spuneau din vreme care dintre bătrînele din mulțime suferă de dureri de stomac sau de gît. Cînd surescitarea stîrnită de muzica instrumentală, de coruri şi de predici atingea punctul culminant, unul dintre acoliții lui întreba ce şanse de vindecare are o persoană bolnavă a cărei credință este foarte puternică.

Se putea întîmpla ca predicile, rugăciunile şi întrebările să mai continue vreo cîteva minute, dar, pînă la urmă, femeia pe care puseseră ochii începea să se frămînte pradă unei emoții puternice. O va ajuta oare Jones?

Acesta propunea să se prezinte un voluntar. Foindu-se îşi ezitînd, femeia ridica mîna şi răspundea apelului „Părintelui”.

în timp ce în sală răsuna cu putere muzica, Jones îi indica soției sale s-o ia pe femeie şi să se ducă împreună cu ea la toaletă.

Marceline băga mînă în poşetă şi scotea şervețelul în care era ascuns ficatul de găină vechi de trei zile. îi poruncea apoi femeii, care tremura toată, să se aşeze pe closet şi închidea uşa. Cînd rămînea singură cu biata femeie bolnavă, îi băga mîna sub fustă şi o scotea ținînd în ea „cancerul” umed şi urît mirositor. Apoi se întorceau amîndouă în sală. Marceline flutura în aer carnea în putrefacție. Biata bătrînă se afla în centrul atenției generale, urechile îi țiuiau de aplauze. Jones o salvase. Aspectul şi mirosul „masei tumorale” pe care Jones1 o ținea acum sus, ca s-o vadă cu toții, erau pe deplin edificatoare. Femeia putea considera că a fost

adoptată de biserică. îi datora lui Jones viața, o viață pentru care doctorul din Oakland sau din Compton nu reuşise niciodată să facă atît de mult.

Din relatările foştilor enoriaşi reiese că se foloseau şi alte trucuri pentru a se demonstra tămăduirea prin credință. Tinere acolite îşi puneau peruci cărunte, ochelari întunecați care să le ascundă ochii albaştri, îşi vopseau pielea şi simulau că sînt oloage. Jones le îmbrățişa sau le atingea membrele infirme, scăpîndu-le de suferință de față cu toată lumea. Femeia căreia Jones îi dăruise astfel din nou, în mod miraculos, sănătatea deplină, o lua la goană spre uşa, din fund înainte ca vreun nou venit exagerat de curios s-o fi putut privi mai îndeaproape.

Jones avea un grup special de oameni de încredere pentru asemenea treburi. „Odată — a mărturisit Jim

Cobb — am fost. pus să mă sui pe scenă la Seattle şi să le spun tuturor cum m-a izbăvit Jim de heroină. M-am descurcat destul de bine, ținînd seama că nu fusesem prevenit decît cu cinci minute înainte".

După o şedință de tămăduire prin credință, colecta era mai bănoasă decît în restul săptămânii. „Jim promitea mereu că cine i se alătură nu va muri niciodată. Şi foarte mulți bătrîni de treabă îl credeau", a declarat alt fost enoriaş al „Templului".

Motivația adeziunilor

Fiecare fost membru îşi aminteşte exact ce s-a în-tîmplat în ziua în care a dezertat din biserică. Grace Stoen ține minte cum a fugit, cum s-a întins pe o plaje lîngă lacul Tahoe şi cum i se prelingea nisipul printre degetele de la picioare. Starea vremii, automobilul în care s-a suit, prietenii de pe bancheta din față şi locul unde a petrecut prima noapte — nimic din toate astea nu s-a şters din memorie.

Motivele care l-au determinat pe fiecare dintre ei să fugă le sînt la fel de clare. Soții Mills spun cum a fost bătută fiica lor, în vîrstă de 16 ani, pînă cînd „şezutul ei ajunsese carne vie". Laura Cornelious povesteşte cum a chinuit-o Jones pe o bătrînă prietenă a ei căreia îi era frică de şerpi. „Viola... era înaintată în vîrstă, avea peste 80 de ani şi îi era tare frică de şerpi, dar el ținea şarpele chiar lîngă pieptul ei, ea urla de groază şi el tot nu lua şarpele de acolo".

Amintirile despre momentul cînd fiecare dintre ei s-a alăturat bisericii au devenit însă vagi. Nu-i plăcut să-ți fixezi în minte cînd şi în ce fel te-ai lăsat tras pe sfoară.

Atunci însă cînd foştii membri ajung să vorbească despre motivația lor, ea pare destul de simplă şi de cinstită. Jones era un predicator plin de blîndețe şi de căldură, avea un glas plăcut de bariton, le spunea bătrî-nelor doamne „draga mea" şi le asculta dînd din cap binevoitor şi cu multă înțelegere.

Pe lingă manierele lui de preot provincial conta şi faptul că făgăduia o lume nouă pentru care merita să te tatrăduieşti. „Era extrem de preocupat de cauzele uma-

5 99 ni tare — a declarat Jackie Swinney, — îi păsa cu adevărat de oameni şi ar fi făcut orice ca să-i ajute".

Filozofia belşugului pentru toţi, propovăduită de el, era seducătoare mai ales pentru săraci şi pentru cei din pătura inferioară a claselor mijlocii. O ţară a făgăduinţei în care „Templul" le va da tot ce le trebuie îi făcea să uite de chiria care se cerea plătită şi de alimentele care erau pe zi ce trecea tot mai scumpe. Era un vis care îi atrăgea pe cei dornici să întoarcă spatele realităţii, să-şi părăsească slujbele plicticoase şi să se dedice bisericii.

Alţii căutau să scape de chinurile unei sănătăţi precare. Pentru o femeie sau un bărbat în vîrstă care nu pricepeau mai nimic din păsărească unui medic grăbit, atenţia şi solicitudinea lui Jones erau un adevărat balsam La „Templul popoarelor" slujbele de duminică dimineaţa erau la fel de mişcătoare ca în bisericile de modă veche din Sud şi din Vestul mijlociu, unde crescuseră mulţi dintre enoriaşii mai yîrstnici.

Altă explicaţie poate fi simplitatea vieţii de fiecare zi a „Templului" nu neapărat idealurile pe care le propovăduia Jones sau capacitatea lui de a tămădui. Despuiaţi de tot ce avuseseră, fără bani. fără viaţă particulară şi fără prieteni în exterior, enoriaşii „Templului" nu aveau altceva de făcut decît să asculte de poruncile lui Jones. Familiile care plecaseră cu biserica din Indiana se legau tot mai strîns de Jones odată cu trecerea timpului şi pe măsură ce contactul lor cu lumea înconjurătoare slăbea treptat.

Şi, în sfîrşit, mai era şi personalitatea lui Jones. „Era maestru în materie de manipulare a oamenilor" — această apreciere a fostului său discipol Walt Jones este eufemistică. Nimeni nu era în stare să reziste firii nestatornice a lui Jones, care putea să fie numai miere, pentru ca, în clipa imediat următoare, să devină abject şi preocupat doar să-şi plîngă sie însuşi de milă.

Politica

A fi în centrul vieţii politice reprezenta pentru Jones o atracţie irezistibilă. Fusese numit în funcţii publice proeminente şi la Indiânapolis (Comisia drepturilor

73

omului), şi la Redwood Valley (prim-jurat- al Marelui juriu din departamentul Mendocino) şi la San Francisco (preşedintele Comisiei pentru locuinţe). Demagogia lui în legătură cu ţelurile umanitare şi necesitatea de a canaliza energia multora dintre tinerii săi discipoli antrenau biserica în tot felul de acţiuni din această categorie.

Jones era atras de viaţa politică, dar ţinea ca şi oamenii politici să se simtă atraşi de el. A intrat într-un joc riscant, pentru că încerca în acelaşi timp să cîştige simpatia unor persoane cu influenţă şi să evite o scrutare prea atentă, care i-ar fi putut deveni defavorabilă. Tentaţia era, totuşi, puternică : politica, oferea încă un amvon pentru predicile lui moralizatoare şi în acelaşi timp încă o ocupaţie bună să umple timpul enoriaşilor „Templului".

Scrisori de scris se găseau întotdeauna. Nu era nevoie decît de mîini care să le scrie. Exista o echipă permanentă formată din zece pînă la douăzeci de tineri, condusă de Richard Tropp, fost profesor la Colegiul Santa Rosa, din apropiere de Ukiah. Lucrau într-o „casă de scris" specială, unde aveau topuri de hîrtie, plicuri, stilouri şi timbre.

„Miercuri seara aveam întotdeauna program de scrisori — a declarat Ruth Kerns, care a făcut parte din sectă timp de patru ani. — Dacă problema era importantă, i se consacra încă o seară. Ne țineau vreo şase ore. Fiecare dintre noi trebuia să scrie sute de scrisori pe aceeaşi temă".

Alt fost aderent, Jim Cobb, s-a referit la o campanie care 3-a pasionat în mod deosebit pe Jones : „Cînd Nixon pe pregătea să-1 numească în Curtea Supremă pe (G. Harnici) Carswell, am scris o sumedenie de scrisori (contra lui Carswell) şi toți cei din căminul nostru au făcut la fel.

Ne spuneau să schimbăm mereu stiloul, să folosim diverse feluri de hîrtie şi tipuri de plicuri"să scriem cînd mărunt, cînd mare. Răsfoiam cărțile de telefon, luam de ici un nume, de coio un prenume, şi compuneam semnături false".

Autorii scrisorilor erau informați în prealabil despre punctul de vedere al „Templului" şi li se dădea ca model o ciornă, urmînd ca ei să parafrazeze ideile. Tropp sau ^anul din' colaboratorii lui controla fiecare text. Dacă nu

nsiderat corespunzător, autorul alcătuia o nouă ie. Scrisorile definitivate erau duse în diverse uneori chiar în alte state şi erau expediate treptat, in felul acesta, campania dura mai mult şi se camufla şi existența unei surse centrale.

O campanie tipică a prilejuit opoziția împotriva proiectului de lege senatorial nr. 1, un amendament la Codul penal al Statelor Unite sprijinit de guvernul Nixon, dar combătut de organizațiile care luptau pentru* drepturile civile şi de alte grupări liberale.

Tropp şi-a convocat scribii şi le-a dat 12 modele de scrisori împotriva proiectului de lege senatorial nr. 1.

Unul din modele începea cu cuvintele : „Puneți, vă rog, capăt acestei amenințări insidioase împotriva națiunii noastre". în altă scrisoare se spunea : „Dacă această lege ar fi fost în vigoare acum trei ani, am trăi încă într-un stat cvasipolițienesc condus de Nixon. Intenționați oare cu adevărat să votați în t favoarea unei legi care ar constitui un instrument poliție perfect în mîinile unui demagog sau ale unui dictator ?"

Echipa „Templului" a primit instrucțiuni să scrie membrilor Comitetului judiciar al Senatului : „Compui textul, îl supui spre aprobare şi după aceea adresezi ci te o scrisoare fiecăruia dintre cei 15 senatori indicați mai sus", se spunea în instrucțiuni.

Cînd Jones era interesat personal într-o campanie, de exemplu cînd trebuia să se pună capăt unei anchete de presă sau cînd a ținut să împiedice desemnarea lui Carswell, aproape toți enoriaşii se alăturau echipei speciale de scribi.

Printre îndatoririle fixate săptămînal figura şi expedierea de scrisori de mulțumire, de condoleanțe sau de solicitare către oameni politici, oficialități, văduve ale unor polițişti ucişi şi rude ale noilor adepți, care erau informați despre. operele de binefacere ale „Templului" şi despre pastorul lui plin de omenie.

După cum a relatat fostul sectant Garret Lambrev, „participa toată lumea, chiar şi cei care abia dacă ştiau să scrie. Atunci cînd şram combătuți, de exemplu cînd apărea un articol defavorabil nouă, eram mobilizați cu toții. în general însă, scriam oricui ne putea fi eventual de

75

folos vreodată, de la un judecător din Missoula, Montana, pînă la un ecolog.

Scopul era să obținem o scrisoare sau o telegramă de felicitare şi s-o punem la dosar pentru a fi scoasă la nevoie".

Scrisorile de răspuns de la personalitățile flatate erau aranjate într-un album şi erau utilizate pentru a face impresie politicienilor veniți în vizită şi tuturor celor care nu ştiau nimic despre „Temp'u", despre programul acestuia şi despre Jim Jones.

Deşi se străduia din răsputeri să facă curte liderilor politici, Jones n-a avut niciodată încredere deplină în vreunul dintre ei. El şi acoliții lui le scriau scrisori călduroase, le telefonau ca să-i felicite pentru cel mai neînsemnat succes şi organizau necontenit vizite în stupul harnic al „Templului", unde toată lumea se îndeletnicea cu fapte bune. în acelaşi timp însă, Jones punea la cale mici farse despre care presupunea că pot fi compromițătoare pentru prietenii lui politici.

Fostul fotograf oficial al bisericii Al. Mills a povestit cum încerca Jones să-i atragă în cursă pe îndatoritorii politicieni cînd venea momentul să fie fotografiați strîn-gîndu-i, de formă, mîna : „Dacă era vorba de cineva pe care Jones dorea să4 compromită, avea grijă ca în spatele estradei să se afle un grup de enoriaşi şi, la un semn, aceştia salutau cu pumnul strîns, iar eu fotografiam. Arătau ca nişte revoluționari. Ținea să aibă fotografiile astea la dosar pentru cazul în care vreun politician s-ar fi întors împotriva lui". Potrivit declarațiilor lui Mills, nu există nici o dovadă că Jones şi-ar fi adus vreodată la îndeplinire un plan de acest gen.

Vizitele erau regizate de la un. capăt la celălalt, sectanții fiind îmbrăcați în haine de împrumut potrivite cu rolul încredințat, pe care îl repetau din vreme, după ce fuseseră învățați ce să spună. Grangurilor veniți în vizită le erau prezentați aşa-zi.şii foşti :heroinomani recuperați, infirmi vindecați şi copiii "răi, culeşi de pe străzi, fericiți că pot mînca pe săturate la masa îmbelşugată a. lui Jones.

Dacă vizita mergea bine şi musafirul pleca plăcut impresionat, Jones schimba placa. începea să-1 ia în de-rîdere pe vizitator în fața congregației, maimuțărindu-1, irî\itîndu-i vocea, repetînd întrebările pe care le-a. pus şi

bătîndu-si joc de felul în care invitatele se lipiseră provocator de el.

In timpul campaniilor electorale. Jones avea de obicei grijă să limiteze numărul enoriaşilor care participau la acțiunile de mobilizare prin telefon sau la întruniri. Nu permitea decît rareori să se ofere o contribuție bănească directă unui candidat, întrucît îşi dădea seama că darurile de acest fel îi pot crea neplăceri din partea organelor fiscale. O asociație nelucrativă — o biserică, de pildă — îşi poate pierde scutirea de impozite dacă intră în jocul politic. lntr-o asemenea eventualitate, biserica ar fi fost obligată să prezinte un bilanț financiar, ceea ce ar fi putut să atragă consecințe imprevizibile.

De aceea contribuțiile erau mici. Richard Tropp, şeful echipei de scrisori, a trimis un cec de 500 de dolari unui comitet potrivnic unei măsuri, electorale care l-ar fi obligat pe primarul George Moscone, sprijinit de Jones, să candideze încă o dată în alegeri suplimentare, organizate la jumătatea termenului mandatului său. Biserica a donat 250 de dolari comitetului dineului în onoarea lui Moscone, care instituise un fond special pentru acoperirea cheltuielilor festivității inaugurale.

Nu se punea deci problema unor sume mari, dar politicienii îi erau întotdeauna recunoscători lui Jones pentru efectivele pe care era gata să le pună la dispoziția lor. întrunirile de felul celei organizate pentru Rosalynn Carter, la care discipolii lui Jones contau enorm, erau extrem de numeroase. în plus, ei puteau să colinde circumscripțiile, să bată la uşile oamenilor şi să lase buletine de vot în cutiile de scrisori. De tineri era nevoie pentru a asigura permanențe telefonice la cartierele generale electorale. Linda Martie îşi aminteşte că. în timpul unor alegeri preliminare pentru Senatul statului, i s-a cerut să se prezinte la sediul campaniei electorale a candidatului Fred Furth : „înainte de a pleca la şcoală ne-au spus ca, după cursuri, să ne ducem acolo şi să dăm telefoane. Ne-am dus, cîte 12 deodată, de şase sau de şapte ori".

Alt participant la campania lui Furth a declarat că' „Templul" a furnizat èirca o sută de persoane pentru acțiunile de mobilizare a alegătorilor şi între două şi trei sute pentru reuniunile de strîngere de fonduri şi alte manifestări.

Presa

Cînd nu risca să fie auzit de ziarişti, Jones era departe de a fi un luminat susținător al drepturilor asigurate de primul amendament la Constituție. Presa, le spunea el acoliților lui, este unul dintre cei mai primejdioşi duşmani, îşi pierdea ceasuri întregi pentru a pune la punct metode de evitare a reporterilor supărători sau de flatare a prietenilor potențiali.

După experiența reportajului sceptic publicat de Kin-solvig în „San Francisco Examiner" în 1972, era ferm decis să nu mai lase niciodată un reporter de capul lui în interiorul „Templului" său. De acum înainte, şi-a propus Jones, va face curte presei şi va avea grijă să prevină din timp orice bucluc.

A început prin a face o vastă publicitate donațiilor din fondurile masive ale „Templului". Pe lîngă subvențiile directe acordate unor ziare şi reviste în 1973, au mai fost şi alte gesturi anunțate sub titluri mari, de exemplu darul Ede 2 000 de dolari pentru fondul de răscumpărare a atriciei Hearst, 500 de dolari oferiți familiei unui agent He circulație asasinat şi cauțiunea de 20 000 de dolari [plătită pentru soția liderului Mişcării indienilor americani, 'Dennis Bank.

Cel mai remarcat dintre gesturile decurgînd din acest plan întocmit cu mare atenție de Jones .a fost hotărârea sa [din septembrie 1976 de a trimite o mie de persoane cu autobuzele la Fresno pentru a demonstra împotriva arestării a patru ziarişti de la „Fresno Bee" care refuzaseră să dezvăluie sursele informațiilor lor.

Un reporter de la „Associated Press" îşi aminteşte că, după mitingul de la Fresno, a fost trimis la „Templu" ca să pregătească un articol despre „ceata asta incredibilă de oameni în stare să facă drumul pînă la Fresno pentru a demonstra".

Jones s-a eschivat de la orice declarații despre biserică şi înfăptuirile ei, preferind să vorbească exclusiv despre respectul său pentru presă. „Ceea ce spunea era foarte măgulitor, dar faptul că, în timp ce stătea de vorbă cu mine, era înconjurat de vreo zece persoane m-a deranjat. Păreh a fi foarte bine păzit", a declarat reporterul.

77

Articolul pe care 1-a scris n-a conținut decît o înşiruire a actelor caritabile ale „Templului", agrementata cu cîteva cuvinte înălțătoare rostite de Jones.

Pe lîngă faptul că linguşea presa, oferindu-i premii şi oameni care să ia parte la demonstrații, Jones se pregătea atent, făcînd şi repetiții, pentru întîlnirile sale cu reporterii.

în 1976, cînd Julie Smith de la „San Francisco Chronicle" urma să vină la Templu pentru a-i lua un interviu, Jones, care ştia că ziarista îndrăgeşte plantele, a poruncit să" se aducă ghivece de flori. El şi cei din preajma lui au aranjat ca vreo cîțiva enoriaşi ai Templului să se țină scai de ea în timpul vizitei şi s-o copleşească cu elogii pentru articole scrise mai de mult.

După întrevedere, Jones a început s-o cheme pe Julie Smith la telefon noaptea tîrziu pentru lungi convorbiri fără obiect precis. Din cînd în cînd aducea vorba despre felul în care ea ar putea să expună mai bine şi mai exact problemele lui. Oamenii lui Jones i-au trimis Juliei Smith 30 de scrisori prin care solicitau o prezentare obiectivă şi binevoitoare. După ce a apărut, în sfîrşit, articolul, încă o relatare elogioasă lipsită de substanță, reportera a fost bombardată cu vreo trei sute de scrisori, care s-au strîns morman pe biroul ei de la „San Francisco Chronicle".

între 1972 şi 1977, presa n-a scris decît despre generozitatea bisericii şi a lui Jim Jones. Ziariştilor admişi la sediul de pe bulevardul Geary li sé arăta numai ceea ce biserica dorea ca ei să vadă şi nimic altceva.

Ca şi numeroşii oameni politici de orientare democratică şi liberală cu care Jones era foarte ospitalier, reporterii şi redactorii se bucurau de o atenție specială.

O ziaristă (a cerut să nu i se dea numele) a explicat ce simțea cineva care, trimis să scrie despre „Templu", pleca de acolo ca ferm susținător al lui Jones şi al acțiunilor lui.

„M-a invitat, după slujbă, în biroul lui, am stat de vorbă pînă la trei dimineața, abordînd o gamă, largă d< probleme sociale şi spirituale — a declarat ea. — Ceea ce se făcea la «Templul popoarelor» m-a impresionat puternic. Era un fel de radicalism creştin".

Ca mulți alți ziarişti, reportera a fost captivată de eforturile „Templului" de a combate sărăcia, abuzul de stu

78

pefiante, alcoolismul şi rasismul. După prima vizită au urmat altele, precum şi convorbiri telefonice, multe, foarte multe convorbiri telefonice :

„Jim suna noaptea tîrziu şi avea chef de vorbă. Suferea de insomnie, aşa că vorbeam ore în şir. Pentru mine, aceste convorbiri erau foarte stimulatoare".

Jones sfîrşea prin a orienta conversația în altă direc-; ție. Voia să ştie ce părere are ziarista despre alt coleg care venise la „Templu" şi solicitase un interviu. Se interesa despre Marshall Kilduff de la „San Francisco Chronicle", care făcea o anchetă în legătură cu biserica.

„Jim m-a întrebat ce fel de articol o să scrie Marshall. I-am spus să nu-şi facă probleme, să-i vorbească deschis, dar faptul că-mi pusese întrebări despre un coleg de profesie m-a indispus, m-am simțit înjosită".

Cînd Jones îşi dădea seama că linguşirile şi atitudinea

Erietenoasă sînt insuficiente, tactica lui devenea mai dură. ț vara anului 1977, cînd mai mulți foşti sectanți au în-' ceput să facă dezvăluiri revistei „New West", Jones a pus |la cale o campanie furibundă pentru a-i reduce la tăcere. Telefona fiecărui prieten în parte de pe lunga lui listă pentru a-i cere ca, la rîndul său, să telefoneze, să tele-1 grafieze sau să scrie pentru a stăvili „măcelul" care, susținea el, era pus la cale.

în momentul culminant al campaniei conduse de Jones, [birourile redacționale ale revistei din Los Angeles şi San I Francisco, oraşe în care Jones 'dispunea de forțe uşor mo-bilizabile, primeau cîte 50 de telefoane şi 70 de scrisori [Zilnic. Cei ce furnizau anunțuri publicitare revistei au Kost şi ei abordați şi sfătuiți să-şi retragă reclamele. Lista icelor care au luat atitudine în favoarea lui Jones cu-' prindea prieteni politici devotați, ca adjunctul guvernatorului, Mervyn Dymaily, şi lideri proeminenți ai vieții Ide afaceri, ai sindicatelor şi ai înaltei societăți din San Francisco.

De data asta însă, campania n-a dat rezultate. Dez-tvăluirile au fost publicate şi Jones a plecat din California Bn Guyana cu cîteva zile înainte de apariția lor. Dar chiar ții atunci, Jones a organizat o strategie a ultimei tranşee : i-a

trimis acoliții să cumpere cu toptanul ziarele de la chioşcurile din Oakiand, San Francisco şi Los Angeles situat^ în cartiere în care exista pericolul ca ele să cadă

79

în mîinile enoriaşilor „Templului" sau ale rudelor acestora. Colaboratorii rămaşi la San Francisco au primit ordin să nu le permită acestora să citească ziare sau să se uite la televizor.

Pierderea bătăliei cu presa a constituit, probabil, o lovitură dureroasă pentru Jones. Cînd a plecat în Guyana spera că va scăpa, în sfîrşit, de acest duşman foarte influent.

Banii

O avere de proporțiile celei care s-a acumulat în perioada petrecută de Jim Jones în California trebuie Să-1 fi scos din minți pe pastorul din Indiana, nevoit cîndva să bată la toate uşile şi să propună spre vînzare maimuțe, într-un cartier mizer. La San Francisco, prin 1970 şi ceva, cînd biserica ajunsese la apogeul ei, se adunaseră, atâtea bogății, încît nici nu mai ştiau ce să facă cu ele.

Foşti adepți care lucraseră în serviciul financiar al bisericii vorbeau despre sume de şase cifre şi despre căldă-ruşe pline de monede şi de bancnote după fiecare colectă. Pentru un administrator era un adevărat coşmar să țină socoteala diferitelor conturi bancare ale bisericii.

Micki Touchette, care la începutul anilor '70 se număra printre cei ce se ocupau de problemele băneşti, a declarat că o călătorie de sfîrşit de săptămînă cu autobuzele de la Redwood Valley aducea câteodată 25 000 de.dolari de la o filială din Las Angeles a „Templului" şi pînă la 12 000 de dolari de la San Francisco.

„într-o oră şi jumătate — a spus ea — strîngeam cîteva mii de dolari. Număram cît puteam de repede. Jones no cerea să-i spunem la cît am ajuns înainte de a fi terminat, şi un membru sus-pus scria suma din momentul respectiv, să zicem 1 200 de dolari. Jones anunța atunci că nu s-au Strîns de la grupul respectiv decît 400—500 de dolari şi că nu-i destul. Se mergea de două-trei ori cu căldăruşa".

Ea şi altă fostă sectantă, Jackie Swinney, au povestit cum duceau, în timpul slujbelor, căldăruşele de metal cro-mat pline de mărunțiş şi de bani de hîrtie într-o cameră de sortare păzită de gorilele lui Jones.

„Cîteodată — a relatat Micki Touchette — la întrunirile cu adevărat reuşite aveam vreo şase persoane care se în

79

deletniceau toată ziua exclusiv cu sortarea banilor. In timp ce slujba continua".

Găseau şi inele şi bijuterii în căldăruşe. Jones [Acea

adesea apel la credincioşii lui să dăruiască mobilă, argin-

tărie, blănuri şi alte bunuri de valoare, ca, de pildă, tcie-I vizoare sau aparate casnice. La San Francisco, biserica I avea un mic magazin de mărfuri de

ocazie, pe strada I Divisadero, la parterul unei comune a ..Templului". Şi la I Los Angeles exista un magazin asemănător. La aceste I magazine, mărfurile, au explicat cîțiva foşti membri, se I vindeau pe nimica toată.

„Prețurile erau derizorii —, a declarat Grace Stoen. — 1 Jim dădea lucrurile pe degeaba, numai ca să scape de ele". I Soțul ei. Tim, era pe atunci principalul consilier juridic al llui Jones : „Dacă Jones ar fi ținut cu adevărat la bani, ar [fi putut să siringă mult mai mulți. Tim îi amintea tot I timpul că trebuie să se descotorosească de bani şi îl învăța tcum să-i plaseze pentru ca biserica să nu aibă neplăceri".

Pînă la jumătatea anului' 1977. în seifurile bisericii [intraseră, potrivit lui Tim Stoen, care a părăsit „Templul" pi 1977, între 10 şi 15 milioane de dolari. Circa cinci mili-[oane. a declarat Stoen, erau depuşi la bănci din Panama : |,La un moment dat aveam un cont de un milion de dolari fce numele meu la Banca Nova Scoția din San Francisco". JfSe pare că Jim şi consilierii săi concepuseră fiecare acțiune ia bisericii, de la vinderea de prăjituri pînă la deplasările tu autobuzul, în aşa fel încît să aducă maximum de profit

„Templului".

Schema tuturor relațiilor financiare dintre biserică şi Badepții ei era foarte evidentă. Jones îi deposeda de bunurile Bpersonale care i-ar fi putut determina pe cei şovăielnici

în credința lor să-1 părăsească. Adeptului nu-i rămînea ^altceva de făcut decît să fie un soldat loial al armatei lui Rjones, gata oricînd să-şi îndeplinească datoria.

Cei ce locuiau în comunele bisericii îşi încasau salariile. I predau banii „Templului" şi primeau săptămînal doi do-i lari, bani de buzunar. Neva Sly, care a făcut parte din K congregație nouă ani, a declarat că dădea bisericii o mie de I dolari lunar — salariul ei la un post de radio local — şi primea în schimb bani de buzunar, hrana, o cameră şi un abonament de autobuz : „Dacă eram obligată să invit pe cineva la masă, trebuia să fac o cerere în acest sens cu o săptămîna înainte. Dacă aveam nevoie de îmbrăcăminte,

trebuia să dau o listă amănunțită în care să precizez exact ce anume îmi trebuie şi cît costă".

Chiar şi cei foarte săraci erau datori să dea contribuții băneşti. Laura Cornelious, care avea 52 de ani şi trăia din ajutoare sociale, a dăruit ceasul familiei ei în valoare de 200 de dolari şi cîteva obiecte de îmbrăcăminte şi tricota şaluri şi cuverturi pe care biserica le vindea.

Sandy Rozynko, în vîrstă de 18 ani, a descris altă metodă a lui Jones de a umple seifurile „Templului" : „La fiecare sfîrşit de săptămînă duceau la San Francisco un autobuz plin cu copii şi îi lăsau la diferite colțuri de stradă, fiecare cu cîte o cutie în mînă. Era foarte umilitor. Mă simțeam ca o cerşetoare. în patru ore

adunam cel puțin 30 de dolari. Ne sileau să mergem. Dacă refuzam, eram traşi la răspundere în fața lui Jim şi a consiliului".

Autobuzele serveau şi ele la strîngerea de bani pentru biserică. Erau întreținute şi conduse de enoriaşii „Templului". Vara, cînd plecau împreună, fiecare sectant trebuia să plătească pentru privilegiul de a-şi petrece vacanța laolaltă cu restul congregației. Cum numărul emulilor ajunsese la un moment dat prea mare pentru capacitatea autobuzelor, Jones a găsit imediat soluția : să se înghesuie, indiferent cît de lungă ar fi călătoria. Trei copii ocupau locurile pe care ar fi trebuit să şadă în mod normal doi adulți, unii erau culcați în plasa de bagaje de mînă de deasupra scaunelor. Compartimentul de bagaje situat dedesubtul autobuzului a ajuns să fie un loc rîvnit : „Puteai cel puțin să te întinzi şi să dormi", a explicat un fost adept.

Metoda „cutiei de sardele" crea uneori probleme. O dată, la întoarcerea de la Los Angeles, un autobuz a avut o pană de cauciuc. Liderul „Templului", care purta răspunderea transportului, se temea atît de tare că o patrulă de agenți de circulație ar putea constata că autobuzul este supraîncărcat, încît a ordonat ca jumătate dintre ocupanți să se ducă pe jos pînă la prima pasarelă peste autostradă, să se rezeme de balustradă şi să se uite cum se repară autobuzul, ca şi cum ar fi fost nişte gură-cască oarecare.

Cu toate acestea, acumularea de bogății nu reprezenta pentru biserică decît o preocupare secundară. Jones prefera să pună banii deoparte, nu să-i cheltuiască sau să-i investească. Donațiile filantropice ale bisericii erau meschine în raport cu sumele de care dispuneți. Şi nici nu s-ar putea

HO" f

spune că Jones trăia pe picior mare, ca faraonii religioşi de felul reverendului Ike sau al Tătucului Grace.

„«Templul» a pus mina pînă la urmă pe tot ce avram — s-a plîns Jeannie Mills. — De aceea ne era atît de greu să-1 părăsim. N-aveam nici unde să ne ducem, nici din ce să trăim".

„Pentru Jim — a explicat Grace Stoen —, banii ajunseseră un fleac". în afară de faptul că era consilier juridic principal, ea îndeplinea şi funcția de notar şi asistase la încheierea unui mare număr de acte legale.

„Ne întrebam adesea ce-o să facem cu atîția bani. Nu prea cheltuiam însă din ei", a precizat ea.

E de necrezut cîte metode se foloseau pentru a se face rost de bani. Orice sectant, de obicei un negru cu venituri mici, era solicitat, cam la o lună după aderare, să contribuie cu un sfert din ceea ce cîştiga. Cota-parte era ridicată mai tîrziu la o treime, ajungînd pentru unii pînă la 40 la sută.

Un invitat sau un eventual neofit nu vedea niciodată căldăruşa colectei sau vreun plic pentru donații cu adresa retur scrisă pe el. Astea veneau mai tîrziu, cînd

încrederea adeptului în Jones ajunsese destul de puternică pentru ca banii să pară o problemă minoră.

„La început totul ni se părea minunat —, îşi aminteşte Jackie Swinney. — Numai cuvinte frumoase, o mulțime de atenții, şi Jones — omul de omenie.

Mai tîrziu s-a trecut de la cinci la zece şi apoi la 25 la sută din salariul soțului meu".

Jackie Swinney însăşi a fost promovată în funcția de responsabilă financiară a „comunelor" bisericii, un termen împrumutat din vocabularul contraculturii pe care Jones îl folosea pentru a camufla faptul că nu era vorba decît de nişte dormitoare comune ieftine.

Comunele din Redwood Valley şi din San Francisco aduceau bisericii o grămadă de bani. Cerîndu-i unui membru să locuiască împreună cu alți vreo şase şi luînd apoi chirie pentru acest aranjament, „încasam cîte opt pînă la zece mii de dolari pe lună net încă de pe cînd eram la Redwood Valley", a socotit ea.

Se foloseau şi alte metode de a face economie şi de a reduce cheltuielile şi, cu puțin noroc, „Templul" scăpa basma curată cînd păşea pe cîte un teren mai puțin sigur.

La 5 martie 1971, doi funcționari de la asigurările sociale care treceau cu maşina pe o şosea din apropiere de

82

Redwood Valley au descoperit două autocamioane încărcate cu 50 pînă la 80 de lăzi cu lapte praf din rezervele guvernamentale.

Unul dintre camioane aparținea „Templului". Funcționarii au constatat că laptele respectiv ar fi trebuit să se afle într-un depozit din San Francisco, nu pe un drum de țară, la depărtare de 150 de kilometri.

S-a inițiat o anchetă, dar şoferul autocamionului apar-ținînd „Templului", James E. Bogue, a susținut că nu e vorba de nici o neregulă. Transportul, a declarat el, era „destinat săracilor". Jones a afirmat că el unul nu are nici o legătură cu vreo eventuală incorectitudine şi că este „exasperat de ideea că biserica ar putea fi implicată". A acceptat, totuşi, să restituie laptele dacă asta va linişti spiritele.

Anchetatorii de la Ministerul Agriculturii şi de la secția de asistență socială a departamentului Mendocino şi-au amintit si alte aspecte ciudate ale acestui episod. în timp ce stăteau de vorbă cu Jones a apărut consilierul juridic municipal Tim Stoen, care a cerut să i se spună de ce este interogat pastorul.

Surprinşi, funcționarii i-au amintit lui Stoen că lucrează şi el pentru departament şi că trebuie să stea deoparte şi să-i lase să-şi facă datoria. „Lucrez în primul rînd pentru Jim Jones", le-a răspuns Stoen.

S-a constatat că laptele provenea din depozitul Alianței sanitare a comunității, situat pe strada Sutter nr. 2 027 din San Francisco. Şeful depozitului era Peter M. Holmes, care făcea parte din „Templul popoarelor" şi avea un bogat

cazier judiciar, vechi de 13 ani. Fusese condamnat, între altele, pentru fraude în legătură cu ajutoarele de şomaj şi pentru agresiune cu intenția de a ucide.

Holmes a tăgăduit că ar fi înstrăinat în mod ilegal laptele praf. El a declarat că „a auzit despre reverendul Jones, dar nu 1-a cunoscut niciodată personal", se arată în raportul Ministerului Agriculturii în legătură cu această afacere. La 12 martie, o săptămînă după descoperirea şi restituirea lăzilor cu lapte praf, Holmes şi-a dat demisia. Plecarea lui Holmes şi restituirea laptelui praf au dat, se pare, deplină satisfacție anchetatorilor guvernamentali. Nu s-a intentat nici un proces. Nici incidentul, nici numele lui Jim Jones n-au fost menționate de ziarul local.

83

Pe la jumătatea anilor '70, secta avea cel puțin 12 CO mune, multe din ele cu peste 12 membri, răspîndite prin districtul Fillmore din San Francisco.

La Indiânapolis biserica dispusese de puțini bani pentru că şi Jones avea puțini adepți. Cele două corporații ale lui n-au rezistat pentru că n-a putut fi determinat să respecte nişte cerințe minime. La San Francisco însă, pe măsură ce congregația se lărgea şi intrau, fără contenire, bani în casă, se impunea să se ia o hotărîre în privința excedentului.

Tim Stoen 1-a îndrumat pe Jones cum să-şi plaseze averea cu dobîndă : „I-am spus să nu țină banii multă vreme în acelaşi loc. Se îngrămădeau prea mulți" ceea ce putea să provoace mari necazuri".

Sandy Parks, o fostă adeptă care lucrase în biroul juridic şi financiar al „Templului", a declarat că Jones începuse să fie mai prudent, şi-a deschis vreo 15 conturi bancare, pentru a evita să depună într-un singur loc o sumă atît de mare încît să stîrnească bănuielile oficialităților bancare sau guvernamentale. Teama ca nu cumva să se ajungă la o anchetă oficială în legătură cu scutirea de impozite de care se bucura biserica ajunsese pentru Jones o problemă centrală. Nu atît din cauza unei eventuale reveniri asupra acestei scutiri, ci pentru că orice anchetă ar fi putut să se extindă şi la alte aspecte.

Sandy Parks a bătut la maşină, potrivit spuselor ei, „vreo 50" de cereri ale unor membri ai „Templului" care se lăsaseră convinşi să-şi lichideze polițele de asigurare pe viață.

Altă mină de aur era tipografia bisericii, o întreprindere de caie Jones era foarte mîndrU şi se interesa în mod deosebit. El ordonase lui Jeannie şi Al Mills, care răspundeau de publicațiile „Templului", să studieze materialul publicitar expediat prin poştă de alți predicatori cu mult tupeu.

Cei doi soți puneau la punct aproape în fiecare lună noi machete şi combinații de culori, în funcție de ideile predicatorului rival copiat de Jones în momentul respectiv.

L-a pus pe Mills să se țină după el pretutindeni, să-1 fotografieze clin toate unghiurile, pînă găseau pozițiile cele mai avantajoase. Ca rezultat al tuturor acestor studii pe teme publicitare, a avut satisfacția de a ajunge cei mai

fotogenic făcător de minuni. Soții Mills priveau însă efectele din alt unghi :

„Materialele publicitare expediate prin poştă ne-au adus venituri de circa 800 de dolari pe zi (în primii ani după 1970), şi asta e o cifră estimativă foarte modestă", a precizat Jeannie Mills.

Efortul publicistic a îmbrăcat şi alte forme. Se vindeau fotografii ale lui Jones în învelituri de plastic enoriaşilor încredințați că imaginea Părintelui e un talisman împotriva spărgătorilor, a bolilor şi a accidentelor de circulație.

Birdie Marable vindea în timpul slujbelor de sfîrşit de săptămînă nouă portrete diferite ale lui Jones, aranjate pe o tavă pe care o purta ca vînzătoarele de țigări din barurile de noapte. „Vindeam cam de 80—100 de dolari la o întrunire", a declarat ea.

Aceste metode de rutină reprezentau cea mai constantă sursă de venituri, dar sumele cele mai importante au fost aduse bisericii de transferurile de proprietate.

între 1967 şi 1977, biserica sau liderii ei au participat la 32 de tranzacții imobiliare înregistrate oficial. Zece dintre ele au reprezentat donații făcute bisericii de enoriaşi ai „Templului". în 1977 biserica a vîndut la San Francisco două proprietăți : un imobil cu trei apartamente, pe strada Page nr. 1 660—1 664, la 21 iunie, contra sumei de 127 000 de dolari şi două garsoniere, pe strada Howth nr. 258, la 12 mai, contra sumei de 42 500 de dolari.

Se adăugau vînzările la care conducători ai bisericii acționau pe baza procurilor date de enoriaşi. Aşa s-a în-tîmplat, de exemplu, cu casa de pe strada 21-a nr. 2 704— 2 708, vîndută la 1 iulie 1977 cu 90 000 de dolari.

Soții Edwards părăsiseră San Francisco la începutul anului 1977 şi plecaseră în Guyana. Mutarea fusese hotărîtă atît de repede, încît îşi lăsaseră casa, mobila, pînă şi proviziile din frigider, în grija liderilor bisericii. Secretara „Templului", Jean F. Brown, care avea procură, a semnat actele de vînzare întocmite de avocatul „Templului", Gene Chaikin.

Fidelii obişnuiți ai „Templului" nu erau însă în situația de a oferi o asemenea avere bisericii. Făceau parte, în marea lor majoritate, din aceeaşi categorie ca Jessie Boyd, o bătrînă negresă văduvă, care locuia singură într-o garsonieră administrată de Consiliul pentru locuințe din San Francisco, în ghettoul din cartierul rău famat.

Plătea chirie un sfert din venitul ei lunar de 403 dolari, şi pînă în februarie 1978, cînd s-a retras, alt sfert îl dădea bisericii. în cei şase ani şi jumătate petrecuți în sînul bisericii a semnat în beneficiul acesteia cecuri tnsu-mînd 3 937,19 dolari. Aceste cecuri erau virate în patru conturi bancare ale bisericii : Banca Lacului Superior, Bank of America şi Wells Fargo, toate din Ukiah, în apropiere de Redwood

Valley, şi Banca Montreal, o filială din San Francisco a unei bănci canadiene care avea o reprezentanță la Georgetown, capitala Guyanei.

Doamna Boyd avea şi îndatorirea de a face şapte sau opt checuri săptămînal. „Cumpăram din banii mei toate ingredientele, iar biserica le trimitea la Safeway sau la Albertson's şi le vindea cu cinci dolari bucata. N-aş putea spune cît am dat cu țîrîita", a declarat ea.

Oricum, fie că se revărsa din sacii ținuți în birourile „Templului", fie că era păstrat cu grijă în conturi bancare, bănet de cheltuit se găsea din belşug. Biserica îşi menținea bugetul anual în jurul sumei de 600 000 de dolari. Ea dispunea totuşi de mai mulți bani, au confirmat toți foştii sectanți. Erau puşi la păstrare, în cea mai mare parte, în conturi bancare în Panama şi în Europa. Spre finele anului 1973 s-a ivit o nouă destinație pentru banii „Templului" . colonia pe care o întemeia în jungla guyaneză.

Instalarea unei comunități în îndepărtata Guyana rurală era o întreprindere costisitoare. Jones a comunicat la un moment dat congregației că va costa un milion de dolari anual. Se pare însă că se temea să facă uz de canalele oficiale de transmitere a banilor şi de aceea prefera să trimită cu avionul de la San Francisco la Georgetown curieri de încredere care aveau asupra lor sume ridicîndu-se pînă la 50 000 de dolari.

Dan Phillips, care a participat împreună cu Jones şi cu circa 12 dintre şefii „Templului" la prima vizită făcută de „Templu" în Guyana în decembrie 1973, a declarat că o sumă importantă a fost transportată atunci.

„Fiecare dintre noi avea asupra lui 5 000 de dolari bani gheață. Exista şi o poliță de 600 000 de dolari de la banca Barclay's din Canada, care urma să fie depusă la filiala din Georgetown a băncii".

în pofida tuturor acestor dezvăluiri, în pofida tuturor martorilor care făcuseră declarații despre fraude, fapt»

85

mîrşave şi suplicii, lumea din afara „Templului" n-a prea observat ce se întîmplă şi, în mod absolut cert, n-a făcut niciodată tapaj.

Cînd şi cînd un membru înstrăinat al „Templului" vorbea fără înconjur, prin intermediul unor ziare din California, despre abuzurile comise de Jones, dar prea puțini gazetari şi-au închipuit vreodată că ar exista suficiente motive pentru a pretinde o anchetă oficială. Chiar şi atunci cînd Jones a fost arestat la Los Angeles pentru că făcuse propuneri ruşinoase unui polițist deghizat, acuzația a fost retrasă de îndată, iar dosarul a fost distrus. Arestarea a făcut atît de puțină vîlvă — cine auzise pe atunci de existența unui anume Jones ? 1—, încît în presă n-a apărut nici măcar un cuvințel.

Abia în iulie 1977, după ce Jones lăsase „Templul" din San Francisco în seama subordonaților săi pentru a-şi conduce secta la avanpostul ei din junglă, la

Jonestown, a inițial procurorul districtual Joseph Freitas din San Francisco o anchetă oficială.

Dar Freitas n-a anunțat deschiderea acestei anchete şi nici n-a făcut cunoscute rezultatele ei defavorabile pînă după masacrul de la Jonestown. Abia atunci s-a simțit obligat să facă publice constatările — şi asta, se pare, pentru a se apăra de acuzația că n-a verificat niciodată ce e cu acest „Templu".

De fapt, Freitas desemnase cinci anchetatori din echipa lui specială de procurori pentru a examina toate învinuirile care circulau la adresa lui Jones şi a conducerii „Templului"', în raportul confidențial se arăta că s-au adus acuzații de omucidere, de sechestrare a unor copii, estorcare de fonduri, incendiere, acte de violență, abuz ilegal de droguri, deturnare de fonduri ale asistenței sociale şi răpire. Dar, după ce au ascultat 'mărturiile a 70 de persoane, anchetatorii au susținut că nu sînt în măsură să confirme nici măcar o singură acuzație şi nici să adune suficiente probe pentru a justifica intentarea vreunui proces.

Raportul final către procurorul districtual suspenda ancheta în legătură cu „Templul popoarelor", deşi anchetatorii au căzut de acord asupra faptului că metodele conducerii „Templului" erau, „în cel mai bun caz, respingătoare" şi că ridicau probleme morale „considerabile".

Acest raport fiind pus la dosar, presa nu prea avea fire de urmărit. Reporterii dădeau uneori tîrcoale „Tem

plului" din San Francisco, asistînd la slujbe sub supruv« gherea atentă a emulilor. Ün reporter de la „Sau Fram I ico Examiner" a încercat să obțină de la Jones permisiunea de a vizita colonia din Guyana, dar răspunsul a fost negativ, Alt reporter de la „San Francisco Examiner" a fost invitai de Jones, dar nu s-a dus. Kilduff a cerut conducerii acestui ziar să-i aprobe o deplasare la Jonestown şi i s-a răspuns că se poate duce numai dacă e sigur că va avea acces liber şi nelimitat la toți cei de acolo şi dacă Jones va fi cel care va garanta această libertate de mişcare. Proiectul n-a depăşit niciodată stadiul discuțiilor.

7

GUYANA

Republica Guyana (fosta Guiană Britanică) este o țară dens împădurită, de dimensiunile Minnesotei, cocoțată pe umărul estic al Americii de Sud. Numele ei derivă din cuvîntul amerindian guiana, „țara apelor", care era aplicat întregii regiuni străbătute de Amazon. Fosta colonie a devenit independentă în 1966, iar guvernul ei socialist a întreprins de atunci eforturi pentru a diversifica economia națională, bazată pe plantațiile de trestie de zahăr. Amerindienii băştinaşi formează pînă la cinci la sută din populația de circa un milion de oameni ; muncitorii din Indiile răsăritene aduşi pe bază de contract de englezi reprezintă cel mai mare grup etnic, după care vin descendenții sclavilor africani. Situată la nord de ecuator, dar nu prea departe de el, Guyana are două anotimpuri ploioase, în care rîurile

provoacă inundații : în februarie, şi în august. Atmosfera este umedă, cu o temperatură medie de 24°—27°C.

în Guyana trăiesc o puzderie de animale sălbatice, între care furnicarul uriaş, leneşul şi caimanul, o rudă a aligatorului. Unele porțiuni de teren jos din interior n-au fost călcate practic de nimeni, cu excepția amerindienilor aborigeni.

Mai mult de 33 la sută dintre locuitori sînt hinduşi, circa 40 la sută creştini, iar 9 la sută musulmani.

87

Cînd a vizitat pentru prima oară, prin 1960 şi ceva, Guyana, Jim Jones a fost sedus de casele ei în stil victorian şi a rămas cu impresia că locuitorii ei sînt blînzi şi prietenoşi. Credea, de asemenea, că guyanezii se vor dovedi receptivi la metoda lui de „tămăduire spirituală".

Guyana i-a plăcut lui Jones şi din alte motive. Limba oficială şi cel mai frecvent vorbită era engleza. O mare parte dintre locuitori erau negri (la fel ca şi majoritatea congregației „Templului popoarelor"). Transportul nu revenea prea scump, țara fiind relativ aproape de Statele Unite.

Politica Guyanei îl atrăgea şi ea pe Jones. Tînărul guvern adoptase o orientare socialistă, fără să fie marxistă. Iar țara era săracă, foarte săracă. Asta însemna că viața era ieftină. „Jim reflectase la Canada, dar a ajuns la concluzia că e prea burghezii —, a declarat unul dintre colaboratorii lui. — Cît despre Africa, spunea că o aşteaptă o înfruntare sîngeroasă între negri şi albi".

La 9 decembrie 1973, primii patru emisari ai „Templului popoarelor", făcînd parte cu toții din cercul intimilor lui Jones, au debarcat la Georgetown, capitala Guyanei, avînd fiecare aproape 5 000 de dolari asupra lui. Au închiriat o casă şi un Volkswagen şi şi-au aranjat o serie de întrevederi cu oficialități guvernamentale. La 16 decembrie s-au dus în Guyana alți 12 membri ai „Templului"". Sarcina lor era să afle cît mai multe despre societatea guyaneză şi să găsească un amplasament pentru plănuita „misiune agricolă".

Jones fixase două criterii : să fie un loc izolat şi să existe posibilități rezonabile de ameliorare a terenului. Grupul trimis în cercetare a ajuns la concluzia că cel mai bine se prezintă regiunea de nord-vest a țării. Exista apă potabilă din belşug, solul părea promițător şi zona era în mare măsură nelocuită, cu excepția unor sate amerindiene răzlețe. Era şi aproape ele Venezuela, aşa că, dacă s-ar fi pus vreodată problema părăsirii rapide a țării de către colonişti, n-ar fi trebuit; să fugă prea departe. Guvernul guyanez le-a încurajat alegerea, deoarece prezența unei colonii active şi harnice nu putea decît să-i fie de folos în vechea sa dispută de frontieră cu Venezuela.

Alegerea finală a fost supravegheată ele Jones în persoană. A zburat împreună cu ciracii săi deasupra junglei

87

cu un avion de 20 de locuri, pus la dispoziție de guvern, concentrîndu-şi atenția asupra unei zone din extremitatea nord-vestică, în apropierea oraşelor Kaitumu şi lVl.illlicws Ridge. Primul loc ales de Jones, în apropiere de Matthews Ridge, n-a fost aprobat de guvern. I s-a permis, în cele din urmă, să închirieze, contra sumei de 200 sau 380 de dolari pe an, o parcelă de 5 500 de hectare situată la vreo 45 de kilometri depărtare de primul loc ales şi la circa 9 kilometri distanță de Port Kaituma, un orăşel pe- un fluviu somnolent.

Jones s-a întors la San Francisco extaziat. A instituit imediat o nouă secție a cultului, care să supravegheze dezvoltarea a ceea ce avea să fie, după cum îşi asigurase el turma, „țara făgăduinței".

Guyana n-a fost însă niciodată raiul despre care turuia Jones. De la bun început, enoriaşii au întîmpinat probleme, cele mai multe dintre ele decurgînd din calculele greşite ale zeloşilor, dar total nepregătiților pionieri. Primii colonişti au fost nevoiți să facă față la Jonestown unei clime fierbinți, înăbuşitoare, şerpilor veninoşi care mişunau şi vicleşugurilor populației amerindiene locale, îneîntată să dea iama în proviziile acestor ciudați nou-veniți. Pentru prima lor recoltă, coloniştii au tras brazde de sus în jos, aşa că ploile au dus la vale un prețios strat de pămînt fertil. Arborii indigeni aveau un lemn atît de tare, încît pelerinii care încercau să-i defrişeze au stricat cîteva fierăstraie şi, în inima uneia dintre cele mai dese păduri de pe glob, au fost nevoiți să-şi aducă lemne de construcție din oraşul Matthews Ridge, situat la 45 de kilometri depărtare. Aşezarea în continuă dezvoltare a atras o groază de şobolani. Primele adăposturi primitive aveau pămînt pe jos şi acoperişuri de tablă, dar nici un fel de pereți, aşa că osteniții nou-veniți dormeau sub pologuri de plasă contra țînțarilor, grosolan întocmite, care descurajau doar o parte din insecte.

Jonestown, Guyana, era însă locul în care Jim Jones ținea să-şi pregătească refugiul în ipoteza unui masacru, fie că acesta ar fi luat forma unei distrugeri nucleare fie pe aceea a unui război rasial. Aşa că Jonestown a rămas.

în noiembrie 1974, Jones a luat cu el o delegație numeroasă, formată din 50 de enoriaşi, şi au plecat din San Francisco spre Guyana, trecînd prin Mexic, cu un turbo

reactor închiriat. Jones voia să-şi impresioneze noii concetățeni printr-o demonstrație de tămăduire prin credință, I-a cerut lui Timothy Stoen să simuleze o maladie abdominală la un serviciu religios organizat la Georgetown cu participarea oficialităților guyaneze şi a ziariştilor de acolo,

„A trebuit să mă prefac de la un capăt la celălalt al întrunirii. Nu m-am priceput niciodată prea bine la aşa ceva", a declarat Stoen. Evident, Jones şi-a „lecuit" pacientul, dar reprezentația pe care o pusese la cale pentru a se da bine pe lîngă gazde s-a întors împotriva lui.

„Ziariştii de acolo erau foarte ageri şi au prins de îndată firul poveştii cu tămăduirea. Ne-au făcut o publicitate foarte proastă". Potrivit lui Stoen, Jones a cerut guvernului să pună capăt articolelor defavorabile din presă, dar autoritățile l-au refuzat.

„A fost o mare gafă şi m-a făcut să mă îndoiesc, pentru prima oară, de el", a conchis Stoen.

Fără să se descurajeze, Jones s-a decis să trucheze o fotografie pentru a oferi o imagine vizuală a paradisului guyanez pe care îl descria în predicile lui. Ciracii lui s-au dus la un magazin alimentar din Georgetown, au cumpărat banane, grapefruit şi portocale şi le-au aranjat în jurul lui Jones, care îngenunchiase în fața unor pueți de portocal pentru ca'să-i facă să pară mai înalți. Rezultatul a fost o fotografie în care colonia arăta ca un corn al abundenței, ca grădina raiului.

La începutul lui 1975 se stabiliseră definitiv la Jonestown 15 membri ai „Templului", care defrişau terenul şi înălțau primele construcții, cu ajutorul unei echipe de amerindieni angajați de ei. în decembrie 1976, cînd adjunctul guvernatorului Californiei, Mervyn Dymally, a trecut prin Jonestown, în drum spre casă, după o vacanță petrecută în Trinidad, colonia era formată din 50 de persoane.

încetul cu încetul, coloniştii din Jonestown au început să progreseze în îmblânzirea junglei. „în perioada inițială, atmosfera era sărbătorească. înainte de masa de seară, băteam mingea, Era'ca în familia lui Bobby Kennedy", a povestit Stoen.

Tot cam pe atunci „Templul" a achiziționat cu 50 000 de dolari o casă cu cinci dormitoare în cartierul rezidențial

(

.Lamaha Gardens din Georgetown, această casa a devenii lediul său central în capitală.

în zilele de pionierat ale coloniei, Jones şi-a făcut reia |ții prieteneşti cu guvernul condus de primul ministru ,Torbes Burnham şi în special cu adjunctul primului minis-Ițru, Ptolemy Reid, cu care a avut o serie de întrevederi. (Ulterior, guvernul guyanez avea să fie acuzat de critici că se prefăcuse că priveşte în altă parte atunci cînd comuna Bin Jonestown îşi folosea cele trei ambarcațiuni pentru - şi expedia produsele şi pentru a aduce provizii fără să [treacă prin controlul vamal. S-a spus că Jones şi ai lui l-au Mutat pe Burnham în cel puțin o campanie electorală.

„N-am cercetat totuşi niciodată ce-i cu ei — a declarat [directorul principalului ziar de opoziție. — Circulau multe Scuzații şi bănuieli, dar, în acelaşi timp, numeroşi prieteni pin Statele Unite mi-au scris ca să-mi comunice cît de admirabilă este această grupare".

în mai 1977, numărul rezidenților permanenți de la Inisiunea din Jonestown nu trecuse încă de 70. Jones îşi petrecea şi el cea mai mare parte a timpului la San Francisco. Au început însă să apară prin ziare şi reviste o serie Be articole critice, inclusiv cele din revista „New West", publicațiile „Templului popoarelor" le-au denunțat ca fiind manațiile unui complot cu participarea C.I.A.. F.B.I., a Interpolului şi a presei, urmărind distrugerea sa. Para-poia lui Jones a devenit tot mai acută şi, în cele din urmă, fel a hotărît că este timpul să părăsească Statele Unite. La linele lui 1977, Jones şi grosul congregației plecaseră spre JEuyana, lăsînd în urmă doar o sută de persoane care urmau să le trimită provizii. înainte de a porni la drum, Sectanții au cedat, cu acte, bisericii automobilele, căminele fi toate bunurile lor, la Jonestown nemaiavînd nevoie de ;ftsemenea nimicuri.

Una dintre enoriaşele care au întreprins această călătorie n fost Rosemary Williams, funcționară la o bancă din San Francisco. Ea şi soțul ei, Harry, instalator la primărie, şi-au jthemat într-o bună dimineață copiii şi le-au spus să-şi Ileagă şi să-şi ia cu ei lucrurile la care țin cel mai mult 'deoarece vor pleca imediat la drum. Soții Williams au refuzat să le spună copiilor spre ce destinație se vor îndrepta sau cîtă vreme vor lipsi.

„Plîngeam şi o rugam pe mămica să-mi spună ce se

I

90

mtîmplă — a declarat Unjolla Daniels, una din fiicele soților Williams. — Avea o atitudine glacială ca şi cum n-ar fi auzit ce-i vorbim. Cum era cu putință, doar toată viața ei fusese una din cele mai emotive persoane pe care le-am cunoscut vreodată şi plîngea sau se întrista din nimic". Ulterior, Rosemary Williams avea să explice că eu şi soțul ei se comportaseră aşa cum le-a poruncit Jones Cei doi soți împreună cu cîțiva prieteni şi membri ai familiei s-au înghesuit într-o maşină şi au plecat direct prin Miami, fără a se opri nicăieri în drum. Fiica lor Yolanda, care i-a însoțit în maşină, dar nu făcea parte dintre sectanți, a încercat să-i convingă să nu-şi continue drumul pînă în Guyana şi a reuşit să-i determine să amîne cu o lună continuarea călătoriei. Harry Williams s-a hotărît în cele din urmă să se întoarcă la San Francisco, pentru că, dacă şi-ar fi părăsit slujba, ar fi pierdut dreptul la pensie. Rosemary Williams însă s-a decis să se ducă în Guyana.

Aderase la sectă în 1970, pe vremea cînd aceasta îşi avea încă sediul la Redwood Valley. Fiind bănuită că ar avea cancer, i se făcuse o intervenție chirurgicală de explorare şi, deşi medicii n-au găsit nimic, ea rămăsese zdruncinată. în timpul unei slujbe, Jones „a vindecat-o" de cancer odată pentru totdeauna, arătîndu-i, ca dovadă, un ghemotoc de carne, presupusa tumoare. De atunci n-a mai ieşit din cuvîntul lui Jones, pînă cînd a petrecut o săptămînă la Jonestown. I s-a premis să plece şi, cînd s-a înapoiat la San Francisco a definit raiul lui Jim Jones în cîteva cuvinte : „E iadul pe pămînt".

în tabără, a povestit Rosemary, disciplina era draconică chiar şi pentru cei mici. Dacă un copil făcea pipi în pat, i se administrau şocuri electrice. Dacă un copil se scăpa pe el, era silit să-şi poarte chiloții pe cap.

Un băiat în vîrstă de 16 ani, Tommy Bogue, a fost obligat să sape o groapă pentru o latrină de la 10 seara pina la 6 dimineața, deoarece supraveghetorii descoperiseră că a furat cîteva foi de tablă de aluminiu ca să-şi construiască o colibă în afara limitelor coloniei. Alți puşti erau forțați să mănînce ardei iuți ca pedeapsă pentru încălcarea unoi reguli stabilite de Jones.

Pentru membrii mai vîrstnici ai ..Templului", viața dusă la Jonestown avea multe puncte comune cu regimul

91

sever căruia îi fuseseră supuşi în California. Potrivii unuia dintre martori, după o zi de lucru care, pentru unii. mcepea la 6 dimineața şi se încheia la 10 seara, putea să urmeze o şedință de „purificare" de patru ore, în timpul căreia diverşi membri erau ridiculizați pentru că puseseră la 'îndoială progresele misiunii sau nu-şi îndepliniseră corespunzător sarcinile. Pentru orice act de nesupunere, vinovatul se putea aştepta să fie ras în cap sau să fie pus să poarte un joben galben, simbol al infamiei, sau să i se interzică să vorbească timp de cîteva zile. Cine strica sau [pierdea obiecte de îmbrăcăminte sau unelte trebuia să ile plătească. Intrucît nimeni nu avea bani, vinovatul nu knai căpăta de mîncare pînă la acoperirea datoriei, costul lunui prînz fiind evaluat la un dolar.

Ca şi alți membri ai „Templului" care au întreprins această călătorie, Rosemary Williams s-a oprit la Georgetown şi a locuit la reşedința de acolo. Enoriaşii aflați în [capitală trebuiau să cerşească alimente de la negustorii din Georgetown, pretinzînd că donațiile lor vor fi expe-Hiate la Jonestown. în realitate, hrana era folosită pentru lubzistența grupului din Georgetown şi numai o mică Karte din ea ajungea la Jonestown.

De la Georgetown la Jonestown se călătorea sau cu fcvionul, sau pe apă. Drumul cu avionul pînă la terenul de tterizare de la Port Kaituma, situat la o depărtare de E40 de kilometri, dura o oră. Restul de 13 kilometri pînă la misiune, călătorii îi parcurgeau cu un autocamion apar-jtinînd „Templului". Pe apă drumul dura 23 de ore. Ambarcațiunea suia în susul rîului Kaituma, trecînd pe lîngă măruntele sate amerindiene care se zăreau ici şi colo prin kregetația exuberantă a pădurii tropicale. Imediat după osire, sectanților li se confiscau banii şi paşapoartele. 1 între timp, cei rămaşi la San Francisco aveau grijă să ifixpedieze spre avanpost provizii şi echipament. Comunicau fcu Jonestownul prin radio pe unde scurte. Alți radioamatori erau stupefiați de nepăsarea cu care „Templul" încălca regulamentul Comisiei federale pentru comunicații. Membrii sectei foloseau pentru tranzacții comerciale frecvențele atribuite radioamatorilor, ceea ce este ilegal, şi vorbeau adesea în cod, lucru de asemenea interzis.

Numele de cod al lui Jones era „Al”. Nici la San francisco, nici la Jonestown nu se putea întreprinde vreo

92

acțiune înainte de a se obține aprobarea lui „Al”. Reporterul Marshall Kilduff a devenit „Morris”. Alți ziariști erau porecliți „filozofii”. Codul radio, care se schimba adeseori, folosea şi denumirile pieselor de şah.

Radioamatorii au comunicat că sectanții priveau frecvențele folosite de ei ca pe proprietatea lor personală şi nu permiteau nimănui să le utilizeze. Comisia federală pentru comunicații a supravegheat timp de aproape un an emisiunile „Templului” şi, în cele din urmă, a amendat cu 50 de dolari pe unul dintre operatorii lui, care nu transmisese exact indicativul stației.

Jones făcea naveta între colonie şi Georgetown pentru a duce tratative cu autoritățile guvernamentale şi a supraveghea sosirea adepților din California. Nu se anunțase oficial exodul, iar rudele celor care plecaseră în Guyana fără să lase vorbă acasă erau întîmpinate de un zid al tăcerii cînd se interesau de ei la sediul „Templului” din San Francisco. Mai multe familii au depus plîngeri la biroul procurorului districtual din San Francisco şi acesta a constatat că, pînă la jumătatea lunii august a anului 1977, plecaseră la Jonestown aproape 400 de enoriaşi ai cultului „Templul popoarelor”.

Rosemary Williams a vrut să plece aproape din clipa în care a sosit, deoarece ceea ce se întîmpla in colonie o îngrozea. A fost pusă să muncească la-bucătărie şi detesta disciplina severă de acolo. Hrana i s-a părut corespunzătoare, în schimb cazarea — barăci comune înțesate de oameni şi două săli mari de dormit — de nesuportat. Nu exista apă caldă, iar în loc de hîrtie igienică se foloseau ziare. în cele patru zile în care a muncit la Jonestown a slăbit cu cinci kilograme. S-a înapoiat la Georgetown şi i-a declarat lui Jones că vrea să plece.

„Mi-a spus că o să mă lovească apoplexia şi alte baliverne de tot felul — a declarat ea —, dar eu am insistat că vreau să. plec acasă”. Cei de la „Templu” i-au permis să-1 cheme la telefon pe fratele ei din San Francisco, stînd însă lîngă ea în timp ce vorbea şi înregistrînd convorbirea.

în cele din urmă i s-a îngăduit să plece. A trebuit însă să promită că nu va spune niciodată că nu i-a plăcut la Jonestown, ci doar că s-a întors acasă ca să continue să lucreze şi să-şi păstreze dreptul la pensie. Publicațiile „Templului popoarelor” ridicau în slăvi colonia, prezen

92

tînd-o ca pe un model de comunitate. In materialele Dubli citare şi în ziarul pe care îl edita „Templul” erau lăudate echipamentul medical modern, programul de învățămlnt, cireada de vite în curs de constituire şi gaterul deocamdată neterminat,

„Excelenta sănătate a rezidenților de aici şi uimitoarea dezvoltare a proiectului oglindesc în mod strălucit spiritul cooperării socialiste — se spunea

într-o broşură publicitară. — Experienţa de la Jonestown şi conducerea inspirată a fondatorului şi liderului Jim Jones edifică vieţi sănătoase şi fericite. N-avem cuvinte pentru a spune cît sîntem de mîndri de ceea ce am reuşit să realizăm în atît de scurtă vreme în acest loc frumos din junglă".

Poate că cel mai înflăcărat elogiu aparţine avocatului „Templului popoarelor". Charles Garry, care, după o vizită făcută în 1977, a scris în „Peoples Forum", ziarul „Templului" :

„Tot ce am văzut acolo mă determină să spun că omenirea poate fi mîndră de societatea care se edifică la Jonestown.

Am văzut paradisul".

8

JONESTOWN : ÎNCEPUTUL SFÎRŞITULUI

Exodul din San Francisco a fost învăluit în misterul *pe care cei familiarizaţi cu „Templul popoarelor" se învăţaseră să-1 aştepte de la această sectă. în multe cazuri enoriaşii care urmau să plece erau chemaţi dimineaţa şi anunţaţi că vor porni spre Guyana în chiar seara zilei respective. Se susţinea că va fi păstrat sediul principal la San Francisco, dar biserica de pe bulevardul Geary a încetat practic să reprezinte altceva decît un depozit de provizii pentru colonia din junglă. „Declarăm în mod ferm ;Că nu ne retragem din San Francisco sau din California", susţinea un comunicat pentru presă al bisericii, care denunţa informaţiile despre hegira drept „tendenţioase şi de un senzaţionalism ieftin".

„Templul" n-a reuşit însă să evite orice indiscreţie şi,

93

încetul cu încetul, au început să fie semnalate inexplicabilele dispariţii ale unor enoriaşi ai săi. Laflora Townes. membră a sectei, care fusese vreme de 15 ani cameristă la hotelul „Carlton" din San Francisco, a telefonat la o oră tîrzie din noapte patronului ei pentru a-1 anunţa că este nevoită să părăsească de îndată oraşul. Altă femeie, o soră medicală, a comunicat că trebuie să plece „pentru că are de rezolvat nişte probleme în partea de est a ţării". Patronul ei afirmă că făcea parte din sectă. Biroul procurorului districtual a confirmat în august 1977 că 20 pînă la 40 de sectanţi, care locuiau cu toţii într-un apartament din apropierea „Templului", au plecat pe neanunţate la Jonestown. Mai multe familii au reclarhat procurorului districtual dispariţia unor rude despre care se credea că ar fi plecat în Guyana, dar anchetatorii n-au izbutit să descopere unde se află aceste persoane. Larry. Tupper a declarat că este1 tutorele legal al fiului său, Larry jr., şi a reclamat că băiatul a fost dus în Guyana de mama lui, enoriaşă a „Templului". Neva Sly, care părăsise secta, a susţinut că fiul ei, Mark, în vîrstă de 16 ani, a fost trimis în Guyana împotriva voinţei lui. Întrucît auzise zvonuri despre metodele de îndoctrinare şi subjugare spirituală şi despre supliciile practicate la Jonestown, tutorele tînărului Vincent Lopez a cerut ca băiatul să fie trimis acasă.

Persoanele care au încercat să cerceteze ce se întîmplâ la Jonestown au fost întâmpinate cu aceeaşi tactică a încurcării pistelor ca şi membrii familiilor amintite mai sus. Publicista Kathy Hunter, soția lui George Hunter, redac-tor-şef adjunct al ziarului „Ukiah Daily Journal", a pleca' în Guyana deoarece primise o invitație de a vizita aceasta țară ; presupunea că invitația i-a fost trimisă de primul ministru Forbes Burnham. Ea îl întîlnise cu eîțiva ani mai înainte, cînd Burnham făcuse o vizită în oraşul din nordul Californiei.

„M-am dus fără nici un gînd preconceput — a declarat ea. — Fusesem dintotdeauna prietenă cu Jim Jones şi nu dădeam deloc crezare unora dintre lucrurile care se spuneau despre el. Acum însă sînt convinsă că nu mai este omul pe care l-am cunoscut".

Kathy Hunter a povestit că. atunci cînd a ajuns la Georgetown, i s-a spus că invitația nu era decît o farsă, în acelaşi timp a fost hărțuită de „o echipă de anchetatori"

94

de la colonia din junglă, care au ținut-o sub urmărire la hotelul din Georgetown, unde trăsese, şi i-au Interceptat convorbirile telefonice.

Timp de şapte zile din cele nouă pe care le-a petrecut în Guyana a fost ținută de autorități în camera ei de hotel „sub supraveghere proteguitoare". S-a întors în cele din urmă în Statele Unite fără să fi pățit nimic, dar zdruncinată, şi n-a mai ajuns niciodată la Jonestown.

Un avocat din San Francisco, Jeff Haas, a comunicat lucruri şi mai terifiante. O reprezenta pe Grace Stoen, soția fostului lider al „Templului", Tim Stoen, în. bătălia juridică cu Jim Jones în legătură cu tutela asupra fiului în vîrstă de şase ani al lui Stoen, John Victor. Jones pretindea că soții Stoen acceptaseră ca el să-i facă acest copil lui Grace şi, la un moment dat, a afirmat că principalul motiv al hotărîrii sale de a nu se mai întoarce niciodată în Statele Unite este temerea că ar putea fi obligat să renunțe la drepturile asupra băiatului. Amîndoi soții Stoen pără-Ssiseră secta în septembrie 1977, iar Grace Stoen dorea să-şi redobîndească fiul. In acest scop, Haas a plecat în Guyana.

„Eram în posesia unei decizii a unui tribunal califor-pian care îl obliga pe Jones să cedeze tutela asupra băia-itului lui Grace", a arătat Haas. Spera ca sosirea lui să-1 la prin surprindere pe Jones, dar funcționari ai Departamentului de Stat îi anunțaseră din timp pe sectanți că Haas a pornit într-acolo.

Haas a ajuns la Georgetown. „Nădăjduiam că autoritățile guyaneze vor recunoaşte pur şi simplu decizia tribunalului californian şi o vor aduce la îndeplinire, dar ne-au spus că nu pot face acest lucru". Asta însemna că Haas Itrebuia să se adreseze justiției guyaneze în problema autorității părinteşti asupra copilului. Acționînd în numele lui Grace Stoen, 1-a angajat pe Clarence Hughes, un avocat localnic. Primul pas era să-i înmîneze lui Jones citația prin care i se cerea să prezinte copilul în fața tribunalului.

„Am fost nevoit să închiriez un avion care să ne ducă 'la Jonestown pentru a putea înmîna citația", a declarat Haas. A plecat deci, pe calea aerului, la colonie şi a încercat să-i înmîneze lui Jones citația tribunalului.

„Cînd am ajuns acolo am întrebat de Jones, dar Măria Katsaris (amanta lui Jones) a intervenit şi ne-a spus că Jones lipseşte de două zile". Haas şi cei care îl însoțeau au

I.

95

stat la Jonestown, după spusele lui, numai vreo treizeci de minute şi n-au dat de lider. A solicitat permisiunea de a se plimba prin colonie, dar nu i s-a îngăduit s-o facă.

In timp însă ce făceau cale-ntoarsă de la Jonestown spre terenul de aterizare, i-au ajuns din urmă doi funcționari guyanezi de la serviciul imigrației, care fuseseră în polonie şi vorbiseră cu Jones cu numai 45 de minute înainte. Haas a preferat să nu se înapoieze la Jonestown pentru o confruntare şi a hotărît să revină la Georgetown şi să declanşeze a doua fază a bătăliei judiciare.

împreună cu Hughes a obținut aprobarea unui tribunal guyanez de a trece peste prevederea potrivit căreia Jones ar fi trebuit să primească citația în mînă. După cîteva zile a revenit la tabără împreună cu Tony London, un polițist guyanez a cărui competență se extindea asupra regiunii Jonestown, pentru a afişa hîrtiile care îi făceau cunoscut lui Jones că trebuie să aducă băiatul în fața tribunalului. „De data asta — a spus el — cei de acolo au fost foarte ostili".

Pe măsură ce Haas şi London reuşeau să afişeze hîrtiile, membrii „Templului" le rupeau : „Mi-au spus că avocatul lor i-a sfătuit, să nu accepte citația". De Jones tot n-au reuşit să dea.

„în timp ce stăteam de vorbă cu ei, în jurul nostru s-a strîns un cerc de tineri. Nu se manifestau fățiş, dar plutea o amenințare în aer".

Oamenii „Templului" i-au spus lui London, al cărui post echivala oarecum cu cel de ajutor de şerif, că înainte cu trei zile doi bărbați încercaseră să-1 asasineze pe Jones la Jonestown. Era exact ziua cînd lui Haas i se comunicase că Jones nu-i acolo.

London, a relatat Haas, a atras atenția asupra acestei discrepanțe şi atunci ei i-au spus că tentativa de asasinat „trebuie să se fi produs cu o zi mai devreme". London le-a amintit însă ceea ce îi spuseseră lui Haas, şi anume că nu-1 văzuseră de două zile pe Jones în momentul primei vizite a avocatului.

„Atunci spiritele au început să se înfierbânte — a povestit Haas. — Tony London mi-a spus să mă duc şi să-1 aştept în jeep în timp ce el va face cercetări' în legătură cu presupusa tentativă de asasinat".

95

Pe cînd aştepta, Haas a văzut apropiindu-so un bărbat înarmat cu o puşcă de vînătoare de calibru] 12.

„în momentul acela nu am înțeles ce naiba se tntîmpll Am sărit din jeep şi m-am pitit în spatele lui", a spufl Haas,

Abia mai tîrziu aveam să aflu că London ceruse să . dl toate armele din tabără. Coloniştii i-au adus două puşca de vînătoare şi un pistol.

De data aceasta, Haas a petrecut vreo 45 de minute la Jonestown. Nici acum nu i s-a permis să circule neescortai;, dar a izbutit să vadă locul în care e situat pavilionul central. „Nu s-a ajuns la o înfruntare fizică, dar atmosfera era în mod cert foarte încărcată", a apreciat el. I se făcuse frică.

„Ne-am întors la Georgetown, unde procesul fusese întrerupt — a povestit el în continuare. — Am încercat să obținem un mandat de arestare împotriva lui Jones, dar grefierul tribunalului a refuzat să-1 semneze, şi era singurul în drept s-o facă. Am auzit că interveniseră oficialitățile guvernamentale". Haas a reuşit să convingă un membru al serviciului consular american să protesteze în scris pe lîngă guvernul Guyanei împotriva ritmului de melc ¡31 tribunalului. Jonostownui a replicat printr-o notificare în care Grace Stoen era acuzată că esle o mamă nedemnă.

Haas" s-a întors acasă. S-a fixat un nou termen pentru proces în ianuarie 1073. La data respectivă, Haas a revenit la Georgetown împreună cu Grace şi Tim Stoen. Judecătorul căruia i se încredințase cazul a declarat însă că a fost amenințat eu moartea din cauza acestui proces şi s-a KJetras. Procedura a trebuit să fie luată de la capăt, cu un nou judecător. Soții Stoen au declarat că, în timp ce se aflau în Guyana, membrii „Templului" i-au amenințat cu moartea dacă nu renunță ia proces. Nu li s-a mai permis niciodată să-şi vadă fiul.

Steven A. Katsaris, psiholog din departamentul Mendocino, care conduce un centru de tratament pentru copii cu grave tulburări, de comportament, s-a zbătut luni în şir pentru a ajunge s-o vadă pe Măria, fiica lui, care locuia la Jonestown în baraca lui Jones şi era amanta acestuia. Cînd, în cele din urmă, a reuşit, a găsit o femeie fundamental schimbată.

Potrivit unei depoziții făcute de Katsaris sub prestare

de jurâmîrit, în iulie 1977, fiica lui, care avea 25 de ani, 1-a anunțat că pleacă de la San Francisco la Jonestown. I-a spus că va sta acolo doar cîteva săptămîni, dar ulterior i-a telefonat că mai rămîne alte cîteva săptămîni. întrucît tot cam pe atunci a citit în ziare relatări despre „metodele de coerciținne psihologică şi fizică" aplicate la Jonestown, Katsaris a fost cuprins de îngrijorare. Fiica lui i-a spus însă la telefon să nu-şi facă probleme şi că îi merge foarte bine. Katsaris i-a comunicat că vrea să facă o vizită la Jonestown, iar ea „a părut încîntată de această idee", a declarat psihologul.

Măria îi trimitea tatălui ei scrisori debordînd de entuziasm față de tot ce se întîmpla la Jonestown. „Una din cele mai mari plăceri ale mele este să navighez pe rîul Kaituma — i-a scris într-una din ele. — E greu de descris ce frumos e totul. îmi

place să stau pe punte şi să privesc peisajul, toate animalele şi păsările, plus felurite plante tropicale". Scria pe larg despre ceea ce mîncau coloniştii la Jonestown şi că îi plăcea mai ales un soi de fasole cultivată de ei, numită iatagan. Au învățat, s-o gătească în aşa fel, încît să-i dea gust de plăcintă cu tocătură de rimați. „Aş putea renunța pentru totdeauna la carne dacă aş avea plăcintele mele iatagan", îi scria ea tatălui ei.

Şi încă ceva i-a mai scris : „Te rog, te rog. mult, nu te lăsa impresionat de proasta publicitate care s-a făcut «Templului». Este absolut de necrezut că presa poate să publice asemenea minciuni murdare fără să i se întîmple nimic... Şi, totuşi, nu mă mir. E cert că o societate bazată pe inegalitate economică şi privilegii de clasă nu poate accepta prea uşor existența unei organizații care propovăduieşte egalitatea economică şi rasială. Indiferent însă ce cred ei, n-au să reuşească".

Scrisoarea se încheia cu cuvintele : „Te iubesc şi mi-e dor de tine. Aşa că, scrie-mi. Fiica ta, Măria".

Katsaris a aranjat să ajungă în Guyana la 26 septembrie 1977 şi a telefonat ia biroul din San Francisco al „Templului", rugind să se comunice Măriei data sosirii lui. în nopțile următoare, se arată în depoziția lui, a primit telefoane care îl avertizau să nu întreprindă această călătorie. Unul dintre cei care i-au telefonat i-a atras atenția că locuința lui este situată într-un loc izolat şi că ar li foarte uşor să i se dea foc.

97

La 14 septembrie 1-a chemat la telefon Măria. I a ci tui să-şi amine plecarea pînă în decembrie, cînd urma să vină în vizită la Jonestown şi un grup de clerici. „Con vorbirea prin radio-telefon a fost prelungită de multe pan, < şi întreruperi, dar esența discuției a constat într-o înşiruire de impedimente pe care fiica mea le invoca pentru a mă convinge să n-o vizitez", a scris Katsaris. Măria i-a spus că una din regulile „Templului" este să nu primească vizitatori. Katsaris i-a replicat că scrisorile ei menționau prezența aproape zilnică a unor vizitatori la Jonestown. I-a reamintit că el sprijinise activitatea ei în cadrul „Templului" şi a întrebat-o dacă n-ar putea s-o întîlnească la Georgetown. După o pauză, Măria a răspuns că în momentul proiectatei lui vizite, ea va fi în Venezuela. Katsaris i-a propus să se întîlnească în Venezuela, dar ea a pretins că va fi acolo împreună cu „logodnicul ei", Larry Schacht, medicul Jonestownului. Ulterior, Katsaris a aflat că şi altor părinți li s-a spus că fiicele lor sînt logodite sau măritate cu Schacht, „Templul" încercînd, pare-se, să-i convingă în felul acesta pe părinți că fiicele lor sînt pe punctul de a se căsători cu liber-profesionişti.

„Lungile pauze care întrerupeau conversația m-au făcut să bănuiesc că cineva o învăța ce să-mi spună — se arată în continuarea depoziției lui Katsaris. — La sfîrşit, cînd i-am spus că eram îngrijorat şi speriat şi că voi face uz de toate mijloacele legale şi diplomatice pentru a o vedea, mi-a răspuns că nu vrea să mă vadă, chiar dacă voi veni în Guyana".

A doua zi Katsaris i-a telegrafiat lui Jim Jones că este îngrijorat în legătură cu fiica lui. Jones nu i-a răspuns niciodată.

Cînd a sosit în Guyana, Katsaris a găsit la ambasada americană din Georgetown o declarație semnată de Maiia în care arăta că nu doreşte să se întîlnească cu tatăl ei. O reprezentantă a „Templului", Paula Adams, afirmase despre el în fața funcționarilor americani că molestează copii şi că ar fi abuzat sexual de propria sa fiică. Descumpănit şi foarte deprimat, Katsaris s-a întors acasă.

Stînd de vorbă cu foşti adepți ai „Templului" pe care a reuşit să-i descopere, Katsaris a aflat că fiica lui face parte din nucleul de conducere al sectei. A aflat, de ase-,

99. 131 menea, că fusese obligată să semneze o scrisoare nedatată, anunțind că se sinucide. Scrisoarea urma să fie folosită pentru a explica dispariția ei dacă ar fi părăsit vreodată „ Templul".

„Eram nespus de îngrijorat de securitatea fiicei mele, — a scris Katsaris. — Eram convins că cultul .«Templul popoarelor» foloseşte acțiunile umanitare şi de asistență publică pentru a-şi camufla obiectivul final de a instaura în întreaga lume totalitarismul sub conducerea lui Jim Jones şi că nu se va da în lături de la nimic — calomnie, 'distrugerea reputațiilor, şantaj, amenințări cu violența şi chiar asasinat — pentru a-şi atinge țelul"...

In noiembrie, Katsaris a revenit la Georgetown, şi de data aceasta s-a produs şi întîlnirea lui cu Măria. „Arăta ca şi cum n-ar fi dormit bine sau ca şi cum ar fi fost privată de somn un timp îndelungat, iar atitudinea ei generală era de suspiciune, ostilitate şi paranoia. întreaga întrevedere a fost extrem de penibilă şi de deprimantă pentru mine Am reuşit să-i spun-fiicei mele că, dacă va dori vreodată să se întoarcă acasă, va găsi la ambasadă un bilet de avion, Cind i-am vorbit despic credința mea în Dumnezeu şi i-am spus că lucrurile se vor aranja cumva, ea şi altă femeie din sectă s-au grăbit să-mi răspundă că ele nu cred în Dumnezeu".

Alte încercări de a o vedea pe Măria, Katsaris n-a mai făcut. Se temea să nu-i pună în primejdie viața. S-a alăturat, totuşi, unui grup de părinți şi de rude ale credincioşilor „Templului" care exercita presiuni pentru a determina deschiderea unei anchete în legătură cu acest cult şi care a contribuit la hotărîreâ congressmanului Ryan de a pleca la Jonestown.

Atît el cît şi celelalte rude s-au alarmat de scrisoarea trimisă de Jim Jones în martie 1978 fiecărui senator şi fiecărui congressman al Statelor Unite.

„Noi, cei de la «Templul popoarelor--, am fost hărțuiți de mai multe ori de agenții guvernului american şi ne apropiem rapid de punctul în care răbdarea noastră se va fi epuizat" — acestea erau primele cuvinte ale scrisorii, în continuare, ea descria ..complotul" împotriva lui Jones şi a emulilor iui. Partea care a făcut şă-1 treacă fiorii pe Katsaris venea spre sfîrşitul scrisorii :

99

„Pot să vă declar fără ezitare că vom Ei credincioşi hotărîrii că este mai bine să mori decît să fii hăituit i)>! una de pe un continent pe altui".

9

DEBORAH 1.AVION : EVADARE ŞI DEZVĂLUIRI

în 1971, Deborah Layton avea 18 ani .şi nu se distingea prin nimic de ceilalți' tineri care puteau fi văzuți plim-bihdu-se pe străzile din Berkeley. Nu făcea parte dintre hoinarii fără casă şi masă. Crescuse în oraş şi era drăgălaşa fiică brunetă a unei familii înstărite, familie din care aveau să adere, cu vremea, la „Templul popoarelor" atît mama, cît şi fratele ei, Larry.

De la bun început slujbele de la „Templul popoarelor" au impresionat-o profund. Voia să participe la opera de ajutorare a semenilor. Puternicul sentiment al datoriei şi disciplina de acolo erau în vădit contrast cu zbuciumul fără rost al consumatorilor de stupefiante din Berkeley. Prin aceste preocupări vădind o motivație serioasă a atras-o Jim Jones pe tînăra, drăguța şi serioasa Debbi.

Deşi era atît de tînără, Jones şi ajutoarele lui manifestau un respect enorm, foarte măgulitor, pentru competența ei. A devenit secretara financiară a „Templului popoarelor" şi una din confidentele lui Jones.

în calitatea ei de secretară financiară, Debbi Layton ştia că „Templul" din San Francisco primea şi încasa lunar cecuri de asigurări sociale însumînd cel puțin 65 000 de dolari. Doar o parte infimă din aceşti bani ajungea la bătrânii enoriaşi ai „Templului". Majoritatea intrau în fondul de „rezervă", iar ceilalți erau folosiți pentru organizarea comunității experimentale din Guyana.

în 1977, cînd a sosit la Jonestown, ştia deja cîte ceva despre felul în care proceda Jones.

„în anii petrecuți în sînul «Templului» mi-am dat seama că această organizație se abate tot mai des de la obiectivul ei declarat de a promova schimbările sociale şi democrația".

Jones, a declarat ea, „şi-a asumat treptat dreptul de a dispune în mod tiranic de viața enoriaşilor".

99

Debbi Layton asista cu plăcere la predicile ținute de Jones în lăcaşul de cult al „Templului" din San Francisco. De cele mai multe ori i se părea că spusele lui n-au nici o noimă. Dar care predicator poate vorbi în mod coerent trei sau patru ore în şir ? Cu toate acestea, a spus ea, „pe vremea cînd am aderat la «Templul popoarelor», mi se părea că reverendul Jones distinge clar fantezia de realitate... ; de cele mai multe ori cînd spunea lucruri absurde îşi dădea seama că sînt absurde, dar ştia să se folosească de ele pentru a-şi întări autoritatea.

Teoria lui era că scopul scuză mijloacele".

Celor care, la fel ca Debbi Layton, credeau în viziunea lui Jones asupra viitorului, le plăcea să-1 urmărească dîn-du-se în spectacol. Se juca cu emoțiile

ascultătorilor, alter-nînd laudele cu amenințările; proferînd blesteme, pentru ca imediat după aceea să descrie securitatea care poate fi dobîndită prin credința în el şi în interpretarea dată de el scriptiirilor.

încrederea lui Jones în Deborah Layton s-a manifestat în mod elocvent cu puțină vreme înainte de sosirea ei la Jonestown. I-a încredințat supravegherea radiocomunica-țiilor dintre agitata comună din junglă şi San Francisco. Mesajele recepționate în California deveneau din ce în ce mai bizare.

Jones spunea că este atacat. Fosta membră a „Templului", Grace Stoen, îl trimisese în Guyana pe avocatul ei, Jeff Haas, pentru complicatul proces privind tutela asupra fiului ei. Tiradele lui Jones împotriva lui Grace şi a soțului ei se. succedau fără întrerupere prin radio, în public, în timpul slujbelor „Templului".

Debbi Layton şi alți enoriaşi din California ai „Templului" au primit apoi, prin radio, următorul ordin : să-I găsească pe Timothy Stoen. Să-i ofere bani ca să-1 determine să înceteze atacurile împotriva operei de binefacere a lui Jones.

Dacă 5 000 de dolari nu ajung, să i se ofere 10 000.

Dar Stoen nu s-a lăsat cumpărat. De la Jonestown au venit atunci alte instrucțiuni : aşteptați-1 pe Stoen în holul tribunalului din San Francisco, înconjurați-1 şi opriți-1. prin amenințări şi intimidare, să intre înăuntru. Şi această misiune a dat greş.

100

Spre sfîrşitul toamnei anului 1977, mesajele din < uiyan.i fiu ajuns să fie şi mai isterice.

Consiliera pentru relații publice a lui Jones la San Francisco era Terry J. Buford. Ea şi Deborah Layton au primit instrucțiuni să transmită un mesaj autorităților guvernamentale din Guyana.

Mesajul era nemaiauzit : dacă guvernul Guyanei nu va lua de îndată măsuri pentru a bloca acțiunea judiciară în legătură cu tutela asupra lui John Victor Stoen, întreaga populație a Jonestownului se va autonimici, chiar în ziua aceea, la ora cinci şi jumătate după-amiază, printr-o sinucidere în masă.

Deborah Layton şi Terry Buford n-au izbutit să obțină legătura telefonică cu Guyana. Ştiau însă că şi alți reprezentanți ai „Templului" primiseră aceeaşi însărcinare.

La scurtă vreme după aceea, radioul a adus un nou mesaj : misiunea se încheiase cu succes. Acțiunea judiciară fusese blocată, ordinul de sinucidere anulat.

Cînd a sosit la Jonestown, Deborah Layton şi-a dat repede seama că amenințarea cu sinuciderea în masă comunicată guvernului guyanez nu fusese vorbă goală.

în primul rînd au şocat-o megafoanele.

Megafoanele din Jonestown repetau fără întrerupere mesajele lui Jones. El perora la microfon vreo şase ore pe zi. Tuna şi fulgera împotriva „trădătorilor" care

părăsiseră „Templul”. Pedeapsa pentru trădare, spunea el, este moartea. Cînd era deosebit de agitat părea că poate vorbi la nesfîr.şit, fără nici o întrerupere. Câteodată pretindea că este reîncarnarea lui Iisus Hristos sau a altui personaj biblic sau istoric. Avea, spunea el, prieteni puternici în întreaga lume.

Megafoanele huruiau fără întrerupere. Chiar dacă un rezident al comunei era bolnav şi nu putea să asiste la şedinţele-maraton care ţineau toată noaptea, tot n-avea cum să scape de ele. Megafoanele duceau cuvintele lui Jones în fiecare colţ al singuraticei, izolatei aşezări.

Cu timpul, Debbi Layton şi-a dat seama că ascultase vorbele unui nebun : „Pretindea că are puteri divine1..., că era dotat cu percepţie extrasenzorială, că putea să vindece bolnavii şi să ghicească gândurile oricui. Câteodată nu dormea zile în şir şi vorbea fără să se poată opri despre comploturile împotriva lui. I se părea că, din cauza ea este vorbit de rău şi ridiculizat, va fi lipsit de locul care i M

101

cuvine in istorie. Era obsedat pînă la nebunie de locul iui în istorie. Cînd se gîndea la pierderea a ceea ce credea a fi locul lui do drepl în istorie, cădea pradă deznădejdii şi spunea că totul e pierdut”.

La Jonestown. orarul de muncă eră tot atît de istovitor cum fusese şi în comunele din Statele Unite ale „Templului”. Debbi Layton a relatat că marea majoritate a membrilor „Templului”' munceau şase zile pe săptămînă de la 7 dimineaţa la 8 seara, iar duminica de la 7 la 2. O oră era rezervată prînzului, dar cea mai mare» parte din ea se pierdea cu drumul pînă la şi de la_bucătării şi cu coadă la masă. Alt răgaz de odihnă nu se admitea.

Debbi Layton a ajuns repede să se simtă extenuată. Avea cearcăne la ochi şi pierduse foarte mult în greutate, Regimul alimentai' consta din orez la micul dejun, o supă apoasă de orez la prînz, orez şi fasole seara.

Epuizată. înspăimântată, ruptă de cei de-acasă. ea auzea cum declaraţiile pătimaşe ale lui Jones erau tot mal pătrunse de ideea morţii.

„A fost pusă în circulaţie noţiunea de sinucidere în masă pentru cauza socialismului — a arătat ea. întrucît viaţa noastră era oricum mizerabilă şi întrucît ne temeam atît de tare să-1 contrazicem pe reverendul. Jones, nimeni n-a obiectat împotriva acestei idei”.

Viaţa devenea mai veselă numai atunci cînd soseau la Jonestown vizitatori, de obicei rude ale enoriaşilor, care veneau să vadă satul din junglă. Tabăra dădea literalmente un spectacol al cărui regizor era Jones. Ziua de muncă era redusă, cînta muzica, lumea dansa, hrană era mai bună,

Din cînd în cînd veneau şi membri ai ambasadei americane din Georgetown, aduşi de zvonuri sau de informaţii despre maltratări. Găseau chipuri surâzătoare, oameni care credeau din toată inima, cu fervoare, în noua viaţă la a cărei edificare participau. Şi, bineînţeles, toţi vizitatorii auzeau repetate declaraţii de recunoştinţă faţă de Jim Jones,

O dată pe săptămînă avea loc Noaptea Albă, cutremurătoare repetiție în vederea unui act de devoțiune incredibilă față ele' Jones. în prima Noapte Albă, Jones a adunat întreaga populație. „Situația — le-a spus el — e desperată". Jungla era înțesată de mercenari. Garda înarmată a tabe-

la

[rei — ziua patrulau prin tabără vreo 30 de l)ărl>a(i îm-prăcați în uniforme verzi de camuflaj, noaptea numai 15 fou va fi în măsură să-i oprească. Cînd mercenarii din jjunglă îi vor înconjura, va urma tortura. Singura cale de căpare rămîne sinuciderea.

Li s-a spus să se aşeze in tind cu toții, chiar şi copiii: fiecare persoană a căpătat un păhărel de lichid roşu. în 45 de minute, le-a declarat calm Jones, vor fi morți cu toții. Să bea din pahar.

Cei din Jonestown stăteau pe întuneric şi aşteptau sa poară. Familiile se strîngeau laolaltă şi vorbeau în'şoaptă.

Dar, deşi băuseră, n-a murit nimeni. Convulsiile nu jş-au produs. îneîntat de comportarea locuitorilor taberei, Bories le-a spus că băuseră un lichid inofensiv. Trecuseră Insă cu bine testul de loialitate. în timp ce se apleca deasu-fcra microfonului, glasul lui căpăta totuşi un accent tot mai fameninţâtor. în noaptea asta. le-a spus el, singurii oameni Înarmați, din preajmă au fost cei din garda lui, dar „nu e Heparte momentul cînd va fi nevoie să murim cu adevărat",'

„Suferința fizică provocată de extenuare era atît de nare — avea să spună mai tîrziu Debbi Layton —, încît cest eveniment n-a avut pentru mine un caracter traumatizant".

f Viața se desfăşura după şablon. Neobişnuita disciplină" începuse să pară obişnuită. Pînă şi copiii i se supuneau; Aproape după orice urma o pedeapsă. O pedeapsă deloc Ieşită din comun pentru adulți era închiderea lor timp de m săptămîna într-o cuşcă avînd dimensiunile 1 m X 1 m X m. 3 m. Pe copii îi pîndea „Piciorul uriaş".

Poznele şi năzbîtiile obişnuite ale copiilor erau urmate Be o plimbare pînă la capătul unei alei sumbre, fiecare Isopii fiind straşnic încadrat de păzitori ai ordinii. Acolo, lîngă o fîntînă, îi aştepta Jones. Palizi de spaimă, copiii rau legați cu o frîngbie şi li sc dădea drumul în fîntînă. n bezna din fundul ei îi aşteptau alți sectanți puşi de Jones ă-i apuce pe copii şi să-i bage cu capul sub apă. Pe întu-meric. departe de părinții lor şi fără nici o speranță că Kneva i-ar putea ajuta, copiii erau scufundați astfel de lai multe ori în şir. ca pedeapsă pentru că fuseseră neascultători.

| După aceea trebuiau să-i mulțumească lui „Tăticu" —' Reverendul Jim Jones — cu voce tare şi în repetate rîndurț şi să-şi ceară iertare. Dacă nu, aveau să fie dați din nou pradă „piciorului uriaş". Ecoul țipetelor lor îngrozite răsuna deseori în Jonestown, pentru ca să se stingă apoi în jungla luxuriantă şi tăcută.

Dacă vreunuia din rezidenții de Ia Jonestown îi trecea prin minte să fugă, gîndurile de acest fel rămîneau secrete. Debbi Layton s-a decis să plece numai cînd i.s-a aşternut pur şi simplu la picioare această posibilitate. N-a spus nimic nici mamei, nici fratelui ei. S-a pregătit doar de plecare,

A fost desemnată să se ducă la Georgetown ca să lucreze la sediul de acolo al „Templului", Odată ajunsă în capitala Guyanei, a declarat ea ulterior, „eram hotărîtă să evadez sau să mor în timp ce încercam să evadez. Am intrat pe ascuns în contact cu sora mea. care mi-a' trimis telegrafic un bilet de avion".

Nimănui nu-i era uşor să se dezbare de spaima irațională insuflată la Jonestown. Jones le spusese discipolilor lui că strecurase un informator în ambasada americană din Georgetown. Oricine va intra în contact cu ambasada şi va încerca să plece, îi avertizase, va fi denunțat lui, Debbi îl credea, sau cel puțin îl credea pe jumătate. Orice părea cu putință.

Evident, nu exista nici un informator. Doi funcționari ai ambasadei, Richard McCloy şi Daniel Weber, au ajutat-o pe Debbi să obțină un paşaport şi să plece. A fost simplu. 8-a suit în avion şi a plecat.

A ajuns la San Francisco ferm decisă să atragă atenția guvernului asupra lucrurilor stranii şi primejdioase caro se petreceau în Guyana. Sarcina s-a dovedit a fi' dificilă. Deşi începuse să cerceteze îndeaproape ce este cu „Templul popoarelor", presa din San Francisco se mişca încă greoi. Jones avea prieteni influenți atît printre autorități, cît şi în redacțiile ziarelor. Simpatia manifestată față de el de diverse pături ale populației, şi în special de comunitatea neagră, reprezenta o forță reală.

Debbi a intrat în legătură cu avocatul Jeff Hass şi, împreună cu el, a întocmit o detaliată depoziție, sub prestare de jurăm'mt, în care relata în esență ceea ce avusese prilejul să afle despre „Templul popoarelor". Primul paragraf afirma fără înconjur :

„Scopul acestei depoziții sub prestare de jurămînt. este de a atrage atenția guvernului Statelor Unite asupra unei

luații care pune în primejdie viețile cetățenilor amei IcanJ din Jonestown, Guyana".

în continuarea celor 11. pagini ale textului erau prezen-tate amănunțit deteriorarea sănătății mintale a lui Jones, [conținutul perorațiilor sale, gărzile înarmate de la Jones-'town. imposibilitatea practică de a părăsi comunitatea, .grelele condiții de muncă, hrana necorespunzătoare, teroarea, pedepsele brutale şi, în sfîrşit, ritualul Nopților Albe, în care se făceau repetiții de sinucidere în masă.

Depoziția a trecut prin mîinile a diverşi ziarişti din iSan Francisco. Haas a telefonat celor pe care îi cunoştea

'sonaî şi le-a ș ?spre această

er cerut să crie ăi problemă, u luat în

mai mulți (seamă. „San
ei nici măca . nu 1-
a
meisco s iepoziția în
Fi Chronicle” a pn zentat mod discret.
t c
Informația : ,1978, pe
publicată la 6 iulie pagina a doua,
epea în felul
n următor :
c
„Avanpostul a sud-americană al
din jung] «Templului
)oarelor» a n imperiu
O fost descris izolat în care
]:
irul său, ordonă bătăi
id reverendul Ji publice,
c
o gardă i 50- de
re înarmată forn ată oameni şi i-a im-
din
:at pe cei 1 i >ăi într-o
li 100 de disc poli ai amenințare de
< i
ucidere în area acestei
in masă”. Mici măcar relatări, nu de a se
acum, dup u făcut întreprinde o a
auzite cereri meiă. biroul din San
Cu o singură exc Mateo,
ifornia, al ı Kyan,
a: congressman lui Leo

CONGKESSMANUL EI'AN

Leo Ryan, membru al Camerei Reprezentanților. în 'vîrstă de 53 de ani, democrat din California, auzise de Snai bine de un an tot felul de lucruri despre suplicii, ascunzători de arme, repetiții de sinucidere şi oameni ținuți împotriva voinței lor la Jonestown.

Nu era primul legislator căruia i se adresaseră foşti adepți ai „Templului popoarelor” sau rude îngrijorate ale discipolilor lui Jim Jones. Ryan a fost însă primul care

a manifestat mai mult decît un interes trecător față de situația din Guyana.

Fără să-şi dea seama, aceşti adversari ai „Templului popoarelor” găsiseră, în sfîrşit, singurul reprezentant al vieții publice pe care atît temperamentul său, cît şi anumite interese personale îl pregătiseră '.în mod special, pentru o examinare amănunțită, temeinică şi, în cele din urmă, fatală a misterioasei secte.

Leo Joseph Ryan, originar din Nebraska, profesor de liceu, intrase în viața politică pe la jumătatea anilor '50. „Lui Leo nu-i plăceau cum mergeau lucrurile pe vremea lui McCarthy şi voia să intre în politică pentru a face cîte ceva în această privință”', avea să povestească Joe Holsinger, vechi colaborator şi cel mai bun prieten al lui Ryan.

Pe atunci el venise din Vestul mijlociu la San Francisco şi preda la un liceu din suburbia San Bruno. “în 195(5 şi-a pus pentru prima oară candidatura pentru o funcție electivă şi a fost ales membru al consiliului'municipal din South San Francisco, altă suburbie a marelui eraş.

în 1961 Ryan a participat ia un eveniment care avea să ducă, în ultimă instanță, Ia implicarea sa în ancheta privind „Templul popoarelor”. A fost desemnat să asiste la festivitățile prilejuite de instalarea preşedintelui nou ales, John F. Kennedy, ca însoțitor, din partea corpului profesoral, al orchestrei şcolii, care urma să participo la parada inaugurală.

în săptămînă aceea din ianuarie nu se prea găseau camere de hotel la Washington, şi Ryan a trebuit să împartă camera cu Samray Houston, fotoreporter la „Associated Press”, care urma să fotografieze orchestrei? şcolare din zona Golfului San Francisco. Cele două nepoate ale lui Houston aveau să ajungă la Jonestown, în Guyana. Numele lor nu figurează pe nici una din listei; de supraviețuitori.

în 1960, fotografia profesorului Leo Ryan şi a elevilor lui mărşăluind pe Pennsylvania Avenue, făcută de Hous ton, a apărut pe prima pagină a ziarelor din toată .țara, avînd un efe'ct stimulator asupra carierei de politician debutant al lui Ryan.

105

Omul politic şi fotoreporterul au rămas buni prieteni şi legătura dintre ei a fost cea care, în cele din urmă, I I minat pe Ryan la întiinirea cu „Templul popoareloi”.

între timp. tînărul politician candidase în 1962 pentru Adunarea statului său şi obținuse primul dintre cele cinci mandate pe care urma să le dețină în Camera inferioară a legislaturii californiene. După mai bine de un secol, districtul San Mateo a ales pentru prima oară un democrat, pe Ryan, în Adunarea californiană. Muncitorii şi mica burghezie care votau pentru democrați reuşiseră, în fine, să-şi impună punctul de vedere republicanilor bogați din suburbiile situate în partea sudică.

Deputatul Ryan a dobîndit rapid reputația de deputat 'întreprinzător, cu 'reacții imprevizibile, cu gustul aventurii şi cu talentul de a ajunge mereu în pagina întîi a ziarelor.

într-o bună zi a plecat pe neanunțate din Sacramente-, capitala statului, ca să fie profesor la liceul „Jefferson", [frecventat mai ales de elevi negri dintr-un cartier sărac şi cu un procentaj ridicat de delincvenți din sudul zonei centrale a oraşului Los Angeles. Era destul de departe de districtul din care provenea pentru ca să nu-1 recunoască nimeni şi numai cîțiva membri ai conducerii şcolii ştiau că noul profesor suplinitor este un deputat care studiază pe cont propriu dureroasele probleme ale şcolilor urbane.

„A fost un coşmar", a declarat Ryan cînd a ieşit din clandestinitatea şcolară şi a relatat presei ce constatase.

Acest mod personal, bazat pe observație directă, de a Iface politică a devenit semnul distinctiv al lui Ryan. Unii dintre- colegii lui din corpul legislativ tratau disprețuitor drept vedetism aventurile democratului din San Mateo, dar cei mai mulți apreciau frenezia lui aproape sălbatică.

'„Leo era de părere că ar fi bine ca şi alți deputați să vadă cu ochii lor cum stau lucrurile, în loc să-i creadă pe cuvînt pe alții — avea să explice, cu mulți ani mai tîrziu, Joe Holsinger. — Considera că este de datoria lui şă verifice singur problemele care îi preocupau pe cei reprezentați de el".

In 1970 Ryan a făcut altă cercetare la fața locului, aranjînd să petreacă ' o săptămîna îndărătul gratiilor la

Mi

Foisom, închisoarea din California cu cel mai sever regim, în care erau deținuți cei mai înrăiți răufăcători, A fost, a spus el ulterior, „cea mai înfricoşătoare experiența din viața mea".

Considerînd că una din metodele indicate pentru a se ajunge la o reformă a sistemului de detenție constă în examinarea lui dinăuntru de către oficialitățile vieții publice, Ryan a petrecut opt zile într-o celulă de izolare individuală de 3 rn X 4 m, în ceea ce se numea eufemistic centrul de adaptare al închisorii.

Gardienii şi deținuții fuseseră anunțați anticipat de vizita lui, şi cînd se întîlnea cu deținuții era însoțit de gardieni ; există o linie de demarcație între curaj şi prostie, şi Ryan n-a trecut niciodată peste ea. A stat. totuşi, împreună cu deținuții şi a fost dus la Foisom cu cătuşe la mîini şi lanțuri la picioare, într-un furgon plin de condamnați în lanțuri.

Aventurile lui Ryan s-au bucurat de o publicitate imensă. Ca urmare a tuturor acestor împrejurări a izbutit, în 1972, să treacă din Adunarea legislativă a .statului său în Camera Reprezentanților de la Washington, în calitate de congressman al districtului 11 din California, o zonă întinsă de oraşe şi aşezări suburbane ținînd de la San Francisco pînă la jumătatea, peninsulei, spre San Jose.

în Congres a dobîndit rapid reputația de independent, dispus mai curînd să se ghideze după propriul lui instinct, decît să urmeze orbeşte linia partidului său..„Era tipul de om care merge pe calea lui — avea să observe un alt membru al Camerei Reprezentanților, Pete Stark, democrat din Oakland. — Nu puteai fi niciodată sigur că numai pentru că este democrat, sau liberal, sau din California va face un anumit lucru. Leo juca după cum îşi cinta el însuşi".

Dorința de a vedea totul cu ochii proprii a făcut din Ryan un călător inveterat pe care cercetările la fața locului l-au dus, în anii petrecuți in Congres, pe aproape toate continentele.

Adversarii lui politici atrăgeau maliții os atenția asupra faptului că Ryan este unul din cei mai umblați membri ai Camerei Reprezentanților, clar acuzațiile lor că se plimbă pc banii statului nu i-au ştirbit confortabilele victorii electorale;

107

De două ori căsătorit şi de două ori divorțai lly.in era acum burlac şi locuia într-o casă frumossfl «lin Washington, situată la o distanță de circa un kilometrii şi jumătate de Capitoliu. Avea cinci copii : Christnphrr, în vîrstă de 29 de ani, Shanon — 26 de ani, Patricia —j 25 de ani. Kevin — 23 de ani şi Erin — 21 de ani.

Individualismul lui politic înverşunat ar fi putut dia-î truge cariera oricărui alt om politic. De exemplu, deş! fusese şi el profesor, se opunea atribuirii de catedre permanente profesorilor din învățămîntul de stat şi spri-j jinea experimentele comparative care ar fi permis unor1 părinți să-şi trimită copiii la şcoli particulare finanțate din fonduri publice. Ambele poziții se bazau pe convingeri ferme şi i-au atras lui Ryan adversitatea organizațiilor profesionale ale corpului didactic şi a altor grupări sindicale puternice clin districtul lui.

Deşi relațiile lui cu sindicatele erau adesea încordate, Ryan a fost reales fără probleme în 1974,_în 1976 şi în 1978 — cu cîteva zile înainte de a pleca în Guyana.

Familia Hearst făcea parte din circumscripția electorală a lui Ryan şi atunci cînd el a cerut Ministerului Justiției să recomande comutarea sentinței pronunțate împotriva lui Patty Hearst pentru că participase la jefuirea unei bănci după ce fusese răpită, s-a numit pe sine „con-gressmanul lui Patty Hearst".

Studierea cazului Hearst a fost pentru Ryan unul din primele prilejuri de a constata cum poate fi anihilat, prin îndoctrinare, liberul arbitru, temă care avea să constituie un factor fundamental al investigațiilor sale în legătură cu „Templul popoarelor".

Cadrul interesului manifestat de Ryan față de secta lui Jim Jones fusese pregătit, de asemenea, cu cîțiva ani mai devreme, cînd cineva din familia lui fusese prins cu totul în mrejele altei secte religioase.

„Leo văzuse chiar în familia lui ce primejdie reprezintă aceste secte — şi-a amintit ulterior Holsinger. — In momentul cînd a fost solicitat să vadă ce e cu «Templul popoarelor», avea o anumită idee despre ceea ce sînt în stare să facă sectele de acest gen".

Primul care i-a cerut să întreprindă o anchetă în legătură cu „Templul popoarelor” a fost vechiul prieten şi,

108

pentru scurtă vreme, coleg de cameră al lui Ryan, fotoreporterul de la „Associated P'ress”, Sammy Houston. Acesta a trimis o scrisoare congiressmanului său şi Ryan s-a dus la el acasă, la San Bruino, ca să stea de vorbă,

„Sammy fusese operat de cancer la laringe şi nu mai putea'vorbi — a relatat Holsinger. — De aceea a folosit, pentru a-şi expune problema, o tăbliță .şi o cretă. La ajutat şi soția”,

Houston i-a spus lui Ryan trista poveste a fiului său, Bob, care se alăturase pentru cîtăva vreme turmei de credincioşi a lui Jim Jones şi fusese ucis în împrejurări misterioase, într-o gară din Oakiland, la scurt timp după ce părăsise „Templul popoarelor”. Mai erau însă două fetițe frumoase, nepoțelele lui Sammy Houston, care se găseau în Guyana, cu secta lui Jones. Cu lacrimi în ochi, Houston 1-a rugat pe Ryan să afle dacă nepoatele lui n^au pățit nimic şi, dacă e posibil, să le aducă înapoi în Statele Unite. Auzise, i-a spus, despre brutalitățile şi despre atentatele la pudoare comise chiar şi asupra unor copii.

Ryan s-a arătat dispus să-şi asume această însărcinare,

„Am să fac, Sammy, tot ce-mi stă în putință ca să-ți aduc înapoi nepoțelele”, i-a răspuns el;

După vizita făcută lui Houston, şi alte familii au început să i se adreseze lui Ryan. Unele erau din districtul lui, dar multe erau din alte părți. Veneau la congressma nul din San Mateo pentru că era singurul membru al Camerei Reprezentanților din zona Golfului care făcea parte din Comitetul de relații internaționale, dar şi pentru eă era - singurul care părea a fi realmente preocupat de această problemă.

Inițial, Ryan a încercat să acționeze prin intermediul Departamentului de Stat şi al Ministerului Justiției, cerîn-du-le să obțină informații şi, la nevoie, să intervină, N-a realizat însă nimic. Amîndouă organismele federale-au persistat în a susține că, după părerea lor, ia Jonestown e linişte deplină.

în vara anului 1978, Ryan se întîlnea mereu cu rude ale enoriaşilor „Templului” şi cu foşti sectanți. Ei i-au vorbit despre bătăi şi despre alte brutalități, Organismele federale continuau însă să refuze să intervină.

108

Cei ce. se ridicau împotriva lui Jones f-.iu rugai. p« Ryan să facă personal o inspecție la Jonestown. Duceți U | acolo, luați-ne şi pe noi şi poate că vom izbuti, să I <l” terminăm pe ambasadorul american să-şi dea seama despre ce este vorba, îi spuneau. Cel puțin, nu conteneau -i I roage, îi vom vedea pe cei dragi.

Ryan era sceptic în privința ororilor despre car.1 s< vorbea, dar, după cum a explicat Holsinger, „Leo ştia că trebuie ascultată întotdeauna şi cealaltă parte, şi modul său de a descoperi adevărul consta în a se duce singur să-1 caute”'.

Vorbind, aşa cum obişnuia, fără ocoluri, Ryan Ie-a spus atît rudelor îngrijorate, cît şi funcționarilor Departamentului de Stat că, dacă la Jonestown există oameni ținuți . acolo împotriva voinței lor, îi va aduce înapoi el însuşi.

în cursul toamnei, Holsinger a început să pregătească deplasarea, avînd însă grijă să aranjeze totul meticulos, în aşa fel încît să existe garanția că va fi tratată ca vizita oficială a unui membru al Comitetului de relații internaționale al Camerei Reprezentanților, nu ea inițiativa, unui congressman care acționează de capul lui.

Ryan a discutat cu preşedintele comitetului, Clement . Zablocky, democrat din Wisconsin, care a acordat acestei anchete in Guyana statut oficial şi a acceptat să fie finanțată din fondurile comitetului.

Şi alți membri ai comitetului au fost invitați de Ryan să-1 însoțească, dar numai unul dintre ei, Edward Der-winski, republican din Illinois, a acceptat invitația. In ultimul moment, în timp ce Ryan îl aştepta pe aeroport, Derwinski s-a răzgîndit.

„Totul a fost pregătit temeinic şi respectînd întru totul :iitera legii — a precizat Holsinger. — Am telegrafiat ambasadorului american de acolo şi i-am cerut să facă aranjamentele necesare pentru o vizită oficială, l-am telefonat chiar şi lui Jim Jones, la 1 noiembrie, pentru a-1 informa despre venirea lui Leo. Era o telegramă împăciuitoare, amabilă, deloc amenințătoare".

Presa aflase despre plecarea în Guyana de la fiul lui Holsinger, Will Holsinger, avocat, care fusese angajai; de Ryan să efectueze cercetări juridice în legătură cu jjTemplul popoarelor" şi să exploreze eventualitatea încălcării, de către acesta, a diferitelor legi american:1 role

1.45

ritoare la cecurile de asigurări sociale şi la organizațiile bisericeşti scutite de impozite.

Primul informat de tînărul Holsinger despre deplasarea iminentă a fost Gordon Lindsay. un ziarist britanic care lucra pe cont propriu şi care scrisese cîteva articole despre „Templul popoarelor" şi menținea o legătură strînsă cu echipa lui Ryan.

Lindsay nu putea să plece, dar a transmis informația societății de televiziune „National Broadcasting Company", ştiind că aceasta pregăteşte un documentar despre sectele religioase. N.B.C. a telefonat la biroul lui Ryan pentru a-1 anunța că doreşte să trimită o echipă de televiziune care să-I însoțească pe congressman. Ryan a i'ost de acord.

Cu o zi sau două după aceea. Tim Reiterman, reporter la „San Francisco Examiner",: a ^telefonat la biroul lui Ryan. Aflase despre călătorie de la foşti adepți ai „Templului popoarelor" şi voia să meargă şi el.

Holsinger 1-a chemat atunci la telefon pe David Perl-man, şeful secției municipale a ziarului „San Francisco Chronicle", şi a pomenit în. treacăt despre faptul că, după alegeri, Ryan va pleca în Guyana. Perimam 1-a întrebat pe loc dacă

Guyana înseamnă Jonestown, şi cînd Holsinger a răspuns că da, i-a spus că vrea să trimită şi el un reporter.

„Joe — avea să-şi amintească Perlman — ne-a atras atenția că nu există nici o garanție că Ryan sau oricine altcineva va putea ajunge mai departe de Georgetown. Am discutat această chestiune cu Bill German, redactorul nostru şef adjunct, şi cu Dick Theriot, editorul nostru. Am căzut cu toții de acord să trimitem pe cineva".

Perlman a hotărît ca acest cineva să nu fie Marshall Kilduff, reporterul care scrisese atît de mult despre „Templul popoarelor" vreme de cîțiva ani, deoarece Jones şi cei din preajma lui vedeau în tînărul reporter stăruitor un duşman.

„Sincer vorbind, ne temeam că ar putea fi periculos pentru Marshall să se ducă acotej — a spus Perlman. — Risca, în orice caz; să i se facă mizerii. Era în acelaşi timp posibil ca, din cauza prezenței lui acolo, întreaga echipă să fie ținută departe de Jonestown".

110

în locul lui Kilduff, Perlman a decis să-1 trimită p< Ron Javers, relativ nou venit în oraş, care, în cele Z6C1 luni de cînd fusese angajat la „San Francisco Chronicle" nu scrisese nici un cuvînt despre „Templul popoarelor Fusese lector Nieman la Harvard, specialitatea lui era r< portajul politic şi scrisese majoritatea articolelor din ziaj despre Propunerea nr. 13 şi revolta împotriva impoziteloj din California.

„Ron este un reporter impetuos, energic, competent — avea să spună ulterior'Perlman. — Esențial era faptul că pe atunci era practic necunoscut la «Templul popoa- relor». Acest factor a cîffitărit greu în alegerea lui".

întrucît aflaseră de călătoria lui Ryan cu numai cîteva zile înainte de data fixată pentru plecare, reporterii din San Francisco n-au avut timp-pentru formalitățile administrative în vederea obținerii tuturor vizelor necesare unor ziarişti spre a vizita Guyana. Au făcut ce se putea face în ultimul moment, bazîndu-se în mare măsură pe asigurările lui Ryan şi ale biroului de presă din Washington că lucrurile se vor aranja la sosirea lor la Georgetown.

Holsinger a subliniat că autoritățile guyaneze „au făcut tot ce le-a stat în puteri pentru a împiedica presa să-1 însoțească pe Leon, iar propriul nostru Departament de Stat ne-a pus bețe-n roate, nearătîndu-se deloc interesat să ne ajute. O țineau una şi bună că Guyana este o țara mică şi susceptibilă şi că guvernul Statelor Unite doreşte să evite orice bănuială că ar acționa ca un gigant lipsit de bun-simț".

în timp ce cele două guverne se arătau atît de puțin dispuse să asigure cale liberă ziariştilor pentru a-1 însoți pe Ryan, congressmanul le dădea asigurări-reporterilor : „Aveți încredere în noi. O să vă ajutăm, să intrați cumva".

Era o declarație tipică pentru Ryan, care ştia să fie mai impetuos decît oricare alt membru al Congresului. Acest membru voinic şi chipeş al Camerei

Reprezentanților nu era omul care să-i înghită pe incapabili sau pe birocrații puşi pe tergiversări, sau care să se resemneze cînd primea un răspuns negativ.

La 14 noiembrie, întregul grup, cu excepția lui Javers de la „San Francisco Chronicle", a intrat în Guyana Eără probleme. Javers a telefonat noaptea tîrziu la Perlman acasă de pe aeroportul internaționaî Temohri din Georg<

111

town, cerîndu-i ajutor : era reținut de autoritățile guyaneze şi nu ştia de ce.

La început i se spusese lui Javers că actele lui n-ar fi în regulă. Mai tîrziu i s-ă comunicat că este reținut pe aeroport pentru că a încălcat reglementările valutare guyaneze.

„în fapt; înainte de a pleca din San Francisco, Javers cumpărase cu 75 de dolari americani 330 de dolari guya-nezi — explică Perlman. — Cînd am aflat că Ron are neplăceri la aeroport, V.e-am străduit să aranjăm lucrurile pentru ca el să poată intra în țară. Toată noaptea au zbîrnîit telefoanele între noi, biroul lui Ryan şi ambasada guyaneză de la Washington".

La două noaptea, ora Washingtonului, Perlman a sunat acasă la Philip Burton, un membru influent al Camerei Reprezentanților, congressmanul celei mai mari .părți din San Francisco-ul propriu-zis. _

Impetuosul Burton, gata să jupoaie de viu orice birocrat care l-ar fi înfruntat cît de cît, a început să intervină şi ei telefonic pentru Javers,

Cîteva ore- mai tîrziu, un membru al serviciului Departamentului de Stat pentru relațiile cu Congresul 1-a sunat pe Perlman ca să-1 asigure că ambasada Statelor Unite din Guyana a fost pusă în mişcare şi că funcționari ai ambasadei au plecat să-1 ajute pe Javers.

Javers a fost eliberat datorită intervenției Congresului, şi reporterilor li se părea că Ryan reprezintă garanția securității lor. Ceea ce nu ştiau era că, la rîndul său, Ryan credea acelaşi lucru despre ei.

„Leo îşi închipuia că ziariştii constituie cea mai sigură pavăză pentru el. în timp ce ziariştii presupuneau că el este cel care îi protejează — avea să-şi amintească Kiihnit Holsinger. — S-a dovedit că se înşelau cu toții",

Tot el a povestit despre o convorbire între Ryan. şi membrii echipei de televiziune N.B.C. care urmau să-1 însoțească.

Cînd Leo le-a vorbit, cu cîteva zile înainte de plecarea în Guyana, despre experiența lui la închisoarea Foisom, operatorul Bob Brown 1-a întrebat care a fost cel mai important. învătămînt al acestei vizite.

111

.„Am învățat să nu Mă mal teii) - Ir-.» răipuna Leu, — Am descoperit că, dacă te laşi pradă fricii, nu nai eşti bun de nimic".

Drumul ales iu viață de Leo 3. Ryan acesta era : li cerceteze faptele, să demaşte nedreptățile şl să mt SC teamă. De data asta însă, Ryan, colaboratorii Iul şl ziariştii aveau să fie puşi față ia față eu iraționalul, cu imprevizibilul.

Există puține martorii directe atît de vii ca cele din paginile care urmează despre ceea ce s-a intimplat la Jonestown şi Ia Port Kaituma în ceasurile acele* de groază. Ele reprezintă transcrierea unei benzi de mag" netofon dictate de reporterul Ron Javers de pe patul lui de spital de Ia baza aeriană Andrews, a dona ai după ee î. s-a extras din umăr şlontele.

11

DECLARAȚIILE UNUI MARTOR OCULAR : GUYANA 15 şi 1.6 NOIEMBRIE

A fi reținut timp de 12 ore de serviciul de imigrație din Guyana nu mi se mai pare, cînd privesc în urmă, o caznă chiar atît de cumplită. în comparație cu ceea ce avea să se mai intîmple în săptămînă aceea, a fost un fleac.

în momentul, respectiv nu ştiam însă decît că sînt reținut în toiul nopții de serviciul de imigrație al unei țări al cărei guvern nu are o atitudine prietenoasă față de Statele Unite.

Congressmanul Ryan, care spusese că ne va ajuta să ajungem cu bine în Guyana, fusese luat şi dus valvîrtej la ambasada Statelor Unite din Georgetown, la 4.8 de kilometri depărtare.

Avionul nostru Pan American, care plecase din New York în după-amiaza zilei de marți 14 noiembrie, a ajuns pe aeroportul internațional Temehri cu cinci minute după miezul nopții.

Ne-am încolonat în clădirea scundă de lemn a aerogării în aşteptarea controlului paşapoartelor şi a controlului vamal. Coada era lungă, mergea încet şi era foarte.

112

foarte cald. Atmosfera era înăbuşitoare din cauza ploii torențiale care inunda terenul de aterizare.

Echipa de televiziune N.B.C, care se ocupa de mai multă vreme de acest subiect, obținuse permise de presă oficiale înainte de a fi părăsit Statele Unite. Membrii ei n-au avut aproape nici un fel de dificultăți la aeroport.

Au trecut cu bine şi Tim Reiterman şi Greg Robinson de la „San Francisco Examiner", care nu aveau asemenea permise şi păreau a se afla exact în aceeaşi situație ca şi mine. Charles Krause, corespondentul pentru America Latină al lui „Washington Post", fusese desemnat să plece la Georgetown -abia cu o zi înainte. Şi el a trecut uşor. _

Cînd am ajuns eu ia rînd, mi s-au luat atît paşaportul, cît şi banii pe care îi schimbasem la Deak & Co. din San Francisco pentru a acoperi cheltuielile pe care le-aş fi putut avea eventual înainte de a-mi face timp să trec pe la o bancă — 330 de dolari guyanezi, adică circa 75 de dolari în valută americană.

Caporalul de serviciu mi-a pus pe paşaport stampila INTRAREA ÎN 'ȚARĂ INTERZISĂ. A refuzat să-mi dea vreo explicație.

Polițişti în uniforme kaki m-au dus într-o cameră de 5 metri pe 5 şi mi-au spus să aştept acolo.

Funcționarii companiei aeriene au încercat să mă ajute. Pan American s-a oferit să-şi asume responsabilitatea de a mă ține sub supraveghere peste noapte, mai întîi într-un hotei din Georgetown şi apoi, după ce autoritățile au respins această sugestie, în camera de oaspeți de care dispune compania la aeroport.

între timp plecaseră toți cei din grupul nostru, cu excepția lui Bob Flick de la N.B.C. Flick a spus că va rămîne cu mine oricît va fi nevoie.

Şedeam pe o canapea îmbrăcată în plastic verde cadrilat şi discutam

Unul dintre polițiştii puşi să mă păzească a adormit de îndată. îl invidiam, dar mie nu-mi venea să dorm. Adrenalina mi se revărsa tumultuos în sînge şi cred că în viața mea nu m-am simțit mai puțin somnoros.

La 3,20 noaptea, caporalul de la paşapoarte 1-a întrebat pe Flick dacă n-ar vrea „să facă o favoare deosebită autorităților de imigrație" şi să-1 ducă la Georgetown pe unul dintre agenții lor cu maşina pe care o închiriase.

113

Flick i-a aruncat caporalului cheile automobilului .» i-a spus că el unul rămîne pe loc.

La 3,30, o femeie a venit să mătură gunoiul adunai peste zi. La 4,30, caporalul, care se grăbea să plece ai Oiă, a trecut din nou pentru cîteva minute. îşi scosese iul forma şi purta o bluză hawaiană, pantaloni evazați |i caschetă de baseball.

între timp adormise şi al doilea dintre polițiştii puşi să mă păzească, dar n-avea nici un rost să încerc să fug.

N-aş fi avut unde să mă duc.

La 5,30 a venit un lucrător care a înălțat steagul roşu-galben-verde al Republicii Guyana.

Cu puțin înainte de 6,30 a început să se crape de ziuă. Zăream avionul Pan American 707 care ne adusese acolo şi un vechi avion cu elice aparținînd companiei Cubana. Pe aeroport nu se mai afla nici un alt avion.

Continuam încă să aşteptăm la 8,20, cînd primii mei paznici au plecat şi au fost înlocuiți de o nouă echipă, comandată de un tip în uniformă cu epoleți. Abia la 10,55 a adormit primul dintre polițiştii din schimbul de zi.

între timp mi se permisese să mă duc la cafeneaua aeroportului. Speram să iau un mic dejun consistent, dar cafeneaua s-a dovedit a fi exact ceea ce spunea numele ei : vindea cafea şi nimic altceva.

La 11,20 am fost chemat la ghişeul lui Pan American ca să vorbesc la telefon cu Ryan, care m-a asigurat : „Am făcut tot ce mi-a stat în putință şi voi continua să exercit presiuni".

în timp ce Ryan intervenea la Georgetown, eongres-smanul Philip Burton din San Francisco aflase şi el de necazul meu. Era la Washington şi îi presa pe cei de la Departamentul de Stat să întreprindă ceva.

La ora 12 am fost convocat în biroul directorului imigrației şi, pentru prima oară, am văzut un funcționar guyanez" zîmb-itor. Mi-a spus că regretă dificultățile pe care le-am întimpinat. Acum însă primise instrucțiuni ai permită intrarea mea în țară. Aveam dreptul să stau cinci zile.

Mi-a pus viza pe paşaport ; Flick şi cu mine am plecat cu un taxi pe autostrada cu două benzi care urcă pe coastă, spre Georgetown, paralel cu rîul Demerara.

Cînd am. ajuns, am constatat că nici colegilor noştri nu le mersese prea bine. La 'hotelul, „Pegasus" constați"

114

seră că cineva anulase în mod misterios rezervarea camerelor pentru ei, şi, ca urmare, la fel ca Bob Flick şi ca mine, au petrecut o noapte fără somn.

Cu mult înainte de revărsarea zorilor sosiseră ia hotel funcționarii de la oficiul imigrației - probabil că de aceea luaseră automobilul închiriat de Flick — pentru a le comunica lui Tim Reiterman şi lui Greg Robinson că vizele de intrare fuseseră aplicate pe paşapoartele lor din. greşeală.

Li s-a cerut să părăsească Guyana cu avionul care pleca la ora 1 ziua spre New York, ordin anulat în momentul în care mi s-a acordat şi mie permisiunea de a rămîne.

Rezervările făcute de noi la ..Pegasus", cel mai bun hotel din oraş, au,fost brusc reconfirmate, De-abia aşteptam să se termine pauza de prînz. în timpul căreia se întrerupea la hotel apa curentă, ca să mă pot spăla.

Dar faptul că ajunseserăm la Georgetown nu reprezenta decît primul pas. Au fost unele momente în care ise părea că nu vom răzbate mai departe.

Negocierile nu duceau la nici un rezultat.

Cele 14 rude ale membrilor „Templului" care veniseră eu avionul de la New York împreună cu Ryan începuseră să-şi piardă răbdarea şi speranțele,

Cîțiva din acest grup s-au dus miercuri după-masă Ia filiala din Georgetown a „Templului popoarelor", o clădire mare de lemn în care locuiau vreo 20 de sectanți.

Au fost întîmpinați la poartă de trei femei din zona Golfului San Francisco, pe care le cunoşteau şi care îl urmaseră pe Jim Jones în Guyana.

"Nici unul dintre voi nu este binevenit — le-a spus una dintre ele. barîndu-le intrarea. — Duceți-vă şi stați de vorbă cu ambasadorul american".

Exact asta şi făcea Ryan. Ca oaspete al ambasadorului, el şi-a început ziua la reşedința acestuia, ascultînd o expunere despre Jonestown, ilustrată cu diapozitive color,.

Ceea ce văzusem era impresionant, a recunoscut Ryan, dar nu putea înlocui o vizită. Asigurările care i se oferiseră Ia ambasadă nu-1 satisfăceau.

„Am venit pentru o anchetă în legătură cu situația unor oameni despre care mi s-a spus că muncesc din zori pînă se înnoptează şi că, dacă nu muncesc destul de bine, sînt supuşi unor pedepse psihologice şi fizice fioroase — a

115

eclarat congressmânuî presei în seara aceea I. mplul ““«poarelor»- încearcă să întîrzie sosirea noastră pînfi ni om pierde răbdarea şi vom pleca”,.

Ryan îşi petrecuse o parte din zi începînd o adevări Li undă de tratative telefonice internaționale cu Charles arry din San Francisco şi cu Mark Lane, faimos di cînd u teoriile lui despre un complot în vederea asasinării pre edinteîui Kennedy, doi avocați care rivalizau pentru reptul de a reprezenta ..Templul” şi pe Jim Jones.

„Templul” din Georgetown a dat publicității o scurtă eclarație de condamnare a vizitei pe care intenționa s-o tacă Ryan, afirmînd că totul a pornit „de la născociri răuvoitoare ale presei”.

Negocierile au continuat şi joi, Ryan încercînd' tot impui să păstreze o atitudine receptivă față de Jones.

„S-ar putea- ca Jim Jones să realizeze cu adevărat “eva acolo — a declarat Ryan. — Fotografiile de la fața leului arată că a făcut, pare-se, minuni în materie de efrişare a .junglei şi de instalare a comunității lui. Pe ine mă interesează însă dacă Pat şi Judy sînt acolo şi acă defrişează pămîntul cu mîna goală”. , Se referea la cele două nepoate ale vechiului lui prieten Sam Houston, fotoreporterul din San Francisco al genției „Associated Press”.

„Presupunerile mele despre ceea ce se întâmplă acolo ot fi incorecte — a continuat congressmânuî — sau pot i adevărul gol-goluț”.

Joi dimineața am închiriat un automobil, condus de un ofer. şi am străbătut în 25 de minute drumul dintre cen-rul oraşului Georgetown şi „Templul popoarelor”, situat p cartierul Lamaha Gardens. Rudele trebuiseră să facă ale întoarsă, dar poate că eu voi izbuti să pătrund înă-' ntru. Am trecut pe străzi nepavate, printre vaci grase, înate de bărbați sau de femei din partea locului. Am lăzut şcolari tuciurii în uniforme curate, maro cu auriu» fergînd disciplinați cu rîndul.

Am oprit în fața porții joase, deschise, a clădirii şi a strigat doar : „Alo l” r Doi adolescenți m-au condus în casă. Am intrat într-un iormitor îngrijit şi curat în care alți cîțiva tineri, ame-icani, aşa cum erau şi călăuzele mele, şedeau pe priciuri. i trăncăneau.

Pe o verandă laterală am făcut cunoştință cu Sharon

115

Amos, o femeie scundă, de vîrstă mijlocie, cu înfățişare plăcută. La început n-a vrut să stea de vorbă. La urm; urmei dădusem buzna neinvitat la ea acasă şi eram unul din primii reporteri care pătrunseseră vreodată acolo.

„Cum putem să prezentăm punctul nostru de vedere despre «Templul popoarelor» fără să vă întîlnim şi să discutăm ?”

După aceea lucrurile au început să meargă ceva mai bine şi am făcut cunoştință cu Stephan, fiul lui Jim Jones, care purta o salopetă de camuflaj suflecată pînă la genunchi. în timp ce Sharon şi cu mine stăteam de vorbă, Jones făcea exerciții cu haltere.

John Cobb şi alți trei adolescenți, în şorturi şi tricouri de gimnastică, plecau să joace basket. Fratele lui John, Jim, era una din rudele venite Ia Georgetown, cu Ryan.

Am cunoscut-o pe Debbie Touchette, 6 tînără negresă surîzătoare. Sora ei, Mickie, venise să vadă ce s-a în-tîmplat cu mama, tatăl, bunica, bunicul, unchiul, cei doi frați ai ei şi Debbie în total opt persoane.

Ulterior aveam să aflăm şi alte lucruri despre multe din aceste persoane, dar pentru moment o ascultam pe Sharon Amos. Mi-a spus că presa este pornită împotriva lui Jones, un om care toată viața lui nu spusese şi nu făcuse decît lucruri bune.

„Nu e vorba doar de aceste rude — a insistat ea, refe-rindu-se la cei ce nu fuseseră primiți înăuntru —, dar există un compiot urmărind distrugerea «Templului popoarelor»“ .

în timp ce noi discutam, Martin, fiul ei, în vîrstă da 9 ani, se juca la picioarele maică-si.

Am plecat după vreo 45 de minute, spuhîndu-i că sper să pot ajunge la Jonestown pentru a vedea cu ochii mei cum stau lucrurile.

Joi seara, Ryan se săturase de pertractările telefonice cu Mark Lane. Negocierile nu păreau să ducă la nici un rezultat. Şi noi începuserăm să ne pierdem răbdarea Ne-am dus la Ryan şi ne-am plîns de lipsa de cooperare din partea ambasadei americane şi a autorităților gu-yaneze.

Don Harris de la N.R.C., care transmisese despre că* derea Saigonului cocoțat, pe acoperişul ambasadei ame-ricane, ne-a spus : „Nu ştiu ce-aveți voi de gînd. băieți,

lat eu am venit aici să văd Jonestown-ul, şi într un fol

bu altul am să ajung acolo”.

Bob Flick, care răspundea de deplasarea echipH

B.C.. făcuse aranjamentele necesare pentru meluiia avioane din Guyana şi din țările învecinate, iar Reiter-man şi cu mine am acceptat să suportăm partea noastră fele cheltuieli.

Ryan nera cerut să rămînem cu el. I se părea că prosterna este pe cale de a fi soluționată. Fusese însă o zi deprimantă.

Dezamăgite, rudele solicitaseră o întrevedere cu ambasadorul american, John R. Burke, şi, datorită intervenție; Iu: Ryan, au fost în cele din urmă primite în modesta clădire de stuc alb a ambasadei, înghesuită la capătul unui jlir de magazine dărăpănate pe Strada Mare.

Presa n-a fost admisă, aşa că ne-am petrecut timpul făe mici tîrguieli şi verificînd dacă e adevărat că Gi \o\vn ar fi, aşa cum se spunea într-un vechi pliant turistic Pan Am, „oraşul-grădină al Americii de Sud".

' Cînd ne-am întors în faţa ambasadei, Bob Brown, operatorul de la N.B.C., i-a făcut fericiţi pe cîţiva prichindei n zdrenţe, lăsîndu-i să privească prin obiectivul camerei v. de luat vederi maşinile care treceau.

Rudele au ieşit din ambasadă după o oră şi jumătate. Howard Oliver, fabricant de ceasornice din San Fran-bsco, tatăl a doi adolescenţi care se aflau de peste un an la Jonestown, a descris întîlnirea drept „încă o îrrvîrtire diplomatică în jurul cozii".

Soţia lui, Beverly, în vîrstă de 47 de ani, s-a exprimat mai concis : ..Gogoşi !"

in timp ce se suia într-un automobil cafeniu şi se bregătea să plece, Burke le-a spus ziariştilor că, după părerea lui, convorbirea a fost „utilă", cuvînt pe care l-am pnsiderat o ambiguitate diplomatică lipsită de conţinut, Iar, fără îndoială, utilă !

Ryan ajunsese şi el la fel de nerăbdător ca şi noi. 'oi seara s-a dus la sediul „Templului popoarelor" din

Eeorgetown. L-a rugat pe Charles Krause de la „Washing-»n Post" să-1 ducă cu maşina şi să-1 aştepte afară pentru i servi ca martor. „Am intrat — ne-a povestit după aceea congressma-ul — şi am spus doar atît : «Bună, sînt Leo Ryan. omul ¡1 rău. Vrea cineva să stea de vorbă cu mine ?»".

117

Vreo 12 persoane, în majoritate băieţi tineri, şedeau în jurul unei mese. Alţii, văzîndu-1, i-au închis în nas uşile eamerelor lor. Erau de faţă Sharon Amos şi Jim McElvane, un negru masiv, în mod evident responsabilul.

A fost stupefiant, ne-a spus Ryan. Afară de el, de Sharon Amos şi de McElvane, nimeni n-a scos nici un cuvînt. Cei 12 tineri au tăcut mile, nevorbind nici cu el, nici între ei.

"Le-am spus că nu mă interesează turul de doi dolari cu ghid, că vreau să stau de vorbă cu cei de acolo — a continuat Ryan. ..

Dacă mă voi convinge că mărturiile rudelor despre condiţiile proaste sînt neadevărate, le-am spus, înseamnă Că acuzaţiile n-au nici un temei. Pe de altă parte, dacă nu mă.lăsaţi, să intru, înseamnă că este vorba de o închisoare. Există legislaţia asigurărilor sociale, legi financiare şi fiscale, reglementări privind paşapoartele, şi am intenţia să controlez cum sînt respectate, folosind' toate căile puse Ia dispoziţie de sistemul american".

Pe măsură ce trecea timpul, Ryan devenea tot mal dur :

„Nu vreau intermediari — le-a spus. — Convenţia de la Geneva în legătură cu prizonierii impune să se ia-contact direct cu ei. Cine împiedică accesul presei sau desfăşurarea unei anchete guvernamentale în conformitate eu legea încalcă drepturi constituţionale fundamentale",

Congressmanul şi-a dat seama de un lucru care îi scăpase pînă atunci.

„Ştiți — ne-a spus —, n-am. auzit pe nimeni din «Templu» pronunțând numele lui Dumnezeu. în casa aceea nu există elemente de viață religioasă. Dar dacă nu e o instituție religioasă, pe ce bază sînt scutiți de impozite ? Se simulează un fel de viață religioasă, dar nu sînt convins deloc că există cu adevărat aşa ceva".

La „Templul popoarelor" i se spusese lui Ryan că Jim Jones e prea bolnav se întâlnească cu el, chiar

dacă ar fi plecat singur acolo. Numai Mark Lane, i-au explicat, era în măsură să facă aranjamentele necesare

Aşadar, avocații erau cei de care depindea totul.

Se făcuse vineri dimineața. Mark Lane şi Charles Garry sosiseră din Statele Unite. Ne aflam cu toții în holul hotelului „Pegasus".

Ryan, reprezentanții- presei şi rudele puseseră mînă

118

Se la mînă pentru.a închiria un avion .şi eram iumv'iI>dfi tori să străbatem în zbor cei 240 de kilometri caic nu despărțeau de terenul de aterizare de la Port Kaituma, situat Ia nouă kilometri est de Jonestown. § „Dați-ne un răgaz de două ore să vorbim eu cei din Jonestown ca să vedem dacă vor să vă primească", striga într-una Lane. .

„Tragi de timp, Mark. tragi ele timp — i-a replicat Jackie Speier, una din colaboratoarele lui Ryan. —- Să dăm o dată drumul caravanei !" .

în acest timp, Garry îmi spunea : „Mark şi cu mine dorim nespus să mergeți. Chiar ținem ca presa să fie acolo".

II;' în momentul acela, Garry era, nu mă îndoiesc, convins ba,'odată ajunşi la Jonestown. vom împărtăşi părerea iui feă locul era cu adevărat „un paradis".-I Am plecat spre aeroport.

Declarațiile unui martor ocular : 17 şi 18 noiembrie

Eram, în sfirşit, în drum spre Jonestown. Lăsam în urmă inactivitatea descumpănitoare de la Georgetown, o Şapitală adormită cu 180 000 de locuitori, care părea a fi locul de desfăşurare a intrigii unui roman de Graham Greene, o localitate tropicală unde de cele mai multe ori pu se întîmplă nimic, dar unde se poate întimpla, uneori, price,

; Acum totul avea să capete sensuri mai profunde şi mai Sumbre. Zburam pe deasupra unei jungle verzi şi dense spre o scenă care se asemăna' într-un mod înfricoşător cu cea a cutremurătoarei drame a lui Eugene O'Neill cai titlul eludat de profetic : „împăratul Jones".

„Nu mi-s eu împăratul ? întreabă Jones al lui O'Neill în opera datînd din 1924. — Legile nu-s pentru el".

Cei doi Jones vorbeau cu accente diferite. Jones al lui P'Neill venise clin Harlem să preia conducerea unei colonei tropicale, Jones.cel din San Francisco era un produs al regiunii centrale a Americii. dar şi el îşi ținea discipolii în robie;

I Mi-am amintit că împăratul Jones moare sub o grindină de gloanțe argintii.

Nimeni nu putea prezice ce se va întîmpla cu Jnn Jones, dar auziserăm cu toții despre exercițiile'- de sinucidere în masă. Părea logic să presupui că nu va muri în nici un caz de bătrânețe.

Zborul a durat ceva mai mult de o oră. In avionul Twin Otter, închiriat de la Guyana Airways, eram, cu totul, lo. . Conducătorul grupului era Ryan, cel care făcuse cu putință această călătorie. Mai erau apoi cei doi avocați, Lane şiGarry, care reuşiseră să-1 convingă pe Jones că nu poate zăvori ,porțile Jonestownului în fața unui eon-gressman venit în misiune -oficială. Lane şi Garry mai îndeplineau şi alt rol. Consideram că prezența lor ne va asigura libera trecere.

Urmam noi, ceilalți, micul grup de presă, doi colaboratori ai lui Ryan, reprezentanți ai ambasadei americane şi ai guvernului Guyanei şi patru membri ai grupului Rudelor îngrijorate. Ajunsesem să scriem aceste cuvinte cu majuscule, cel puțin în mintea noastră, ca şi cum Rudele îngrijorate ar fi fost o organizație formal constituită.

Simpatia noastră se îndrepta în mod deosebit spre. Anthony Katsaris, un tînăr de 23 de ani, cu ochi trişti şi cu mustață, din Ukiah, care părea încă şi mai tînăr. Katsaris venise la Georgetown împreună cu tatăl lui, în speranța că, împreună, vor izbuti s-o convingă pe Măria, sora lui în vîrstă de 25 de ani, să se întoarcă acasă.

James Cobb, care avea 28 de ani, părea aşezat şi sigur de sine. Studiase stomatologia la San Francisco şi făcuse parte clin „Templul popoarelor'- între 1967 şi 1973. în 1972, organizația îl trimisese la Academia poliției din San Francisco, pentru a urma un curs despre modul de emitere a mandatelor ele arestare şi despre dreptul de a purta şi de a folqsi arme ele foc. El spera să-şi găsească la Jonestown mama, trei surori şi doi frați.

Reverly Oliver din San Francisco venise Ia Georgetown împreună cu soțul ei, Howard, nădăjduind să-i ia acasă pe cei doi fii ai lor, Bruce, care avea 19 ani, şi Billy. care avea 18.

A patra era Carol Boyd, fiica fotoreporterului Sam Houston. Venise la Georgetown împreună cu mama ei, Nadyne Houston, ca să le caute pe cele două fiice ale fratelui ei, Patricia, de 15 ani, şi Judy, de 14.

Pentru altcineva n-a mai fost loc. Zece membri ai Rudelor îngrijorate au fost nevoiți să rămînă şi să aştepte Ia Georgetown. După o discuție deloc uşoară la hotelul. „Pegasus*1, grupul ajunsese la concluzia că sînt mai im

portante reportajele pe care vor fi în
măsura sa
Ic Iran
de
mv/enia.
_ izetarii decît întîlniri familiile de acolo. Grupul patru persoane.

Avionul îşi continua drumul. Pe alocuri, pădurea era atît de deasă, încît nu vedeam pămîntul şi, aşa cum se în-tîmplă cu toţi cei ce zboară deasupra junglei, ne întrebam dacă am putea supravieţui unei aterizări forţate. Desişurile alternau cu întinse porţiuni plate de mocirlă adîncă, roşiatică.

Drumuri nu existau. Te îngrozeai cînd îţi dădeai seama cît de izolaţi pot fi oamenii la numai 240 de kilometri de capitală.' La Jonestown nu se putea ajunge decît fie cu javionu], fie după o lungă călătorie pe apă, de-a lungul .coastei Atlanticului şi în susul rîului Kaituma. Mă simţeam oarecum ca într-o capcană.

Ne apropiam de destinaţie. Vremea era bună pentru |bor şi, cînd am ieşit dintre nori, am văzut strălucind sub oi curcubeul. Mă gîndeam, fără prea multă convingere, |§ că e un semn bun.

Dintr-o dată însă ne-am trezit faţă-n faţă cu realitatea. HM,i°rml a aterizat la Port Kaituma. Cînd însoţitorul de bor a coborît scara, ne-am pomenit cu o armă de vînă-are de calibru 30 îndreptată împotriva noastră. Ne aşteptau doi indivizi. Cel cu puşca s-a prezentat ca Htund caporalul Rudder din poliţia guyaneză şi ne-a spus â ni se interzice aterizarea.

Pînă şi Lane şi Garry au fost surprinşi de această pri-^nire. Crezuseră că au ajuns la o înţelegere cu Jones prin adio.

„De la cine aveţi aceste instrucţiuni ?", l-am întrebat. „Mi le-a dat «Templul popoarelor» cu cîteva zile în lirmă, — a răspuns caporalul. --- Cred că dacă vă duceţi încolo n-o să fie bine. Cred că dacă vă duceţi acolo, unii por fi împuşcaţi".

Caporalul Rudder şi-a lăsat jos puşca şi am coborît cu feoţii din avion ca să continuăm tratativele. Rudder era un Bărbat scund, de o urîţenie ieşită din comun, dar ne-am dat ama că, atunci cînd nu are o armă îndreptată împotriva noastră, poate fi de-a dreptul fermecător.

Cîţiva ţipi de la Jonestown au venit cu un tractor pe Perenul de aterizare ca să întîmpine avionul. S-a decis ca Lane şi Garry să se ducă înapoi cu ei pentru a trata.

Ani aşteptat jumătate de oră lîngă pista de lut roşu şi zgură pe o căldură de 32aC. Cineva ne-a vîndut două lăzi de bere de la gheaţă.

Apoi a venit hodorogind spre noi un imens camion basculant galben cu zece roţi şi ni s-a spus să ne suim în el pentru ca să ne ducă, prin mîlul gros de 30 de centimetri, pînă la Jonestown.

Ploua cînd am intrat pe poartă, trecînd pe lîngă o căsuţă cu cîţiva oameni în ea. Cînd am ajuns la aşezarea din centrul coloniei se lăsase noaptea.

Am fost conduşi spre pavilion, o mare hală centrală cu acoperiş de tablă, fără pereţi laterali. Am trecut pe lîngă unul din stîlpii care susţineau acoperişul şi ne-am aşezat la o masă lungă, pe podeaua de pămînt bătut.

Jim Jones şedea în capul mesei, îmbrăcat eu cămaşă roşie şi pantaloni kaki. Avea părul negru şi favoriți lungi şi, deşi era nopate, purta ochelari de soare. îi purta, am aflat, întotdeauna.

Mi-a făcut din prima clipă impresia unui bărbat pudrat şi parfumat. Buza superioară şi fruntea ii erau. uşor transpirate şi se plîngea că e bolnav. Susținea că are o temperatură de 39 cu cinci.

Mi-am spus eă am în fața mea un om în descompunere.

Nu eram încă în stare să-mi dau exact seama ce nu-i fc regulă, dar mă simțeam foarte tulburat.

Ne-au oferit cafea şi după aceea ni s-a servit o masa cu friptură de porc la grătar, fasole verde, salată de cartofi şi cafea. în timp ce mîncam mi-a trecut prin minte că ar fi foarte uşor pentru Jim Jones să ne otrăvească pe loc, Dar, bineînțeles, am continuat să mîncăm.

Mai tîrziu, după ce se înoptase de-a hinelea, a eîntat pentru noi o excelentă orchestră de rock. Spectacolul era agreabil şi plin de vioiciune, dînd însă o senzație de apăsare, de ireal. îl urmăream, dar eram izolați de restul publicului,

Părea nefiresc şi forțat ca oameni mai în vîrstă, mulți dintre ei mic-burghezi albi, să tropăie, să chiuie şi să bată ritmic din palme, ascultînd o muzică apreciată îndeobşte doar de generații mai tinere. Mi-a”trecut prin minte că primiseră ordin să se arate entuziaşti.

După aceea au eîntat pentru noi cîțiva băieți, şi cîteva fete din Jonestown şi o bătrînă actriță căreia ei îi spuneau Moms Mabley din Jonestown. Erau neaşteptat de buni cu toții.

1 &)

Ryan a fost invitat să spună cîteva cuvinte „Sînt foarte bucuros că mă aflu aici, a ineopul ou gressmanul, asupra căruia fusese îndreptată, în Limp ce 10 adresa mulțimii, lumina reflectorului, — In pofida >> cilor pe care le-am auzit la adresa Jonestownului, lînl sigur că în seara aceasta se află aici oameni convinşi I este cel mai bun lucru care li s-a întîmplat vreodată în viață”.

A izbucnit o hărmălaie nemaipomenită. L-au ovație it în picioare, strigînd şi aclamîndu-1 trei minute în şir.

„îmi pare foarte rău că nu vă puteți înscrie cu toții p'v listele de alegători din departamentul San Mateo”, a adăugat Ryan cînd s-a mai potolit vacarmul.

După această glumă fără prea mult haz, a devenit însă grav :

. „Nu țin să mă port cu mănuşi, — le-a spus el fără să zâmbească. — Am venit pentru a efectua o anchetă sub egida Congresului”.

Am încercat să mă despart de grup şi să găsesc pe cineva cu care să stau de vorbă, dar n-am reuşit să întâlnesc decît oameni care dădeau afirmativ din cap, se înclinau politicos şi mă asigurau că toată lumea se simte minunat.

La ora 11 reprezentația s-a terminat şi publicul a dispărut în cabanele de lemn din jurul pavilionului.

în cele din urmă s-a produs totuşi o mică fisură în faţadă. O femeie din Jonestown a izbutit să treacă pe lingă Don Harris de la N.B.C. şi să-i strecoare un bilet conţinind următorul mesaj sumbru : „Vă rugăm, ajutaţi-ne să scăpai» din Jonestown".

Urmau patru semnături cu creion Carioca negru.

Harris a ascuns biletul în carâmbul ghetei.

Acum nu se mai aflau în pavilion decît Jones, cîţiva dintre principalii lui colaboratori şi micul nostru grup.

Ni s-a spus că trebuie să plecăm. Ryan şi cei doi avocaţi îşi puteau petrece noaptea la Jonestown, dar nouă celorlalţi ni s-a comunicat că nu e loc în colonie pentru noi.

Am protestat. Am fi vrut să ne întindem sacii de dormit în pavilionul gol sau pe terenul din jurul lui. Oriunde. Imposibil, ni s-a răspuns. „Templul popoarelor" reţinuse locuri pentru noi în casa unui om care se numea Mike .;i care avea o discotecă la Port Kaituma. A doua zi, Ia opt şi jumătate dimineaţa, vom fi aduşi înapoi ca să ne continuăm vizita.

Nu era nimic de făcut. Ne-am căţărat în basculantă şi am ajuns la casa lui Mike spre miezul nopţii. Femeilor din grupul nostru li s-a oferit dormitorul, bărbaţilor li s-a spus că pot dormi în camera de zi sau pe podeaua bucătăriei.

Presa s-a retras în discotecă, o încăpere cu acoperiş de tablă zincată, în care se afla un pickup mic şi rahitic, cu cinci sau şase discuri. Pereţii erau vopsiţi cu vopsea fosforescentă şi acoperiţi cu sloganuri de genul „Hey-O, Baby", ..E timpul să facem muzică Soul" sau „Să cînte muzica".

Ne-am aşezat pe terasă, am băut bere şi am stat de vorbă. Eram foarte descurajaţi.

La 4 dimineaţa, tînărul poliţist care îl însoţise pe caporalul Rudder a ieşit şi ne-a dat de înţeles, lui Tim Rei-terman de la „San Francisco Chronicle" şi mie, că are să ne spună în particular ceva important.

L-am urmat pe un drum lung şi mocirlos de-a lungul unei şine de cale ferată ruginite, de pe vremea cînd la Matthews Ridge, cu vreo 45 de kilometri spre sud, funcţiona o mare mină de mangan. Ne-a dus la o baracă mică, lîngă rîu. Era întuneric beznă şi a trebuit să intrăm pe pipăite.

Un al doilea tip a aprins atunci cu chibritul o luminare-aşezată într-o cutie goală de bere. împreună, ne-au spus povestea unui om care se numea Leon.

Cîţiva guyanezi îl găsiseră pe Leon, în vara anului 1977, după ce reuşise să fugă de la Jonestown. Fusese ţinut în „cală", o groapă mare situată la mai puţin de jumătate de kilometru de bucătăriile din Jonestown.

Poliţistul ne-a spus că a văzut el însuşi groapa şi, în ea, o cuşcă mică neagră, de lemn, în care erau condamnaţi să stea cei vinovaţi de a fi încălcat codul lui Jones. Fără lumină. Fără aer. Nici măcar sunetele nu pătrundeau înăuntru.

Poliţistul nu voia să mai meargă pînă acolo. Deşi locul se afla pe teritoriul Guyanei, iar el era reprezentant al autorităţilor guyaneze, străinii instalaţi printre ei păzeau prea straşnic locurile. Ne-a explicat însă cum să găsim groapa.

Cu ajutorul unor guyanezi binevoitori care l-au ajutat să treacă de Ia unul Ia altul, evadarea iui Leon s-a încheiat

123

cu succes. S-a întors la San Francisco şi a ital da VOI bl <'U cîţiva ziarişti, dar nici unul dintre ei n-a ştiul dacii li 1 creadă sau nu. Prea era fantastic şi imposibil de verificai ceea ce povestea el.

Acum, acolo, auzeam aceleaşi lucruri, de dala asta de la un poliţist guyanez.

Am auzit şi alte istorii asemănătoare, poate mai puţin concrete, de la alţi tineri guyanezi care m-au luat de o parte ca să-mi spună între patru ochi că au văzut oameni din Jonestown cu braţe sau mîini rupte. Auziseră, de asemenea, despre cum se bătea acolo.

„Oamenii încearcă să scape", mi-a spus unul dintre ei; Uneori aveau loc încercări de evadare de două ori pe an, alteori de două ori pe lună.

„Ei caută să ascundă aceste lucruri — a continuat el —, dar noi vedem. Lumea de pe aici nu e chiar aşa da proastă cum îşi închipuie dumnealor".

Ne-am întors la discotecă şi am moţăit cîteva ore.

La 8,30 eram gata, dar camionul promis nu şi-a făcut apariţia. La 9, Don Harris ne-a dat cîte o ceaşcă de nes-cafe pregătită de el din cutia pe care o avea în trusa lui de urgenţă.

La 9,30 — tot nimic !

Reiterman şi .cu mine am decis să-i spunem lui Harri| ce aflasem de la tînărul poliţist.

în schimb, Harris ne-a arătat apelul pe care îl primise} Intenţiona să-1 predea lui Ryan.

Eram cu toţii deprinşi cu o competiţie profesionala" înverşunată, dar de data asta am stabilit că trebuie să ne măsurăm puterile cu Jones, nu unul cu celălalt.

Ora 10. Tot nimic.

La 10,30 însă, mătăhăloasa basculantă galbenă s-a în-? tors ca să ne ia la Jonestown.

La sosire ni s-a oferit un mic dejun. Mulţumim, nu; am răspuns, vrem să ne apucăm de treabă şi să vedem ce e de văzut.

Am fost conduşi foarte îndeaproape. Marceline. soţia pastorului Jones, fostă soră, ne-a dus la creşă. Era o ca-; bană mică şi luminoasă, împodobită cu picturi murale şi desene.

Vreo şase copii se jucau pe o terasă ferită de soare,1 Cîteva femei îi supravegheau.

Ni s-a arătat apoi o sală de clasă în care 15 sau 20 d«

123

copii făceau exerciții de citire. Ciudat lucru. Era sîmbătă şi nouă ni se spusese că şcoala din Jonestown respectă programul obişnuit, cu cursuri de luni pînă vineri.

Ori de cîte ori încercam să facem o mişcare pentru a ne depărta de ceea ce ni se părea că a fost organizat în mod special pentru vizita noastră, apărea ca din senin cineva care se oferea să ne călăuzească,

„Bună — ne spunea persoana respectivă, cu vocea cea mai amabilă cu putință, — Pot să vă fiu de “folos cu ceva ?”

Izbuteam, totuşi, să ne facem cît de cît o imagine a locului. Am văzut mari bucătării de campanie, cu acoperişuri de tablă zincată susținute de stîlpi.

Terenul mlăştinos era străbătut de alei asfaltate. Pe marginea lor erau balustrade cu o înălțime de 1,25 metri,.

Pavilionul central era înconjurat de construcții din scînduri albe şi cenuşii.

Atitudinea forțat prietenoasă a luat sfîrşit atunci cînd vreo cîțiva dintre noi şi-au părăsit ghizii şi s-au apropiat de o clădire numită Grădinile Jane Pittman, Obloanele, acestei barăci de 16 metri pe 32 erau trase, uşa era încuiată.

Am bătut uşor la uşă, aceasta s-a întredeschis şi în cadrul ei a apărut chipul unei femei care ne-a spus :

„Vă rog să nu intrați aici. Nu vrem să vedem pe nimeni”.-

Şi a închis uşa.

Ne-am adresat ghizilor noştri, care ne-au spus că doresc să respecte dreptul bătrânei de a fi lăsată în pace. Multe dintre femeile dinăuntru au fost siluite sau jefuite in Statele Unite şi se tem de străini.

Am făcut apel la Garry şi la Lane. Ne asiguraseră că vom putea vedea la Jonestown tot ce-o să dorim şi acum dăm de o uşă blocată. Avocații au intervenit şi, după cîteva clipe, cînd ni s-a dat voie să intrăm în baracă, am înțeles de ce nici unul dintre responsabili nu voia să ne arate Grădinile Jane Pittman.

-_ înăuntru erau 60 sau mai multe priciuri, pe două şi pe trei nivele. Vreo 30 de bătrâne şedeau pe ele? altele au ieşit îmbulzindu-se pe uşa din dos. Aproape toate erau negrese.

Am stat de vorbă cu vreo zece bătrâne. Toate păreau a fi groaznic de înspăimîntale. M-au asigurat pe cel mai

trist şi mai timorat ton imaginabil di -lini i.miV, 11 k 1 i '« fericite, că trăiesc ca. în rai,

începeau să apară fisurile tabloului.

Una dintre femei, Edith Parks, s-a apropiat, .ir Don Harris şi i-a spus cu'voce tare şi pronunțînd distinct CU vintele : „Vreau să plec cu voi. Vreau să plec din L>n<-stown”.

„Poți să vii cu noi — i-a răspuns Harris. — N--> i ți se întîmple nimic”.

Am dus-o la congressmânuî Ryan, care i-a spus 18 şadă pe o bancă pînă cînd vom fi gata de plecare.

Jones s-a apropiat şi a întrebat dacă poate să vorbească cu ea.

„Desigur", i-a răspuns Ryan.

Atmosfera se schimbase, Jones intrase într-o stare de agitație. I-a vorbit insistent îa ureche. Nu puteam auzi cuvintele, dar era evident că încearcă din răsputeri s-o facă să se răzgîndească.

Bătrîna nu s-a lăsat înduplecată. Privea drept înainte., cu mîinile strînse în poală şi nu răspundea nimic.

Jones părea cuprins de disperare. Fruntea i s-a acoperit de broboane de sudoare. Urmăream scena fascinați.

în momentul acela am văzut că alte cîteva persoana şi-au adunat curajul pentru, a spune că vor să plece.

Lista creştea.

Cînd mai era cam o oră pînă la plecarea noastră din. Jonestown, numărul celor care spuseseră că vor să plece ajunsese la nouă.

Apoi la 12.

în cele din urmă s-au găsit vreo 20 gata să-3 sfideze pe Jones.

Dick Dwyer, adjunctul şefului misiunii americane din Georgetown, începea să fie neliniştit. Ştia că putem -conta cu siguranță doar pe un avion cu 1.8 locuri şi, eventual, pe încă unul cu patru locuri.

Ce se va întîmpla cu cei ce vor trebui lăsați să aştepte ?

S-a stabilit că va fi nevoie să facem cîteva drumuri. Reprezentanții presei, Rudele îngrijorate şi cîțiva dintre fugarii de la Jonestown au primit dispoziția să se suie în basculantă la primul ei drum spre Port Kaituma.

Congressmânuî Ryan avea să plece cu al doilea transport.

1.65

Declarațiile unui martor ocular : Interviu cu Jim Jones, 18 noiembrie

— Detest violența — ne-a spus Jim Jones. — Detest pedepsele corporale, fizice.

Vorbea cu glas scăzut şi tărăgănat şi încerca din răsputeri să ne convingă şi pe noi, aşa cum convinsese mulți alți oameni.

In orele în care ni s-a permis să' le petrecem la Jonestown s-a arătat a fi pe cît de speriat, pe atît de fascinat de presă.

La început părea că încearcă să ne. țină de vorbă, ca să nu avem timp să cerem informații de la alții.

După un timp însă, î s-a părut că merită să-şi încerce puterile cu noi. Dorea să ne spulbere scepticismul.

Auzisem prea multe istorisiri despre bătăi ca să acceptăm, fără alte întrebări, asigurările lui Jones. L-am întrebat despre o fetiță căreia i se aplicaseră 75 de lovituri cu o scîndură lată.

Văzuserăm, înainte de a veni, fotografii scoase pe furiş de la Jonestown înfăţişînd spinarea. însîngerată, învineţită a Lindei Mertle.

— Nu mai recurgem la pedepse fizice — a răspuns Jones. — Am renunţat la ele de cîteva luni, poate chiar de un an.

Dar fotografiile ?

— Fata a căpătat 75 de lovituri pentru că mama ei, doamna Mertle, a început să i le aplice chiar ea. Fata era cleptomană. Mama ei a fost cea care a cerut să fie pedepsită aşa. I-am spus mamei ei : "Loveşte-mă. mai întîi pe mine". De multe ori am încasat eu loviturile.

în prezent, a ne convingă Jones, pedepsele

constau în privarea de anumite privilegii sau interdicţia de.a munci.

L-am întrebat despre aşa-zisele şedinţe de purificare la care, ore în şir, membrii coloniei batjocoreau şi chinuiau alţi membri ai coloniei.

— Au fost — a răspuns Jones. — - Acum nu mai avem aşa ceva.

Am vorbit despre arme.

— Nu există, după cîte ştiu eu, nici un fel de arme — a început Jones. John Brown, unui dintre copiii aşa-zis adoptaţi de Jones, 1-a completat susţinînd că nici măcar cînd se duceau la vînătoare cei de acolo nu iul'im-au arme, — numai, a insistat el, arcuri şi săgeţi.

Am constatat în repetate rinduri că ori de clte Ori un răspuns- părea să nu ne convingă, Jones era gala g| încerce altul.

Avem, a admis, cîteva arme, „dar numai puşti de vînătoare".

Şi, la sfîrşit, cînd lunga noastră convorbire era pe cale de a se încheia : „Arme, da. Cîte, însă, nu ştiu".

Exista, aşa cum bănuisem, un întreg arsenal.

Omul acela era stăpînul absolut al domeniului lui de 5 500 de hectare. Supuşii îi spuneau Părinte, iar el se numea pe sine Părintele.

L-am întrebat cum se explică faptul că oamenii sînt dispuşi să-şi încredinţeze cu totul viaţa lui.

— Sînt socialist şi cred în democraţia absolută — a răspuns Jones. — Ce naiba, doar n-o să spuneţi că am vreo putere aici ? Se zice că sînt ahtiat după putere. Asta-i putere, cînd mă plimb cot la cot cu cei mai în vîrstă decît mine ?

Devenise vehement.

— Urăsc puterea. N-am nevoie de bani. Singurul lucru pe care mi-1 doresc acum este să nu mă fi născut niciodată. O doresc din zi în zi tot mai tare. Nu-mi pasă cum voi fi privit. Aş vrea să nu mă fi născut niciodată.

A urmat o pauză şi omul care tocmai ne spusese că nu-i pasă cum va fi privit ne-a declarat că a permis accesul presei la Jonestown numai pentru că fusese silit fle avocaţii lui, Mark Lane şi Charles Garry..

— Mă îndoiesc că veți putea publica adevărul. Dacă ați publica adevărul, ați avea neplăceri. Presa este liberă doar să-i atace pe toți cei care au un mod de viață opus.

Deodată, Jones a dat ordin să fie adus John Victor Stoen, fiul lui Grace Stoen, pentru ca să fie filmat de televiziune. Jones şi Tim Stoen susțineau, fiecare în parte, că ar fi tatăl drăgălaşului băiețel de şase ani.

— Arată-le dinții — i-a spus Jones copilului. — Arată-ți profilul. Uitați-vă, seamănă leit cu mine.

Stînjenit, puştiul brunet făcea ce i se spunea, deschidea gura, întorcea capul.

— Nu-i drept să te joci cu viața copiilor — zicea Jones. — Aşa cred eu, da.

Tim Stoen şi fosta lui soție, Grace, veniseră la Gcor

getown împreună cu celelalte Rude îngrijorate. Ami'ndoi aşteptau acum acolo.

Jones ne-a spus că. vreme de patru sau cinci ani. Grace a fost una din metresele lui.

— Grace n-a manifestat nici un interes față de copil înainte ca ziarele să se ocupe de această chestiune — mi-a spus Jones. — Grace e o mare actriță, ştie să plîngă la comandă. In ziua cînd a plecat din San Francisco, mi-a cerut să mă însor cu ea. I-arn răspuns ; „Nu pot, sînt însurat de 27 de ani cu Marceline". Grace e o femeiuşcă deprinsă să seducă, o femeiuşcă foarte periculoasă. Mă simt nespus de vinovat că am întreținut această legătură.

I-am spus că, după cîte auziserăm noi, relațiile sexuale constituiau Ia Jonestown privilegiul lui exclusiv, că toți ceilalți erau constrînşi la cea mai strictă abstinență.

— Nu există relații sexuale ? — s-a înfuriat, el. — Astea-s vorbe de clacă. Prostii, dă, prostii. Din vara Iui 1977 şi pînă acum s-au născut la Jonestown 30 de copii. Cum am putea să avem copii dacă n-am avea relații sexuale ?

în anumite momente discuția părea rațională. Am vorbit despre dezvoltarea comunei, care se întindea pe 5 500 de hectare. înainte, ne-a spus, cea mai mare parte a acestui teren era acoperită de junglă, dar locuitorii Jonestownului defrişaseră vreo douăzeci de rnii.de hectare.

Hrana lor continua să fie adusă în cea mai mare parte din Statele Unite, ne-a spus Jones, mai ales din cauza ploilor torențiale timpurii care aveau să dăuneze recoltelor de banane, portocale şi verdețuri ale coloniei.

Deşi vizitatorilor li se servea carne, reuşiserăm să aflăm că dieta localnicilor se reducea adesea la trei mese de orez eu sos pe zi.

— Sîntem o comunitate model — a susținut Jones. — Toc timpul vine lume. Rar trece o zi în care să n-avem aici un vizitator.

Pe neaşteptate însă a renunțat la lăudăroşenie.

— Mă simt ca un om fără țară. Sigur că vreau să mă întorc în Statele Unite. o să mă întorc îndată ce scap de procesele astea..

Aşteptam. Acum nu mai era nevoie să punem întrebări. Jones a continuat :

— Sînt bolnav. Simt în fel şi chip că sînt pe moarte. Ai trebui să mă internez într-un spital, dar am prea

128

multe răspunderi aici, Pînă acum cinci zll(.nu BVU< pneumonie. Am febră. 39 cu cinci. Plămînil rinichii, cancer, cine ştie ?

Cu puțin înainte de plecarea noastră, discuția a luat o nouă întorsătură :

:— Este evident că există un complot - a declarat Jones. — Cineva a tras în mine.

L-am întrebat cine sînt complotiştii.

— Cine a complotat ca să-i ucidă pe Martin Luther King, pe John F. Kennedy şi pe Malcolm X ? — a replicat el. "— Fiecare organism guvernamental american mi-a făcut greutăți. Am încercat să edific o comunitate care reprezintă o alternativă la cultura Statelor Unite. Am luat de pe stradă toxicomani şi vînzători de stupefiante, i-am adus aici şi am făcut o treabă foarte bună. Oricine complotează să distrugă. „Templul popoarelor" e un idiot. E o idioțenie să distrugi o societate bazată pe liberul con-simțământ.

Devenea din ce în ce mai vehement,

:— De ce să se teamă cineva de mine ? Tîmpenule astea mă omoară şi mai multe nu !

A cerut tuturor ziariştilor să-i dea asigurări că vor vorbi şi despre locuitorii Jonestownului care se simt excelent, nu numai despre cei care vor să plece,

I-am răspuns că operatorii de televiziune de la N.B.C. şi reporterii gazetelor luaseră deja interviuri şi unor oameni care declaraseră că doresc să rămînă.

— Mi-am dat viața pentru poporenii mei — a spus Jones. — Trăiesc pentru ei şi mă străduiesc să-i slujesc,

Striga ca un apucat.

în timp ce noi şi dizidenții ne strîngeam în. pavilion înainte de a ne îndrepta spre autobasculanta care urma să ne ducă la terenul de aterizare, Jones se plîngea :

— De fiecare dată în trecut cînd cineva a ales plecarea,' a ales şi minciuna. M-au mințit cînd îmi spuneau că nu vor să plece şi după aceea au plecat. Să sperăm că nu se va mai întâmpla aşa ceva.

Pe acoperişul pavilionului răpăia din nou ploaia. Se pare că abia în momentul acela şi-a dat seama Jones cît de numeroşi erau cei ce voiau .să-1 părăsească.

— Scuzați-mă — le-a spus el ziariştilor .— Vreau să-i îmbrățişez pe toți .înainte de plecare,

Declarațiile unui martor ocular : 18 şi 19 noiembrie

Spre marea noastră uşurare eram, în sfîrşit, în, canionul care trebuia să ne ducă de la Jonestown la terenul de aterizare.

Deodată am auzit o busculadă în pavilionul in .are ii lăsaserăm pe Leo Ryan, pe Lane şi pe Garry.

Mulțimea a fost străbătută de un freamăt voios.

Ziariştii au sărit din basculantă pe drumul desfundai, să vadă ce se întâmplă. înspăimântați, dizidenții care sperau să ajungă, cu ajutorul nostru, în libertate au rămas în autobasculantă..

Ne-am repezit spre centrul de întrunire. Cîteva „gorile", tineri cu mutre brutale, ne-au tăiat calea. Ne-au poruncit să ne întoarcem în camion. Apoi l-am văzut pe Ryan, cu tot pieptul cămăşii însângerat. Lane îi ținea de braț şi îl conducea cu paşi repezi spre camion.

Fața lui Ryan era la fel de albă ca părul lui.

Lane 1-a ajutat pe Ryan să se cațere în autobasculantă şi ne-a spus că el şi cu Garry vor rămîne în urmă împreună cu alt grup de dizidenți care doreau să fugă. Ne-a asigurat că va încerca să-i calmeze pe cei mai inimoşi membri ai „Templului popoarelor".

— Cărați-vă repede !, a strigat Lane.

Dar şoferul nostru făcea şi el parte din „Templul popoarelor" şi nu se grăbea deloc. Autobasculanta galbenă cu zece roți a părăsit scena în pas de melc.

Cînd am ajuns la cotitură, l-am văzut pe Lane făcîn-du-ne semne cu mîna.

Ne-am strîns în jurul lui Ryan, în partea din spate a camionului deschis. Ne-a relatat că un tânăr se desprinsei din mulțime, alergase spre el şi încercase să-1 înjunghie. Cuțitul era deja lîngă beregata lui Ryan când Lane şi Garry l-au apucat pe agresor de braț şi i-au luat arma. Ryan nu fusese atins. Sîngele era al agresorului, identificai ulterior ca Donaid Sly, care fusese rănit în timp ce era dezarmat.

Ryan n-a fost ultimul dintre pasagerii noştri. Larry Layton, un tip care părea nervos şi scos din fire, s a suit şi el şi ne-a spus că vrea să fugă de la Jonestown.

Ceilalți fugari au intrat în panică.

— E unul dintre acoliții lui. E unul dintre şefi — sp naau. — O să ne omoare pe toți. O .să ne omoare ,k ați,

N-am ținut seama de rugămințile lor. Spuse:,* riui I oricine vrea să plece va merge cu noi şi va avea şi el aceluşl drept ca toți ceilalți să fugă.

Acum era sîmbătă 18 noiembrie, ora 4,20 după am'.; < ți vedeam cele două avioane care ne aşteptau, OIUt-iiI închiriat de noi în ziua precedentă şi un Cessna cu un singur motor, în măsură să transporte pe cîțiva din cei ce voiau să fugă.

Ştiam că trebuie s-o ştergem cît mai repede cu putință.

Şi totuşi nu ne-am mişcat destul de repede. -

De ia capătul celălalt al terenului, dinspre dreapta noastră, venea autobasculanta „Templului popoarelor", din Bare abia coborîsem şi, ascunse în parte în spatele ei, un fcactor roşu şi o remorcă.

Trei sau patru bărbaţi au sărit jos. Atunci au început împuşcăturile.

Mă aflam între cei doi băieţi de lă N.B.C., Bob Brown şi Don Harris. în timpul acestei călătorii ne împrieteni lerăm.

Eu am fost lovit primul. Un'glonte de calibru 38 mi-a pătruns în umărul stîng şi m-a doborât la pămînt.

M-am tîrît în spatele rqţii din dreapta avionului.

Don Harris a fost atins. I Bob Brown, .operatorul de la N.B.C., a încercat să rămînă in picioare şi să filmeze, chiar în timp ce agresorii se apropiau de el.

Era incredibil de tenace. ; Unul sau doi dintre bandiţi s-au apropiat ochind. Am văzut apoi cum unul dintre atacanţi îşi împlîntă parcă puşca în faţa lui Brown, să fi fost cel mult la cîţiva centimetri depărtare.

Creierul lui Bob a împroşcat -minicamera albastră a N.B.C.-ului.

Am văzut cum s-a tras de aproape în Don Harris.

Am sărit în sus şi am pornit în goană peste terenul de aterizare, alergînd mai repede decît am alergat vreodată în viaţa mea. îmi amintesc că mi-a trecut prin minte să fug in zigzag, ca să nu fiu o ţintă prea uşoară pe câmpul acoperit cu iarbă măruntă. îmi amintesc însă că îmi spuneam şi nu, asta o să-ţi încetinească înaintarea. Aleargă drept înainte. M-am afundat în junglă, zgîriindu-mi mîi-nile şi braţele, pierzîndu-mi ochelarii de pe nas şi aparatul

130

de fotografiat de pe umăr. Eram sigur că indivizii pot încă să mă urmărească.

Gîfîind, mi-am croit drum prin tufişuri pe o distanţă de vreo 50 de metri. Apoi m-am oprit. Mă afundasem în mlaştină pînă la brîu. E momentul, mi-am zis, şă văd oe-.l cu mine.

Mi-am scos batista din buzunar şl, cu multă precauţie, mi-am tamponat umărul sting, unde fusesem lovit, Cămaşa mea kaki era deja năclăită de sînge. Mi-am legal; cu atenţie şireturile de la pantofi., pe care nămolul VJSeos le desfăcuse. Am reuşit să mă adun. Peste un ceas avea să se înnopteze şi, dacă m-aş fi îndepărtat mai mult, n-aş mai "fi răzbit să ies niciodată din mlaştină. M-am decis să înaintez paralel cu pista aeroportului, astfel încît .să-mi dau seama, oarecum, unde mă aflu. Am mers prin mlaştină pînă am ajuns la vreo trei sute de metri de Jocul uncie fuseserăm atacaţi.

. Mi-am făcut loc prin iarba înaltă pînă la marginea pistei. Cu precauţie, cu cea mai mare precauţie, am privit, printre ierburi, spre avionv

Slavă Domnului, avionul ce] mic pleca.se.

Am desluşit şapca albă. a lui Bob Flick. de la N.B.C, şi tricoul roşu cu maron pe care îl purta reporterul ziarului. „San Francisco Examiner', Tim Reiterman,

Am pornit în goană pe pistă.

ApropiindU-mă, mi-am dat seama că brațul lui.Reiterman e zdrobit.

Amîndoi păreau să fie în stare de şoc.

Congressmânuî Ryan zăcea în noroi, lîngă roata din dreapta. Glontele îi sfărîmase fața.

Don Harris zăcea înspre partea de mijloc a avionului.

Cadavrul lui Bob Brown era aproape de coada avionului.

Patricia Parks, fiica femeii care îl înfruntase pe Jones şi stăruise să plece, fusese doborîtă lîngă scara avionului.

Greg Robinsoh, tînărul fotoreporter strălucit de la „San Francisco Examiner", se găsea în dreptul roții clin stînga, cu trupul aproape sfîrtecat.

Supraviețuitorii începuseră să-i care în desiş pe cei grav răniți.

Trebuia să ne ascundem Eram. siguri că ucigaşii voi reveni ca să termine cu noi.

încercam, aşa cum puteam, să oprim, hemoragiile. îmi amintesc.cum îndesam în rănile acelea mari, căscate,.şervețele, prosoape, tot ce ne cădea în muia. Am turnai :/i rom în răni, bandajele din mica noastră trusă de prim ajutor s-au terminat repede, înecate în fiere şi în stngi

După aceea ne-am aşezat printre ierburile înalte şi am aşteptat să-se lase întunericul. Nu avea să mai dureze mult.

Speram să putem rezista peste noapte, pînă vor veni să ne salveze.

Eram convinşi că .pilotul micului avion a cerut ajutoi prin Tei dio îndată după ce s-a ridicat în aer. Terenul ele aterizare de la Port Kaituma nu era însă luminat şi părea imposibil ca militarii guyanezi să rişte o aterizare pe întuneric.

Cu toate acestea, cîțiva localnici guyanezi au adus recipiente cu petrol ca să marcheze limitele pistei. Ne-au spus că în 10—15 minute, cel mult o oră, se va veni în ajutorul nostru.

Era cu neputință să estimezi cît timp va trece, dar ne-am dat seama că va trebui să aşteptăm mult mai mult decît ni se spusese.

Din desiş şi de la Port Kaituma apăruseră vreo 50.....60

de guyanezi. Unii s-au apropiat şi s-au-oferit să ne ajute. Alții au furat, pînă să reuşim noi să-i alungăm, ceasurile, magnetofoanele şi echipamentul electronic aflate asupra morților.

Am văzut doi guyanezi îndreptîndu-se spre Dick Dwyer, adjunctul şefului misiunii americane din Georgetown. îi duceau între ei pe Larry Layton, aghiotantul. în vîrstă de 32 de ani, al lui Jones, care se cățărase- în camionul nostru cu puțin înainte de sosirea lui Ryan.

Dale Park, a cărui soție, Patricia, fusese ucisă în timpul atacului de pe terenul de aterizare, ne-a explicat ce se întâmplase. /

Layton izbutise, ne-a spus el, să se suie la bordul > micului avion Cessna şi să tragă patru focuri de pistol. A nimerit pe doi dintre fugarii de la Jonestown.

Parks a reuşit să-i ia arma şi să-1 tragă jos din avion. A apăsat, apoi pe trăgaci, dar fără nici un efect. Pistolul se blocase.

A spus polițiştilor guyanezi să-1 separe pe Layton dfl fugarii de la „Templul popoarelor". Altminteri l-ar li .l'i-şiat'de viu.

132

Dwyer, care îşi asumase conducerea micului nostru grup greu lovit, a luat pistolul şi 1-a băgat în buzunar,

Abia după aceea ne-am. dat seama că în timpul atacului nu fuseserăm singuri.

Agresorii îi împrăştiaseră pe guyanezii veniți să ne vadă decolând.

Patru soldați guyanezi, înarmați cu paşti mitraliere, urmăriseră atacul de la o depărtare de două sute de metri.

Ne-au spus că în timpul atacului s-au temut să tragă, ca nu cumva să împuşte şi mai mulți oameni.

S-au uitat cum pleacă agresorii cu tractorul şi i-au lăsat să se îndepărteze fără să tragă măcar un glonte.

Singurul polițist de pe terenul de aterizare, înarmat cu binecunoscuta armă de vînătoare, cel care ne întîmpinase cu o zi. mai înainte, fusese dezarmat de ucigaşi chiar în momentul începerii atacului.

Ne-am apropiat de soldații guyanezi.

Dick Dwyer i-a convins să ne lase să-i adăpostim în cortul lor pe răniții în starea cea mai gravă.

Sătenii ne-au spus că noi ceilalți, între care erau şi unii mai uşor răniți, ca Tim Reiterman şi ca mine, putem aştepta într-o cafenea micuță, numită acolo debit de rom.

Era întuneric şi se stârnise furtună.

Am. făcut de gardă cu rîndul, cîte doi, în cort. pentru a-i îngriji pe răniți.

Jackie Speier, colaboratoarea lui Ryan, era extraordinar de curajoasă. I se smulsese jumătate din coapsă şi avea răni adinei în braț şi în piept. A reuşit totuşi să-şi pună în funcțiune magnetofonul şi să înregistreze o bandă.

Şi-a lipit buzele de urechea mea şi mi-a şoptit :

— Ştiu că am să scap, Ron, dar dacă n-o să scap, dă, te rog, banda asta părinților mei.

— Sigur că ai să scapi — i-am răspuns. — De ce să nu le-o dai chiar tu ?

— Ştiu, ştiu, dar, oricum, ia-o.

Am pus-o în buzunarul de sus al cămăşii mele şi am purtat-o asupra mea în acea lungă, foarte lungă noapte.

Anthony Katsaris, .care petrecuse ore îndelungate în-oercînd să-şi convingă sora, pe Măria, să< se întoarcă acasă, fusese foarte serios rănit. Am încercat să-i dăm mai întîi apă, apoi Pepsi-Cola. Asta era tot ce aveam, afară de rom şi de bere. Nu putea reține insă nimic.

Veni Gosney, care fugise din Jonestown lăsindu-şi

133

acolo fiu] în vîrstă de cinci ani, fusese împuşcat In pl< pt A gemut şi s-a văitat toată noaptea.

Steve Sung, operatorul de sunet de la N.B.C., tl< « uimit pe toți, ridieîndu-se a doua zi dimineața in pl< lonre, Credeam că e aproape bine. După cum avea însă ,sn .-.o constate, era unul dintre răniții în starea cea in; d gra' L

La debitul de rom am fost tratați cu o bunătate m ii presus de orice închipuire. Femeia căreia îi aparținea localul ne-a dat tot ce avea —r puțină cafea, Pepsi, ben ,i banane.

Noi îi plăteam, îndesîndu-i într-una în mînă bancnote guyaneze. Era însă evident că n-aveam cum s-o răsplătim pentru riscul imens pe care şi-1 asuma. Nimic nu putea sa-1 compenseze.

Cîțiva guyanezi rămăseseră în fața colibei pentru a ne ,păzi. Aveau, cu toții, un singur cuțit. Eram încremeniți de spaimă.

De cîte ori furtuna tropicală care a bîntuit cu furie toată noaptea făcea să se desprindă dintr-un copac o ramură şi o izbea cu zgomot pe acoperişul de tablă, ne țineam răsuflarea.

Din cînd în cînd ni se părea că vedem lumini sau că auzim zgomotul unor camioane pe terenul de aterizare.

în asemenea momente, cei mai mulți dintre noi ne trăgeam înapoi, între ierburile înalte. Bob Flick, producătorul de la N.B.C., un bărbat masiv, vînjos, care se aflase de multe ori la strîmtoare în afara hotarelor țării, rămînea însă acolo, în mijlocul răniților.

Nu mă părăsise în răstimpul celor 12 ore în care fusesem reținut pe aeroport de autoritățile guyaneze, iar acum stătea neclintit de strajă alături de tovarăşii săi răniți.

Mă gîndeam că asta înseamnă să fii. cu adevărat, viteaz. Cred că nu s-^ar fi mişcat din loc nici măcar dacă pe terenul de aterizare ar fi apărut un tanc.

Erau şi momente cînd ne puteam întinde pe jos. M-am rezemat cîtva timp de o pemă de burete. Brațul sîngera şi mă durea. Făcusem o entorsă la genunchi. Aveam un nod în gît.

Nici vorbă de somn.

Timpul se scurgea extrem de lent.

La revărsatul zorilor, cortul în care îi țineam pe cei

133

grav răniți mirosea urît, a carne putredă. Răniții simțeau şi ei mirosul şi discutau despre asta.

Erau năpădiți cu toții de muşte şi de alte insecte Ne străduiam din răsputeri să le îndepărtăm.

Şi, totuşi, Jackie Speier izbutea să zâmbească atunci cînd cineva privea în direcția ei.

La opt şi jumătate — 16 ore după atac — au sosit, primii soldați guyanezi. Ne-am bucurat văzîndu-i, cu căştile lor rotunde de jungla, cu uniformele lor unsuroase şi mai ales cu liniştitoarele lor puşti mitraliere boante,

Zburaseră în timpul nopții de la Georgetown pînă pe pista luminată de la Matthews Ridge. După aceea au parcurs cu trenul cea mai mare parte a drumului pînă la Port Kaituma şi şi-au continuat călătoria cu un Land Rover şi un camion, pentru a face ultimele cîteva sdte de metri pe jos, ca să nu fie prinşi în ambuscadă.

Eram deci salvați.

Dick Dwyer ne-a ordonat să intrăm înapoi în casă, in timp ce-el discuta cu soldații. Ne-a spus că nu vrea să fim luați de cineva drept bandiți din „Templul popoarelor".

După cîtva timp, Dwyer a revenit. S-a dus la chiuveta din bucătărie şi a început să-şi spele foarte metodic mîinile,

i-am spus că, în tot timpul cît am stat acolo, nici unul dintre noi n-a folosit chiuveta pentru a se spăla Ce i-a venit s-o facă acum ?

„Am despuiat morții, mi-a răspuns. — Nu-i o treaba prea plăcută".

Ne-a arătat portmoneurile, pieptenii, banii, mărunțişul — tot ce rămăsese de pe urma celor cinci care îşi pierduseră viața.

Primul avion a ajuns abia la 10,20. Era un mic avion militar vopsit în negru şi galben în care încăpeau cinci pasageri. Deşi fusese trimis la locul unei agresiuni armate, nu aducea nici brancarde, nici pături, nici echipament de prim-ajutor.

L-am întrebat pe pilot de ce.

„Aşa e în Guyana", ne-a răspuns el cu un zîmbet încurcat.

Puțin după aceea a sosit un al doilea avion, cu 18 locuri. . .

Avioanele au aşteptat vreo jumătate de oră, în timp ce noi încercam să-i convingem pe cei ce fugiseră de la

Jonestown şi îşi petrecuseră noaptea cu iun „> .< urc*' la bord,

Au refuzat. Prea mulți dintre cei dragi lor nilăe< iu Inel prin junglă. De exemplu, Tom Bogue, un băiat 17 ml, care atunci cînd începuse să se tragă, se ascunse iu ! tilş îmbrăcat doar într-un costum de basket roşu, ior.ipi dr prosop şi pantofi de tenis. Ulterior aveam să aflăm că acest adolescent din Suişuri, California, a stat ascuna 'împreună cu alți patru tineri şi a izbutit să-i salveze,

Şi mai era ceva : supraviețuitorii se temeau să plece cu avionul la Georgetown. Erau convinşi că pe aeroport aşteaptă membri ai „Templului popoarelor" gata să doboare avioanele.

Dwyer, care avea o rană superficială in coapsă, a rămas şi el în urmă ca să continue să-şi îndeplinească îndatoririle de reprezentant al guvernului Statelor Unite m punctul de îmbarcare.

L-am întrebat cum merge rana iui

„Bine", mi-a răspuns.

Pot să fac sau să pregătesc ceva pentru el da. Georgetown ?

. „Spune-le doar celor de la ambasadă să mă aştepte cu o bere rene".

Precedenta relatare dtio GuyaHa ave» tonal «ne:l Mspondenţe de război, dar informaţiito oare au fflyamsvi an fost fără seamăn de fnspăimintătoaro 8=*w oănla-l precedent^ istorice. N-a exis*»* nici anal.

12

armaghedon

Primii au murit pruncii. Li s-a picurat cianură în gură cu seringa,

Apoi a venit rîndul celorlalţi copil S-au înşiruit în pavilionul central, unde Jones vorbise de atîtea ori în faţa lor. Şa de data asta au făcut ce le-a cerut. S-au aşezat le coadă ea să primească ceşti de Kooî-Aid, o băutura" răcoritoare, dreasă cu otravă.

135

Au urmat părinţii lor şi bătrînii. Şi ei şi-au aşteptat rindul ca să aducă la îndeplinire ordinul de a muri, în timp ce gorilele înarmate stăteau pregătite să împuşte pe oricine ar fi încercat să fugă.

Şi — nimeni nu ştie exact cînd — a survenit şi moartea lui Jim Jones, ucis de un glonte tras în tîmpla stingă, în cel de-al 47-lea an al vieţii sale.

Jones, „Părintele", îşi adunase turma laolaltă şi le spusese că e timpul să plece spre ceruri.

„Ne vom întîlni — le-a făgăduit — în altă parte".

Vorbele se revărsau într-una din megafoane :

„A muri este un lucru extrem de demn. Moartea este pentru oricine, încercarea supremă".

Şi, în sfîrşit, cuvîntul final, repetat de şase ori : „Mamă, mamă, mamă, mamă, mamă, mamă".

în momentele acelea oribile de la sfîrşitul după-amiezii de sîmbătă 18 noiembrie, peste nouă sute de bărbaţi, femei şi copii au pierit în colonia de la Jonestown, Guyana, la mii de kilometri depărtare de casele lor din Statele Unite.

Cianura şi-a dat gata victimele în vreo cinci minute. Cei mai voinici şi mai sănătoşi au rezistat, probabil, ceva mai mult.

Cu zece kilometri mai spre est, pe terenul de aterizare de la Port Kaituma, supravieţuitorii atacului în care fuseseră omor îţi congressmanul Leo Ryan şi alte patru persoane aşteptau ca asasinii să se întoarcă dintr-un moment într-altul. Nici unul dintre ei şi nimeni altcineva nu-şi dădea încă seama de proporţiile dezastrului.^

Ron Javers de la „San Francisco Chronicle" a auzit primele veşti cînd se afla deja la centrul medical al aviaţiei Maleolm Grove de la baza aeriană Andrews, din apropiere de Washington.

Deşi mai avea încă glontele în umărul stîng, Javers izbutise să coboare din avionul militar Medivac în timpul unei escale tehnice la Porto Rico şi să transmită telefonic redacției reportajul incredibilei tragedii de pe terenul de aterizare. De la Andrews a comunicat textul interviului pe care i-1 luase lui Jim Jones la Jonestown. Doi medici ise străduiau să-1 tragă de la telefon, dar n-au reuşit să-1 clintească.

A fost nevoie pînă Ia urmă de intervenția unui general pentru a-1 sili pe Javers să intre în sala de operație. Corespondentul din Washington al lui „San Francisco Chro

17a

nicle", John Fogarty, a luat carnetul cu bisemnăril* l<u Javers şi a citit restul notițelor lui unui coleg alTii In dacție, la San Francisco.

între timp, Keith Power, unul dintre adjuncții şefului rubricii municipale de la „San Francisco Chronicle4' oferise să plece cu avionul la Georgetown pentru ca să v sigur că Javers va fi îngrijit cum se cuvine.

întâmplarea a făcut, ca drumurile lor să se încrucişe» . Power a ajuns la Georgetown tocmai la timp ca să relatez* ce s-a intîmpîat după plecarea lui Javers. El a comunicat despre descoperirea primelor 405 cadavre luni 20 noiembrie. Autoritățile presupuneau că aceasta va fi cifra totală.

Javers mai avea de adăugat o informație importantă.

Ea începea după cum urmează :

„Sâmbătă, după moartea congressmanului Leo J. Ryan şi a altor patru membri ai grupului, nostru, în timp ce aşteptam la Port Kaituma sperând că se va veni în ajutorul nostru, ni s-a spus că la Jonestown se pregăteşte o sinucidere în masă.

Ni s-a spus şi că ea nu va reprezenta decît primul capitol al unei oribile domnii a masacrului".

Ai doilea capitol, a continuat Javers, avea să se desfăşoare astfel : Jones şi cîțiva- dintre acoliții lui vor supraviețui, se vor ascunde, vor reveni, clandestin în Statele Unite, îşi vor căuta duşmanii şi îi vor ucide, unul cîte unul.

Foştii sectanți au fost terorizați de această perspectivă pînă cînd au aflat că la morga bazei aeriene Dover din Delaware fusese identificat cadavrul lui Jones, adus cu avionul din Guyana într-un recipient de aluminiu numerotat 1.3-B pe care scria : „Rev. Jimmie Jones".

De-abia după cîtva timp avea să se afle tot ce s-a în-tîmplat ulterior în Guyana.

Autoritățile au anunțat, de exemplu, de îndată că Sharon Amos, femeia de 42 de ani care îi păruse atît dc simpatică lui Javers cînd,a vizitat-o la „Templul popoarelor" din Georgetown, şi-a omorât cei trei copii şi apoi s-a sinucis. Martin Amos, în vîrstă de 9 ani, cel care se juca la picioarele mamei lui în timp ce Javers stătea de vorbă cu ea, Christa Amos, în vîrstă de 10 ani, şi Liane Harris, In vîrstă

de 21 de ani, fiica ei dintr-o căsnicie anterioară, fuseseră ucişi cu toţii prin tăierea beregatei.

Tatăl Lianei, Sherwin Harris, un bărbat voinic, barbă, proprietar al unei companii producătoare de auto

137

mate de distribuire a alimentelor, situată dincolo de Golful San Francisco, făcuse parte din grupul Rudelor îngrijorate

care îl însoţise pe Ryan la Georgetown.

De la bun început el a susţinut că toţi patru au fost asasinaţi. După o săptămînă a căzut de acord şi poliţia din Guyana că Sharon Amos. o femeie plăpîndă, n-ar fi fost în stare să-şi taie singură .beregata. A fost arestat Charles Edward. Beikman.. în vîrstă de 43 de ani, a cărui „colaborare" cu Jones data de 20 de ani, din vremea cînd Jones se afla încă Ia indiânapolis. şi nutrea visuri de mărire,

„Potrivit depoziţiei lui, i-a ajutat să se sinucidă", a declarat la Georgetown adjunctul şefului poliţiei, C., A, Roberts.

Roberts a mau făcut cunoscut că poliţia a reuşit să-1 identifice pe Beikman, deoarece acesta încercase .fără succes să omoare o fetiţă de 12 ani care fusese de faţă la asasinate.

O să mai treacă o bună bucată de vreme pînă cînd îşi va da seama poliţia din Guyana cîţi din membrii sectei lui Jones trebuie acuzaţi de asasinat.

Primul arestat a fost Larry Layton, cel care deschisese focul, dînd semnalul .de începere a atacului de pe terenul de aterizare'de la Port Kaituma.

A fost acuzat de uciderea a doi oameni, dar intenţia lui fusese să-i dea gata pe toţi cei din avion. " :

' Layton primise ordin să se dea drept fugar, să se urce în avionul Tui Ryan după vizita acestuia la Jonestown şi, ' în:timpul zborului, să-1 împuşte pe pilot. Dacă planul ar' fi izbutit, ar fi murit toţi cei din avion, inclusiv Layton.

S-a: întîmplat însă ca Layton să supravieţuiască şi să fie prins pe terenul de aterizare şi'.acuzat de asasinat. 'în Guyana, asasinii sînt pasibili de pedeapsa cu moartea prin spînzurare.

Michael Prokes, în vîrstă de 31 de ani, fost şef al biroului din Stockton, California, al unui post de televiziune din Sacramente, a fost arestat cu cîteva zile mai tîrziu, cînd a fost găsit în apropierea terenului de aterizare.

Prokes, fost membru al sectei „Ştiinţa creştină", bigot înveterat, îi luase în 1972 un interviu lui Jones şi fusese atît de fascinat de el, încît i-a încredinţat cei 7 000 de dolari care constituiau toate economiile lui şi a devenit ajutor de păstoria „Templul popoarelor" din San Francisco. a

Tim Carter, in vîrstă de 30 de ani, originar din Garden

ISC

City, Idaho, a fost arestat odată cu Prokes, Reporterul George Draper de la „San Francisco Chronicle” :i ilcscop ..-¡1. că Tim Carter fusese trimis în recunoaştere la San Francisco înainte de vizita lui Ryan pentru a-i identifici pe cei ce aveau să facă parte din grupul lui.

Au ieşit la iveală şi alte nume. Fugarii de la fonestov n care supraviețuiseră atacului de pe terenul de aterizare '< cunoşteau pe agresori.

Cei cîțiva supraviețuitori de la Jonestown au furnizat şi ei informații suplimentare. Odell Rhodes, în vîrstă de 36 de ani, fost profesor, a scăpat pentru că. medicul coloniei, Lawrence Schacht, 1-a trimis să-i aducă un stetoscop'după ce infirmierele pregătiseră poțiunea cu cianură.

Rhodes s-a dus unde fusese trimis, dar nu s-a mai întors. Şi-a găsit o ascunzătoare în junglă, in apropiere, şi de acolo a văzut şi a auzit oribila scenă.

El a'fost cel care a relatat că a durat cinci minute pînă cînd cianura şi-a făcut efectul şi că, în aceste cinci minute, familiile au avut timp să se strângă laolaltă ca să moara îmbrățişîndu-se.

O singură femeie, a spus Rhodes, a protestat, dar ceilalți au strigat la ea pentru că îndrăznise să se răzvrătească împotriva poruncilor „Părintelui”.

Grover Davis, care la 79 de ani a avut prezența de spirit să fugă şi să se ascundă în desiş, este şi el unul din supraviețuitorii de la Jonestown. A scăpat, de asemenea, Hyacinth Prash, o femeie cu părul alb, care rămăsese în . pat pentru că era prea bolnavă ca să se scoale şi să participe la sinistra ceremonie.

Alte două .persoane care s-au salvat de la Jonestown au fost avocații Charles Garry şi Mark Lane ; cînd. Ryan, s-a suit-în basculantă pentru a pleca spre terenul de aterizare de la Port Kaituma, ei rămăseseră pe loc.

Furioşi la culme unul pe celălalt aproape în tot răstimpul vizitei, cei doi au fost totuşi siliți să conlucreze pentru a-1 împiedica pe Donald Sly să-i taie beregata lui. Ryan

Sly, membru al sectei „Templul popoarelor”, care se pretindea nonviolent, devenise notoriu la San Francisoo prin modul cum înviora slujbele religioase strigînd „Omoară-i pe toți ! Omoară-i pe toți !”

Lane şi Garry au avut şi mai multe motive să devină prieteni, cel puțin temporar, cînd'au fost duşi într-o ro-

ia 1

libă lîngă pavilionul din Jonestown, cu puțin înainte de decesele în masă.

Potrivit declarațiilor lor. au văzut opt bărbați cu arme automate şi cu muniții şi alți doi paznici înarmați lîngă coliba lor.

..Ne-au spus zîmbind : «O să murim cu toții» — a declarat ulterior Lane reporterilor din Georgetown. — Erau liniştiți şi veseli şi m-am întrebat dacă nu cumva sînt dopați”.

Lane a afirmat că, ia despărțire, le-a spus cîteva cuvinte de consolare.

„Le-am zis : «Cel puțin. Garry şi cu mine o să fim în măsură să povestim totul-. Ne-au îmbrățişat şi ne-au

spus adio".

Avocații au declarat că ei doi au fugit în junglă. Au ajuns la Port Kaituma după soldații guyanezi.

Principala problemă era acum să se afle ce s-a întâmplat cu cei cinci sute sau mai mulți rezidenți ai coloniei dați încă lipsă. Purtătorii de cuvînt ai armatei americane au afirmat că este cu neputință ca atît de mulți oameni să se afle în junglă. Ar fi lăsat urme.

în biroul lui Jones de la colonie s-au găsit însă opt sau nouă sute de paşapoarte americane. Şi, după toate aparențele, nu mai existau alte cadavre. Unde erau toți aceşti oameni ?

înfiorătorul răspuns a fost aflat vineri. Echipele armatei americane care, la stăruința autorităților guyaneze, veniseră să ridice cadavrele şi să le scoată din țară au descoperit alte mormane de morți, mult mai departe de locul dezastrului de la Jonestown decît şi-ar fi putut închipui cineva.

Printre aceste victime erau şi foarte mulți copii.

înmormântarea celor ucişi pe terenul de aterizare avusese loc anterior.

Trupul neînsuflețit al congressmanului Ryan a fost transportat acasă, m. departamentul San Mateo. Mulți, foarte mulți vechi prieteni, 54 de colegi din Congres, o sumedenie de lideri politici din California au umplut pînă la refuz biserica catolică -Toate sufletele" din sudul oraşului San Francisco. Afară, în ploaie, vegheau a.te cinci gute de persoane.

A fost înmormântat lîngă amiralul Chester W. Nimițz, în cimitirul național Gulden Gate, de unde se vede Golful

139

San Francisco, „pe care ii îAdrăgea Bespus", şl i (mintii unul dintre colaboratorii lui. Pa.ro de necrezut, dai t|l s-a întîraplat : în timp ce cei care îl însoțiseră pe ultimul drum se pregăteau să plece acasă, a stat ploaia şi a apărut un spectaculos curcubeu dublu.

Pentru Greg Robinson, fotoreporten.il în virata d< Yl de ani de la „San Francisco Examiner", serviciul funebri a avut loc la biserica episcopală „St. Jude" de la Burbank, California, oraşul în care locuiesc părinții lui şi. in care crescuse. Pentru operatorul Bob Brown de la N.B.C. s-a oficiat o liturghie la biserica „St. Ambrose" din Hollywood, iar corespondentul N.B.C.-umi, Don. fiarris, a fost comemorat la „Prima biserică baptistă" din oraşul său natal Vidalia, în Georgia.

La San Francisco, restul enoriaşilor „Templului Popoarelor" erau ca năuci. Vreo patruzeci dintre ei s-au reunit în. spațiosul lăcaş de pe bulevardul Geary, pentru a lua împreună cina de Thanksgiving (sărbătoare oficială, celebrată în ultima zi de joi a lunii noiembrie, cînd „se aduc mulțumiri" primilor colonişti din. Massachusetts —; Nota traci).

Se plîngeau că primesc telefoane oribile, li se spunea : „Ce copii ați mai omorît în ultimul timp ?" sau „Vom zbura creierii tuturor celor care se află în această clădire".

Foştii adepți ai „Templului popoarelor" erau şi ei în stare de şoc. Aproape toți pierduseră, la Jonestown, membri ai familiilor lor.

Şi tot în stare de şoc pare să fi fost şi Charles Garry, altfel cum s-ar fi putut explica declarația pe care a făcut-o presei că Jonestownul a constituit „un experiment nobil şi înălțător" ? .

„Programe atît de admirabile anihilate în cîteva minute i Zău că nu pot înțelege", a spus el.

Lane, specialistul în comploturi, a mărturisit că el ştia de mult că ceva nu-i în regulă, dai' i-a ascuns acest lucru lui Garry.

Dacă e să ne luăm după Garry, Lane era la curent cu planurile de sinucidere pe care Jones intenționa să l-educă la îndeplinire dacă secta ar fi fost în pragul dezastrului. După cum susține însă Lane, cîteva organisme americane, printre care Departamentul de Stat, C.I.A. şi F.B.J erau şi ele informate despre planurile de sinucidere al« sectei. *

Lane şi alți membri ai grupului auziseră că sandvişurile eu brînză servite grupului lui Ryan la colonia „Templului popoarelor" urmau să fie presărate cu tranchilizante sau cu alte droguri.

„Am luat cu mine nişte picături de tuse care conțin o grămadă de zahăr — a spus Lane. — Nici în ruptul capului n-aş fi mîncat sandvişurile alea cu brînză",.

Javers a mîncat unul. Şi el auzise zvonul, dar n-a avut isenzația că ar fi fost drogat. Nici ceilalți membri ai grupului n-au avut această senzație. Garry era indignat. Dacă Lane i-ar fi împărtăşit ceea ce ştia, susținea el, nenorocirea ar fi putut fi preîntâmpinată, fie convingîndu-1 pe Jones să renunțe, fie prevenind autoritățile guyaneze.

între timp. supraviețuitorii se străduiau să explice cine sînt şi ce vor, chiar dacă ceea ce spuneau nu părea să aibă vreo noimă.

în întreaga lume, comentatorii făceau şi ei efortul de a înțelege ce se întâmplase.

„Osservatore Romano", oficiosul Vaticanului, atrăgea atenția asupra „deşertăciunii pseudomisticismului, care, trădînd cauza lui Hristos, trădează cauza omului".

Agenția TASS afirma, la Moscova, că vede în „Templul popoarelor" „un simptom al cunoscutului mod de viață american".

La Paris, "Le Monde" a scris că, pentru a-şi aduce la fodeplinire pianul, Jones a fost nevoit să-şi scoată discipolii din Statele Unite şi să-i izoleze: Majoritatea celorlalte ziare au fost însă mai dure.

„Journal de Geneve", de exemplu, a scris : „Deşi s-a tatîmplat în America de Sud, această poveste cumplită aparține Statelor Unite. Valurile de bigotism reprezintă» pare-se, o constantă a istoriei americane .

„Există oare în California o forță ascunsă care se manifestă prin asemenea acte demențiale ?", a întrebat un comentator al ziarului „Asahi Shimbun" din Tokio.

„Societatea americană este formată din oameni cu tendința de a adera, de a forma asociații", a afirmat „Suddeuische Zeitung" din Munchen, oraşul în care, după primul război mondial, o mînă de asemenea oameni s-au întrunit pentru a constitui Partidul național socialist.

141

Qricît de interesante ar fi fost comentariile presei, cele toai frapante lucruri le-au spus persoane din apropierea lui Jones,

„îmi vine aproape să spun că-1 urase — a declarat jfiul lui, în vîrstă de 19 ani, Stephen, care a scăpai de masacrul de la Jonestown pentru că se afla la Georgetown cu echipa de basket a coloniei. — A făcut praf şi puINcro din aproape tot ce dădea sens vieții mele".

EPIL(

DE CE ?

HERB CAEN

I

r Vocabularul ororii îşi are limitele lui. în cazul reverendului Jim Jones şi al „Templului popoarelor", cuvintele — cuvintele „cu cîrlig" — scumpe inimii fiecărui secretar de redacție care dă titluri — şi-au pierdut rapid miezul şi semnificația. Bizar şi grotesc au fost urmate de coşmar şi poc. Incredibilul a devenit mult prea real, indicibilul a prins glas. A venit apoi tăcerea înmărmurită, singura reacție cu putință la întrebarea rămasă încă fără răspuns : de ce ?

Ultimul capitol n-a fost încă scris — presupunîndu-se Că ar putea fi scris vreodată —, dar penultimul capitol s-a configurat de la o oră de închidere a ediției la alta, într-un „fapt divers", în sensul gazetăresc al expresiei. Şi, ca fapt divers, a meritat pe drept cuvînt să fie considerat unic. Ziarişti şi sociologi, profesionişti, şi amatori s-au aplecat peste maşinile lor de scris şi au vorbit la microfoane, încercînd să invoce precedente. încercare zadarnică.

Mormanele de cadavre din jungla tăcută a Guyanei, cei ucişi de monstruoasa mixtură de Kool-Aid şi cianură, au reamintit unora dintre observatori de vitejii evrei de la Masada, care s-au sinucis în fortăreața lor pentru a nu

141

! capitula în fața legiunilor romane. Analogia nu < I tl 'evreii ştiau că de murit vor muri în orice caz. Fantomei* Buchenwaldului şi Auschwitzului au fost conjurate şi < !< , fără însă a se materializa: lagărele de concentrare erau parte integrantă din politica oficială a Germaniei, nu capriciul unui lider izolat.

S-a discutat despre tot felul de secte şi de sectanți, atît în publicații, cît şi în cadrul inevitabilelor dezbateri tele-! vizate, dar de la reverendul Moon pînă la Esalen, nimic , şi nimeni nu pare a oferi cheia misterului reverendului Jim Jones. Autoritatea lui cvasireligioasă şi categoric mistică, [perfecta disimulare a caracterului ei malefic pot constitui un fir conducător pentru înțelegerea misterului pe care îl f constituie anii '70. Semnificațiile mai profunde nu se pot Knsă distinge dincolo de masca motivațiilor personale, din-Ifeolo de exotismul unor locuri depărtate şi, în ultimă instanță, dincolo de moarte.

II

„Faptul divers". Revin la această expresie gazetărească, deoarece prin ziare şi-a exercitat inițial Jim Jones înrîuri-i rea asupra opiniei publice şi în paginile lor a devenit un «personaj controversat, admirat şi curtat de unii, hulit şi luat ; în derîdere de alții.

Se folosea de presă şi era folosit de ea. Părea fascinat şi totodată dezgustat de publicitate şi adesea spunea : "Să nu scrii despre mine, scrie despre discipolii mei şi despre ceea ce încearcă ei să înfăptuiască". în anii pe care i-a petrecut la San Francisco, numele lui a apărut în ziare cu o frecvență din ce în ce mai mare, iar el a început să reac-' ționeze cu o nervozitate din ce în ce mai mare. Ținea să ' ascundă ceva reflectoarelor publicității, dar pe atunci nimeni nu ştia ce anume.

în zilele de început ale „Templului popoarelor", mijloa- cele de informare îl prezentau ca pe „o figură legendară", : care dispunea de „o forță considerabilă" în viața politică. Abia in sumbrele zile finale ale dinastiei sale a devenit [„descreieratul" din Guyana. La fel, adepții lui au început [să fie tratați drept „fanatici" de către mijloacele de infor-[mare abia cînd se zvîrcoleau în spasmele cianurei. Pînă I atunci fuseseră „discipoli credincioşi,", poate induşi în

eroare, dar în orice caz năzuind spre. o viață mai buna şi meritând, ca atare, toată simpatia.

în extravagantul San Francisco de la începutul anilor '70, Jim Jones a ieşit foarte încet din anonimat. Pe vremea aceea, un predicator pitoresc şi ahtiat de popularitate, reverendul Cecil Williams, atrăgea atenția întregii țări prin slujbele duminicale pe care le ținea la biserica memorială Glide din cartierul rău famat al oraşului San Francisco Cecil Williams adora lumina reflectoarelor şi nu se jena deloc să admită acest lucru. Aduna laolaltă, la slujbele lui de un teatralism împins pînă la extrem, celebrități şi hip-pies, staruri ale muzicii rock şi toxicomani, membri ai periculoasei bande de motociclişti „îngerii iadului" şi persoane din înalta societate. Putea să susțină, pe drept cuvînt, că regizează „cel mai bun spectacol din oraş" şi, dacă doreai să găseşti un loc la biserica Glide duminică dimineața, trebuia să ajungi acolo cu noaptea-n cap.

Comparat cu Cecil Williams, care încerca să realizeze eoumenismul prin metoda „hai să dansăm boogy-woogy", -Jim Jones părea să ofere o alternativă

stimulatoare. Cu toate acestea şi Jim, cum le cerea el oamenilor să-i spună aproape imediat după ce făceau cunoştință, se străduia, dar pe alte căi, să ajungă în centrul atenției generale.

Am luat cunoştință de existența lui în 1972, cînd am scris în „San Francisco Chronicle" o scurtă informație în legătură cu un florar care făcuse o faptă bună, ajutînd * un om necăjit. A doua zi am primit un cec de o mie de dolari pe numele florarului, împreună cu o scrisoare de la Jim Jones. Ia|ă" ce-mi scria : „Noi, cei de la «Templul popoarelor», sîntem încîntați să aflăm că cineva îşi ajută aproapele fără a aştepta vreo răsplată sau vreo recompensă Cînd auzim despre asemenea fapte bune, ne bucurăm că omenia n-a pierit cu totul în această lume atît de stricată Vă rog să înmuiați acest cec florarului şi să-i transmiteți, mulțumirile noastre. Vom urmări în continuare rubrica dumneavoastră şi întreg ziarul pentru a găsi şi alte exemple de fapte care merită să fie sprijinite de. «Templul popoarelor»" .

Florarul, un tînăr cam strîmtorat, s-a prezentat să încaseze cecul fără prea mari speranțe că ar avea acoperire Cînd a constatat că totul e în regulă, a fost buimac de bucurie, dar şi foarte nedumerit, Şi eu am fost nedumerii şi fascinat. Am găsit „Templul popoarelor" într-un fos1 templu masonic de pe bulevardul Geary. flanca) (ic- sala de concerte Fillmore, punctul inițial de lansare a muzicii rock la San Francisco, şi tin local al companiei „Puii fripți Kentucky". Cartierul era locuit în cea mai mare part* de negri. M-am adresat oamenilor politici de culoare- elin in> prejurimi şi mi s-a spus că ...Tim Jones e un tip nemaipomenit, un adevărat lider, un om în care oamenii din ghetto pot să aibă încredere. O să devină o adevărată forță in acesl oraş. Trebuie să vă faceți neapărat timp ca-să vă întâlniți cu el".

III

Jim Jones a acceptat să ia prînzul cu mine. cu condiția să nu-i iau nici un interviu şi să nu-1 citez, dar să-scriu despre obiectivele grupului lui. Impresia mea a fost că este o persoană destul de atrăgătoare, cam enigmatică, amabilă şi timidă, care devine volubilă numai pe tema „ajutării celor ce nu se pot ajuta singuri". Părea în parte americano-indian, aşa cum şi susținea că este, şi purta o „uniformă" neagră, aproape ascetică, un fel de tunică şi pantaloni asortați. Zîmbea doar rareori şi nu părea să aibă simțul umorului. Ne-am întîlnit de două ori pentru a lua masa de prînz împreună şi de fiecare dată a venit însoțit de un tînăr zvelt, zelos. Mike Prokes, un colaborator care îndeplinea de fapt atribuții de secretar de presă şi care manifesta un devotament fără margini față de „Jim".

„Templul popoarelor" nu constituia un fapt divers care să se asorteze lesne cu cele din rubrica mea informativă, dar am publicat vreo două ştiri scurte, de exemplu aceea despre neobişnuitul cec de o mie de dolari oferit florarului ; ele prezentau „Templul" într-o lumină favorabilă. Reacția a fost, ca să nu spun mai mult, exasperantă. Au sosit la redacție zeci de scrisori care mă lăudau pentru amabilitatea mea şi îl ridicau în slăvi pe Jones. Scrisorile, aproape identice, erau scrise de mînă, unele .clar şi frumos, altele mâzgălite de nişte semianalfabeți. Era

evident că fuseseră trimise din ordinul lui Jim Jones şi că fuseseră dictate. Am renunțat pentru moment să mă mai ocup de acest subiect şi am aşteptat noi evenimente.

Ele n-ău întîrziat să apară. în pofida diversității lui, San Francisco este un oraş relativ mic, şi oricine poate aduce un bloc solid de voturi — să zicem două mii adicl

144

suficiente pentru a schimba rezultatul unor alegeri — va fi, fără doar şi poate, cultivat de oamenii politici. Liberalii şi „progresiştii" de toate nuanțele se înghesuiau la uşa lui Jones şi se străduiau să intre în grațiile discipolilor acestuia. Primarul George Moscone 1-a revendicat pentru sine, numindu-1 în Comisia pentru locuințe. A fost confirmat fără întîrziere, chiar şi de acei politicieni conservatori de la primărie care astăzi aruncă blamul asupra „liberalilor creduli", răspunzători în parte de această tragedie.

Pe măsură ce Jones ieşea din anonimat, adversarii lui ieşeau şi ei din anonimat. Dizidenți şi detractori au început eă răspîndească fel de fel de istorii în care el apărea nu ca omul de omenie drept care se dădea, ci ca un vătaf brutal, un tip crud, un mincinos şi un şarlatan putînd deveni periculos. Jones a negat aceste acuzații. Mike Prokes a denunțat atacurile ca fiind „triviale, emanația unor spirite meschine, care nu sînt în deplinătatea facultăților lor mintale". Primarul şi susținătorii lui politici au refuzat să creadă ceea ce se spunea pe seama lui Jones. „Jim Jones e un om cumsecade — mi-a spus unul dintre ei. — Cît timp cei ce-1 critică nu vor aduce probe categorice — ,«o puşcă fumegîndă» —, vom continua să credem că este exact ceea ce pare a fi".

Cu toate astea, aura lui Jim Jones a început să se deterioreze rapid. Pe măsură ce zvonurile deveneau tot mai stăruitoare, politicienii au început să dea înapoi. Marshall Kilduff a făcut o anchetă, pornind de la acuzațiile dizidenților, şi a ajuns să le dea crezare. Jones şi Mike Prokes le dezmințeau cu şi mai multă înverşunare. Atunci, Kilduff şi Phil Tracy au scris un articol despre „Templul popoarelor" pentru revista „New West" şi lumea lui Jim Jones a început să se prăbuşească.

In loc să respingă acuzațiile, în loc să le tăgăduiască sus şi tare, el a bătut în retragere. Deşi prea puțină lume era pe atunci la curent cu această intenție, Jones şi adepții lui se pregăteau să părăsească San Francisco pentru a se refugia definitiv în Guyana. Acolo avea să fie binevenit, în siguranță, la adăpost de orice critică. Guvernul Guyanei era încîntat să-1 primească. Cîteva dintre cele mai proeminente personalități politice ale Americii semnaseră scrisori de recomandare pentru Jim Jones. Fără îndoială că soția preşedintelui şi cei cîțiva senatori ai Statelor Unite n-aveau cum să se înşele.

144

Hotărîrea lui de a părăsi țara mi s-a părut cu totul de neînțeles. Tot cam pe atunci am dat peste o poveste ciudată în legătură cu copilul făcut de Jim Jones soției unui credincios al „Templului popoarelor". Era o poveste destul de scandaloasă, dar cu multe amănunte concrete, şi avea să capete o mare importanță în evenimentele ulterioare. Ori de cîte ori îl întrebam pe avocatul „Templului popoarelor", Charles Garry, de ce nu se întoarce Jones să răspundă acuzațiilor celor ce-1 criticau, Garry îmi răspundea : „îl iubeşte prea mult pe băiețel. Nu-ți dai seama în ce situație dificilă se află ? Se teme că, dacă s-ar întoarce, ar pierde tutela asupra copilului în favoarea mamei acestuia şi a soțului ei, amîndoi duşmani de moarte ai lui Jim Jones. L-am sfătuit să rămînă acolo pînă se va rezolva această chestiune".

IV „

„Explicația" era lipsită de sens. Rămînînd cu discipolii în Guyana, nu făcea decît să confirme cele mai rele lucruri spuse şi scrise pe seama lui. Acum se scria pe față că este >un nebun, un megaloman, un paranoic şi un ucigaş poten-reial. Susținătorii lui, în special politicienii care trăseseră foloase de pe urma influenței sale, continuau să spună : :„Jim o să vină înapoi şi o să pună lucrurile la punct". (A sse traduce : „E cu neputință ca noi să ne fi înşelat în pri-îvința lui".) Garry continua să afirme calm : „O să se în-ttoarcă atunci cînd am să-i spun eu". Totul era lipsit de [noimă. De aceea i-am scris lui Jim Jones pe adresa de la [Jonestown, Guyana, pentru a-1 întreba de ce rămîne în exil şi se lasă ponegrit.

La 3 aprilie 1978 mi-a răspuns printr-o scrisoare lungă, sforăitoare : „Am considerat şi continui să consider — îmi scria el — că trebuie să-mi apăr copilul de cei care nu țin cu adevărat la el şi vor să se folosească de el ca de un pion". (îmi spunea, de asemenea, că se teme ca nu cumva „Templul popoarelor" să-şi piardă dreptul la scutirea de impozite ca urmare a faptului că el făcuse un copil în afara căsătoriei, „act contrar credinței .«Discipolilor lui Hristos»", secta lui.)

„Toată viața mea — continua el — am îndurat sărăcia şi am suferit multe dezamăgiri şi dureri comune tuturor oamenilor. Acesta este motivul pentru care țin să le asigur

altora fericirea "şi siguranța zilei de mîine. Prea mulți dintr cei ce suferă nu sînt satisfăcuți decît atunci cînd îi văd şi pe alții suferind. Poate că de aceea m-am . străduit atît de mult să compensez acest factor şi să fac din societatea mea o societate voioasă, care aduce prinos vieții".

Cînd i-am răspuns că a ocolit întrebarea de ce nu se întoarce la San Francisco, mi-a replicat că locul lui este alături de ai săi, de cel din urmă dintre discipoli. "De mulți ani — afirma el — trăiesc pornind de la premisa că este nevoie de mine, deoarece mi-am dat seama de mult ce farsă sinistră este viața, ce false sînt iluziile, cît de nedrept e totul. Nici măcar aici, în Guyana, un loc de o mare fru musețe şi cu un potențial enorm, nu sînt «fericit». Răs-punderea de administrator

al acestei societăți, e copleşitoare Dar chiar şi dacă ea nu mi-ar apăsa umerii, mă îndoiesc că aş putea fi vreodată fericit ştiind că două treimi din copiii lumii n-au alt viitor decît perspectiva unor vieți "abrutizante, stupide şi scurte».

Cred că voi avea întotdeauna un complex de culpabilitate decurgînd din conştiința faptului că această societate ar fi trebuit să fie edificată în Statele Unite. Poate că, dacă aş fi încercat alt mod de comunicare cu lumea, aş fi fost în stare să-i demasc pe mincinoşii lipsiți de scrupule care s-au străduit să distrugă ceea ce pentru mulți oameni a reprezentat singura şansă pe care au avut-o vreodată de a face ceva din viața lor... Mulți dintre tinerii veniți aici erau înstrăinați, furioşi şi frustrați. Se saturaseră de ipocrizia celor ce făceau tapaj despre «drepturile omului», în timp ce ei erau îngropați de vii... Societatea pe care noi o construim în Guyana a dat unor oameni, considerați înainte scursura Americii urbane, un nou simțămînt al valorii proprii, mîndrie şi demnitate".

Fără îndoială că acestea nu sînt, la prima vedere, cuvintele unui nebun în pragul unei Götterdämmerung. Nu s-ar fi putut găsi în ele nici un indiciu care să-i avertizeze pe congressmânuî Leo Ryan şi pe ziarişti din preajma lui că se lasă prinşi într-o cursă mortală. Poate că, retrospectiv, ultima scrisoare pe care am primit-o de la Mike Prokes oferă un indiciu mai tangibil că totul avea să se încheie printr-un dezastru.

Scrisă pe o hîrtie cu antetul Misiunii agricole din Jonestown, Guyana, a „Templului popoarelor", ea conținea, între altele, următoarele rînduri :

146

„N-au să nimicească niciodată coca cc avem, deoarece am luat de multă vreme hotărîrea că, dacă vor veni după unul dintre noi, vor trebui să ne ia pe toți. Cel mai bine a spus-o, poate, Martin Luther King : «Un om care n-a găsit o cauză pentru care să fie gata să moară nu merită să trăiască». Ei bine, noi am găsit o cauză pentru care să murim şi ea se numeşte... dreptatea socială. Aşa că n-are importanță ce-au să reuşească să ne facă sau cum vom fi prezentați în ultimă instanță. Noi vom avea cel puțin satisfacția de a fi trăit în conformitate cu acest principiu, nu pentru că făgăduia succes sau vreo răsplată, ci pur şi simplu pentru că a fost ceea ce era drept să facem — cel mai înălțător mod în care ne-am priceput să ne trăim viața"..

V

Mike Prokes folosea deja timpul trecut. Recitindu-î scrisoarea, îmi dau seama, retrospectiv, că era perfect capabil să se sinucidă pentru Jim Jones sau chiar să ucidă pentru Jim Jones. O mostră a nebuniei pure, a idealismului incandescent al atîtor oameni care, în decursul istoriei, au încercat să schimbe cursul lucrurilor pentru a-1 face să se conformeze cît mai mult viziunii lor, fie ea împărtăşită sau nu.

Şi astfel, lumea cea mare a venit ea la Jim Jones, în junglă. A venit în modul obişnuit, mijloacele de informare pe urmele „faptului divers", care îşi va ocupa

acum locul în istorie. Nici măcar în preajma sfîrşitului presa nu-şi dădea seama în ce capcană intră. Poate că cea mai bună ilustrare a acestei situații este oferită de cuvintele lui Charles Krause de la „Washington Post", şi el rănit în masacrul de pe aeroport : „Totul începuse cu trăsnaia unui congressman care ținea să ancheteze o * bizară comună religioasă din Guyana, dar acum nu mai putea fi vorba de o trăsnaie".

„Trăsnaie", „bizară" — sînt expresii tipice ale verbia-jului despre „evenimentul" gazetăresc care debutase într-un mod atît de degajat şi se încheiase în grotesca sinucidere în masă cu Kool-Aid dres cu cianură, licoare a miezului de vară şi moarte de iarnă cumplită sub egida împăratului Jones al Junglei.

în magistrala piesă a lui Eugene O'Neill, împărați I Jones este victima spaimelor ancestrale, ale sale şi ale

147

omenirii. Jim Jones şi discipolii lui au fost şi ei devorați de propriile lor spaime cînd s-au retras din jungla ghetto-ului urban în jungla tropicală şi au murit de o moarte deplorabilă, fără un cuvînt care să confere vreo semnificație acestui dezastru.

Cauza pentru care au murit rămîne nedeclarată. Aşadar, au murit în zadar, şi asta este suprema tragedie. .

San Francisco, 25 noiembrie 1978

POSTFAȚĂ

3

Scrisă şi editată în cîteva zile, această carte este o performantă tipic americănească. Odată cu ea a ieşit de sub tipar şi „Masacrul din Guyana ; relatările unui martor ocular", de Charles A. Krause, cu materiale în exclusivitate de la Laurence M. Stern, Richard Harwood şi redacția ziarului „The Washington Post". După cîteva săptămîni a apărut şi „Dați-vă mîna şi muriți !" de John Maguire şi Mary Lee Dunn.

Primele două cărți au caracteristici comune : au fost scrise de gazetari prezenți la deznodămînt şi de colectivele redacționale din care fac parte. Cea de-a treia este o compilație de informații din diverse surse despre trecutul lui Jim Jones, urmată de considerații şi speculații în legătură cu terifianta lui evoluție. „Secta sinucigaşă" de Marshall Kilduff şi Ron Javers a fost unanim apreciată de critici ca fiind cea mai izbutită datorită temeinicei documentări asigurate de investigațiile anterioare ale lui Marshall Kilduff, obiectivității şi seriozității reportajului lui Ron Javers, judicioasei folosfri şi interpretări a tuturor elementelor culese de ceilalți membri ai redacției ziarului „San Francisco Chronicle".

Graba cu care a fost trimisă la tipar explică omisiunile documentare şi, mai ales, lipsa unei analize aprofundate a contextului social al unei atît de aberante comportări de masă. Voi aminti aici doar că Jim Jones şi-a impus prezența într-un moment de reflux al mişcărilor protestatare, cînd, pe de o parte, straturile

neprivilegiate şi cele înapoiate ale populației de culoare rămăseseră fără lider după relaxarea campaniei pentru drepturile civile şi după compromiterea extremiştilor grupați sub deviza „Black powor", şl că, pe de altă parte, privați de crezul unificator al înapoi riivuli

148

față de războiul din vietnam şi dezamăgiți de eşecul contracul-twrilor de tip hippy, o seamă de tineri americani cultivați, generoşi, bîjbîiau în căutarea unui țel pe măsura aspirațiilor lor de mai bine. Vicleanul pastor a ştiut să-şi camufleze tendințele paranoice, îmbinînd o frazeologie tentantă pentru cele două categorii menționate mai sus cu o abilă captare a bunăvoinței cercurilor politice influente.

„Templul popoarelor" a fost o pilulă minusculă în care erau concentrate în doză letală toxine ale civilizației contemporane, îndeobşte diluate de nici nu mai sînt băgate în seamă, prezența lor constantă ducînd, dealtfel, la o desensibilizare a organismului social. Cînd ziarele au anunțat macabra întîmplare cu aproape o mie de morți din Guyana, primul reflex de oroare a fost urmat de simțământul oarecum liniştitor că acest masacru nu ne interesează pe noi, oamenii normali, decît aşa, ca o curiozitate din zona cea mai tulbure a psihopatologiei. Abia după citirea cărții „Secta sinucigaşă" îți dai seama că povestea este îngrozitoare nu atît prin elementele ei insolite, extravagante, cît prin îngrijorător de numeroasele corespondențe cu aspecte pe care ne-am deprins a le considera banale ale vieții sociale şi politice contemporane.

Cel mai revoltător aspect al afacerii 1-a constituit — înainte, evident, de finalul de coşmar — modul în care Jim Jones a abuzai de buna-creclință şi de cele mai nobile aspirații ale celor induşi în eroare de el. Le promitea salvarea de războiul atomic, un nucleu de societate socialistă, egalitate, frăție şi iubire şi îi determina să se lase jefuiți, înfometați, batjocoriți sexual şi schingiuiți, după ce le închisese .metodic orice ieşire şi se asigurase că-i va avea pe viață la cheremul lui. Frapează contrastul dintre metodele seducției exercitate asupra presei şi demnitarilor politici, savant flatați, serviți şi folosiți, şi brutalele măsuri de intimidare, şantaj, teroare armată, aplicate cu ajutorul unui serviciu de siguranță ad-hoc, bine înarmat şi pe deplin devotat lui. Sistemul de distrugere a personalității umane prin umilire, .aservire, dezagregarea familiilor. Sfărâmarea legăturilor afective şi înlocuirea lor prîn adularea cx clusivă a liderului, contrastul dintre viața de mizerie a membrilor comunității şi opulența în care trăia „profetul", dintre ascetismul impus lor şi desfrâul lui neronian. perfecia regie a spectacolului trucat prezentat publicului, toate acestea trimit cu gîndul la fascism. Pentru cei ce studiază fenomenele de condiționare, de „spălare a creierului", docilitatea, de neînțeles din afară, a victimelor din lagărele de exterminare sau mentalitatea de gloată aţâţată sau fanatismele religioase, consemnările gazetarilor Marshall Kil-duff şi Bon Javers alcătuiesc o foarte edificatoare secțiune într-un

148

univers saturat de asemenea anomalii psihosociale. Erau prezente elementele fascinației exercitate dîntotdeauna de un lider mesianic şi grandoman : elociniă, darul de a-i face pe toți ceilalți să se simtă inferiori, îndatorați, dependenți, şi de aceea recunoscători, devotați pînă la adulare oarbă şi pînă la sacrificiu de sine, de a-i determina să accepte ca firească aplicarea a două măsuri — extremă indulgență şi chiar admirație fără margini față de slăbiciunile şefului, draconică exigență față de sine şi de ceilalți —, aptitudinea de a sfărâma sistemul de valori morale care dădea consistență personalității fiecărui adept şi de a impune, în loc, un set de dogme arbitrare, derutante. Dezumanizarea, subjugarea erau rezultatul unei tehnici complexe : alternînd intimidarea şi făgăduielile, îndoctrinarea şi înduioşarea, şantajul, declarațiile de iubire, de dispreț, amenințările, profetul țicnit împletea în jurul fiecărui individ o rețea tot mai strînsă. Unii şi-au păstrat sau şi-au recăpătai luciditatea şi au încercat să scape. Cînd cei cîțiva care au reuşit erau pe cale să .spulbere legenda, să facă public faptul că în jungla guyaneză se ascunde un mic lagăr de concentrare straşnic păzit, Jones, pe punctul de a fi demascat, a înnebunit de-a binelea.

Aş vrea să mai atrag atenția doar asupra unei mistificări de secole practicată, dar eficientă chiar şi în zilele noastre, pretutindeni unde spaima de moarte, incapacitatea de a accepta ideea că boala proprie e incurabilă, obnubilează judecata şi lasă loc credinței în minuni. Jim Jones a început — să nu uităm ! — prin a £i unul dintre nenumăraţii vraci, care se laudă că pot lecui cancerul prin metode paramedicale. Frazeologia pseudoştiințifică sporeşte nocivitatea escrocheriei. Jim Jones îşi construise — pentru uzul presei şi al oricărei persoane neîncrezătoare — un discurs în care revenea mereu formula „maladie psihosomatică". Tehnica lui semăna cu cea a faimosului vraci din Filipine care „extirpa chirurgical" tumorile fără a face uz de vreun instrument.

Pînă în momentul de față n-a apărut o analiză pertinentă, ştiințifică, a cazului Jim Jones şi nici nu s-a scris vreo operă literară care să re-creeze coşmarul „Templului popoarelor". Mai ciudată este însă altă tăcere — tăcerea în legătură cu faptele propi'iu-zise

Cititorul va fi curios, desigur, să afle ce s-a întâmplat de atunci, cum au fost traşi la răspundere criminalii care, după masacrul de pe aeroport, reuşiseră să fugă, ce măsuri s-au luat pentru a se evita repetarea unor asemenea nenorociri.

Soții Al şi Jeannie Mills ne sînt cunoscuți din carte : au fugii din comunitatea religioasă a iui Jim Jones după ce fiica lor, în vîrstă de 16 ani. fusese bătută la sînge, şis> parte dintre dezvăluirile

despre iadul patronat de Jim Jones le aparțin. Ulterior, în iunie 1979, Jeannie Mills avea să publice cartea „Şase ani împreună cu Dumnezeu ; viața în interiorul «Templului popoarelor» al rev. Jim: Jones". Era a treia transgresiune gravă a familiei Mills, după lepădarea de biserică şi după crearea Centrului pentru

libertățile omului de la Berkeley, al cărui scop era „deprogramarea" foştilor membri ai sectei, pentru a-i ajuta să se integreze într-o viață normală.

La 28 februarie 1980, Al, Jeannie şi altă fiică a lor, Daphene, care avea acum 16 ani, au fost găsiți împuşcați în cabana lor de la Berkeley. Descoperirea a fost făcută la ora 9,30 seara de mama doamnei Mills, care venise în vizită. Casa nu fusese jefuită" nici o uşă nu fusese forțată, iar înăuntru se mai afla un membru al familiei, Eddie, fiul în vîrstă de 17 ani al "soților Mills, care a declarat că şi-a petrecut seara în fața televizorului şi n-a auzit împuşcăturile. Mai mult nu se ştie. Al şi Jeannie Mills muriseră, probabil că Daphene, care avea două gloanțe în cap, o fi murit şi ea fără să poată spune cine a fost asasinul ; cert e că ziarele americane n-au informat în continuare despre rezultatele anchetei. Jeannie şi Al Mills atrăseseră atenția mai demult asupra existenței unei „liste negre" a detectorilor şi a altor adversari ai „Templului popoarelor" care urmau să fie uciși de supraviețuitori „loiali" ai masacrului din Guyana. Nu fuseseră însă în stare să aducă probe în sprijinul acestei aserțiuni şi, după ce proprietățile „Templului" au fost vîndute, iar sectanții rămaşi în Califonia s-au împrăştiat, interesul oficial față de întreaga afacere a devenit, practic, nul. Banda de magnetofon imprimată în momentul autoexterminării comunității din Jonestown conține, totuşi, şi următoarele cuvinte ale lui Jones : „Amintiți-vă de Deanna Mertle şi de Elmer... Cei din San Francisco nu vor sta cu mîinile în sîn-, (Ca membri ai „Templului", soții Mills erau cunoscuți sub numele de Elinei- şi Deanna Mertle.)

Un senzațional document a fost publicat de presa americană în martie 1979 : transcripția unei benzi de magnetofon. înregistrate la Jonestown în ultimele 43 de minute de viață ale sectanților. Se afirmă că existența acestei benzi — descoperită de un funcționar consular al Statelor Unite în Guyana şi predată de îndată F.B.I.-ului, care a remis o copie autorităților guyaneze — era cunoscută încă de atunci, dar că atît Departamentul. Justiției din Statele Unite, cît şi guvernul Guyanei au refuzat să dezvăluie conținutul ei. Copii ale acestei benzi au început să prolifereze pe căi obscure şi, la 14 martie, postul de televiziune NBC a transmis un scurt, fragment. In aceeaşi zi, Beau Buchanan, de Ia „International Home

Video Club" din New York, a remis redacției ziarului „New York Times" banda în întregul ei. El a declarat că o are de la „cineva care a fost în Guyana" la scurt timp după descoperirea sinuciderii în masă şi care „nu ştia ce să facă cu ea". Buchanan intenționa să o reproducă pe discuri şi casete de magnetofon pe care să le vîndă cu 9,95 dolari bucata. După deconspirarea conținutului ei de către televiziune s-a decis, însă, s-o predea ziarului, care a publicat cîteva extrase, cu precizarea : „Persoane la curent cu mersul anchetei în privința deceselor din Guyana au confirmat că banda obținută de «New York Times» este identică în conținutul ei cu cea aflată în posesia autorităților". Trei zile mai tîrziu, revista

„Time" a publicat, la rîndul ei, mai multe extrase după altă copie care a ajuns — nu se precizează pe ce cale — în posesia redacției.

înregistrarea începe printr-o exhortație a lui Jim Jones :

"„Am făcut tot ce mi-a stat în puteri ca să vă ofer o viață mai bună. în pofida străduințelor mele, o mînă de oameni au răspîndit asemenea minciuni, încît viața noastră aici a devenit cu neputință. Nu avem cum să scăpăm de implicarea în ceea ce s-a întâmplat azi.

Nu e vorba doar de situația de încercuire în care ne aflăm, nu e vorba doar de cei ce au plecat, comițînd astfel trădarea secolului ; unii au furat copiii altora şi aceştia din urmă îi urmăresc, chiar în aceste clipe, ca să-i omoare pentru că le-au furat copiii. Iar noi stăm aici pe un butoi de praf de puşcă şi aşteptăm. Nu cred că asta vrem noi să facem cu copiii noştri. Nu cred că asta a fost intenția noastră să facem cu copiii noştri. A spus-o cel mai mare profet al tuturor timpurilor : «Nimeni nu-mi poate lua viața, eu sînt cel care de bunăvoie o dau».

Aşa "că de ce să stăm aici şi să aşteptăm catastrofa care se va întîmpla cu avionul — căci catastrofă va fi. Era gata să se întîmple chiar aici. Era gata să se întîmple cînd congressmânuî era să fie omorît aici. Nu se poate să furi copiii altor oameni. Nu se poate să pleci cu copiii altor oameni, fără să te aştepți la o reacție violentă. Nici noi nu sîntem străini de aşa ceva... Opinia publică mondială se pleacă în fața violenței şi cei violenți trebuie să facă uz de forță ca s-o ia în stăpînire. Dacă nu putem trăi în pace, să murim în pace. Am fost atît de trădați... Am fost atît de rău trădați... Iată ce-o să se întîmple aici în cîteva minute : unui dintre cei din avion o să-1 împuşte pe pilot, o ştiu. Nu eu am plănuit asta, dar ştiu că aşa se va întîmpla. Au să-1 împuşte pe pilot şi avionul o să se prăbuşească în junglă. Şi ar fi mai bine ca atunci cînd se va termina cu asta să nu mai existe nici unul dintre copiii noştri. Căci se vor lansa cu paraşuta aici, peste noi. Am să vorbesc cît de limpede pot. Nu v-am' mințit niciodată. Niciodată nu

v-am mințit. Ştiu că aşa se va întîmpla. Asta intenționează el să facă. Şi o s-o facă. O s-o facă.

Eram atît de buimăcit de tot ce mă apasă pe creier văzînd atîția oameni care se poartă ca nişte trădători — a fost prea mult pentru puterea mea de înțelegere. Acum însă îmi dau seama că asta mi-a spus. Şi a.şa o să se intîmple. Dacă avionul o să ajungă măcar să se ridice în aer.

Aşa că părerea mea este să fiți milostivi cu copiii şi să fiți milostivi cu bătrînii şi să luați poțiunea aşa cum obişnuiau s-q ia cei din Grecia antică şi să păşiți în linişte pragul ; căci nu va fi sinucidere, ci un act revoluționar. Nu există cale de întoarcere ; n-au să ne dea pace. Acum se duc înapoi să spună şi mai multe minciuni, ceea ce înseamnă că au să vină şi mai mulți con-gressmani. Nu există nici o cale, absolut nici una ca să putem supraviețui.

Oricine... oricine este de altă părere este rugat să vorbească. Da. Poate că voi aveți o şansă, dar copiii, dacă ar rămîne, i-am vedea măcelăriți. Am putea să întreprindem ceva, dar ar însemna să lovim în oameni pe care nu vrem să-i lovim. Ne-ar conveni să punem mîna pe cei care au declanşat loată această tărăşenie ; şi ca cineva — dacă este cineva dispus s-o facă şi ştie cum trebuie procedat — să se ducă în oraş şi să pună mîna pe Timothy Stoen, dar nu există avion. Nu există avion. Nu se poate prinde un avion pentru a ajunge la timp.

El e vinovat de toate. El i-a adus pe ăştia la noi. El şi cu Deanna Mertle. Cei din San Francisco n-au să stea cu mîinile în sîn. Sau poate că da ? N-au să lase ca moartea noastră să rămînă zadarnică, ştiți bine asta. Da, da !"

Au urmat discuții, certuri, rugăminți, s-au propus diverse alte soluții, un bărbat s-a oferit să se ducă să-1 asasineze pe Stoen, cea mai stăruitoare a fost Christine Miller, care a spus că nu face ca i 200 de oameni să-şi dea viața pentru cei vreo 20 implicați în acel moment în asasinate, că „fiecare om are drept la propriul lui destin" şi căi ea vrea să şi-1 aleagă singură, că cel puțin copiii ar trebui lăsați să trăiască. Jones a refuzat însă să țină seama de obiecții, de pledoarii, de strigătele celor ce îl implorau să aibă milă de copii, poziția lui fiind sprijinită de cîțva bărbați care au susținut că, oricum, copiii ,vor fi masacrați de poliție şi de armată şi că e preferabil să moară de mîna celor ce țin la ei.

După sosirea unor acoliți care l-au informat pe Jones că Ryan fusese ucis pe terenul de aterizare, profetul şi-a pierdut răbdarea şi a poruncit să se treacă de îndată la fapte. „Vă rog să luați o doctorie — a spus el. E un lucru simplu. Nu provoacă spasme.

152

Va rog s-o luați. înainte de a fi prea tîrziu. O să vină armata guyaneză. Mai repede, mai repede ! Să nu vă fie teamă să muriți. Vreți să vă deziceți de cel care 1-a împuşcat pe congresman ?... Vă rog, putem să ne grăbim cu doctoria ?... Nu-i greu decît la început. E mult, mult mai greu să trăieşti. Să te scoli dimineața şi sâ nu ştii ce-o să-ți aducă seara... Vă rog, pentru numele lui dumnezeu, să terminăm odată. Hai ! Vreau să vă văd ducîndu-vă. Pe mine pot să mă ia şi să-mi facă ce-or să vrea, nu-mi pasă ce-au să-mi facă. Nu vreau să vă mai văd trecînd printr-un asemenea iad. Nu vreau ! Nu mai vreau l" Pe banda ele magnetofon țipetele lui demențiale sînt acoperite uneori de strigăte de durere şi protest, de plînsete, de urlete. „Dați-vă viața cu demnitate ! zbiera Jones. Nu muriți în chin şi lacrimi. Isprăviți cu isteriealele !" Pe unii îi apostrofa direct : „Mamă, mamă, te rog ! Nu face asta ! Dă-ți viața împreună cu copilul tău ! Aşa ! în sfîrşit, eşti liberă ! Stăpîniți-vă emoțiile ! Nu doare, copii. Dacă tăceți din gură nu doare. Nu-mi pasă cîte țipete auziți ! Moartea e de un milion de ovi preferabilă zilelor acestei vieți. Dacă ați şti ce vă aşteaptă, ați fi fericiți să faceți pasul astăseară. Vă cer să nu-i mai stîrniți pe copii. Terminați cu prostiile astea. Grăbi ți-vă copii, grăbiți-vă ! Repede ! Repede ! Repede ! Nu mai doare. Nu mai doare. Nu fac altceva decît să bea şi să adoarmă.

Asta e moartea, somn. Aveți încredere. Trebuie să faceți pasul. Lumea asta n-a fost casa noastră".

Plînsetele şi strigătele copiilor s-au stins, totul a amuțit. „Banda, relatează revista «Time», se sfîrşeşte printr-o lungă perioadă de tăcere, punctată doar de muzica funebră tot mai sinistră pe măsură ce bateriile magnetofonului păreau a se epuiza. înregistrarea se termină înainte de focul de armă care I-a ucis pe Jones şi despre care se presupune că ar fi fost tras chiar de mina lui".

După asasinarea soților Mills n-am mai găsit în ziarele americane nici o referire la cumplitul episod guya.nez. La 19 noiembrie 1979, adică la exact un an după întâmplările din carte, o scurtă corespondență din San Francisco publicată în „New York Times" informase despre eşecul încercărilor lui William Royer, membru al Camerei Reprezentanților ales în locul lui Leo Ryan, şi ale lui Joe Holsinger, fostul asistent administrativ al congressmanuîul ucis, de a determina o anchetă a Congresului în legătură cu întrebările rămase fără răspuns. William Royer arătase, în demersul său, că, la un an după atentatul de pe aeroport, doar Larry Layton — prins cu .jumătate de milion de dolari asupra lui după ce trăsese în congressman şi în suita acestuia — continua sâ se afle sub stare de arest în Guyana, sub acuzația de „conspirație". Nimeni

153

altcineva nu fusese inculpat şi, cu atît mai mult, nu se pronunțase — şi nici de atunci nu s-a pronunțat — vreo condamnare.

Odată cu Layton fuseseră arestați inițial, la Port Kaituma, Mike Prokes, Tim Carter şi Mike Carter. Li s-a dat, însă, de îndată drumul, fără să li se intenteze vreun proces. Aceeaşi, de neînțeles, clemență s-a manifestat şi față de Charles Beikman, învinuit de asasinarea lui Sharon Amos şi a celor trei eopii ai săi.

Mike Prokes nu mai este în viață. Fostul reporter de televiziune s-a sinucis demonstrativ în martie 1979, la sfîrşitul conferinței de presă pe care o convocase la Modesto (California) pentru a învinui autoritățile americane că țin secret conținutul benzii de magnetofon de la Jonestown şi pentru a face, încă o dată, apologia lui Jim Jones. El susținuse, sus şi tare, că banda de magnetofon ar dovedi că întreaga comunitate a ales, de bună voie, moartea. Fragmentele transmise chiar a doua zi de postul de televiziune N.B.C. aveau să demonstreze că n-.a fost deloc aşa. Cel puțin în privința lui Milce Prokes, intuiția lui Herb Caen, atît de credul altminteri, fusese exactă.

Cîteva cuvinte despre două personaje care au participat, cu deplină imunitate, la orchestrarea marii şarlatanii dirijate de Jim Jones, avocații Charles Gary şi Mark Lane, cărora li se potriveşte perfect epitetul de pescuitori în ape tulburi. Charles Gary se remarcase la San Francisco în calitate de avocat al mai multor extremişti acuzați de acțiuni teroriste. Numele lui Mark Lane (care a fost unul dintre avocații lui James .Earl Ray, asasinul lui Martin Luther King), ne este cunoscut mai demult : după asasinarea preşedintelui Kennedy, reuşise să ajungă

celebru lansînd o abracadabrantă teorie a conspirației. Abilitatea avocatului Mark Lane este ieşită din comun. în ultimul moment, cînd cei doi sectanți înarmați postați Ia uşa casei de oaspeți în care îi trimisese Jones, le-au comunicat, lui şi lui Gary, că în curînd va urma sinuciderea în masă, asigurîndu-i că nu există alternativă la soluția finală, Lane a găsit pe loc o ieşire : „Iar Charles şi cu mine o să scriem despre voi, nu-i aşa ?" Ideea le-a surîs paznicilor, care le-au dat drumul, indicîndu-le şi pe unde s-o apuce pentru a fugi prin junglă. „Â fost o nebunie să ne ducem acolo, avea să exclame ulterior Gary, Mark Lane era la curent cu totul : ştia despre arme, despre stupefiante, despre pactul sinuciderii, dar n-a spus nimic nimănui".

„Jones — a declarat cu emfază Mark Lane la o primă conferință de presă — devenise un diavol. Dacă nu poți să fii dumnezeu, nu te întorci printre oamenii de rînd... Dacă învingi, eşti Mpiso. dacă pierzi, eşti Charles Manşon". Este de la sipe înțeles că el mizase pe Jones cîştigător şi că singurul lucru pe care şi-1 repro

şează este că s-a înşelat în această privință. E de prisos, cred, să adaug că nici Charles Gary nici Mark Lane n-au fost incomodați cîtuşi de puțin de autoritățile guyaneze sau americane. Ei au rămas, în continuare, disponibili, dornici de noi afaceri senzaționale şi, dacă se poate, la fel de bănoase cum a fost, la început, afacerea „Templului popoarelor".

Evocarea, prezenței lui Mark Lane la Jonestown ne aminteşte că mai sînt şi alte întrebări rămase fără răspuns. El fusese angajat de Jim Jones pentru a-i descoperi pe agenții CI.A. sau F.B.I., despre care aflase că s-ar fi infiltrat printre adepții săi. Care este adevărul în această privință ? Este ceea ce au încercat să afle, prin intermediul anchetelor a căror inițiere au propus-o Camerei Reprezentanților, prietenii lui Leo Ryan. Congressmanul — susțin ei — n-ar i'i plecat în mod atît de imprudent în Guyana dacă ar fi fost pu> îa curent, în prealabil, cu ceea ce autoritățile competente ştiau de la informatorii lor. Chiar în noaptea atentatului de la Port Kaituma, a declarat Joe Holsinger, un funcționar al Casei Albe 1-a anunțat că au fost ucise cinci persoane, între care şi Ryan. „Informația, noastră este exactă, a precizat funcționarul, avem un raport CIA. de la fața locului".

Tulburătoare rămîn, în orice caz, tăcerea care s-a aşternut asupra întregii afaceri, lipsa oricăror informații despre rezultatele anchetelor întreprinse, faptul că nu s-au intentat nici un fel de procese.

Şi iată, în încheiere, fără comentarii, ce conținea o corespondență din Georgetown, Guyana, publicată la 23 octombrie 1979 de „New York Times" sub semnătura lui Joseph B. Treaster. „In Guyana, țară cu multe secte religioase, cea mai importantă este în momentul de față cea condusă de un american de culoare, Edward Emmanuel Washington, în vîrstă de 50 de ani. în Statele Unite, el se numise David Hill, a fost închis şi condamnat de multe ori, cu opt ani în urmă a fugit de la Cleveland în timpul unui proces în care a fost condamnat pentru patru

şantaje, iar ulterior a mai fost condamnai, în contumacie, pentru două furturi. Tragedia de la Jonestown, i-a declarat el reporterului, a fost „o binecuvîn-tare" pentru secta sa proprie, sporind numărul membrilor ei la peste 8 700. Ei sînt obligați să-i încredințeze lui Edward Emmanuel Washington ţoale bunurile lor materiale şi să-i dea deplină ascultare : şeful sectei este cel care aprobă călătoriile şi orice deplasare în exterior a acelor adepți care nu muncesc în ferma sau în atelierele bisericii". Organizația — afirmă el — este atît religioasă, cît şi militară, şi toți aderenții trebuie să fie gata să se apere şi să lupte în „bătălia de la Armaggedon" care va fi, spune el, un război inter-

155

rasial şi va izbucni peste doi ani. E. E. Washington e mîndin de participarea oamenilor ele sub comanda sa la spargerea unei greve a muncitorilor din industria zahărului. în urmă cu dci ani, dar neagă amestecul lor în uciderea unui preot catolic la un miting ținut în vara trecută Ia Georgetown. „Eu sînt dumnezeu ! susține el cu deplină încredințare. Dacă vă îndoiți, trimiteți un mesaj celuilalt dumnezeu şi spuneți-i să vină să mă dezmintă. Iar diseară, cînd o să vă rugați, la mine să vă rugați". Noul profet afirmă că, spre deosebire de Jim Jones, nu-şi va sili credincioşii să se sinucidă. La fiecare dintre „slujbele religioase" pe care le oficiază le spune, însă, că trebuie să fie gata să moară pentru sectă. „Dacă vreun membru nu-i dispus să moară — 1-a auzit strigînd ziaristul american — n-are decît să plece chiar acum şi să se înscrie în Armata Salvării".

Deocamdată atît despre prospera, inofensiva sectă care rîvneşte la gloria postumă a ..Templului popoarelor" şi despre liderul ei.

FELICIA ANTIF

D E S P E E A U T O R I

RON JAVERS, în vîrstă de 32 de ani, a intrat în ianuarie 1978 la „San Francisco Chronicle", în calitate de corespondent special, prima sa atribuție fiind aceea de a scrie despre Propunerea tir. 13 şi despre revolta contribuabililor.

Lucrase anterior la „Philadelphia Daily News", unde deținuse funcția de redactor de informații, comentator, autor de editoriale, responsabil al paginii-editoriale şi, în ultima perioadă, redactor-şef adjunct.-

Javers a fost distins cu premii, atît pe plan local, cît şi pe plan național, pentru reportajele şi articolele sale, iar în 1975—1976 a fost lector Nieman la Universitatea Harvard.

Locuieşte la San Francisco împreună cu soția lui, Eileen, şi cu cei doi copii ai lor.

MARSHALL KILDUFF, în vîrstă de 29 de ani, originar din San Francisco, a intrat în redacția ziarului „San Francisco Chronicle" în 1971, după absolvirea Universității Stanford. I s-au repartizat problemele de învă-țămînt, problemele edilitare şi cele ținînd de primăria din San Francisco.

în 1976 a primit un premiu acordat de „Associated Press” pentru un reportaj despre proiectul de construcție de locuințe „Palatul roz”.

Marshall Kilduff a publicat, de asemenea, articole în revistele „New West” şi „Roiling Stone”.

HERBERT CAEN, în vîrstă de 62 de ani, este originar din Sacramento, California. Rubrica ținută de el a apărut în „San Francisco Chronicle” de şase ori pe săptămîna vreme de patru decenii şi este considerat expertul tir, 1 în ceea ce priveşte modul de viață şi stilul acestui oraş. A scris zece cărți despre oraşul Iui favorit şi multe din articolele lui au apărut în revistele „Playboy”, „Esquire”, „The Saturday Evening Post”, „Holiday” şi „Reader's Digest”.

Caen locuieşte în zona Golfului împreună cu soția sa, Maria Theresa, şi cu fiul lor.